

**Observatori
del Tercer Sector**
www.tercersector.net

Informe de l'estudi

Els joves i la política

Encarregat per:

Desembre 2006

Continguts

PART I	5
INTRODUCCIÓ A L'ESTUDI.....	5
1. Introducció	7
1.1. La Fundació Jaume Bofill	9
1.2. L'Observatori del Tercer Sector.....	10
1.3. Agraïments.....	10
1.4. Objectius.....	11
1.5. Algunes dades en relació als joves i la política	12
1.6. Hipòtesis	13
1.7. Estructura de l'estudi	13
2. Metodologia	15
2.1. Recerca.....	17
2.2. Acció	21
2.3. Informe final.....	23
3. Síntesi del Marc teòric.....	25
3.1. Escenari socio-polític.....	27
3.2. Sobre l'actitud dels ciutadans	28
3.3. Sobre els repertoris de participació política.....	29
3.4. Sobre els joves	30
3.5. La participació política dels joves	31
3.6. Factors que influeixen en la participació política dels joves	34
3.7. Situació i propostes sobre la participació dels joves en la política a Catalunya:	35
3.8. Experiències de programes d'implicació a altres països:	36
4. Conjuntura política	37
PART II	47
ELS JOVES I LA POLÍTICA	47
5. Percepció del sistema polític.....	49
5.1. Concepte de política.....	51
5.2. Democràcia i altres sistemes	59
5.3. Governos	71
5.4. Partits polítics	78
5.5. Els polítics	87
6. Altres agents socials	97
6.1. Societat civil	99
6.2. El rol dels mitjans de comunicació.....	109
6.3. Grans poders econòmics.....	114
6.4. Església	116
7. Participació.....	117
7.1. Participació convencional- continuada.....	126
7.2. Participació convencional- puntual	134
7.3. Participació alternativa- continuada.....	142
7.4. Participació alternativa- puntual.....	149
8. Agents de socialització	159
8.1. Família.....	162
8.2. Educació formal.....	166
8.3. Educació en el lleure	170

8.4.	Grup d'amics	170
8.5.	Mitjans de comunicació	173
9.	Context històric.....	177
9.1.	Algunes referències al passat polític	179
9.2.	La perspectiva dels joves.....	184
10.	Context social	187
10.1.	Condicions socioeconòmiques dels joves	189
10.2.	Valors socials.....	191
10.3.	La joventut com a etapa vital	198
PART III.....		203
REPTES I PROPOSTES		203
11.	Reptes davant del comportament polític dels joves.....	205
11.1.	Allunyament i desconeixement de la política	207
11.2.	Descrèdit important dels actors i les institucions polítiques .	208
11.3.	Paper dels agents socialitzadors.....	209
11.4.	Valors imperants a la societat.....	212
11.5.	Situació socioeconòmica	213
11.6.	Mancança de referents i d'idees força	214
11.7.	Empoderament de la societat civil.....	214
11.8.	Nous espais de participació	214
12.	Propostes d'acció per a la millora del compromís polític.....	217
12.1.	Algunes reflexions prèvies	219
12.2.	Les etapes en el procés de millora del compromís polític	220
12.3.	Agents implicats en la millora del compromís polític.....	221
12.4.	Accions per a la millora del compromís polític	221
PART IV		241
CONCLUSIONS.....		241
13.	Conclusions	243
14.	Els joves davant la política. Algunes tipologies	255
14.1.	Sobre la identificació de les tipologies.....	257
14.2.	Les sis tipologies de joves identificades.....	258
14.3.	Les tipologies en primera persona: els joves parlen	263

PART I
INTRODUCCIÓ A L'ESTUDI

1. Introducció

1. Introducció

Un dels pilars de la nostra societat és la política, com a sistema de gestió de l'esfera pública. Tot i la importància de la política en l'organització de la societat, sembla que no desperta gaire interès entre la població, i tampoc entre els joves, malgrat que ells són els futurs governants del nostre país.

Es pot intuir que es produeixen canvis en relació al comportament dels joves envers la política i respecte a les generacions anteriors. Però no es sap perquè es produeixen aquestes variacions, si tenen a veure amb l'entorn actual o amb un canvi generacional. Tampoc es sap si aquests canvis afectaran al sistema de democràcia vigent o no.

Com a societat és important saber que pensen els joves que decidiran la societat del futur i com es posicionen en relació a la política en l'actualitat.

1.1. La Fundació Jaume Bofill

La Fundació Jaume Bofill s'ocupa de promoure iniciatives que facilitin el coneixement de la nostra societat i que impulsin realitzacions que contribueixin al seu millorament a través de la supressió de les desigualtats de tota mena existents entre les persones, entre els grups i entre els pobles i de l'extensió de l'educació i de la cultura en el sentit ampli a tots aquells que per les circumstàncies socials se'n troben més mancats.

La Fundació Jaume Bofill és independent de les administracions públiques, dels partits polítics, de les confessions religioses i dels grups econòmics i socials constituïts. Aquesta independència no significa neutralitat davant les grans qüestions ideològiques, polítiques, socials i morals de la nostra societat i del planeta.

La Fundació Jaume Bofill es proposa:

- Analitzar críticament la nostra societat, les seves bases estructurals, els seus mecanismes de funcionament i els processos d'integració i de marginació que generen.
- Interpel·lar l'ordre establert amb el convenciment que no és ni l'únic possible ni tampoc el millor.
- Estudiar i combatre amb els mitjans que li són propis les desigualtats de tota mena existents entre persones, entre grups i entre pobles.
- Promoure, sostenir i divulgar propostes alternatives tant de pensament com d'organització i d'acció socials.

- Contribuir a l'afirmació nacional de Catalunya en el marc del respecte i de la promoció dels drets dels pobles.

1.2. L'Observatori del Tercer Sector

L'Observatori del Tercer Sector és un centre de recerca especialitzat en el tercer sector, sense ànim de lucre i independent, amb la finalitat d'aprofundir i incrementar el coneixement sobre aquest sector i treballar per a la millora en el funcionament de les organitzacions no lucratives.

Una de les línies de recerca iniciades per l'Observatori del Tercer Sector té les associacions juvenils com a objecte d'estudi. Així, l'any 2002 es va dur a terme un estudi sobre el finançament de l'associacionisme juvenil, realitzat per al Consell Nacional de la Joventut de Catalunya (CNJC). La realització d'aquest estudi ha donat lloc a la construcció d'un model propi de reflexió per a l'anàlisi de les organitzacions del sector.

L'any 2003 s'inicia una col·laboració amb el Consejo de la Juventud de España per investigar sobre la valoració social dels aprenentatges en el pas dels joves per les organitzacions juvenils. En la recerca van participar més de 300 organitzacions i Consells de Joventut. Aquest estudi de base estatal va finalitzar el desembre del 2004.

A finals de l'any 2004 l'Observatori Català de la Joventut va encarregar conjuntament a l'Observatori del Tercer Sector i al Centre d'Estudis Sociològics sobre la Vida Quotidiana i el Treball del Departament de Sociologia de la UAB un estudi sobre la situació dels joves catalans comarca a comarca, amb l'objectiu de detectar les peculiaritats existents en els diferents àmbits de la vida dels joves, tot tenint en compte les implicacions de la particularitat territorial alhora que es mostra la perspectiva dels propis joves i d'agents socials.

Finalment, l'any 2006 l'Observatori del Tercer Sector ha dut a terme un estudi per a l'Observatori Català de la Joventut sobre els aprenentatges que s'adquireixen en el pas per les entitats d'educació en el lleure per part dels joves que han estat monitors o caps.

L'Observatori del Tercer Sector consolida així una línia de recerca especialitzada en els joves i les entitats juvenils.

1.3. Agraïments

Aquest estudi ha estat possible gràcies a la disposició de molts joves a donar les seves opinions envers la política. Si bé és veritat que en un primer moment va costar trobar joves que volguessin parlar de política, un cop els joves han entrat en la

dinàmica dels grups de discussió, la seva participació ha estat cabdal i molt valuosa.

Al final dels grups de discussió, tots els joves sense excepció, han valorat el debat sobre política molt interessant i han percebut que tenen més opinió de la que en principi pressuposen. Volem ressaltar doncs que és necessari fomentar més espais de debat i reflexió entorn aquests temes amb els joves donada la seva valoració com una experiència molt positiva.

Volem agrair la col·laboració de les organitzacions juvenils de partits polítics que ens van ajudar a contactar amb joves militants. En concret a les Joventuts Nacionalistes de Catalunya, Unió de Joves, Joventut Socialista de Catalunya, Joventuts d'Esquerra Republicana de Catalunya, Nuevas Generaciones, Joves d'Esquerra Verda i PSUCviu.

També a les associacions de persones immigrants que van fer possible la participació en els grups de discussió de joves d'origen immigrant: Associació Cultural Ibn Batuta, Associació Romanesa de Catalunya (ASOCROM), Associació de Treballadors Pakistanesos de Catalunya, Coordinadora d'Associacions de Senegalesos de Catalunya i Federació de Entidades Latinoamericanas de Cataluña (FEDELATINA).

Agraïm la col·laboració de persones que ens han posat en contacte amb joves implicats en moviments socials.

Volem agrair molt especialment a totes les persones que han participat en el 'Seminari sobre Joves i Política: reptes i propostes d'acció', organitzat el 21 de setembre del 2006, per les seves aportacions.

I també volem agrair als Ajuntaments d'Olot, Vilanova i la Geltrú i Barcelona que han contribuït a fer realitat aquest estudi.

1.4. Objectius

Per fer una aproximació a la realitat dels joves i poder verificar quines motivacions tenen davant la política, la Fundació Jaume Bofill va posar en marxa a inicis del 2006 aquest estudi a través de l'Observatori del Tercer Sector, amb un doble objectiu general:

- Conèixer les motivacions i expectatives dels joves en relació a la política
- Identificar accions que puguin produir canvis reals en els joves envers la política i en la política envers els joves

Per assolir aquest doble objectiu general, s'han plantejat una sèrie d'objectius específics:

- Conèixer quina percepció tenen els joves de la política i dels agents polítics a Catalunya
- Verificar si els joves participen o no en els canals formals de participació política
- Conèixer si els joves participen en canals informals de participació política
- Identificar les certeses actuals envers el tema
- Identificar els experts clau sobre els joves i la política a Catalunya
- Fomentar el treball conjunt amb experts sobre els joves i la política

1.5. Algunes dades en relació als joves i la política

Segons l'Estadística dels joves de Catalunya 2002, basada en una enquesta del mateix any:

- el 91% dels joves declara no assistir mai a actes polítics
- el 22% dels joves enquestats va contestar 'segurament no' a la pregunta 'votaries si hi hagués eleccions properament?'
- un 3,5% no votaria si tinguessin altres coses a fer
- un 4% votaria o no en funció de les eleccions

Del 22% que no votaria,

- un 55% contesta que no li interessa la política
- un 16% rebutja els partits polítics i la política en general
- un altre 16% pensa que les eleccions no serveixen de res

A més, gairebé un 56% dels joves catalans no pertany a cap associació. Dels que sí que hi pertanyen, poc menys del 26% està en una associació de tipus no esportiu.

Pel que fa als grups informals, un 88% respon que no hi està vinculat.

Com es pot veure, una part molt important dels joves no té contacte amb iniciatives d'acció col·lectiva.

1.6. Hipòtesis

En els sistemes democràtics més consolidats es percep un cert allunyament dels ciutadans de les formes convencionals de participació política. S'entén com formes convencionals la participació en les eleccions i l'afiliació als partits polítics i als sindicats.

Aquest allunyament és major quan parlem dels joves. Hi ha un descrèdit dels polítics, els partits i les institucions, i també un gran desconeixement de la política en general. Hi ha una desafecció política dels joves, entesa com una manca d'implicació en les qüestions col·lectives i concretament vers els aspectes polítics. Els polítics no són referents per als joves.

Però en canvi sembla que els joves s'interessen per les grans causes: l'ecologia, la pau, la solidaritat amb el tercer món,... En les democràcies tradicionals s'està produint un canvi de la política convencional dels partits a la política de l'elecció orientada a les causes, entre la política lligada a la ideologia i la política lligada al concepte més global de ciutadania. I aquest canvi d'actituds afecta especialment als joves (Norris, 2003).

Aquesta tendència implicaria que els joves haurien canviat els canals de participació convencional per canals més nous i alternatius.

Tenint en compte aquestes dues dimensions, s'ha volgut organitzar la informació entorn de 4 grans eixos, al voltant dels quals s'articulen les diferents formes de participació. Cal dir que aquesta classificació respon a un contínuum entre les diferents formes de participació, no hi ha una frontera nítida entre els diferents eixos i hi ha infinitat de posicions intermitges, tantes com persones que participen.

1.7. Estructura de l'estudi

A continuació, i dins d'aquesta primera part de l'informe, es presenta informació relativa a la metodologia de l'estudi, al Marc teòric enquadra l'estudi i a la conjuntura política durant el treball de camp, que ha influït de manera important en les intervencions i percepcions dels joves.

En la segona part de l'estudi s'exposen les percepcions que tenen els joves del sistema polític i dels seus principals agents; l'anàlisi de la participació dels joves a partir de les seves aportacions; el rol dels diferents agents de socialització en la relació entre els joves i la política, així com el context històric i el context social, que determinen en bona mesura la seva vivència de la política.

En la tercera part d'aquest document es recullen els reptes que cal afrontar en relació als joves i la política i algunes propostes d'acció que s'han formulat per fer-hi front.

La quarta part correspon a les conclusions de l'estudi.

I finalment, a la cinquena i última part d'aquest document s'hi troben els annexos.

2. Metodologia

2. Metodologia

Donat el doble objectiu general plantejat, aquest estudi incorpora dos àmbits de treball complementaris i paral·lels en el temps, que s'han anomenat 'Recerca' i 'Acció', metodològicament diferenciats i en els que s'ha utilitzat una combinació de diferents tècniques.

La Recerca permet tenir a llarg termini un coneixement en profunditat de les motivacions dels joves en relació a la política.

L'Acció permet a mig termini i en base a certes identificades, dissenyar accions que produeixin canvis en els joves envers la política i viceversa.

2.1. Recerca

En l'àmbit de les motivacions i expectatives dels joves ens movem molt sovint en el terreny de les apreciacions i les intuïcions.

Per intentar conèixer les motivacions dels joves, les seves inquietuds i interessos i les seves percepcions sobre la política, s'ha treballat des d'un vessant qualitatiu, aprofitant els avantatges d'aquest mètode, que permet explorar aspectes que no queden reflectits en les estadístiques.

En aquest cas els informants han estat els propis joves. Per recollir aquesta informació s'ha utilitzat la tècnica dels grups de discussió¹ que és una gran eina d'apropament a la realitat dels actors objecte d'aquest estudi.

Els grups de discussió tenen l'avantatge de tractar en profunditat les actituds i motivacions de les persones estudiades, permetent explorar matisos i qüestions inesperades, donada la seva gran flexibilitat.

2.1.1. Configuració dels grups: premisses bàsiques

Una de les particularitats d'aquesta recerca és la voluntat expressa de centrar-nos majoritàriament en joves que no participen habitualment en política ni en associacions o

¹ Tot i que s'utilitza el terme *grup de discussió* per convenció, el terme més adient és el de *grups focals* o *focalitzats*, ja que amb els joves es busca informació relativa als comportaments i actituds i no respecte als discursos i imaginaris.

iniciatives d'acció col·lectiva, per dos motius: perquè representen la majoria dels joves; i perquè tradicionalment no surten retratats en estudis que tracten de temes relacionats amb la participació política.

En el treball de camp han intervingut 158 joves, en 19 grups de discussió i 3 entrevistes grupals. Dels 19 grups de discussió, 16 són els anomenats *grups generals* i els altres 3 grups s'han fet amb joves de perfils molt concrets i se'ls anomena *grups específics*.

	Grups pilot	Grups generals	Grups específics	TOTAL
Nombre de joves	21	106	31	158
Grups de discussió	2	16	3	21
Entrevistes grupals	0	2	1	3

Cal especificar que entenem per joves les persones de 15 a 29 anys, segons la definició clàssica i oficial de la Secretaria General de Joventut de la Generalitat de Catalunya.

S'han configurat els diferents grups de joves de manera que:

- s'ha procurat que cada grup tingués aproximadament 10 membres. Per minimitzar el risc de no tenir prou assistents i intentar garantir una mínima assistència de joves, s'ha convocat més de 10 persones per grup. S'han donat casos, doncs, en que hi ha hagut més de 10 assistents per un grup. Aleshores s'han fet entrevistes grupals amb el nombre de persones de més. En canvi, en els casos en què no s'ha arribat a un nombre mínim d'assistents s'ha fet el grup de discussió amb les persones presents i s'ha replicat el grup de discussió amb el mateix perfil de joves, amb unes altres persones, i en una altra data.
- els membres d'un mateix grup responien a un mateix perfil
- s'ha buscat un equilibri en el nombre de nois i noies en la composició de cada grup.
- s'ha buscat una representació de les diferents edats, dins de la franja corresponent, en la composició de cada grup.

Per més informació sobre els perfils dels joves que han participat en els grups de discussió, es pot consultar l'apartat corresponent a l'annex d'aquest informe.

2.1.2. Configuració dels grups generals

Tenint en compte les importants diferències que es donen entre joves d'edats distants, s'ha plantejat l'estudi discriminant per grups d'edat: 15-18 anys; 19-24 anys; 25-29 anys. S'ha decidit diferenciar el primer grup d'edat del segon als 18-19

anys enlloc dels 19-20, perquè l'edat d'entrada a la majoria d'edat és també la de l'adquisició del dret a votar i, per la majoria de joves és un moment de canvi en l'activitat principal que es desenvolupa així com en el rol i en l'estatus social (molts decideixen deixar d'estudiar i començar a treballar, altres inicien uns estudis mitjans o superiors,...).

També s'ha cregut important considerar diferents perfils formatius dels joves, ja que pot ser un factor rellevant en la seva actitud enfront la política. S'ha determinat etiquetar com a itinerari professional el que segueixen els joves que han cursat només l'Educació Secundària Obligatòria o inferior, Formació Professional o Cicles Formatius de Grau Mitjà. Els joves que han estudiat o estan estudiant un Cicle Formatiu de Grau Superior o una carrera universitària (diplomatura o llicenciatura) es considera que segueixen un itinerari d'estudis superiors. Així doncs, s'ha optat per donar més pes a l'orientació de la formació dels joves (als estudis o al treball) que al seu nivell actual d'estudis.

Donat que l'estudi abraça tot Catalunya, s'ha volgut garantir la participació en l'estudi de joves de diferents zones de Catalunya, per incloure possibles diferències en la percepció de la política en funció del territori, ja sigui per la mida de la població, per la seva situació geogràfica o per altres característiques. S'ha tingut en compte tres tipus de territori: la capital catalana, una ciutat mitjana de costa i una població més petita d'interior. Concretament, els grups de discussió s'han realitzat a Barcelona, Vilanova i la Geltrú i Olot.

Territori	Edat	Nivell educ
Barcelona	15-18	indiferent
Barcelona	19-24	professional
Barcelona	19-24	professional
Barcelona	19-24	educació sup
Barcelona	25-29	professional
Barcelona	25-29	educació sup
Vilanova	19-24	educació sup
Vilanova	19-24	professional
Vilanova	25-29	educació sup
Vilanova	25-29	professional
Olot	15-18	indiferent
Olot	25-29	professional
Olot	25-29	professional
Olot	19-24	professional

En un primer moment s'havia decidit tenir en compte com a variable d'anàlisi el moment del cicle vital en què es troben els joves –distingint entre emancipats i no emancipats–, la llengua de vinculació familiar –català o castellà– i el sentiment nacionalista català, perquè es considera que també són factors

importants que influeixen en la relació dels joves amb la política. Finalment, però, per la complexitat en el procés de captació dels joves, aquestes variables s'han tingut en compte de cara a assegurar la diversitat en els grups de discussió, i no com a variables d'anàlisi.

No s'ha d'oblidar que la decisió de seleccionar diferents perfils de joves no té la finalitat de comparar-los entre ells, sinó d'assegurar que quedi reflectida una àmplia diversitat de perfils de joves existents en la societat, que estiguin presents i representats.

2.1.3. Configuració dels grups específics

Els joves que han participat als grups específics tenen entre 19 i 26 anys, i formen part d'algun dels següents col·lectius:

- joves militants de partits polítics: joves militants en les joventuts dels cinc principals partits polítics a Catalunya. Van participar joves de Joventuts Nacionalistes de Catalunya, Unió de Joves, Joventut Socialista de Catalunya, Joventuts d'Esquerra Republicana de Catalunya, Nuevas Generaciones, Joves d'Esquerra Verda i PSUCviu.

- joves implicats en moviments socials, entenen per moviments socials: agrupacions informals de persones i/o organitzacions que tenen la finalitat de promoure canvis en les estructures o processos socials i polítics a partir de la intervenció d'un nombre significatiu de persones. Sorgeixen en situacions de conflicte i es caracteritzen per plantejar un desafiament a les autoritats o poders establerts mitjançant l'acció col·lectiva, fora del marc institucional (Col·lectiu Investigació, 2005).

- joves de famílies immigrades: joves de famílies originàries de països extracomunitaris que han immigrat a Catalunya. Alguns d'aquests joves han nascut a Catalunya i alguns altres no. Els països d'origen de les famílies d'aquests joves són Perú, Costa Rica, Marroc, Senegal, Romania i Pakistan.

Els joves d'aquests grups es troben en una franja d'edat més ampla i més central que la resta de grups, per diversos motius. D'entrada, es tracta de grups que serveixen de contrast dels grups 'no participatius'. Donat que els elements diferenciadors són altres que les variables que distingeixen els grups genèrics entre ells, perd rellevància on es situï la franja d'edat escollida.

2.2. Acció

Aquesta recerca té com objectiu, entre altres, la formulació de propostes per donar resposta a els reptes identificats i plantejar a mig termini accions per provocar algun canvi en la relació entre els joves i la política.

Amb aquesta finalitat s'ha organitzat el Seminari 'Joves i política: reptes i propostes d'acció', amb persones coneixedores dels joves des de diferents perspectives i entorns. Els participants al seminari formen part de l'àmbit acadèmic, de la política, de moviments socials i d'entitats que treballen amb joves. Tots ells, d'una manera o altra, tenen relació amb joves i/o coneixen bé alguns aspectes de les seves vides.

Concretament, les persones que van participar són, per ordre alfabètic:

Joaquim Brugué	Direcció General de Participació Ciutadana del Departament d'Interior, Relacions Institucionals i Participació
David Fernàndez	Polítòleg, implicat en moviments socials
Francesc Garreta	Fundació Pere Tarrés
Isaac González	Sociòleg, IGOP
Irene Lop	Sociòloga, ha realitzat un estudi sobre Joves
Roger Martínez	Sociòleg, UOC
Xavier Millan	Regidor independent d'Esparreguera
Ivan Miró	Sociòleg, implicat en moviments socials
Mònica Nadal	Fundació Jaume Bofill
David Pérez	Secretaria General de Joventut
Miquel Roca	Tècnic de Joventut d'Olot
Marta Rovira	Sociòloga
Sergi Rovira	Minyons Escoltes Guies Sant Jordi de Catalunya
Jordi Sànchez	Fundació Jaume Bofill
Jordi Solé	Regidoria de Joventut de l'Ajuntament de Barcelona
Mercedes Yubero	Fundació ADSIS

El seminari va tenir lloc el dia 21 de setembre de 2006, de 10h a 14h, a Can Bordoï (Llinars del Vallès).

Prèviament es va fer arribar als participants al seminari un document amb les primeres aportacions de l'estudi que ens ocupa.

Aquell document és un primer recull de les idees sobre la relació dels joves i la política extretes de:

- Revisió bibliogràfica i documental
- Treball de camp: grups de discussió amb els joves

El seminari tenia els objectius següents:

- Identificar reptes prioritaris d'actuació entorn a la relació dels joves i la política
- Formular propostes d'acció per acostar els joves i la política

Per arribar a la formulació de propostes d'acció i donat el temps que es va destinar al Seminari (4 hores), es va seguir la següent metodologia:

Ordre del dia

1. Presentació

- Benvinguda i presentació de l'estudi Joves i política
- Explicació sobre els objectius i la metodologia del seminari
- Presentació dels participants

2. Exercici d'identificació dels principals reptes a afrontar en relació als joves i la política (ronda d'intervencions breus)

- Priorització dels principals reptes identificats mitjançant un exercici pràctic

3. Formulació de propostes d'acció a dur a terme pels diferents agents socials a partir dels reptes identificats en l'anterior punt (ronda d'intervencions breus)

- Accions concretes

El Seminari va servir per compartir la identificació dels principals reptes a afrontar en relació als joves i la política, en un Marc teòric determinat i amb un objectiu molt clar de construir propostes d'acció per apropar els joves i la política.

D'aquell Seminari n'ha sortit un quadern que recull els reptes i les propostes identificades. De la mateixa manera, aquests reptes i propostes es recullen en aquest informe juntament amb les aportacions dels joves i dels autors d'altres publicacions i estudis.

2.3. Informe final

En l'elaboració d'aquest informe s'han tingut en compte principalment les aportacions dels joves, que es presenten aquí amb la interpretació i les intervencions de l'equip investigador. També s'ha introduït informació procedent dels participants al seminari i dels autors dels diferents estudis i publicacions.

Cal dir que en l'informe es fa referència a la visió compartida pels joves que han participat als grups de discussió, el que no vol dir que no existeixi diversitat en les seves opinions. En aquest document s'ha recollit i analitzat l'opinió general, destacant les diferències més rellevants en funció de les variables tingudes en compte en el disseny dels grups de discussió: el territori de procedència, l'edat i l'itinerari formatiu.

3. Síntesi del Marc teòric

3. Síntesi del Marc teòric

En aquest apartat presentem una síntesi de les idees principals del Marc teòric consultat per aquesta recerca. En el Document Annex es pot consultar el Marc teòric complert.

3.1. Escenari socio-polític

Per alguns, la **globalització** i concretament la relació entre l'àmbit polític i l'àmbit econòmic ha comportat la pèrdua de poder dels governs dels diversos estats davant d'altres organismes públics de caràcter internacional com per exemple la ONU i la debilitació dels organismes públics com a òrgans de presa de decisions. D'aquesta manera, s'hauria produït una dispersió dels centres de presa de decisions en organitzacions privades d'àmbit local, estatal i internacional. Com a conseqüència d'aquesta dinàmica es posa de manifest un allunyament dels ciutadans respecte als canals de participació política orientats a l'estat, com les eleccions (Norris, 2002).

Per altres autors, però, el procés de globalització ha permès que la ciutadania introdueixi nous temes a l'agenda política i el sorgiment de nous repertoris de participació, permeses per elements com les noves tecnologies (Benedicto i Morán, 2002).

En qualsevol cas, el context de les democràcies avançades alguns autors coincideixen a assenyalar la necessitat d'una **ciutadania activa**, és a dir, que estigui més implicada i sigui capaç d'interaccionar amb les diverses institucions polítiques. En canvi, es rebutja un model de ciutadania espectadora que cedeixi tot el poder a l'estat.

Així mateix, davant l'escenari globalitzat, a nivell polític, s'estan produint algunes dinàmiques generals, entre les quals destaquen les següents:

Tal com apunta la **teoria de la Nova Esfera Política** s'estaria produint una modificació de la relació entre l'àmbit de la política convencional i els seus actors (partits, sindicats, institucions) i l'esfera de la implicació cívica que té incidència política (Moviments Socials). Com a conseqüència d'aquest fet, els dos àmbits modificarien els seus processos de funcionament interns i els seus àmbits d'acció. A nivell de l'Estat espanyol, s'assenyala que els principals partits polítics es troben en procés d'instaurar noves relacions amb el ciutadà, amb determinats Moviments Socials i amb algunes ONGs. Concretament, alguns partits estarien fundant organitzacions no lucratives vinculades a sí mateixos per tal de penetrar en la societat civil. Així mateix, es fa referència a la intenció dels diversos organismes governamentals de presentar-se com a vincles imprescindibles entre la societat

civil, la vida comunitària i l'àmbit polític convencional ja sigui estatal o internacional (Benedicto i Morán, 2002).

Concretament, es destaca la importància del procés de globalització i d'imposició de les noves tecnologies en la delimitació d'un nou escenari en el que espais físics tradicionals han cedit importància davant d'entorns virtuals. En aquest sentit, cal fer referència a la **tesi de la societat de xarxes**, l'existència dels **no-llocs** i la importància de l'urbanisme en la configuració de l'espai social i polític. En síntesi, es conclou que existeixen tensions vinculades als escenaris de participació. En concret, s'accepta que s'està produint un doble moviment en aquest sentit que podria resumir-se amb el concepte de **glocalització**. Aquest reflecteix la idea de tensió entre el desdibuixament dels espais clàssics de la vida social tradicional a favor dels fluxos i el redescobriments de l'activitat a la comunitat micro, considerada com l'espai natural de la vida social (Benedicto i Morán, 2002).

3.2. Sobre l'actitud dels ciutadans

Diversos autors assenyalen l'augment de la **desafecció política**, és a dir l'augment d'actituds com el desinterès, la frustració, la ineficàcia, la impotència o la hostilitat, en paral·lel a un notable suport als principis democràtics. Així, es donaria un augment del nombre de ciutadans que senten menys respecte pel sistema polític i menys confiança en els representants elegits i que, simultàniament fan una valoració positiva dels principis democràtics. L'allunyament dels ciutadans vers les institucions i els representants polítics s'atribueix a una distància important de la política formal amb els interessos i les inquietuds de la ciutadania (Montero, Grunther i Torcal, 1999; Norris, 1999; Pharr i Putnam, 2000; Benedicto i Morán, 2002).

Així i tot, es mencionen algunes particularitats d'aquest concepte en funció de la trajectòria que hagi tingut el sistema democràtic en un país determinat. En concret, es considera que els ciutadans de les democràcies tradicionals avaluen les institucions polítiques d'acord amb els resultats del sistema i amb el grau d'obertura dels seus mecanismes de participació. En canvi, a les democràcies més joves la desconfiança i el desinterès per la política està molt vinculat a la influència de la socialització, i en segon terme a l'avaluació de les institucions polítiques actuals i els espais participatius (Torcal, 2001).

L'estudi de les democràcies amb menys recorregut, com és el cas de l'Estat espanyol, ha permès observar algunes particularitats d'aquestes quant a l'actitud dels ciutadans vers la política. Així, s'assenyala la importància que alguns agents, en especial l'entorn familiar, han tingut en la supervivència de la cultura política i les lleialtats ideològiques, fet que hauria

permès la perduració de la memòria política. En última instància, es considera que la família ha facilitat la continuïtat política i ideològica entre familiars durant el període dictatorial (Maravall, 1985).

Per altra banda, la trajectòria del sistema democràtic es relaciona amb el perfil dels ciutadans que mostren una major desafecció política ja que mentre a les noves democràcies aquests solen tenir més edat i un menor nivell cultural i informatiu, a les democràcies tradicionals afectaria sobretot a la població més cultivada (Torcal, 2001).

En l'actualitat, però s'ha assenyalat l'aparició de nous models de ciutadà que difereixen del tradicional de ciutadà compromès amb l'esfera política: el **ciutadà crític**, que valora positivament la democràcia però no el rendiment institucional i el **ciutadà reflexiu** que participa en la política en funció del seu interès vers un tema determinat. Així mateix, es considera que actualment i a diferència del que havia succeït tradicionalment, més que una comunitat de ciutadans amb una participació política concreta existeixen diversos col·lectius de ciutadans amb una implicació política canviant i que tenen compromisos i fidelitats variables. Es considera que la majoria dels ciutadans/es actualment es relacionen amb l'esfera pública de manera apàtica o indiferent. Així i tot, aquestes actituds són cada vegada menys freqüents a favor d'una participació de tipus instrumental o expressiu (Norris, 1999; Benedicto i Morán, 2003).

Tot i l'existència de discursos que assenyalen l'allunyament dels ciutadans vers els processos, institucions i agents de la política formal, actualment es posa de manifest una aproximació a la política no formal. Així mateix, s'esmenta una disminució del sentiment anti-polític en el sí de les Organitzacions No Lucratives i d'alguns Nous Moviments Socials. Aquest fet, juntament amb la creixent importància d'aquestes organitzacions en l'esfera social, es pot considerar com un símptoma de recuperació de l'interès per la política (Benedicto i Morán, 2002).

3.3. Sobre els repertoris de participació política

Des de finals dels anys 60 i principis dels 70, s'assenyala l'existència de noves formes de participació anomenades **no convencionals** o de protesta que reflecteixen uns valors determinats i diferenciats de les modalitats tradicionals (Barnes i Kasse, 1979). Concretament, aquestes es basen en les accions orientades a interessos específics i a una disminució de les identitats col·lectives. Actualment, el comportament polític i social més dispers i menys previsible que anys endarrere fa que s'hagi difòs un nou concepte referit a la participació política: la **participació política orientada a**

la causa (Norris, 2003). Segons l'autora, aquest tipus de participació es caracteritza per tenir l'objectiu de reformar determinades lleis o influir en un procés polític, orientar-se a la causa tant envers a qüestions polítiques com socials. Per altra banda, es dirigeix a parlaments i governs i també a diversos actors dels sectors públic, privat, no lucratiu, alhora que té la intenció d'alterar patrons de comportament i incidir en els valors dels ciutadans.

En general, es constata que les formes tradicionals de participació política predominen sobre les alternatives. Dins de les formes convencionals, la participació electoral es presenta com un factor diferenciat de les altres formes de participació política ja que comporta un esforç baix i uns escassos beneficis directes. Així mateix, la participació en entitats cíviqes es revela com una dimensió de participació diferenciada però correlacionada amb l'afiliació als partits polítics. L'anàlisi de les formes no convencionals de participació política, confirma l'existència d'una relació positiva entre el fet de realitzar una acció reivindicativa i efectuar-ne d'altres d'aquest mateix tipus (Norris, 2002).

S'accepta també que les formes d'implicació política majoritàries varien en funció del grau de compromís, iniciativa, temps o esforç dedicat i de l'impacte que tenen en la vida de qui les realitza o en la comunitat. La votació, la implicació en entitats cíviqes i l'activisme són les principals formes de participació política amb beneficis generals (Norris, 2002).

En el context català i prenen dades de les darreres votacions que s'han celebrat (el referèndum de l'Estatut i les eleccions al Parlament) s'observa que tant en intenció de votar com en el record d'haver-ho fet, la participació augmenta amb l'edat, sent els joves d'entre 18 i 24 anys els qui presenten un nivell d'abstencionisme més elevat (CIS, 2006).

3.4. Sobre els joves

La relació entre els joves i la política s'ha abordat des de diversos enfocaments. Entre aquests cal destacar la de la Psicologia social i la Psicologia evolutiva, la perspectiva generacional, la del desenvolupament polític del jove, la perspectiva dels enfocaments centrats en les identitats i les cultures juvenils i la perspectiva 'dels drets' dels infants i dels joves (DESA-ONU, 2005).

La revisió d'aquests enfocaments posa de manifest que l'estudi de la relació entre els joves i la política ha de tenir en compte alguns grans aspectes. En primer terme, la consideració 'ambigua' que els joves han ocupat en la literatura. En aquesta, els joves apareixen en un doble estat: el de 'ser' i el 'd'esdevenir', situació que fa necessària una clarificació de

l'estatus dels joves com a actors socials i polítics en el present i com a actors en desenvolupament. En segon lloc, la consideració de la 'joventut' com una categoria heterogènia que no pot ser explicada, amb tots els seus matisos, per aquest mateix terme genèric i, finalment, l'encaix entre l'etapa de la joventut i l'edat adulta es percep també com un element a prendre en consideració.

Per altra banda, el focus d'estudi en la participació política juvenil s'ha desplaçat de l'interès vers els agents de socialització, al rol que tenen els joves com a actors socials i polítics, alhora que s'ha centrat en l'anàlisi de les pràctiques que els distingeixen d'altres grups socials (Benedicto i Morán, 2002).

En aquest sentit diversos autors identifiquen factors que estan relacionats amb les divergències entre el comportament polític dels joves i dels adults. En primer terme, cal fer esment dels valors ja que es considera que entre els joves hi predominen els **valors post-materialistes** i entre els adults principis més materialistes i objectius. Per altra banda, entre els joves es reconeix una falta de confiança en les institucions i una manca d'estructures que els mostrin un model de comportament. Així mateix, en una dimensió més objectiva, cal destacar la divergència en els drets i els recursos a partir dels quals joves i adults afronten la participació política.

En síntesi, la relació entre els joves i la política es pot entendre a partir de considerar la joventut com un moment del cicle vital que determina actituds i comportaments. En aquest sentit, destaca la importància dels valors i la seva diferència respecte a altres generacions (Observatori Català de la Joventut, 2005).

3.5. La participació política dels joves

Des de la perspectiva teòrica, es fa referència a dos grans models de participació política dels joves: el **model clàssic** i el **model emergent d'implicació cívica dels joves**.

El model clàssic està basat en els agents i processos de socialització i es fonamenta en l'accés als drets polítics en diferents ritmes segons l'edat i el poder econòmic. Aquestes característiques fan que es considerin els joves com a grup de ciutadans amb drets per 'delegació'. Així i tot, en els últims temps s'ha qüestionat el rol de sistema educatiu com a transmissor de valors sobre la comunitat així com el dels mitjans de comunicació a causa dels missatges contradictoris que presenten. Per altra banda, s'ha fet esment de la transformació de la vida familiar tradicional, moltes vegades a causa dels nous ritmes de treball, en relació a la debilitació de la transferència de valors i actituds cíviques i polítiques. En

relació a aquest paradigma s'accepta que mentre la societat demana als joves més implicació i responsabilitat en les qüestions públiques, no es tenen en consideració els aspectes socioeconòmics (com les dificultats d'emancipació) que els dificulten l'accés a la societat adulta i, per tant, també a l'esfera de la política convencional. Aquest decalatge entre les circumstàncies dels joves i les dels adults hauria significat un obstacle en les polítiques específiques que es dirigeixen als joves (Benedicto i Morán, 2002).

El model emergent d'implicació cívica dels joves es troba molt vinculat a l'estudi dels Moviments Socials i a les teories que analitzen la relació entre aquests i la participació política tradicional. A banda de la vinculació dels joves amb els agents i les formes convencionals, aquest paradigma també inclou la seva relació amb els nous agents i els nous repertoris de l'escena pública (Benedicto i Morán, 2002).

En general, s'assenyala una situació ambigua dels joves ja que si bé manifesten un allunyament i una escassa confiança en les institucions polítiques tradicionals (sobretot en la seva capacitat per incidir sobre qüestions socials i econòmiques concretes), posen de manifest una notable implicació cívica. Així mateix, els joves es presentarien com a indiferents o crítics amb la política formal i les diverses institucions però interessats per les causes humanes o solidàries, mobilitzats de manera puntual tot i que poc associats sobretot en entitats no esportives.

Tot i aquestes consideracions, és destacable que, en general s'ha constatat una notable desafecció política entre els joves, és a dir, un allunyament dels joves dels actors de la política i especialment del descens de la participació electoral. Aquesta ha estat interpretada per part de diversos autors i institucions polítiques com una manca d'implicació dels joves en les qüestions col·lectives i concretament vers els aspectes polítics.

Es posa de manifest l'existència d'un allunyament de la part més formal de la política entre joves catalans, tal com succeeix en moltes altres societats (Observatori Català de la Joventut, 2005). Aquest, s'explicaria a partir de diversos factors com la desconexió que els joves perceben entre les formes i els agents de la política convencional i les qüestions que consideren que els afecten realment. Per altra banda, diversos autors fan referència a les dificultats d'emancipació i per tant l'endarreriment d'aquesta. Així mateix, s'esmenta l'augment de la capacitat d'elecció i del coneixement tant respecte a temes socials com polítics. També cal fer referència a les baixes expectatives que els joves tenen de l'incidència de la seva participació política.

De totes maneres, els joves catalans valoren més que altres grups d'edat els principis democràtics. Aquest allunyament es posa de manifest en la participació electoral ja que els joves voten comparativament menys que els adults (Observatori Català de la Joventut, 2005).

La desafecció política dels joves hauria comportat l'abandó dels esquemes amb els que tradicionalment s'han associat com la radicalitat d'opinions i de les posicions polítiques. Així, en els últims temps, s'han presentat -i es presenten- els joves com un sector de població apàtic en relació als aspectes col·lectius i únicament preocupat pels interessos individuals.

Diversos autors consideren, però, que no es pot concloure que s'estigui produint una disminució de la participació política sinó un canvi en les expectatives, les dinàmiques, les pràctiques, els actors i els targets de referència entre els joves que, són diferents de la participació política típica de la població de mitjana edat.

Així, s'estaria produint un desplaçament de la participació juvenil a l'esfera cívica-comunitaria. Aquest constitueix un tret diferencial de la participació política dels joves respecte a la d'altres generacions.

Caldria, doncs, entendre els joves com els protagonistes de la revitalització de la societat civil i del creixent interès cap a aquesta, i per tant, també de la revalorització de l'àmbit local i de la redefinició de noves problemàtiques de nivell mundial que han emergit amb més força en els últims anys (Benedicto i Morán, 2002).

Així, tot i que no es pot dir que estigui estès entre els joves en termes demogràfics, es recullen algunes evidències de que, a nivell mundial, els joves estan més involucrats en els aspectes amb implicacions internacionals que en el passat. S'apunta que **l'activisme juvenil** de tipus internacional ha crescut notablement en els darrers anys i es contraposa aquesta tendència al que ha succeït en la considerada participació política convencional i en la implicació dels joves en els seus agents (DESA-ONU, 2005).

L'activisme juvenil, sembla presentar uns objectius determinats: les grans empreses multinacionals, els mitjans de comunicació, els organismes financers internacionals o els governs de certs Estats, que es perceben com a grans centres de poder en l'actualitat i com a agents molt poc transparents (DESA-ONU, 2005).

Es percep que aquest 'nou estil d'activisme' sorgit en el context de la globalització està caracteritzat per la lliure circulació d'informació, una coordinació descentralitzada, l'autonomia dels membres i, en última instància, per un procés

de presa de decisions que alguns consideren més democràtic. D'aquesta manera, l'activisme actual es converteix en una opció molt atractiva, almenys per una part destacable de joves ja que ofereix grans possibilitats d'autonomia, de consens, de participació en la presa de decisions i la possibilitat de realitzar accions flexibles sense haver de restringir-se a unes estructures rígides o a unes prioritats marcades. En canvi, pel que fa a la participació convencional, s'accepta que els joves perceben que aquests actors funcionen a partir de principis com la jerarquia, l'acció indirecta, la poca flexibilitat de les accions a realitzar i la baixa participació en la presa de decisions que hi acostumen a tenir els joves (DESA-ONU, 2005).

3.6. Factors que influeixen en la participació política dels joves

Es distingeixen alguns factors que, des de la perspectiva teòrica es relacionen amb la participació política dels joves. En primer terme, cal considerar la centralitat que ocupa el jove respecte al conjunt del sistema polític i social. En el cas català, s'accepta que l'estatus socioeconòmic i el nivell d'instrucció determinen la seva participació política ja que un nivell baix en aquests aspectes dificulta que un jove pugui seguir el recorregut que clàssicament ha portat a accedir als cercles de la política convencional: l'escolarització i la participació en entitats cíviques. En concret es considera que, el col·lectiu de joves associats té més tendència a participar en les qüestions i processos polítics ja que el fet d'estar associat facilita l'establiment d'actituds i habilitats socials que faciliten la participació, entre altres aprenentatges. (Observatori Català de la Joventut, 2005).

Així mateix, el nivell d'instrucció s'ha considerat tradicionalment com una variable explicativa de la participació dels joves: nombroses evidències empíriques mostren que entre aquells sectors de població en els que el grau de formació és més elevat, com en el cas dels joves, la participació política és més notable. De totes maneres, cal concretar que la relació entre el nivell formatiu i la participació política es troba mediatitzada per la tinença d'alguns elements que promou la formació com un major coneixement o haver desenvolupat unes capacitats cognitives que redueixin els costos de comprensió i de presa de decisions que la participació política exigeix (Observatori Català de la Joventut, 2005; Benedicto i Morán, 2003).

3.7. Situació i propostes sobre la participació dels joves en la política a Catalunya

Són diversos els agents, tant governamentals com aliens a les institucions polítiques, que consideren que actualment la participació dels joves catalans en les polítiques juvenils està fortament limitada per algunes circumstàncies de tipus estructural. Concretament, es fa referència al fet que la participació dels joves en les polítiques de les quals són destinataris fa referència principalment als àmbits de l'oci i l'educació no formal. Aquest fet comporta que aspectes centrals per als joves com l'habitatge o el treball restin allunyades de la intervenció dels joves.

Així mateix, l'absència d'un marc legal que comporti una participació regulada i que inclogui la veu dels joves en la definició, la preparació i la posada en marxa de les polítiques de joventut no referents al lleure i a la formació no reglada, es percep com un impediment per a la participació dels joves en l'esfera política.

El caràcter consultiu però no vinculant dels organismes polítics i cívics formats per joves seria també una característica inhibidora de la participació. Així mateix, tant des de perspectives institucionals com per part dels mateixos joves es considera que a Catalunya, la participació dels joves en la política convencional té un caràcter excessivament formal i que es realitza molt majoritàriament a partir de les grans associacions. Aquestes es perceben poc flexibles per incorporar les importants demandes del conjunt dels joves i amb el biaix socioeconòmic que aquest fet comporta (Observatori Català de la Joventut, 2005).

Així doncs, el context institucional es revela com un factor clau per tal d'avançar en la implicació dels joves en les polítiques específiques de joventut. En aquest sentit, es considera que cal avançar cap a una participació transversal que afecti tots els aspectes de la vida dels joves i que s'estengui a totes les fases del procés; des del diagnòstic de la situació fins a l'avaluació de la política realitzada i per tant, no limitada a la simple informació, alhora que inclogui les minories. Alhora, es proposa avançar cap a processos de participació dels joves que siguin decisius. A més, aquests haurien de treballar de manera conjunta amb els governs de diferents nivells i amb els altres agents, de manera que es puguin generar i enfortir espais propis i alternatius dels joves.

Segons l'Observatori Català de la Joventut (2005), a Catalunya per tal de facilitar la implicació política dels joves es proposa:

- Desenvolupar un entorn polític i institucional en el que els joves puguin influir i intervenir en aquest àmbit evitant la

creació d'estructures amb poc contingut i baixa incidència, en les que els joves únicament aporten la seva opinió.

- Formar-los i considerar-los com a subjectes autònoms amb capacitat d'influència i intervenció en l'esfera pública i sobretot en les qüestions que més els afecten.

- Deixar de centrar el debat en la seva majoritària situació de dependència.

3.8. Experiències de programes d'implicació a altres països

Es recullen alguns dels aspectes comuns de programes realitzats a nivell mundial que tenen la finalitat d'augmentar la participació cívica i política dels joves. En aquest sentit, cal esmentar que l'educació es percep com un factor clau per assolir una major implicació cívica i política. Així mateix, és destacable el supòsit, no unànime però sí molt estès, de que els vincles dels joves amb els centres formatius i les seves comunitats repercuteix en l'augment del civisme i la participació política.

Per altra banda, es reconeix que cal que l'educació per a la ciutadania superi el marc de les institucions governamentals i que l'atenció deixi de dirigir-se principalment al comportament electoral dels joves majors de 18 anys. En canvi, es proposa com a manera d'augmentar la implicació cívica i política dels joves que els possibles programes o accions a realitzar han de tenir un enfocament inter-disciplinar, interactiu i vinculat a aspectes reals, quotidians i significatius pels joves. Així mateix, aquestes experiències s'haurien de realitzar prenent en consideració la diversitat social dels joves i construir-les conjuntament amb els pares i agents de la comunitat on es realitza, a més de tenir un marcat caràcter participatiu i molt pràctic (Benedicto i Morán, 2002).

4. Conjuntura política

4. Conjuntura política

El treball de camp de la recerca es va dur a terme entre els mesos de març i maig de 2006. Els joves van mencionar diversos esdeveniments de tipus polític, social i/o ambiental que van tenir lloc en l'àmbit català, estatal i internacional en aquelles dates o anteriorment.

A continuació recollim els episodis més significatius que es van produir en el període de desenvolupament del treball de camps.

Àmbit català

Govern tripartit català i Estatut

A Catalunya en aquelles dates es discutia el text del nou Estatut d'autonomia, que promovia el jove govern tripartit compost pel Partit dels Socialistes de Catalunya (PSC), Esquerra Republicana de Catalunya (ERC) i Iniciativa per Catalunya-Verds-Esquerra Unida i Alternativa (ICV-EA). La discussió i aprovació de l'Estatut va marcar l'evolució d'aquest Govern.

Cal comentar que aquest va ser el primer govern català autoanomenat d'esquerres des del restabliment de la democràcia, i després de 23 anys de govern de Convergència i Unió (CiU). Aquesta novetat va despertar molta expectació entre tota la població catalana (inclosa la classe política) i molta il·lusió entre bona part de la ciutadania. Però el Govern es va haver de dissoldre un any abans del final de la legislatura per desavinences entre els tres partits que el formaven.

La progressió d'aquests esdeveniments va estar molt present als mitjans de comunicació, i és evident que va tenir impacte mediàtic sobre els joves, ja que hi fan referències molt sovint. És per això que ens sembla important mencionar-lo.

Es presenta una cronografia dels fets des de la constitució del Govern fins la data de finalització del treball de camp.

16 novembre 2003

Eleccions al Parlament: CiU obté 46 diputats, el PSC 42, ERC 23, el Partit Popular (PP) 15 i ICV-EA, 9.

14 desembre 2003

PSC, ERC i ICV-EA signen el pacte del Tinell.

16 desembre 2003

El Parlament investeix Pasqual Maragall president de la Generalitat.

20 desembre 2003

Pasqual Maragall pren possessió com a president de la Generalitat i dos dies després. El 22, ho fa al Govern.

26 gener 2004

Salta a la llum pública que Josep Lluís Carod-Rovira, sent conseller en cap i president de la Generalitat en funcions, es va reunir a principis de mes a Perpinyà amb membres de la direcció d'ETA.

27 gener 2004

Pasqual Maragall destitueix Josep Lluís Carod-Rovira com conseller en cap, tot i que segueix al Govern com conseller sense cartera.

2 febrer 2004

Josep Lluís Carod-Rovira deixa el Govern.

9 febrer 2004

El Parlament constitueix la ponència que ha de redactar la reforma de l'Estatut.

18 febrer 2004

ETA anuncia una treva només a Catalunya.

23 febrer 2004

Josep Bargalló accedeix al càrrec de conseller en cap.

14 març 2004

El PSOE guanya les eleccions al Govern espanyol.

16 abril 2004

José Luís Rodríguez Zapatero és escollit nou president del Govern espanyol amb el recolzament d'ERC.

24 maig 2004

Miquel Sellarès dimiteix com a secretari de Comunicació del Govern arrel del polèmic informe sobre l'orientació dels mitjans de comunicació.

24 febrer 2005

El Parlament celebra el ple sobre l'esfondrament de les obres del metro al Carmel i Pasqual Maragall retreu a Artur Mas el suposat cobrament de comissions del 3% en l'adjudicació d'obres públiques quan CiU governava.

10 març 2005

El Parlament debat la moció de censura de Josep Piqué contra Pasqual Maragall per la crisi del 3%, que el líder del PP retira el dia abans de ser votada.

30 setembre 2005

El ple del Parlament aprova el projecte de reforma de l'Estatut amb el vot en contra del PP.

18 octubre 2005

Pasqual Maragall anuncia al debat de política general al Parlament que renuncia a remodelar el Govern com pretenia amb el rebuig de PSC, ERC i ICV-EA.

2 novembre 2005

El ple del Congrés accepta la presa en consideració del projecte de reforma de l'Estatut amb l'únic vot en contra del PP.

21 gener 2006

José Luís Rodríguez Zapatero i Artur Mas pacten en una reunió a la Moncloa el contingut de l'Estatut.

19 març 2006

El conseller de Governació, Joan Carretero culpa José Luís Rodríguez Zapatero del que considera 'l'immens desastre' de l'Estatut.

25 març 2006

Transcendeix l'enviament de cartes firmades per Xavier Vendrell a treballadors de la Generalitat sol·licitant el pagament de quotes per a ERC.

30 març 2006

El ple del Congrés aprova el projecte de reforma de l'Estatut amb els vots en contra de PP i ERC.

20 abril 2006

Pasqual Maragall remodela el Govern amb la inclusió de Xavier Vendrell com a conseller de Governació.

27 abril 2006

La direcció d'ERC demana preferentment el 'vot nul polític' al referèndum de l'Estatut.

2 maig 2006

Les assemblees territorials de militants d'ERC desautoritzen la direcció i opten per què es voti 'no' al referèndum.

5 maig 2006

L'executiva d'ERC rectifica forçada per les bases i demana el no al referèndum.

6 maig 2006

El consell nacional d'ERC ratifica el no.

10 maig 2006

El Senat aprova el projecte de reforma de l'Estatut amb l'abstenció d'ERC i el vot en contra del PP.

11 maig 2006

Pasqual Maragall convoca el referèndum de l'Estatut per al 18 de juny i anuncia l'expulsió d'ERC del Govern i la convocatòria d'eleccions anticipades abans de final d'any.

Font: *La Vanguardia*, 12 maig 2006

Túnel de Bracons

També a Catalunya i en el marc d'aquest Govern, va tenir lloc al març de 2004 una crisi entre els partits que formaven el Govern que, tot i ser cronològicament anterior al treball de camp, es cita amb certa freqüència per part dels joves. Es tracta del projecte de construcció d'una nova carretera entre Sant Pere de Torelló (Osona) i la Vall d'en Bas (Garrotxa) a través del túnel de Bracons. Aquesta obra planteja una discussió sobre diferents models de desenvolupament. El PSC estava d'acord en executar el projecte, mentre que ERC i ICV-EA hi van votar en contra, sense abandonar el Govern. Les obres es van iniciar. Els seus defensors donen arguments econòmics i diuen que totes dues comarques en sortiran beneficiades. En canvi, els seus detractors sostenen que és un projecte innecessari tenint en compte l'impacte econòmic i

ambiental que tindrà, i que comportarà un desenvolupament insostenible de les comarques més properes.

Carmel

El 25 de gener de 2005 va tenir lloc l'enfonsament d'un túnel del metro durant les obres d'ampliació d'una línia al barri del Carmel de Barcelona. El desastre no va ocasionar ferits però sí greus danys materials, que van forçar el desallotjament de 1.057 veïns i la demolició d'alguns edificis.

La notícia va posar en dubte els processos de concessió de les obres públiques i va aixecar sospites de casos de corrupció entre els polítics.

Àmbit estatal

'Macrobotellón'

A nivell estatal en aquelles dates hi va haver dos fenòmens destacables des del punt de vista de l'impacte que van tenir en la població jove. Es tracta del 'macrobotellón', una protesta massiva d'una multitud de joves que va tenir lloc al març del 2006 quasi simultàniament en diferents ciutats de l'Estat espanyol. El motiu de la protesta va ser l'aprovació de la llei que prohibeix el consum d'alcohol en llocs públics. D'aquesta manera es convertia en il·legal una pràctica molt habitual entre els joves, sobretot els de menys edat: el 'botellón', que consisteix en reunir-se amb el grup d'amics per consumir begudes alcohòliques que han adquirit en comerços, escoltar música i parlar, en espais oberts de lliure accés, davant la inexistència d'espais destinats a aquesta pràctica i dels alts preus de l'alcohol en bars i locals d'oci nocturn.

Seguda pel dret a l'habitatge

L'altre fenomen que va tenir lloc és una seguda per reivindicar el dret a un habitatge digne, emparant-se en el que preveu la Constitució Espanyola, en l'article 47. Aquesta iniciativa va estar organitzada per la Plataforma Per Un Habitatge Digne, que actua a nivell de tot l'Estat espanyol i organitza segudes de protesta regularment. Aquesta reivindicació s'emmarca en la realitat de l'habitatge actualment, amb preus abusius, que colpeix de manera especial els joves.

Corrupció a Marbella

A més, el març del 2006 es va destapar un episodi de corrupció política a Marbella (Andalusia) que va tenir molta presència als mitjans de comunicació. Es presenta aquí perquè els joves se'n fan ressò en els grups de discussió. Membres de diferent rang de l'Ajuntament de Marbella –entre ells l'alcalde i alguns regidors-, advocats i empresaris van ser

detinguts acusats de formar part d'una trama de delictes urbanístics i malversació de fons públics, entre altres. Aquest cas s'afegeix als dels dos anteriors alcaldes de Marbella, que van ser condemnats per delictes similars. Així, Marbella queda en l'inconscient col·lectiu com a territori corrupte, i així el citen els joves.

L'enfonsament del Prestige

El novembre de 2002 es va enfonsar el vaixell petrolier Prestige davant les costes de Galícia. La decisió dels governs gallec i estatal –tots dos sota el poder del PP– de no remolcar la nau fins la costa, on s'haguessin pogut tapar les esquerdes que provocaven l'abocament de fuel al mar, va desembocar en la catàstrofe ecològica més important d'Europa.

Molts voluntaris d'arreu de l'Estat es van desplaçar fins la zona per ajudar a netejar-la del fuel abocat.

Aquest desastre va influir també en la pèrdua del poder per part del PP al capdavant del govern estatal.

11-M

Un altre episodi que mencionen els joves, per les repercussions que ha tingut en la història de l'Estat espanyol, són els atemptats amb bombes en diversos trens i estacions ferroviàries a Madrid, l'11 de març de 2004, tres dies abans de les eleccions generals. En aquesta massacre, coneguda com l'11-M, van morir 191 persones i més de 1.700 van resultar ferides. És l'acció més sagnant de la història contemporània de l'Estat espanyol.

El PP, que estava al capdavant del govern en aquell moment, va voler donar a entendre que ETA estava darrera dels atemptats, malgrat que totes les proves atribuïen l'autoria al terrorisme islàmic i que ETA va desmentir la seva implicació. Efectivament, més de dos anys més tard, està demostrat que els autors van ser un grup terrorista islamista proper a Al-Qaeda, empesos per la decisió de l'Estat espanyol d'intervenir en la guerra declarada pels EEUU a l'Iraq.

De resultes dels atemptats, entre el 12 i el 14 de març, es van convocar manifestacions massives a diferents ciutats de l'Estat a través de missatges de telèfons mòbils, en el que es considera una de les mobilitzacions més importants de la història de l'Estat. El 14 de març, i contra tota previsió prèvia als atemptats, el PSOE va guanyar les eleccions.

L'arribada al poder del PSOE va provocar la sortida de l'exèrcit de l'Estat espanyol de la coalició invasora a l'Iraq.

Àmbit internacional

Manifestació contra la guerra

Precisament contra la imminent invasió de l'Iraq, es van convocar manifestacions a diferents punts del món, en la mobilització popular més massiva de la història. A Barcelona van participar-hi més d'un milió de persones.

Guerra a l'Iraq

L'anomenada 'guerra a l'Iraq' ha tingut forma d'invasió. Els EEUU, amb l'ajuda dels exèrcits d'altres països, entre ells l'Estat espanyol, van envair l'Iraq el 20 de març de 2003 amb la justificació de destruir armes de destrucció massiva que suposadament tenia amagades el govern de l'Iraq i que, més de tres anys més tard, no s'han trobat. La invasió ha desembocat en l'enderrocament del règim dictatorial de Saddam Hussein i el desarmament de l'Iraq.

Al mes d'octubre de 2003 el Consell de Seguretat de l'ONU va autoritzar a una força multinacional a prendre les mesures necessàries per contribuir al manteniment de la seguretat i l'estabilitat de l'Iraq.

Més de tres anys després, l'Iraq ha passat per unes eleccions generals per elegir president i el país està sumit en una guerra civil. Els invasors segueixen al país. La coalició invasora, després de la retirada dels exèrcits de molts països inicialment aliats, entre ells l'Estat espanyol, ha quedat reduïda pràcticament a una aliança angloamericana, que ha patit moltes baixes entre els seus soldats. Es comença a parlar de que les conseqüències d'aquesta guerra per als EEUU es poden equiparar ja a les que van patir als anys 1970 en la guerra amb el Vietnam.

'Fets de França'

D'altra banda, a França al novembre del 2005 dos joves d'origen africà van morir mentre fugien de la policia. Aquest fet va desembocar en greus disturbis de la comunitat africana als suburbis de París durant setmanes. Es van cremar cotxes i hi va haver violents enfrontaments amb la policia. Aquestes protestes tenien l'origen en la marginació social i laboral de què són objecte a França les persones immigrades o els fills d'aquestes, principalment d'origen africà.

També a França als mesos de febrer, març i abril del 2006 hi va haver importants mobilitzacions i protestes de joves contra la proposta de Contracte Laboral de Primera Ocupació (CPE) per entendre que fomentava la precarietat laboral. Finalment el CPE va ser retirat.

Tots dos episodis van tenir molta repercussió mediàtica a casa nostra. Cal dir que els joves barregen aquests episodis tot sovint, i parlen dels *fets de França* referint-se a tots dos episodis de manera indistinta com a exemple de reivindicació social i, especialment, juvenil. És per això que mencionem l'episodi dels disturbis als suburbis, encara que no hagi coincidit cronològicament amb el treball de camp.

És important remarcar tots aquests esdeveniments per situar el discurs dels joves, que hi fan referència sovint.

PART II
ELS JOVES I LA POLÍTICA

5. Percepció del sistema polític

5. Percepció del sistema polític

A continuació es presenta la visió que tenen els joves de la política en el seu conjunt, i més concretament, del sistema polític i dels seus agents principals.

5.1. Concepte de política

Abans de tot, cal assenyalar que es percep una confusió i un desconeixement de conceptes polítics bàsics, per exemple, en referència als diferents sistemes polítics o les diferents tendències ideològiques. Podem afirmar que, en general, manca cultura política així com coneixements i eines bàsiques per a comprendre el sistema polític, el seu funcionament i el rol dels seus agents principals. Una de les confusions bàsiques té a veure amb la mateixa definició de política, tal i com es percep a través de la següent intervenció:

En el colegio nunca te han hablado de política. Te pueden haber hablado de la dictadura, de los partidos que había en la dictadura, de los partidos que había después de la dictadura... de mil cosas, pero de política no te han hablado.

(Noia, de 19 a 24 anys)

De fet, els mateixos joves reconeixen aquesta manca de coneixements bàsics per poder analitzar el que passa al seu voltant i poder crear-se el seu propi criteri polític. Per aquesta raó, al·leguen no sentir-se segurs alhora de donar una opinió ja que consideren que els manquen arguments.

Malgrat que són conscients de que compten amb un gran volum d'informació, consideren que aquesta no és de qualitat i no fa referència a les qüestions que realment els preocupen. Identifiquen en aquest sentit el rol dels mitjans de comunicació com a responsables de la desinformació, que consideren que afecta al conjunt de la societat. D'altra banda, com veurem més endavant, també assenyalen el paper de l'escola i de la família en la millora dels coneixements bàsics sobre política i sobre les eines i mecanismes de participació existents.

Alguns joves, especialment els de menys edat, afirmen no comptar amb els coneixements suficients per poder comprendre el sistema polític. En diverses ocasions es fa referència al llenguatge polític com si fos un llenguatge críptic, difícil de comprendre i que els resulta aliè a les seves formes d'expressar-se i de reflexionar.

- Yo creo que en parte es eso, que lo explican de unas maneras que no lo entiendes.
- Te lo explican de una manera política.
- Claro, y eso es como otro idioma para mucha gente que no se entiende. Te vas a escuchar y llegas a un punto que dices no entiendo nada.
- Te hablan de Estatuto pero es como si lo hicieran en otro lenguaje, no es nuestro lenguaje.

(Nois i noies, de 19 a 24 anys)

La sensació de manca de claredat en els missatges polítics els genera una sensació d'impotència, amb conseqüències negatives pel seu interès i la seva implicació política:

Sí, però jo tinc la sensació de que no sé com dir-ho, no rebem bé la informació, no la donen bé, no hi ha res net, i em dona la sensació de molta impotència (...).

(Noia, de 15 a 18 anys)

Molt sovint aquests joves mostren una actitud passiva, com si aquesta incomprensió no depengués de la seva actitud personal sinó que fos conseqüència del mateix sistema, en el que ells no poden incidir. Així, es queixen clarament de la manca d'informació de qualitat, però no mostren una actitud activa per trobar vies alternatives d'accés a la informació.

Només en alguns casos, els joves reconeixen la seva pròpia responsabilitat i assenyalen la necessitat d'adoptar una posició més activa. Aquests joves creuen que tenen suficient informació a l'abast –inclús excessiva– però que ells mateixos només fan esforços per informar-se del que els interessa realment.

Si vols que et digui la veritat, això de l'Estatut, jo no m'entero de res i ni interès d'enterar-me'n (...). Però quan hi ha coses greus, com el que ha passat amb la ETA, el País Basc, o les eleccions... Coses així importants, pues sí que te'n vas enterant una mica, perquè a la tele t'ho fiquen, t'ho fiquen, t'ho fiquen.

(Noia, de 25 a 29 anys)

Malgrat tot, més enllà del desconeixement i de la manca general de cultura política, més enllà de la manca d'interès que poden mostrar a priori, els joves comparteixen determinades visions sobre el què és política. A continuació presentem les principals.

La política per garantir l'ordre social i els interessos col·lectius

Una de les funcions bàsiques atribuïdes a la política està relacionada amb la regulació de l'àmbit públic i el manteniment de l'ordre social. Per a la majoria de joves, la política és necessària per a la vida en societat, en la mesura en que cal mantenir un ordre dins l'estructura social, arribar a establir acords entre els diferents col·lectius, garantir la

representació dels interessos comuns i contrarestar al màxim els interessos particulars.

Per a la majoria de joves, la política seria doncs un instrument imprescindible per tal d'evitar el caos social i l'anarquia, i faria referència així al conjunt de normes socials que regulen la convivència, amb uns agents que s'encarregarien de vetllar pel seu compliment. D'altra banda, la política garantiria la salvaguarda de la diversitat i faria possible l'emergència de diferències ideològiques entre els ciutadans.

-Sí, pero yo creo que eso es muy complicado, llegar a ponerse de acuerdo toda la gente.

-Es complicado pero es posible, ¿no?

-Sí, pero tiene que haber diversidad, si fuera todo del mismo color sería todo como muy aburrido.

(Nois, 19 a 24 anys)

Precisament per aquest motiu, la política es percep també com un factor de desunió entre la població, de conflicte potencial, que dificultaria la presa de consciència col·lectiva de la ciutadania i, per tant, la consecució de les seves reivindicacions polítiques.

Jo crec que som tots diferents perquè la política ens ha criat així. Perquè de polítics hi ha diferents camps i amb diferents ideologies, i per això totes les persones som diferents. Si des de dalt fos tot una mateixa política, i tot es portes en conjunt, en grup, pues suposo que ens estimaríem més entre tots.

(Noi, de 25 a 29 anys)

Una altra de les funcions de la política consistiria en vetllar pels interessos del conjunt de la ciutadania. La política seria la manera de defensar els drets comuns de totes les persones que conformen una comunitat, per exemple, vinculades a un territori.

No sé, ¿qué es política? Porque yo creo que política es cosa para todos. Es una cosa de todo el mundo, y para defender los derechos de todas las personas que conviven en un territorio.

(Noia, de 25 a 29 anys)

Tot i que assenyalen aquesta funció de regulació pública i de salvaguarda dels interessos col·lectius, es reconeix que en realitat els que fan política no miren pels interessos comuns, tal com se suposa que hauria de ser, sinó que miren pels seus propis interessos. Aquesta situació provoca als ulls dels joves una pèrdua de valor i de legitimitat de la política.

Així doncs, la política tindria una funció pública imprescindible, per garantir l'ordre i la convivència, i per representar els interessos de la comunitat. Malgrat tot, per l'ús que en fan els seus agents principals –els partits, els polítics, els mitjans de comunicació etc.–, la política acabaria perdent legitimitat.

La política com a eina per entendre la societat

Tot i que en general els joves no la consideren interessant, una part d'ells es mostra conscient de que la política és la base per interpretar les coses que passen al seu voltant. Per això consideren que caldria donar formació específica i que tothom hauria de tenir unes nocions en aquest sentit, que serien les eines per poder analitzar i desenvolupar una actitud crítica davant el món.

Yo creo que la política es un poco como el abecedario. Te lo tienen que enseñar y luego a partir de ahí, conociendo una cosa desde pequeño, creces de otra manera y ves las cosas que pasan de otra manera.

(Noi, de 19 a 24 anys)

Per aquesta raó, alguns joves consideren imprescindible tenir cultura política per tenir un coneixement més directe de la realitat i evitar les interpretacions enganyoses.

Però és el que està passant actualment en el nostre país, forma part del nostre país! Diques-li Catalunya, Espanya, com vulguis, però és que s'ha de tenir en compte. S'ha de saber de què s'està parlant, s'ha de saber perquè... Jo tampoc no vull que m'enganyin!

(Noia, de 19 a 24 anys)

Política i sistema electoral

D'alguna manera, podem dir que la majoria de joves comparteixen un concepte molt convencional de política, estretament vinculat al sistema electoral i al sistema de partits. Segons consideren els joves, l'esfera política està dominada per les dinàmiques electorals: les campanyes, les eleccions i la lluita de poder entre els partits. Aquesta predominança contribueix a debilitar la credibilitat de la política i dels seus agents principals, i a allunyar-la dels ciutadans.

Segons perceben els joves, l'agenda política s'organitza en funció dels partits polític i les repercussions electorals, i això els decep enormement. A la pràctica, més que oferir solucions concretes sobre aspectes importants que els afecten directament –per exemple, sobre habitatge o mercat laboral–, els agents polítics han convertit el procés electoral en una competència pel poder, un 'estira i afluixa' amb el que es busca l'oposició amb el contrari. Resulta tant predominant el pes del joc electoral, que els joves relacionen les dinàmiques que es generen amb el futbol, en tant que l'objectiu principal en tots dos casos seria la rivalitat per guanyar.

La política s'ha tornat com un esport, per exemple el futbol. Tothom vol opinar sobre l'Estatut i preguntes a qualsevol persona que opina (...) com si fos un Barça-Madrid. Realment no sap de què parla, però té que opinar. Està de moda opinar de política.

(Noia, de 19 a 24 anys)

A més, les conseqüències del joc electoralista provoquen dificultats alhora d'identificar-se amb un partit o una tendència ideològica determinada, ja que es perceben diferències mínimes en els discursos dels partits.

Política com a espectacle

Una de les conseqüències més clares del pes del joc electoralista és la sensació de que la política és un espectacle en el que es dóna més importància a la imatge pública, sobretot televisiva, que al treball al voltant dels problemes que afecten realment a la ciutadania. Així, la majoria dels joves creuen que en política es dóna una importància excessiva a la imatge, molt per sobre dels continguts.

Y ese es un poco el problema que hay en la política actual, que prima la forma y no el contenido.

(Noia, de 25 a 29 anys)

Perquè quan estàs fent política estàs fent publicitat, jo crec que el que estàs fent és una campanya publicitària destinada a un conjunt de gent (...).

(Noi, de 25 a 29 anys)

D'altra banda, la crispació entre els polítics i l'actitud destructiva amb els opositors, com a conseqüència del sistema electoral, provoca una associació encara més evident entre política i espectacle.

No sembra que hi hagi solucions, sinó que el que diu un, l'altre ho destrueix i hi ha moltes mentides... Jo trobo que, no sé si és que jo ara sóc més gran i estic pendent més de la política... Trobo que ara es menteix més i que la oposició és més destructiva.

(Noia, de 25 a 29 anys)

En el fons, segons assenyalen els joves, un dels objectius principals de fer de la política un espectacle és manipular la ciutadania i distreure la seva atenció dels temes realment importants.

Siguiendo con el tema futbolístico, yo creo que hay unos intereses generales en los que la gente tiene ciertas motivaciones. El otro día los ministros declararon el Barça-Madrid de interés general y por eso había que ponerlo en la tele. En cambio la huelga de médicos que hay en Cataluña no debe ser de interés general.

(Noi, de 25 a 29 anys)

En aquest sentit, els joves identifiquen el rol que juguen els mitjans de comunicació, però també reconeixen la responsabilitat dels ciutadans i ciutadanes, que molt sovint es senten atrets per l'espectacle mediàtic.

Però els que surten a la tele només són els que vol el poble. El poble en part ho volem, que surtin a la tele i que un digui això i l'altre digui allò. Hi ha gent que gaudeix.

(Noi, de 25 a 29 anys)

La política i l'entramat de poder

En el discursos dels joves, l'esfera econòmica sorgeix com un element de poder fonamental. La majoria són conscients de que el poder l'ostenta un entramat complex d'interessos econòmics i polítics que formarien una espècie d'ens amagat i poc transparent, configurat pels grans agents polítics i socials (les grans corporacions, els mitjans de comunicació...).

Entre els joves existeix una gran confusió respecte al funcionament d'aquest entramat de poder, però en tot cas es coincideix en assenyalar l'estreta relació que existeix entre poders polítics i econòmics. En definitiva, en el context de la globalització, els agents econòmics ostentarien realment el poder i prendrien les decisions més importants, per sobre de governs de tots els nivells, de polítics, de partits polítics i, evidentment, per sobre de la ciutadania.

Les empreses més poderoses tenen el poder d'un poble o de un país o de mig món. El cas del petroli és un cas clar.

(Noi, de 19 a 24 anys)

Com veurem més endavant, aquesta percepció segons la qual existeix un gran poder que s'encarrega de prendre les decisions importants, i contra el qual resulta impossible lluitar, afecta directament en la implicació i la participació política dels joves. Aquests perden la seva confiança en les possibilitats d'incidència política, alhora que inhibeixen el seu interès per la política en general, perquè senten que tenen poc a dir.

Els joves implicats en moviments socials comparteixen aquesta mateixa visió dels grans poders ocults, bàsicament econòmics, que regeixen el món. Tot i això, com veurem, tenen una major confiança en les possibilitats d'incidència ciutadana, almenys a escala local i comunitària.

Les percepcions dels joves es corroboren per part d'alguns autors, que assenyalen que en el marc de la globalització, alguns agents es perceben vinculats al poder, com els organismes financers internacionals o les grans empreses multinacionals, els quals són sovint l'objectiu de les crítiques ciutadanes.

Paral·lelament, el mateix procés de globalització ha significat una debilitament dels governs estatals a favor d'institucions públiques internacionals. En general, els organismes públics, sobretot d'àmbit nacional i estatal, haurien perdut poder com a òrgans de presa de decisions a favor de les organitzacions privades. Tal com afirmen els joves, aquesta situació està relacionada amb l'allunyament que manifesten els ciutadans respecte als canals de participació orientats a l'Estat, com la participació electoral (Norris, 2002).

La política com a concepte abstracte

Entre els joves és força generalitzat el sentiment de que la política s'ocupa de coses que no afecten realment a la vida quotidiana, i s'oblida de les coses que més preocupen a les persones. En aquest sentit, com veurem amb més detall en posteriors apartats, la majoria es queixa de la manca de concreció dels discursos i els programes polítics, i de la manca de resultats tangibles i a curt termini sobre les seves vides.

Las políticas son resultados, y resultados para jóvenes, y desgraciadamente los jóvenes se desentienden por la falta de resultados en cuanto a ellos (...).

(Noi, de 25 a 29 anys)

La política no es nada, porque muchas veces estás viendo un juego que realmente a ti no te afecta (...).

(Noi, de 19 a 24 anys)

Només alguns joves són conscients de que la política està relacionada amb tot, i que té conseqüències en tots els àmbits de la vida, encara que no sempre a curt termini:

Bueno, digamos que todo en la vida gira en torno de la política, porque si tu vas por ejemplo a buscar un trabajo, ¿de quien depende? De los políticos, de que haya trabajo, de que haya educación (...).

(Noia, de 19 a 24 anys)

Com veurem més endavant, el concepte de desafecció política, utilitzat per designar algunes actituds explicitades pels joves, com el desinterès, la frustració, la ineficàcia o la hostilitat s'ha recollit i difós des del punt de vista teòric per diversos autors. Així, tal com introdueixen els joves, des del punt de vista teòric aquestes actituds es relacionen amb un menor respecte pel sistema polític, amb una menor confiança en els representants escollits i, en darrer terme, a la distància entre la política i els interessos i inquietuds de la ciutadania (Montero, Gunther i Torcal, 1999).

Un concepte integral de política

Una part minoritària dels joves fa referència a un concepte més integral de política que inclouria diverses dimensions, almenys tres: una dimensió relacionada amb l'acció política,

una altra amb la reivindicació i, finalment, una tercera amb la política més institucional. D'aquestes tres dimensions, les dues primeres semblen provocar un major interès entre aquests joves, mentre que la última seria la més refusada.

Què és política? Perquè política es pot considerar a nivell d'acció política o de conceptes de reivindicació, o els polítics i el moviment polític que hi ha respecte a l'estat. Jo particularment d'un passo més que d'altre (...). Tot el tema del que és política o del que és conflicte doncs sí que m'interessa. Però intervenir en l'àmbit polític institucional i establert, i això no.

(Noi, de 25 a 29 anys)

En aquest sentit, els joves de moviments socials fan referència a un concepte més ampli de política, que inclouria tant els aspectes de caire institucional com els que fan referència a la societat civil organitzada, al teixit associatiu i els moviments de carrer. Per a aquests joves, fer política seria en el fons compartir projectes de caràcter col·lectiu.

Perquè formen teixit social, i això és súper important, que la gent tingui enllaços per diferents motius. És que, de fet, està bé que tot no sigui polític, o no entendre la política com a cosa institucional (...).

(Noia, de 19 a 26 anys)

Alguns autors, aporten el concepte de subpolítica per tal de designar, en certa manera, el que perceben alguns joves: el renaixement de la part no institucional de la política que és més propera als ciutadans/es. En definitiva, el que s'ha qualificat com a construcció 'des de baix' de la ciutadania (Benedicto i Morán, 2002).

Finalment, els joves de partits polítics tenen una visió més integral de la política, segons la qual cada agent tindria el seu propi pes i la seva pròpia responsabilitat. En la seva visió, però, fan predominar la importància dels partits polítics com a eines fonamentals d'acció i de participació política, el que justificaria d'alguna manera la seva decisió personal de militar. Tot i així, reconeixen el poder de la resta dels agents, de manera que la societat civil, les empreses i corporacions, les entitats, els moviments socials o l'església tindrien un rol igualment actiu i decisiu en l'àmbit polític.

Son cosas complementarias, yo creo que son caras de una misma moneda: por un lado está el trabajo en las asociaciones, colectivos y movimientos sociales, y por otro lado está (...) el trabajo político, porque al fin y al cabo estamos hablando de un problema político y se tendrá que resolver dentro de la política de un partido (...).

(Noi, de 19 a 26 anys)

D'altra banda, es considera que el poder de cada agent ve determinat en funció de la situació i del territori en qüestió. Així, es destaca el poder que poden tenir les grans empreses i algunes de les grans ONGs en certs territoris per modificar les decisions polítiques en funció dels seus interessos.

Yo pienso que depende de cómo se mire (...). Cuando se quería legislar contra el monopolio de Microsoft, Bill Gates dijo: 'Oye tío, que si vas a juzgarme me voy a otro sitio', y desapareció todo lo de los trámites contra los monopolios (...). Al final depende de dónde lo mires: pues te puedes ir a un sitio en el que Greenpeace tenga muchísima fuerza, y otro sitio donde quien mande ahí sea otro (...).

(Noi, de 19 a 26 anys)

5.2. Democràcia i altres sistemes

En general, els joves valoren positivament la democràcia i la consideren com a millor sistema polític possible. Més enllà de les seves limitacions, reconeixen que el sistema democràtic garanteix la representació dels interessos del conjunt de la ciutadania i la salvaguarda dels drets fonamentals, alhora que limita en certa forma el poder dels governants.

En general, la percepció que en tenen els joves està estretament relacionada amb la comparació que fan entre aquest i els altres sistemes polítics sobre els que tenen alguna referència directa o indirecta, sovint negativa –per exemple, la dictadura franquista i altres dictadures encara vigents, o els règims comunistes–.

La majoria de joves són conscients de que la democràcia a l'Estat espanyol no funciona tant bé com caldria, per manca de tradició i per les conseqüències que encara s'arrossegueu de la dictadura franquista. Els altres països europeus –sobretot França– apareixen com a models de referència en la consolidació del sistema democràtic.

Com veurem més endavant, la visió de la democràcia que comparteixen la majoria de joves està vinculada al sistema democràtic en el que viuen actualment. Per això, i per la falta de cultura política bàsica a la que ja hem fet esment en altres apartats, els resulta difícil proposar alternatives o millores al sistema democràtic, per exemple en la línia de la consolidació d'una democràcia més participativa.

Democràcia com a garant de valors fonamentals

En general, els joves comparteixen una visió força tradicional de la democràcia, com a sistema polític que garanteix la llibertat i la igualtat del conjunt de la ciutadania. En la majoria de casos, quan es fa referència a la democràcia com a sistema basat en la llibertat de les persones, sol contraposar-se amb la

manca de drets essencials durant l'època de la dictadura franquista.

Las prohibiciones que se supone que en democracia no hay, que es una cosa que ya murió.

(Noi, de 19 a 24 anys)

La democràcia es vincula també al control per part de la ciutadania de les decisions que prenen els governants, que actuarien en funció dels interessos de la comunitat a la que representen, i no en funció dels seus propis beneficis. Com veurem més endavant, però, aquesta idea es veurà matisada per la percepció que tenen de la legitimitat dels agents polítics.

Tampoc pots dir, jo mano aquí i això s'aprova així perquè jo vull. Sempre, dins una democràcia hi ha uns debats i unes certes coses que pots aprovar i altres que no.

(Noi, de 19 a 24 anys)

Per altra banda, la democràcia es relaciona amb la llibertat dels ciutadans per escollir l'opció política que més concorda amb la seva ideologia. La democràcia permetria doncs l'emergència d'una diversitat en el ventall de tendències ideològiques i de partits que seria ben valorada pels joves.

La llibertat d'expressió sorgeix també com a element bàsic en la diferenciació entre la democràcia i la dictadura, que es materialitzaria a través de l'existència de diversitat en els mitjans de comunicació. L'emergència d'altres tipus de llibertats personals, com per exemple la llibertat de fer un ús públic de la llengua catalana, també es posa de relleu per part d'alguns dels joves participants a l'estudi, sobretot en contraposició a l'època de la dictadura franquista.

Com a contrapartida a la llibertat ideològica i a la llibertat d'expressió, els joves reconeixen el respecte a la diversitat com a gran pilar de la democràcia, sense el qual el sistema no seria viable.

Ahora mismo en este país seguro que hay un montón de personas que están mosqueadísimas con el gobierno actual de la misma manera que estábamos nosotros años atrás, que si los homosexuales, que si esto, que si lo otro, que si la iglesia y la religión... Tienen que estar decepcionadísimos, ¿y que haces con esa gente? Se tiene que respetar, igual que tú...

(Noi, de 25 a 29 anys)

Els joves de famílies immigrades valoren especialment aquesta vessant de la democràcia com a sistema que garanteix la llibertat d'expressió dels individus, contraposant-la a la situació de molts altres països en els que existeixen sistemes polítics que limiten aquest drets. En certa manera –i en la majoria de casos condicionat per les seves pròpies vivències

personals– aquests joves es mostren molt més conscients del significat real dels drets i les llibertats personals.

Malgrat que la democràcia apareix relacionada amb la llibertat d'escollir i manifestar les diverses opinions polítiques, majoritàriament es considera però que a la pràctica existeixen certes restriccions que limiten les possibilitats dels ciutadans d'actuar i de prendre decisions polítiques amb absoluta llibertat.

El que passa és que és mitja democràcia, el que hi ha. Perquè en realitat tu no ets lliure de triar, estàs limitat amb lleis, amb la constitució, i l'Estatut, i la mare de déu. Clar, o sigui, tot és molt relatiu. Democràcia, gràcies a déu, però tampoc és tant... No tens tanta llibertat com et volen fer creure.

(Noia, de 25 a 29 anys)

D'altra banda, alguns dels joves consideren que tot i que la democràcia garanteix la llibertat individual, existeixen encara moltes persones que tenen por d'expressar les seves creences i opinions. Aquesta idea apareix relacionada amb la manca de tradició democràtica de l'Estat espanyol i la necessitat de consolidar encara alguns dels seus pilars bàsics.

Vamos demasiado rápido. Yo creo que desde que se murió Franco se pensó que aquí todo iba a ser gloria, y no es así, hay que dar tiempo a acostumbrarse a vivir de esta manera. Antes, que yo sepa, no se salía tanto a la calle a protestar.

(Noi, de 19 a 24 anys)

A més, com veurem, la majoria dels joves qüestionen la validesa del sistema democràtic en tant que no garanteix la igualtat dels individus. Les desigualtats econòmiques apareixen en aquest sentit com a exemple recurrent. En el cas de l'Estat espanyol, els joves consideren que, tot i que funciona millor que en molts altres països –per exemple, a la majoria de països d'Amèrica Llatina-, el sistema democràtic no acaba de funcionar adequadament, ja que continuen existint importants desigualtats econòmiques.

Pues en el sentido de que no hay esa democracia real que nos intentan vender desde el 78. Obviamente, claro que si nos vamos a comparar con lo que puede estar pasando en un régimen africano o en Asia o en Sudamérica pues sí que está mejor, pero vamos que no creo yo que los derechos sean iguales para todos, ni que tengamos todos lo mismo...

(Noi, de 25 a 29 anys)

En aquest sentit, és destacable que l'actitud que apunten els joves queda, en certa manera, recollida en el concepte de ciutadania crítica que designa a ciutadans que són partidaris del sistema democràtic però que es mostren insatisfets amb el rendiment institucional i impulsen, per això, una reforma de les institucions (Norris, 1999).

Al seu torn, els joves procedents de famílies immigrants denuncien l'existència de desigualtats en l'accés als drets i deures en funció de la nacionalitat (per exemple, l'accés al dret de vot). Aquests joves posen en qüestió doncs la igualtat com a pilar bàsic del sistema democràtic, ja que ells mateixos en pateixen les conseqüències en primera persona.

Otro problema de la integración derivado de la política es que el derecho a poder votar está limitado al ser inmigrante. Yo por ejemplo llevo aquí 13 años y no puedo votar, no puedo votar por culpa de mi origen. La política de aquí para conseguir la nacionalidad divide entre las comunidades...

(Noi, de 19 a 26 anys)

Com a conseqüència de la importància de la llibertat personal en el sistema democràtic, els joves assenyalen el perill de provocar una emergència de valors individualistes i una pèrdua de la identitat vinculada a la comunitat. Alguns d'ells també identifiquen la falta de control i de seguretat ciutadana com a conseqüències del que considerarien un excés de les llibertats personals i de l'individualisme.

O sigui, anar pel carrer tranquil·lament, que pagaràs els impostos sabent que allò que pagues una part súper correcte. Jo ho vendria, sincerament... Jo vendria el meu idioma per estar súper tranquil. Perquè considero que tanta democràcia, tant bon rollo fa que, sense voler, es tendeixi una miqueta cap a un liberalisme...

(Noia, de 19 a 24 anys)

Yo creo que hay demasiada libertad. Suena mal, ¿verdad? (...) Nunca hay demasiada libertad del todo, pero hay ciertas cosas en las que la gente no se le puede dar tanta libertad.

(Noi, de 19 a 24 anys)

Democràcia representativa

En general, els joves tenen una visió de la democràcia molt centrada en la seva vessant representativa, mentre que mostren un escàs coneixement de les possibilitats que ofereixen els mecanismes participatius. Així, sol fer-se una associació espontània quasi directa entre el sistema democràtic i el sistema electoral, de manera que la democràcia seria el sistema que permetria als ciutadans escollir els seus representants per tal de prendre les decisions polítiques.

Moltes de les referències que els joves fan a la democràcia apareixen vinculades doncs a les eleccions, i en aquest sentit, el vot sorgeix com a instrument fonamental del sistema democràtic. Una part dels joves es mostra conscient del cost social que van haver d'assumir les generacions anteriors per tal d'assolir els drets i les llibertats fonamentals –entre aquests, el dret a vot–. Així, aquests joves conceben el vot com un dret però també com una responsabilitat ciutadana

imprescindible per tal de garantir el funcionament òptim del sistema democràtic. Alhora reivindiquen l'existència del vot en blanc com opció de 'queixa' per a les persones més escèptiques. L'acció de votar donaria doncs legitimitat personal per poder adoptar una actitud crítica davant el sistema.

Home, jo aniré a votar, jo sempre votaré perquè em sento demòcrata. T'animo que votis perquè va haver-hi gent que va lluitar per la democràcia i va morir. Que no és el millor la democràcia? Sí, però, no sé, vota críticament. Vota en blanc, vota nul (...). Perquè a mi m'han decebut els cinc partits catalans i els dos que estan a Madrid. Aniré a votar perquè em sento demòcrata, però estic molt decebut.

(Noi, de 19 a 24 anys)

Com veurem més endavant, però, d'altres joves consideren que el sistema democràtic permet l'existència d'altres formes de ser crític, de manera que el vot seria un dret a exercir amb llibertat, i no una obligació.

Els joves de més edat, en general més conscients i amb major cultura política, assenyalen algunes limitacions importants de la democràcia representativa, com les dificultats d'escollir entre les diferents propostes electorals o la manca d'oportunitats per incidir en temes més propers.

Pero cuando hay algo que realmente está en la mesa, como ahora el estatut (...) que sea de importancia para los que vivimos aquí, desde luego que si tienes la oportunidad no seguirás igual de pasivo porque seguro que te toca en primera, en segunda o en tercera persona y que te afecta de alguna manera...

(Noi, de 25 a 29 anys)

Com hem assenyalat anteriorment, els joves consideren que la legitimitat del sistema democràtic depèn en gran mesura del grau de representativitat de la ciutadania per part dels polítics i dels governants. En aquest sentit, una part dels joves que manifesten una certa desconfiança en els agents polítics es mostren també escèptics amb el funcionament del sistema democràtic, qüestionant la seva legitimitat.

Al seu torn, els joves implicats en diferents moviments socials adopten una postura més crítica amb el sistema perquè consideren que no parteix d'una veritable voluntat d'impulsar la participació ciutadana. Consideren que una democràcia estrictament representativa fonamentada en el sistema electoral –com la que existeix actualment al nostre país– limita enormement les possibilitats de transformació i desenvolupament social, i perpetua les diferències. Aquests joves defensen la implementació de mecanismes que suposin una presa de decisions realment col·lectiva.

És una dinàmica, si tu estàs buscant la participació ciutadana, la presa de decisions col·lectiva i la implicació i la política està buscant la democràcia representativa, que dintre de 4 anys jo em quedo a casa. És un xoc de concepcions totalment...

(Noi, de 19 a 26 anys)

En canvi, com ja hem assenyalat, els joves que militen en partits polítics mostren una major confiança en el sistema democràtic representatiu, si bé reconeixen algunes limitacions i proposen la posta en marxa d'alguns mecanismes per fomentar la participació ciutadana. En definitiva, tot sembla mostrar que aquests joves perceben més possibilitats dins del mateix sistema democràtic.

Democràcia participativa

Cal assenyalar abans de tot que, generalment, les referències a la democràcia participativa entre els joves assistents als grups de discussió no han estat espontànies, sinó més aviat induïdes per la persona encarregada de dinamitzar el grup o per algun dels participants amb coneixements al respecte. Es detecta doncs un gran desconeixement en aquest terreny.

Aquest extrem queda reflectit en estudis de caire quantitatiu com el del CIS (2005). Concretament, es mostra que a nivell espanyol, els joves d'entre 18 i 24 anys són, a banda dels majors de 65 anys, el sector de població que menys coneix iniciatives com els consells ciutadans o els pressupostos participatius.

Les propostes per impulsar la participació ciutadana solen ser ben rebudes pels joves, si bé solen considerar-se com a propostes força inviables. Els joves valoren positivament els mecanismes de consulta directa –com els referèndums– per decidir sobre coses concretes que afecten de forma directa a les persones, i per a conèixer l'opinió de la ciutadania. Aquest tipus d'iniciatives es perceben com a eines per complementar la democràcia representativa. Alhora, creuen que aquests tipus de mecanismes podrien provocar un apropament entre política i ciutadania, que adoptaria un rol més actiu i directe en la presa de decisions. Malgrat tot, són conscients de que resultaria inviable fer un ús freqüent d'aquests mecanismes de consulta directa, per la baixa participació que tindrien.

Alguns consideren, a més, que la implementació d'aquests mecanismes hauria de limitar-se a decisions polítiques molt concretes, aplicables en contextos territorials delimitats, d'àmbit local. En aquest sentit, la delegació del vot i la presa de decisions a través de representants és veu com quelcom imprescindible en determinats àmbits i per determinades qüestions.

Pero esto lo puedes hacer en la micro política, en un pueblo (...). O sea los 36 millones de españoles... Tienes que delegar en un voto y bueno, evidentemente, durante los 4 años de mandato puedes estar o no de acuerdo, pero ya vendrá la oportunidad de rectificar.

(Noia, de 25 a 29 anys)

Més enllà d'aquestes limitacions, a més, els joves consideren que l'ampliació de la participació ciutadana requereix una maduració democràtica que en alguns països –com seria el cas de l'Estat espanyol– encara no s'ha assolit. En relació amb això, es fa referència a la manca de tradició democràtica a l'Estat espanyol, i el que consideren una manca de preparació de la societat per adoptar un rol més actiu davant el sistema polític. La posta en pràctica d'un sistema democràtic de caire més participatiu requeriria, a més, una ciutadania amb coneixements i ben informada, amb consciència sobre la importància de la seva participació. Per aquesta raó, algunes propostes participatives es consideren utòpiques per les dificultats d'aplicació que impliquen.

Jo veig un bon sistema el fer servir l'eina del referèndum, que és una mica tabú dins la política espanyola (...). Si es fa un referèndum es sap realment si es vol o no es vol, perquè la gent ha pogut dir la seva paraula.

(Noi, de 25 a 29 anys)

La consolidació d'un sistema democràtic amb una forta base participativa s'associa per part d'alguns joves a la capacitat dels ciutadans per actuar d'acord amb un criteri polític, a partir d'una informació i uns coneixements bàsics. Per això, en ocasions es posa en dubte la seva viabilitat, en tant que es considera que falta criteri propi per part la ciutadania com a conseqüència bàsicament del rol que assumeixen els mitjans de comunicació al servei dels grans poders polítics i econòmics.

Jo crec que la democràcia és el millor sistema polític d'una societat molt culta, perquè en una societat no culta hi ha una gran quantitat de gent influenciable, i hi ha molt poder en els mitjans de comunicació i llavors la gent no vota el que realment li convé si no que vota el que li diuen els mitjans de comunicació, per tant no és un bon sistema per mi...

(Noi, de 19 a 24 anys)

Una de les possibilitats que s'apunten és fer petits referèndums a nivell local amb resultats a curt o mig termini, per tal d'impulsar la presa de consciència de per part de la ciutadania de les possibilitats d'aquest tipus d'iniciatives. En aquest sentit, es considera imprescindible recollir i aplicar les opinions expressades per la majoria, per generar confiança en les possibilitats reals d'incidència.

Els joves procedents de famílies immigrades es queixen del rol excessivament passiu de la ciutadania, i ho relacionen amb les característiques del propi sistema, que no sempre possibilitaria una participació real i directa. En aquest sentit, per exemple, una de les participants fa esment de les limitacions en l'accés al Parlament per part dels ciutadans.

A mi me parece muy raro por ejemplo que el parlamento, que en teoría es lo que nos representa, muy poca gente puede ir a personarse, a ver lo que dicen (...).

(Noia, de 19 a 26 anys)

Els joves militants de partits polítics valoren positivament aquest tipus d'iniciatives, encara que plantegen dubtes en relació a la seva viabilitat. Igual que la resta de joves, perceben més facilitats per implementar-les en l'àmbit local. Aquests joves consideren que seria òptim començar a instaurar poc a poc aquest tipus de mecanismes per tal d'impulsar la conscienciació de la població respecte als efectes positius de la seva participació. En relació amb això, es plantegen si realment el sistema i els seus agents principals estan preparats –i els interessa– delegar aquest poder decisiu en mans de la ciutadania.

Pero hay que empezar poco a poco (...). Si la gente realmente se convence de que cuentan con ellos de verdad, de manera directa, que los dejan opinar, así es como mejor te sientes y como realmente piensas que estás haciendo algo. Si dan esa opción, pues supongo que poco a poco la gente va a participar más.

(Noia, de 19 a 26 anys)

Els joves de moviments socials, lògicament, valoren la participació ciutadana com a mitjà de descentralització del poder. Tot i això, com ja hem apuntat amb anterioritat, mostren una certa desconfiança vers les iniciatives participatives que s'impulsen des del propi sistema, ja que consideren que no parteixen de la base i que per tant és fàcil que hi hagi interessos barrejats que acabin manipulant la iniciativa o que la converteixin en quelcom artificial i sense fonament social.

D'entrada confío més en una cosa que ha vingut de baix perquè la gent que ho està fent s'hi està ficant i no hi guanya res ficant-s'hi. O sigui, està perdent allà temps i esforç (...). En canvi, el que ve de dalt em sembla artificial, o que a vegades ben bé tampoc respon. O sí que respon a una necessitat, però s'acaba escombrant una mica cap a casa.

(Noia, de 19 a 26 anys)

Per a aquests joves aquest tipus de mecanismes serien tant sols un pas, però no la solució definitiva, en la cerca de participació ciutadana. Caldria complementar aquestes accions amb altres iniciatives impulsades realment des de la base.

D'altra banda, com la resta de joves, consideren que cal un aprenentatge i una cultura participativa mínima per a que aquestes accions tinguin resultats positius. Perceben també la necessitat d'aplicar-ho a petita escala, en l'àmbit local, i mostren els seus dubtes sobre les possibilitats d'aplicació a nivell més ampli.

És com pel tema del consens i això, no? És que clar, jo puc veure que funciona bé intentar arribar a un consens en un grup petit i en un grup que està acostumat a treballar d'aquesta manera i que no és el primer dia que va a una assemblea i no repeteix el que ja s'ha dit... Vull dir, que és una mica pràctic, no? Ara, no sé si es pot organitzar un país així, saps?

(Noia, de 19 a 26 anys)

Democràcia i sistema econòmic capitalista

Els joves –sobretot els de més edat i els que tenen més coneixements sobre política– perceben una certa subordinació entre el funcionament de la democràcia actual i el sistema econòmic capitalista. Així, com a conseqüència de les dinàmiques del capitalisme, alguns dels pilars bàsics del sistema democràtic es veurien reduïts a la pràctica, com per exemple la garantia d'igualtat entre els ciutadans. La majoria de joves són crítics davant d'aquesta situació, i consideren que fa perdre legitimitat a la democràcia en tant que sistema polític. En aquests casos, en certa forma, la democràcia acabaria pervertint-se.

Jo crec també que la democràcia actual no la podem deslligar del sistema econòmic en que estem, o sigui, el capitalisme, i ara mateix no podem entendre la democràcia sola. La democràcia actual està completament subordinada a això. Penso que una democràcia teòrica sí que pot ser un bon sistema, però una democràcia subordinada a això i que sigui així no és democràcia, jo penso que no.

(Noia, de 19 a 26 anys)

Des d'aquesta perspectiva, la democràcia amb una base econòmica capitalista es percep com un sistema excloent que permet la persistència de desigualtats importants entre els ciutadans en l'accés als recursos. L'exemple més evident seria per alguns joves el de els Estats Units, que es consideraria una 'falsa democràcia'.

Yo creo que el gobierno es capitalista... No creo ni en izquierdas ni en derechas (...). Yo creo que es una táctica para excluir. O tienes un coche en el parking o una casa apareada o eres un Okupa.

(Noi, de 25 a 29 anys)

En aquest sentit, els joves de partits polítics consideren que la qualitat en el funcionament del sistema democràtic depèn en gran mesura del partit que hi hagi en el govern, que pot

provocar una tendència de caire socialdemòcrata o, en canvi, de caire més liberal.

Limitacions del sistema democràtic

Com hem pogut veure, en termes generals, la democràcia és valorada positivament pels joves. Així i tot, els joves plantegen algunes limitacions a les que caldria fer-hi front.

Abans de tot, cal assenyalar que la majoria de joves són conscients de les limitacions del sistema democràtic espanyol en comparació amb la situació que viuen els altres països (com per exemple França). Aquestes limitacions solen relacionar-se amb la manca de consolidació democràtica com a conseqüència de la dictadura franquista.

Una de les limitacions més importants que perceben els joves està relacionada amb l'absència de legitimitat per prendre accions en contra de l'opinió majoritària, i la poca cabuda de les opinions minoritàries. En aquest sentit, una de les participants de l'estudi feia referència a la democràcia com la 'dictadura de la majoria'.

La democracia es eso, a ti te dan una oportunidad de elegir y evidentemente luego puedes estar de acuerdo, no de acuerdo, puedes manifestarte, puedes escribir cartas al director o puedes encadenarte a donde te dé la gana. Porque para eso eres un individuo y como individuo puedes opinar (...) La democracia, es la dictadura de la mayoría.

(Noia, de 25 a 29 anys)

Pel que fa al control del poder dels governants a través del sistema electoral, els joves fan referència a les situacions en que es constitueixen governs amb majoria absoluta d'un determinat partit, que proporcionarien un excés d'autonomia als governants en contra dels principis democràtics.

I la mayoría absoluta en un govern també és dolent, sempre tirar més cap a un costat jo crec que és dolent. I també és bo que la gent pensi diferent, que hi hagi diferents partits, que hi hagi diferents opcions, que hi hagi el ventall i que cadascú digui doncs jo em sento més valorat en un lloc o en l'altre.

(Noi, de 19 a 24 anys)

També es fa esment a la necessitat de fer front a les discontinuïtats que suposen els canvis de legislatura. En aquesta línia es remarca la necessitat de cercar acords per tal d'assegurar una continuïtat mínima de les polítiques que perdurin més enllà dels canvis de govern. D'altra banda, alguns joves consideren que caldria assegurar de manera més o menys sistemàtica la renovació de la classe política per tal d'evitar una mal ús del poder.

Finalment, alguns joves es queixen de la lentitud excessiva i l'immobilisme del sistema democràtic en algunes ocasions, i de la incapacitat de reaccionar i donar solucions als problemes emergents, per exemple en la gestió de la immigració.

Ara mateix crec que és massa lenta. Jo crec que s'estan portant les coses massa a poc a poc i fa molts anys que existeix la immigració a Catalunya i jo crec que ja hauria d'estar en una situació molt més còmode.

(Noia, de 19 a 24 anys)

Alternatives a la democràcia

Com ja hem assenyalat anteriorment, en general, als joves els costa imaginar alternatives al sistema democràtic en el que viuen, si bé reconeixen les seves limitacions. Solen compartir una visió de la democràcia molt centrada en la situació present, i els costa identificar possibles alternatives, bé perquè tenen referències negatives d'altres sistemes polítics –per exemple, el cas del comunisme o les dictadures– o bé perquè consideren que són alternatives utòpiques, amb escassa viabilitat a la pràctica, almenys amb les actuals condicions –per exemple l'anarquia–.

Una anarquia per exemple, però l'anarquia hauria de ser tot com molt utòpic, la gent hauria de ser molt centrada. No com és ara, ara mateix una anarquia no arribaria enlloc...

(Noia, de 19 a 24 anys)

La dictadura és l'alternativa més recurrent a la que els joves fan referència, que coneixen indirectament a través de l'experiència de les seves famílies o per la informació que han rebut a l'escola o la universitat, o a través dels mitjans de comunicació. En aquest sentit, els joves tenen clar que la democràcia és millor que qualsevol tipus de dictadura, sigui comunista o feixista, per la llibertat ideològica i l'accés als drets personals.

Un altre dels sistemes polítics que es plantegen espontàniament com a possibles alternatives és el comunisme. Malgrat tot, si bé per alguns podria ser un bon sistema per promoure la igualtat entre les persones –que com hem vist amb la democràcia no quedava del tot garantida–, s'assenyalen algunes dificultats que limiten la seva viabilitat. Es fa referència a la necessitat de que tothom comparteixi la mateixa ideologia, i s'assenyala el perill de que s'acabi implantant un sistema repressor, tal i com ha passat en alguns països com la Xina i Rússia.

Yo creo que ya se han probado todos los métodos, por ejemplo el comunismo... ¿Por qué no funcionaba el comunismo? Por lo que decimos de que la gente quiere ir cada uno a su rollo, ¿y qué hacían? Pues se gastaban una gran fortuna para poder vivir (...), y entonces el comunismo pasaba de ser una manera de pensar y de vivir muy libre a ser una cosa que no era tan libre...
(Noi, de 19 a 24 anys)

¿Verdaderamente puedes estar en una sociedad sin que hayan unas clases? ¿Sinceramente crees que puedes decir que todos nosotros somos iguales? Siempre habrá alguien que haga algo para estar por encima de los demás... Esto de ser todos iguales se ha intentado muchas veces y no funciona...
(Noi, de 25 a 29 anys)

Alguns consideren que podrien haver altres alternatives vàlides, però que de moment encara no han estat aplicades de manera incorrecte.

El problema és que jo crec que alternatives vàlides no s'han provat o no s'han dut a la pràctica o quan s'han dut doncs s'han dut malament.
(Noi, de 15 a 18 anys)

En l'àmbit dels sistemes polítics i del seu funcionament i les seves diferències principals, es detecta una gran confusió, sobretot entre els més joves. La confusió política dels joves es fa evident quan fan referència a la república o el sistema federal en tant que sistemes polítics alternatius al sistema democràtic. Per exemple, es confon monarquia o república amb democràcia, com si fossin formes excloents d'organitzar-se políticament.

Porque todas las Repúblicas que hemos tenido han sido un caos más o menos, aunque algunas cosas nos han llegado a la democracia.
(Noi, de 15 a 18 anys)

Així, la república és vista en general positivament, sobretot perquè es relaciona amb una major igualtat entre els ciutadans. Així i tot, segons alguns joves no suposaria necessàriament un gran canvi pels ciutadans, ni significaria un major control de les actuacions de la classe política. D'altra banda, la majoria considera que actualment el rei no té influència a la vida política, i que només la va tenir durant la transició.

Home, jo ho veig com un pas enrere de la democràcia, perquè qui l'ha triat a ell per a que sigui el rei? Perquè és fill de, però nosaltres no el varem triar.
(Noi, de 19 a 26 anys)

Finalment, el sistema federal sorgeix com a forma d'organització política ben valorada, tot i que es reconeix la

manca de viabilitat en el context de l'Estat espanyol. Com a exemple de sistema federalista, es fa referència reiteradament als Estats Units.

5.3. Governos

D'acord amb el funcionament del sistema democràtic, els joves coincideixen en relacionar la funció bàsica dels governs amb el servei a la ciutadania, que d'alguna manera els estaria atorgant la legitimitat per governar. Així, amb independència del seu àmbit d'actuació, l'objectiu del govern hauria de ser el disseny i la implementació de polítiques que milloressin sensiblement el benestar de la població.

El treball ha de ser el mateix, el que passa que canvia l'escala. És una escala més petita treballar en un poble que en una ciutat, i que en una comunitat autònoma. En definitiva hauria de ser el mateix: fer unes millores i que la gent ho vegi i que es noti.

(Noia, de 25 a 29 anys)

Com veurem més endavant, però, en contraposició amb el que consideren que haurien de ser les seves funcions principals i en coherència amb la imatge que tenen del sistema polític i dels seus agents principals, els joves consideren que els governs solen dedicar massa temps a qüestions sense transcendència, mentre que desatenen les preocupacions reals de les persones.

Govern i sistema electoral i de partits

En general, els joves valoren positivament l'existència de diverses opcions ideològiques en el panorama polític català, i ho comparen amb el bipartidisme d'alguns països –per exemple els EEUU i, en menor grau, l'Estat espanyol-. Alguns consideren que aquesta situació de multipartidisme pot resultar beneficiosa per l'estabilitat política, en tant que fa imprescindible l'assoliment d'un veritable consens entre partits. Per aquest mateix motiu, els joves qüestionen els governs formats per majories absolutes en tant que permetrien governar amb una excessiva llibertat, i facilitarien la corrupció política.

Quan no hi ha majoria absoluta és quan hi ha estabilitat per que han de buscar consens (...).

(Noi, de 25 a 29 anys)

Malgrat tot, també assenyalen el perill de la manca de cohesió política entre els diferents partits que conformen el govern, i es posa d'exemple la gestió de l'Estatut per part del govern tripartit.

Com en el cas dels altres agents polítics, la legitimitat del govern també es veu afectada per les dinàmiques del sistema

electoral. En aquest sentit es sol considerar que els esforços es fan majoritàriament al principi de les legislatures. D'altra banda, es té la sensació de que els interessos partidistes passen sovint per davant de les bones accions de govern, de manera que provoquen un efecte negatiu sobre la continuïtat dels projectes i les accions polítiques que duen a terme els diferents governs.

Perquè com sempre es van trepitjant els uns als altres (...). Es treu una llei quan estava el PP, llei de l'any 96 o així, i després entra el Partit Socialista i la trepitja. I jo tinc por d'algunes lleis que estan ficant ara i que dintre de quatre dies les tornaran a treure, si guanya el PP. No hi ha continuïtat.

(Noi, de 19 a 24 anys)

La inestabilitat és de fet un dels problemes més recurrents en els discursos dels joves en referència al funcionament dels governs. Així, els joves perceben una manca d'estabilitat política com a conseqüència dels canvis successius en els partits que formen govern. Aquesta inestabilitat tindria conseqüències negatives en la qualitat i la continuïtat de les polítiques que es gestionen des del govern.

Els joves tenen la sensació de que moltes de les accions que duen a terme els governs obeeixen a determinats objectius estratègics, més en funció de l'electorat que puguin atraure que d'acord amb un programa polític prèviament definit.

Aquí a Bracons, aquí molta gent estava en contra, però segur que ells devien estudiar i devien dir: 'No ens vindrà pas de quatre o cinc vots, perquè tant ho faria aquest partit, com aquest o l'altre'.

(Noi, de 25 a 29 anys)

Els problemes de corrupció en el govern és un altre dels aspectes que semblen preocupar més als joves. Es considera que aquesta problemàtica afecta de forma generalitzada a tots els nivells de govern, sigui quin sigui el seu àmbit territorial. Aquesta idea encaixa amb la imatge que tenen els joves de la classe política i dels seus objectius reals, i en definitiva és coherent amb la percepció que tenen respecte a la naturalesa humana i la seva tendència a prioritzar els propis interessos. Un dels exemples als que es fa més referència en aquest sentit és l'escàndol provocat pels casos de corrupció a l'ajuntament de Marbella:

Perquè va sortir un tema molt clar: el de Marbella... Veient aquesta gent ja te'n malfies de tothom. Hasta dels de l'ajuntament te'n pots malfiar!

(Noi, de 25 a 29 anys)

És que a tot arreu, jo crec que és un merder a tots nivells.

(Noi, de 25 a 29 anys)

Alguns dels joves –encara que no tots es mostren d’acord– proposen limitar els anys dels càrrecs del govern per tal de reduir les possibilitats de corrupció.

Un altre dels aspectes al que els joves fan referència és la manca de responsabilitat i de serietat amb la que en ocasions els polítics en el govern desenvolupen la seva feina. Un dels joves fa referència per exemple a la decepció que sent quan comprova que molts dels diputats no assisteixen al Parlament quan ho haurien de fer, i com veu deslegítimat el sistema democràtic per aquesta raó.

Veus el parlament, l'espanyol o el català, i hi falta molta gent, i voten lleis i voten coses i falta gent. Quina democràcia és aquesta? Penso que si votem i els paguem un sou per que ens representin haurien d'anar (...).

(Noi, de 25 a 29 anys)

Els joves senten llunyania respecte a les preocupacions polítiques dels governs, i en general tenen la sensació de que les seves accions no els afecten realment. En definitiva, tenen la sensació de que no es dediquen esforços per fer front a les preocupacions que comparteixen la majoria de ciutadans i ciutadanes. Un dels exemples al que els joves han fet més referències en aquest sentit està relacionat amb l'Estatut, que la majoria considera intranscendent pel seu dia a dia.

Això és política barata, tot això de l'Estatut, tot això és política barata per tapar els problemes reals. Estem tot el dia parlant del mateix.

(Noia, de 19 a 26 anys)

Al seu torn, els joves de famílies immigrades comparteixen la sensació de que el govern estatal no dedica els esforços adients a la integració del col·lectiu de persones immigrades. En aquest sentit, igual que la resta de joves, senten desateses les seves preocupacions més importants.

No hay una participación activa desde los partidos políticos, o desde el propio gobierno para ayudar a esa integración. No se está haciendo nada para facilitar la integración, no hay iniciativa para acercar a las diferentes comunidades o hacerles entender a la gente las tradiciones o las realidades de este país.

(Noi, de 19 a 26 anys)

En canvi, consideren que la política catalana és més adient en aquest sentit en tant que s'ofereixen a les persones immigrades més oportunitats i facilitats per viure, si bé es reconeix que les raons de fons d'aquestes polítiques estan relacionades amb els interessos econòmics del país.

Esas facilidades que tienen los inmigrantes en Cataluña es porque a la política catalana o a una parte de la economía catalana les interesan los inmigrantes. Son su primera

necesidad y por eso les interesará darles unas ciertas facilidades que les hagan llegar antes aquí y no que se vayan por España a buscarse la vida.

(Noi, de 19 a 24 anys)

Per tots aquests motius, els joves afirmen sentir decepció per la gestió política dels governs en general –amb algunes diferències en funció de l'àmbit territorial– i pel clima polític general. De nou manifesten una llunyania i una manca general de confiança en la qualitat de les seves accions i decisions, tant a nivell local com a nivell autonòmic o estatal.

Es considera que, com la resta d'agents polítics, els governs són els últims responsables d'aquesta llunyania i de la desafecció política ciutadana.

Des de la política local, ja és la primera decepció (...). Després, vas a Catalunya i també, i arribes a Espanya i també.

(Noi, de 19 a 24 anys)

En aquest sentit, assenyalen la millora en l'accessibilitat i la comunicació entre el govern i la ciutadania com a repte per afrontar de cara a millorar la confiança. Segons els joves, caldria millorar els canals de comunicació entre aquests dos agents. Els instruments que existeixen actualment per apropar-se als governants i a les administracions es consideren poc efectius i inviablès: s'identifica com a responsabilitat del mateix govern millorar la seva incidència i generalitzar el seu ús.

- Clar, en rebrien moltíssims [correus electrònics]. I ara que s'ha posat això de les telecomunicacions, pues enviar-li un mail al president...

- Si tu no ets capaç de gestionarr aquesta demanda d'informació, no siguis president del govern.

(Noi, de 19 a 24 anys)

Així doncs, la prioritització dels interessos partidistes i les conseqüències dels sistema electoral, amb les lluites de poder i l'espectacle mediàtic que se'n deriva, provoca un descrèdit general del funcionament dels governs i un qüestionament de la seva legitimitat. Com pels altres agents polítics, també en aquest cas els aspectes negatius prenen una major rellevància en la valoració final que en fan els joves. S'ha pogut constatar en aquest sentit la importància del rol que tenen els mitjans de comunicació en la construcció de la imatge negativa i estereotipada dels agents polítics, entre aquests els governs.

En contraposició amb el que pensen la resta de joves -inclosos els de moviments socials- els joves que militen en partits polítics es mostren partidaris de respectar la legitimitat dels governs per actuar com a representants de la ciutadania, ja que per això han estat escollits i aquesta seria la seva funció

bàsica. En referència al cas de França amb la proposta de Contracte Laboral de Primera Ocupació, es qüestiona la legitimitat de tirar enrere les decisions polítiques aprovades per un govern legítim com a conseqüència de la pressió de les manifestacions organitzades per una part minoritària de la ciutadania.

No sé, per exemple, en el cas de França, molts joves van sortir al carrer. Fins a quin punt és lícit que un govern que ha estat escollit per la majoria de ciutadans, ara no aprovi aquesta llei, que és democràtica, perquè uns pocs estudiants han sortit al carrer?

(Noia, de 19 a 26 anys)

Percepció dels governs locals

Es constata un augment en la proximitat que senten els joves en relació als seus respectius governs a mesura que disminueix el seu àmbit d'acció.

Jo crec que per ordre de dimensió. Jo crec que el local em queda més proper, després l'autonòmic i l'estatal.

(Noi, de 19 a 26 anys)

Pel que fa a la política d'àmbit estatal, alguns joves fan una valoració positiva de l'actual govern espanyol, i mostren confiança en que suposi un canvi respecte a la política de l'anterior govern, que valoren força negativament.

Majoritàriament, la política municipal es sent més propera i genera un major interès, en tant que es considera que té efectes més immediats i tangibles sobre la vida diària. Aquesta tendència seria més clara entre els joves participants dels grups d'Olot i Vilanova i la Geltrú que en els de Barcelona, que sentirien més llunyania respecte a la política del seu ajuntament.

Jo personalment crec més en la política de barri que no a la nacional, per que no votes a un partit, votes a una persona més que res. Votes a la persona, pots veure les qualitats que té... Jo a l'Ajuntament puc votar al PP, al meu poble, si conec a la persona i sé que és del poble i m'agrada com és.

(Noia, de 19 a 24 anys)

Tot i així, els joves són conscients de que sovint els ajuntaments veuen limitades les seves possibilitats d'acció perquè la majoria de polítiques generals –per exemple, habitatge, sanitat– depenen del govern central.

En grans temes com la vivenda o el treball no, però sí que poden en coses més properes a la gent com tema parcs o tema col·legis per a que puguin estudiar, aquí sí que poden fer la vida més còmode, res més.

(Noi, de 25 a 29 anys)

Jo trobo que quant a més nivell local s'encari la política, més bé es pot anar. El problema és que hi ha coses que no poden ser locals, com ara això: coses grosses, carreteres, que la gent passi gana i així... Són coses que a nivell mundial les hauria de controlar algú altre. Jo des d'aquí no puc fer res...

(Noi, de 25 a 29 anys)

D'altra banda, precisament per la major proximitat amb la que viuen la política local, alguns joves situen la seva primera decepció política en l'àmbit municipal.

Un dels aspectes que els joves valoren positiu de la política local és que en general, l'oposició sol ser més constructiva perquè hi ha menys poder en joc.

Home, si tu ets alcalde d'Olot (...) aquesta ciutat serà millor si col·laboro amb aquest altre partit, però a nivell d'Espanya t'hi jugues massa.

(Noia, de 15 a 18 anys)

Malgrat tot, la majoria de queixes que hem vist que els joves expressen de la gestió dels governs en general afecten també la imatge dels governs municipals, per exemple la sensació de que la majoria d'esforços es fan durant el període electoral o els primers temps de govern.

Però és que només arreglen o fan rotondes noves quan són les eleccions. Després, quan ja estan al poder, s'obliden... Ja pots fer el que vulguis. No és un procés continu, sinó és quan a ells els interessa.

(Noi, de 19 a 24 anys)

Com la resta de governs d'àmbit estatal i autonòmic, els ajuntaments també es mourien per interessos econòmics i partidistes, que sovint passarien per sobre del seu servei a la ciutadania.

Els joves tenen la sensació de que els canals de comunicació entre el govern i la ciutadania milloren en l'àmbit local, sobretot en casos de municipis de petites dimensions. Així i tot, expressen els seus dubtes respecte a la utilitat real d'aquest tipus de canals de participació perquè consideren que des del govern no se'ls dóna la importància que caldria.

El fet de mostrar un major interès per l'àmbit de la política local no es correspon necessàriament amb un major coneixement del funcionament de les institucions polítiques o dels polítics. Només en alguns casos es fa referència als polítics com a persones conegudes pels joves, amb una relació directa (per exemple, antics professors, etc).

Relacionat amb això, es fa referència també a la idea de que en l'àmbit local –sobretot en casos de petits municipis– es vota

més freqüentment a la persona que al partit i al programa polític corresponent.

A les locals votes a la persona, aquest em cau bé... votarem aquest. A les generals o a les europees, per dir-ho d'alguna manera, dius, bueno què voto? No votes a la persona perquè saps que aquella única persona no està sola.

(Noi, de 19 a 24 anys)

Els joves de moviments socials assenyalen l'existència d'una relació especial amb el govern local, en certa forma contradictòria. En coherència amb la seva percepció de participació ciutadana, i pel seu interès en la incidència política a nivell comunitari, les relacions entre els joves de moviments socials i els ajuntaments són força freqüents, tot i que no hi ha unanimitat en aquest sentit.

Alguns d'aquests joves tenen una mala imatge dels governs municipals, mentre que d'altres assenyalen que és precisament des del govern local des d'on es pot tenir més incidència política.

Jo conec molta gent dels moviments socials que pensa que l'ajuntament és el pitjor... Però l'ajuntament sempre és qui pot fer més pressió a nivell polític, no?

(Noi, de 19 a 26 anys)

Una de les queixes que expressen aquests joves es refereix al mal funcionament dels canals de comunicació previstos a nivell local.

Jo crec que ells mateixos, per exemple, et tallen aquesta possibilitat. Vull dir, clar, sempre tens el dret a la pataleta en el districte el dia de ple, però pel fet que et fan demanar torn de paraula no sé quants dies abans per poder parlar...

(Noi, de 19 a 26 anys)

En relació amb el punt anterior, existeix majoritàriament entre aquests joves força desconfiança respecte als projectes de participació ciutadana promoguts des dels ajuntaments, que consideren poc adequats a les necessitats i amb manca de viabilitat a la pràctica. Aquest tipus d'accions tindrien doncs molt poca incidència política real, i es farien sobretot per legitimar la pròpia imatge pública, sobretot en els casos de municipis de grans dimensions, com seria el cas de Barcelona.

Aprofitar aquests contextos que l'administració posa en joc sense ser utilitzat per legitimar l'autoritat democràtica dels ajuntaments, que és el pa nostre de cada dia, almenys a Barcelona. O sigui 'No, ja hem consultat a la gent, hem fet la participació...'. Perquè clar, el teixit associatiu al qual consulten és coartat perquè veuen perillar el seu finançament...

(Noi, de 19 a 26 anys)

En contextos de dimensions més reduïdes, però, alguns dels joves fan referència a experiències més positives de participació, més adients a les necessitats concretes de la comunitat a la que van dirigir.

Jo penso que treballant en pobles petits doncs sembla ser que per ingenuïtat o per bona voluntat (...) és un context com diferent perquè és una altra escala i jo penso que pot arribar a ser més efectiu a nivell de les experiències que tinc jo...

(Noi, de 19 a 26 anys)

L'Ajuntament de Barcelona gaudeix de força desprestigi entre aquests joves, perquè consideren que s'han aprofitat els determinats valors per 'vendre' la ciutat i obtenir interessos econòmics. Haurien convertit la participació ciutadana, en definitiva, en un entre d'altres productes de consum.

El Fòrum, per exemple. Vale, l'objectiu era la solidaritat, el respecte, la multiculturalitat, totes aquestes coses... Però jo crec que ha estat com una mena d'acció de vendre Barcelona cap enfora i aprofitar per fer la gran història... Bueno, de constructores i de fer moure els diners.

(Noi, de 19 a 26 anys)

5.4. Partits polítics

En general, els joves afirmen sentir-se allunyats del discurs dels polítics i dels programes dels partits, ja que consideren que no recullen les seves inquietuds i preocupacions més importants. D'altra banda, comparteixen una percepció força negativa d'aquests agents polítics, respecte als que mostren una manca de confiança força evident que acaba per provocar en ells decepció i escepticisme. De forma unànime, els joves rebutgen les dinàmiques que es generen amb el sistema electoral, com la lluita pel poder o el desprestigi i la desqualificació dels adversaris polítics.

Com es pot veure, no existeixen grans diferències significatives en funció del territori, l'edat, o l'itinerari formatiu, més enllà de les diferències que tenen a veure amb un major coneixement amb l'augment de l'edat.

Rol social i funcions atribuïdes als partits polítics

Els joves solen percebre els partits polítics com un dels agents polítics més importants i amb major poder d'incidència, però que perden la seva legitimitat per no atendre les preocupacions del seu electorat. Es reconeix als partits la funció bàsica de representar als ciutadans, i fan dependre d'aquest factor la seva legitimitat.

Com seria d'esperar, els joves que militen en partits són els que més confiança mostren en el poder d'incidència a través dels partits polítics, tot i que no per aquesta raó deixen de ser

conscients de les seves limitacions. En tot cas, subordinen aquestes limitacions a l'objectiu de transformació social que persegueixen a través de la seva militància.

Home, jo crec que si tries un partit és perquè és el primer instrument per poder canviar les coses. És tant digne triar un partit com una associació, però els partits veritablement són els que tenen més poder dins la nostra estructura per ajudar a canviar les coses.

(Noi, de 19 a 26 anys)

Els joves de moviments socials comparteixen la percepció de que les dinàmiques i el funcionament dels partits polítics són contraposats als dels moviments socials. Tot i això, identifiquen més clarament algunes excepcions, com les joventuts d'alguns partits, que combinen la funció més institucional amb la més propera al carrer, per exemple les JERC (Joventuts d'Esquerra Republicana de Catalunya)

En general, els partits polítics no es perceben com la millor via per a la transformació social, ja que no es preocupen per qüestions transcendents per a la ciutadania, mentre que dediquen molts esforços per a assolir el seu últim objectiu, que és l'accés al poder (per exemple, es centren molt en la imatge a través del màrqueting i la comunicació).

En realitat no m'és igual qui governi, però pel que he anat veient, dediquen molta feina i molts recursos a coses que no són tant importants (...) i es desocupen d'altres temes que també són prou urgents. O sigui, que no parteixo d'aquesta base de dir 'són tots dolentíssims', però sí que penso que si jo haig d'invertir el meu esforç pues no serà allà.

(Noia, de 19 a 26 anys)

En quant als objectius bàsics dels partits polítics també es perceben diferències fonamentals. En primer lloc, els partits buscarien el que anomenen 'pau social', que implicaria una participació social puntual i convencional. L'accés al poder seria més que un mitjà, un objectiu en sí mateix. En canvi, els moviments socials no buscarien accedir al poder, sinó la transformació social a través d'una participació continuada i real de la ciutadania.

Partits polítics i sistema electoral

Com en el cas de la política, la percepció que els joves tenen dels partits polítics està estretament vinculada al sistema electoral i a la imatge negativa de les dinàmiques que es generen en aquest context, com el desprestigi i competència entre partits. Resulta sorprenent que en molt poques ocasions es faci referència als partits polítics en tant que espais de participació, que es desconeixin les seves funcions més enllà del seu rol a les eleccions.

Com a conseqüència d'aquesta situació, els joves es queixen de que els esforços principals es fan en moments de canvi de legislatura, per tal d'accedir o per mantenir-se al poder. En aquest sentit distingeixen entre el comportament dels partits polítics que es presenten a les eleccions i els que ja estan al govern, que oblidarien les promeses assumides durant la campanya electoral i adoptarien una actitud força més prepotent, al marge de les inquietuds ciutadanes.

L'esforç es fa a la primera legislatura, els primers anys són per tenir-nos feliços (...) i després l'únic que fan els altres partits polítics en comptes de guanyar vots ells, el que fan és desqualificar els altres partits.

(Noi, de 19 a 24 anys)

D'altra banda, els joves consideren que el pes excessiu del sistema electoral acaba deteriorant les relacions entre els partits polítics, i afecta negativament a la imatge global que projecten. Unànimement, els joves es queixen de que en comptes de debatre clarament al voltant de propostes i accions concretes, els partits polítics concentren els seus esforços en barallar-se i desacreditar els altres partits. Com que prioritzen l'objectiu de guanyar vots, acaben perdent de vista que la seva legitimitat depèn de la seva funció en tant que representants de la ciutadania.

Van pels seus interessos tots els partits polítics del govern, i els partits de l'oposició mai fan oposició, van en contra perquè volen tornar al poder. No fan debats, són crítiques pures i dures. Penso que no aporten solucions, només es desqualifiquen (...).

(Noia, de 25 a 29 anys)

L'ambient de crispació política acaba provocant entre els joves un escepticisme i una manca de confiança en la classe política, alhora que fomenta la llunyania respecte a la política en general. Es rebutja l'excés de rivalitat i la poca intenció de fer política de forma coordinada.

Però ja, a la primera que algú posa una idea sobre la taula, pam!!, és destructiu totalment. No hi ha gens de coordinació i no es fa pinya per una idea global.

(Noi, de 19 a 24 anys)

Els joves consideren que més enllà de la bona voluntat personal dels polítics, resulta molt difícil d'escapar d'aquesta situació. Es percep en el fons una manca de confiança en la naturalesa humana.

Hi ha vegades que hi ha polítics que intenten no caure en aquesta roda de desprestigiar a l'altre partit, però al final quan els hi donen una clatellada darrera d'altre acaben caient en el mateix joc (...). Els caps polítics més importants quasi tots ja han caigut en aquest joc, han caigut en el joc de les crítiques i

dels retrets i així no és fa política. Es fa política destructiva i no es fa política constructiva.

(Noi, de 19 a 24 anys)

De forma clara i unànime, els joves rebutgen aquesta dinàmica i denuncien el que consideren una manca de voluntat de fer política de qualitat, constructiva, i una manca de visió de conjunt -no partidista-. Amb aquest comportament, els partits polítics i els polítics actuen en detriment de la imatge del conjunt de la classe política i de la política en global.

En relació amb això, els joves es queixen també de la manca de transparència i una manca de coherència entre la ideologia i les actuacions de la majoria de partits polítics, que acabaria provocant una pèrdua de confiança i un qüestionament de la seva legitimitat. Els partits polítics haurien perdut així les seves funcions bàsiques en tant que no representarien els interessos de la ciutadania sinó els seus propis interessos. En relació a la manca de coherència que perceben, els joves creuen que els partits polítics s'apropen a la ciutadania únicament per raons estratègiques, i no per una voluntat real de tenir en compte les seves preocupacions i els seus interessos.

Contràriament, els joves valoren especialment la coherència, la claredat ideològica i la lluita pels propis ideals, encara que això suposi generar enfrontaments directes. Es valoren els partits que es desmarquen de les dinàmiques electoralistes per tal de defensar la seva ideologia. Esquerra Republicana de Catalunya sorgeix en ocasions com a referent d'aquest tipus de partits.

Pel que fa a la política local, els joves detecten dinàmiques molt similars a les que es generen en altres àmbits, provocant igualment decepció, escepticisme i manca de confiança.

Els plens d'aquí –algun he vist pel canal local– són un 'show'. Els dos de l'oposició que són CiU i PP criticant al tripartit perquè és el tripartit. I els altres dient 'hem fet això'... És que localment ja és una decepció.

(Noi, de 19 a 24 anys)

Per altra banda, alguns joves puntualitzen que les principals discussions es donen entre partits amb poder. En aquest context es fa referència al bipartidisme i es considera com un problema la limitació a dues opcions, tot i que per alguns facilitaria el canvi de govern. La majoria relaciona el bipartidisme amb la política dels Estats Units. En l'àmbit de l'Estat espanyol, els joves consideren que el bipartidisme es dona més en el context de la política estatal que en el de la política autonòmica, i ho perceben com un avantatge.

Jo crec que, sobretot a Catalunya, tenim un avantatge respecte a un munt de països. A Estats Units, per exemple, n'hi ha dos. Estan prohibits els partits comunistes, els partits socialistes... Tothom és nord-americà, perquè voto demòcrates o voto els altres...

(Noi, de 19 a 24 anys)

Els joves procedents de països extracomunitaris rebutgen també la dinàmica de lluita que existeix entre els partits, i assenyalen la responsabilitat dels mitjans de comunicació. Com la resta de joves, veuen que els interessos principals dels partits es centren en l'accés al poder, més que en la realització d'accions polítiques que millorin la qualitat de vida de les persones.

Els joves implicats en moviments socials condemnen també les dinàmiques que es generen pel sistema electoral, que provocaria determinades 'perversions', com la transformació del poder en un objectiu i no en un mitjà.

Per la seva banda, igual que la resta, els joves que militen en partits polítics mostren tenir consciència dels efectes negatius del sistema electoral pel que fa al debilitament de la claredat i la definició ideològica.

Això passa, i en part és per interès dels partits, per la mateixa dinàmica social (...). Hi ha el quart poder del que tant es parla, els mitjans... I els partits cada vegada estan menys definits i són partits a qui se'ls tanca el joc. Són captadors de votants, i en aquest sentit no els interessa estar molt definits ideològicament per poder ser més canviant.

(Noi, de 19 a 24 anys)

Aquests joves justifiquen en certa forma les dinàmiques que es generen mitjançant el joc electoral, i les dificultats de posar en pràctica una estricta coherència ideològica. S'assenyalen les dificultats per satisfer tothom per la gran diversitat d'agents i de factors que intervenen en les decisions polítiques.

El poder, en el fons, un cop el tens, tampoc és tant fàcil (...) El poder no és només un polític o un partit polític, el poder també el fan les empreses, les associacions de víctimes, les empreses públiques... Que totes aquestes petites associacions, ONG, grups de pressió etc. cada cop tenen més força (...). Has d'intentar satisfer tothom.

(Noia, de 19 a 24 anys)

Llunyania respecte als interessos de la ciutadania

A més de les dinàmiques negatives que es generen a través del sistema electoral. A més, en general, els joves solen manifestar que no es senten protagonistes de la política, i que les seves inquietuds en tant que col·lectiu no es veuen representades pels partits polítics. Alguns consideren que pels

partits no són un col·lectiu important, i això afecta directament al seu interès i la seva implicació política.

Sí, o sigui, una cosa que d'alguna forma potser no m'afecta. O sigui, sí que m'afecta però la meva opinió no conta molt llavors, si comencen a parlar d'això jo me'n vaig a altre conversa...

(Noi, de 19 a 24 anys)

Aquesta sensació de manca de protagonisme és especialment visible entre els joves que encara no han assolit la majoria d'edat i que, per tant, no tenen dret a vot. Segons aquests joves, aquesta situació provocaria en ells una certa passivitat política.

- Jo crec que quan tens això, entre els 14 i els 18 anys, no t'inclouen, no et fan arribar informació de manera que et diguin, mira, estàs inclòs en aquest sistema i tens la possibilitat de pensar, raonar, opinar...

- Qui no t'inclou?

- No ho sé, ni el sistema, ni els partits polítics, no hi ha res dirigit a que els joves se sentin implicats en la societat.

(Noia, de 15 a 18 anys)

Segons els joves, en general, els partits polítics serien els últims responsables de l'allunyament de la ciutadania vers la política, que s'expressa a través de l'elevada abstenció electoral. En darrer terme, la imatge negativa dels agents polítics passa a impregnar la política en el seu conjunt, provocant un descrèdit general de totes les accions i institucions polítiques.

Molt sovint, però, els joves es situen a ells mateixos en una actitud passiva davant la desafecció política, sense reconèixer la seva pròpia responsabilitat.

Els joves simpatitzants de moviments socials comparteixen la mateixa percepció respecte als partits polítics: no senten que representen els seus interessos, i els consideren molt distants de la realitat local, del teixit social dels barris i municipis. Confessen que una part important de la seva decepció està vinculada a la manca de confiança que els inspira la classe política.

Identificació política i ideològica

Es constata entre els joves un desconeixement general respecte a les grans tendències ideològiques i polítiques, sobretot en el cas dels més joves. També es dona un cert reduccionisme en la identificació de les corrents polítiques bàsiques, que en la majoria de casos es redueixen a tres: les posicions vinculades a l'esquerra, les de centre o les de dretes.

D'altra banda, si bé la majoria dels joves valora l'existència d'una àmplia diversitat ideològica –com hem pogut veure, aquest seria un dels aspectes més valorats del sistema democràtic– només una part minoritària mostra una identificació política clara vinculada a un partit determinat. La majoria mostra com a molt una simpatia respecte a una tendència ideològica, generalment respecte a les posicions situades més a l'esquerra de l'espectre polític.

La raó més clara d'aquesta manca d'identificació es relaciona amb el fet que consideren que, per sobre de les seves opcions ideològiques, els partits tindrien l'objectiu principal d'assolir al poder. Per aquest motiu, molts no veurien diferències importants entre partits i, conseqüentment, veurien limitades les possibilitats d'identificar-se clarament amb una o altra opció política. D'altra banda, es reconeix que hi hauria una sèrie d'opcions que no quedarien representades.

Més enllà de la manca de diferenciació clara entre les diverses opcions, molts dels joves afirmen no conèixer els programes i les accions concretes que proposen els partits, i responsabilitzen d'aquesta manca d'informació als agents polítics, que no farien els esforços adients per explicar de forma clara el que volen aconseguir.

D'altra banda, una part important dels joves considera que a efectes pràctics no hi ha diferències importants en funció de la tendència política del partit que governa. Així, les diferències ideològiques afectarien més a les propostes teòriques, que no sempre es correspondrien amb accions concretes. Les diferències entre partits serien més clares i definides abans d'accedir al poder, i es veurien diluïdes un cop assolides les posicions al govern, quan passarien a tenir pes els interessos partidistes per sobre dels fonaments ideològics.

Independientemente del partido político que gobierne, que sea de derechas o de izquierdas o de centro, el hecho de que hagan más universidades, el hecho de que hagan un transporte público apto para todos... Sí que es verdad, que claro, depende de qué partido político miraran para estos o para otros, pero es igual, porque cambian de partido y hay cosas que no cambian.

(Noi, de 25 a 29 anys)

En aquest sentit, alguns joves perceben que les diferències entre els partits d'àmbit català no són remarcables: per tal de recaptar més vots, els partits posen l'èmfasi en les demandes a fer al govern central, i no es centren en fer accions polítiques efectives.

Dóna igual quin partit estigui al poder que Catalunya sempre es ven pel partit polític que hi ha com que aniran a Madrid a demanar això, allò i el de més enllà, i realment és una manera

de no fer política per que darrera no hi ha idees polítiques de fons.

(Noi, de 25 a 29 anys)

Així mateix, en el context de l'Estat espanyol, la majoria percep una gran similitud entre els missatges dels diferents partits quan estan en el govern, per exemple entre la política del PSOE i la del PP. Segons els joves, això provoca desconcert general, i acaba desmotivant la ciutadania vers les vies de participació convencional mentre que els acosta respecte a altres vies de participació emergents o alternatives que recullen realment els seus interessos específics, que queden diluïts en els partits.

Jo crec que sí que hi ha molta decepció de cara a la política però bàsicament és per que a Espanya no es fa política (...). Al cap i a la fi sempre es fa el mateix, és a dir, qui mana busca el seu interès i el que està a la oposició el que busca es tornar al poder aviat per omplir-se la butxaca. Si no hi ha idees polítiques ni canvi a les tendències de fer política és inevitable que al final s'entri al 'passotisme' o a actuar en altres àmbits no polítics com poden ser les ONG, o d'altres coses.

(Noi, de 25 a 29 anys)

Tot i que no hi ha un acord clar en aquest sentit, els joves que mostren una identificació ideològica reconeixen sentir-se més propers a les postures d'esquerres, que vinculen amb la defensa de polítiques d'igualtat social i amb l'impuls dels interessos de la ciutadania. En canvi, les dretes gaudeixen en general d'un major descrèdit entre els joves, ja que solen vincular-se amb la defensa d'interessos econòmics i sobretot es relacionen amb els darrers anys de legislatura del Partit Popular.

Els partits majoritaris, els de dretes, tenen molts interessos i molts 'trapis'. Tenen moltes propietats, normalment són empresaris, tenen molt capital, els interessa que rutlli tot, i molts cops jo crec que actuen pel seu propi interès i manen només per ells.

(Noi, de 15 a 18 anys)

D'altra banda, els partits alineats a l'esquerra solen associar-se amb l'obertura, la modernitat i la defensa dels interessos de Catalunya. En alguns casos, però, l'esquerra s'associa amb les propostes més utòpiques i sense gaire viabilitat. Els partits vinculats amb la dreta es relacionen en canvi amb actituds conservadores, i amb una major identificació als interessos de l'Estat espanyol.

En relació amb aquesta idea, cal assenyalar que es detecta una diferència important pel que fa al nacionalisme català entre els joves de fora de Barcelona, que assenyalen que aquesta ideologia es pot relacionar també amb postures més tancades i conservadores.

Tu deies això de: esquerres, 'gent molt oberta'. Ojo també, però no tant. També hi ha els que 'Catalunya aquí', que no són tan oberts mentalment.

(Noia, de 19 a 26 anys)

Alguns joves perceben també diferències entre partits pel que fa a la forma de fer oposició i la manera de tractar la informació. Segons aquests joves, els partits de dreta adoptarien en general actituds més crispades i polèmiques que els d'esquerra.

Els joves d'Olot i Vilanova i la Geltrú reconeixen que les diferències entre les tendències ideològiques entre els diversos partits –bàsicament, la diferència entre dretes i esquerres– afecten més en grans àmbits polítics que en la política municipal. En el context local aquestes diferències no serien tant evidents perquè es prioritzaria el vot a les persones per sobre del vot als programes o partits polítics.

És que en l'administració local, el partit tant és. Tant és que sigui Convergència o Esquerra Republicana. Venen molt condicionats aquí per la diputació de Girona o de Barcelona. Vull dir, aquí votes a la persona.

(Noi, de 25 a 29 anys)

Pel que fa al context polític català, tampoc s'identifiquen diferències clares entre els partits majoritaris, ja que en el fons tant uns com els altres estan supeditats a la política estatal central.

Els joves reconeixen que en el passat existien diferències més evidents entre les diverses tendències ideològiques, entre les opcions que recollien els interessos i les motivacions dels treballadors i les altres que s'identificaven més amb els interessos dels empresaris. En general, es reconeix que actualment aquestes diferències han perdut el pes que tenien, alhora que sembla haver-se diluït la consciència vinculada a la classe social.

Jo era molt petit. M'han explicat que hi havia partits que lluitaven pels drets del treballador. I si un empresari no volia fer una cosa, doncs el treballador podia anar al partit aquest...

(Noi, de 25 a 29 anys)

Com a contrapartida, actualment, una part important dels joves mostrarien un posicionament polític i ideològic conjuntural, vinculat més a les seves circumstàncies vitals que a una tendència ideològica definida. Així, segons el que afirmen els propis joves, les seves posicions polítiques estarien estretament vinculades a les circumstàncies socioeconòmiques personals. La identificació de postures de dretes es relacionarien amb la defensa de privilegis econòmics personals, mentre que la identificació amb postures

d'esquerres es vincularia amb posicions socials febles i la defensa de la lluita contra de les desigualtats. Com veurem més endavant, aquesta nova forma de posicionament polític encaixa amb l'emergència de l'individualisme i la societat de consum característics del sistema capitalista actual.

Sí, yo siempre voto a izquierda (...) No me estoy fijando en que si Llamazares es más guapo o más feo... o si está saliendo en un programa... Yo no puedo votar a Rajoy aunque me venda un gran programa porque el PP va en contra de mi estado. Mañana ya veremos...

(Noi, de 25 a 29 anys)

Per contraposició amb la situació política viscuda directa o indirectament als seus països d'origen, els joves de famílies immigrades procedents de països extracomunitaris consideren que a Catalunya i a la resta de l'Estat espanyol existeixen diferències més clares en la tendència política dels diferents partits. Així i tot, com a la resta de joves, els resulta igualment difícil definir-se políticament i ideològica.

Ese es el problema, porque allí no hay ideología, no hay tantas libertades como aquí, por ejemplo sociales (...). Allí esto no pasa, todos van igual, son todos clones (...).

(Noi, de 19 a 26 anys)

5.5. Els polítics

En coherència amb la visió que tenen dels partits polítics i de la política en global, la imatge que tenen els joves dels polítics és majoritàriament negativa. Es considera que, tot i que molts entren en política per ideals, acaben prioritzant els seus interessos personals o de partit per sobre dels interessos col·lectius que afecten als ciutadans i ciutadanes. Aquesta situació els fa perdre legitimitat als ulls dels joves. Com veurem més endavant, en la base d'aquesta percepció es pot entreveure una manca de confiança en la naturalesa humana i en els límits de la seva coherència personal, així com un reflex dels valors socials predominants en l'actualitat.

Cal destacar que en la majoria de casos es detecta una confusió i un ús indiscriminat entre el concepte de 'polític' i el de 'governant'. Per això, com veurem, s'atribueixen determinades funcions als polítics que en realitat farien referència als polítics en el govern, és a dir, als governants. Com que la percepció que tenen els joves de les funcions dels polítics i del seu poder afecta en gran mesura a la confiança que senten vers la classe política en general, hem decidit deixar-los en aquest apartat, i no en el que fa referència als governs.

Poder atribuït als polítics

No hi ha un consens clar per part dels joves respecte al poder que tenen els polítics. Alguns els veuen com a agents fonamentals del sistema polític, amb un gran poder decisiu i amb una gran incidència en la política dels països:

Mentre no ho canviïn els polítics que són els que tenen el poder per fer les coses canviar...

(Noi, de 25 a 29 anys)

Mentre que d'altres consideren que el seu poder és limitat i que en la pràctica es troben amb dificultats a l'hora de prendre decisions, ja que la resta d'agents polítics i socials exerceixen un control que limita les seves accions. La majoria assenyalen la pressió que exerceixen els agents econòmics, que en el fons són els que tenen un poder més decisiu:

No sólo creo que nos tienen que escuchar a nosotros, a los que tienen que escuchar primero es a los empresarios... Nunca se habla de ellos pero finalmente son los que mueven el cotarro (...). A veces se les exige demasiado, a los gobiernos.

(Noi, de 25 a 29 anys)

En aquest sentit, la consciència dels joves respecte a la pressió que exerceixen els poders econòmics provoca en ells una manca de confiança en les possibilitats d'incidència de les seves accions i les seves motivacions vers la participació política:

Doncs a veure, jo veig que els polítics van als centres cívics i fan xerrades i escolten a la gent, jo penso que sí que voluntat hi ha de fer coses, però al final està tot agafat amb fils, els pressupostos i totes les coses... I al final fan el que volen o el que saben, llavors anar allà per explicar-li tots els meus problemes, per que després no serveixi de res...

(Noi, de 25 a 29 anys)

En segon terme, casi tot els joves assenyalen la idea de que els polítics es veuen supeditats a les directrius del partit al qual pertanyen, que delimita el seu comportament polític. Segons aquesta concepció, alguns dels joves creuen que els polítics escollits mitjançant les eleccions serien el cap visible dels partits als que representen, però no assumirien necessàriament les funcions més decisives en el context del partit.

Com es veu en l'apartat sobre participació política, aquesta tendència a la homogeneïtzació seria un dels elements del funcionament dels partits que més llunyania provoca entre els joves, i que fomenta la seva desmotivació respecte a la participació política convencional.

També es fa referència a l'equilibri de poder que s'estableix entre els polítics i els ciutadans, i a la dependència dels polítics respecte a la ciutadania, que seria l'agent que els atorga en definitiva la legitimitat.

Home, és un estira i arronsa. En un partit polític, si estàs al capdavant, pots fer el que sigui fins al punt en que deixis de tenir credibilitat i el poble deixi de votar-te. Llavors se t'acaba el rollo (...). Hi ha molts polítics que han acabat molt semblant a una dictadura perquè s'han passat de la ratlla...

(Noia, de 15 a 18 anys)

No existeix consens respecte a si està justificat que els polítics cobrin sous molt més elevats que la resta de la població, o que se'ls compensi a través de pensions vitalícies. Una part dels joves creu que els polítics desenvolupen una feina que implica una gran responsabilitat, i que estan sotmesos a una elevada pressió pública. Per aquest motiu alguns consideren justificat el fet que els seus sous siguin més elevats.

Qui es voldria involucrar? Qui voldria ser polític? És que dius, si jo no tinc cap benefici al ser polític tampoc no ho vull ser... Per exemple, jo sóc ministre d'hisenda, o d'economia... I dius 'Jo tinc uns beneficis de que la gent em pugui criticar i que surti a la tele i s'estiguin rient de mi... Bueno, també ha de tenir uns beneficis, no?

(Noi, de 19 a 24 anys)

En canvi, alguns joves es queixen de les seves condicions especials, per comparació a les que té la resta de ciutadans.

Però els ministres també, què fan? Tots van per lo mateix... Estan un parell d'anys al càrrec li passen a un altre i ja està. La subvenció aquella que els donen de per vida ja la tenen. Han estat un parell d'anys allà al carro i ja està, baixen i ja està. La paga la tenen.

(Noi, de 19 a 24 anys)

La funció representativa

Com hem pogut veure a l'apartat anterior, els joves reconeixen als polítics una funció bàsica representativa, tant dels ciutadans com dels països respectius. La representació de la ciutadania condicionaria la seva legitimitat en tant que agents polítics:

Representen una part de la població però les decisions les fan ells, no les fas tu, al cap i a la fi. Les normes les dicten ells i si les aproven, la meitat les fan ells. Tu votes per una ideologia però no per lo que facin ells.

(Noi, de 19 a 24 anys)

No, fan entre cometes el que els hi dóna la gana. Van amb la idea que ells són els representants del poble, els que estan al govern, clar. Pensen: «vaig a fer aquesta llei» i després et

surten els manifestants i dius: ah, pues mira, potser no som tan bons representants del poble!

(Noia, de 19 a 26 anys)

Quan els polítics no acompleixen la seva funció representativa, perden legitimitat i provoquen escepticisme i manca de confiança. La responsabilitat de que s'escolti als ciutadans és més dels polítics que de la societat.

Porque, por ejemplo, vas a hacer una sentada como hicieron ellos, y dicen que no porque es ilegal, que tienes que coger, hablar primero con el alcalde, con este, con el otro y que te autoricen, y si a ellos no les interesa, no te autorizan...

(Noi, de 19 a 26 anys)

Alguns destaquen també el rol dels polítics en tant que representants dels interessos dels països en casos de conflictes internacionals (per exemple, en el cas de la guerra d'Iraq).

Els joves tenen la sensació que els polítics no afronten algunes de les qüestions centrals (per exemple, habitatge o treball), i que desvien l'atenció a altres temes secundaris (per exemple, els Papers de Salamanca o la declaració d'esdeveniment esportius com a qüestions d'interès nacional).

Sí, però més que... be, no hi ha cap partit polític ara mateix que s'assembla a lo que jo pugui pensar o creure sinó que també és pels polítics, que cap d'ells em mereix... respecte sí però...

(Noi, de 19 a 24 anys)

En definitiva, hi ha la percepció generalitzada de que els polítics no s'ocupen d'allò que els interessa, que no s'escolta la seva opinió. Això els fa sentir que no són protagonistes, i els desmotiva i allunya de la política. Un dels exemples que més sorgeix en les discussions entre els joves té a veure amb la gestió de la guerra d'Iraq per part del Partit Popular.

Entonces, ¿qué pintamos? O sea, que si insistimos todo el mundo en que no queremos ir [a la guerra], que no queremos mezclarnos en esas cosas, y entonces el señor dice: 'Yo sí porque entonces me invitan a la Casa Blanca a comer'...

(Noi, de 19 a 24 anys)

Com es veu més endavant amb més detall, la majoria dels joves són conscients del paper que juguen els mitjans de comunicació al servei dels polítics, i la manipulació informativa que es deriva d'aquesta situació. Només una minoria dels joves, però, mostren tenir consciència de la responsabilitat de la ciutadania i la necessitat d'adoptar una actitud crítica i activa davant aquesta situació.

Es destaca la manca de coherència entre els missatges dels polítics i les seves accions com a factor que actua en detriment de l'interès dels joves vers la política, i de la seva implicació.

La raó? Per mi que n'hi ha moltes, no? Una la que dius per exemple 'a mi m'agrada el color blau, per tant, voto blau'. I al cap de dos dies el blau diu 'm'has votat però ara em transformaré en verd'. Llavors, tu has votat blau però acaba essent verd.

(Noia, de 25 a 29 anys)

Es qüestiona la necessitat de que els polítics facin d'intermediaris i representants dels interessos de la ciutadania, i es considera que els mateixos ciutadans són els que haurien de ser els seus propis representants.

Home, jo penso que hi hauria d'haver la veu del poble dintre del parlament, per exemple. O sigui, igual com hi ha els polítics, doncs coi, que hi hagi el pagès de turno allà, triat per tota la Unió de Pagesos de Catalunya o del Gironès o del Barcelonès o d'allà on sigui i digui: 'Mira, nosaltres volem totes aquestes ajudes, necessitem tot això perquè no plou, per això o per allò'...

(Noia, de 19 a 24 anys)

En la base d'aquest qüestionament podem trobar la idea de que els polítics són diferents dels ciutadans, no tenen les mateixes preocupacions ni les mateixes experiències que un ciutadà. Només els polítics locals s'escaparien d'aquesta tendència.

Perquè tots aquests que parlen no tenen ni idea del que és haver de treballar cada dia i haver-te de guanyar les garrofes i haver d'anar al carrer i haver-te de buscar un pis... O sigui, parlen molt però és que no parlen des de l'experiència.

(Noia, de 19 a 26 anys)

Polítics i comportament electoral

Com hem pogut apreciar, la majoria de joves consideren que sovint els polítics utilitzen el poder que tenen en benefici dels seus propis interessos. Si bé reconeixen que n'hi ha que entren en política per convenciment ideològic, creuen que aquests es veurien arrossegats per les dinàmiques electorals i per la lluita pel poder.

Entre els joves no hi ha unanimitat respecte a si resulta més adequat votar a les persones o als partits, tot i que coincideixen en que depèn molt del tipus d'eleccions. Generalment, en eleccions d'àmbit local, els joves semblen decantar-se més per votar als polítics per sobre dels partits. Alguns dels joves confessen que precisament per aquesta raó senten més confiança per la política en l'àmbit local.

Els joves partidaris de votar al polítics més que als partits afirmen fixar-se sobretot en les qualitats personals i en la confiança que els genera. En aquest sentit consideren que la imatge física, les habilitats comunicatives i els valors que es

transmeten són aspectes que fonamentals que influïrien en les decisions i el comportament electoral.

Alguns joves assenyalen que, fins i tot en els casos en els que es prioritza el programa i el partit, la figura del polític continua tenint un gran pes en la decisió electoral definitiva, sobretot en els casos dels polítics més carismàtics.

Corrupció i lluita pel poder

Si bé s'estableixen diferències importants entre els polítics de base i els càrrecs, en general, la imatge que tenen dels polítics està molt influenciada per la manca de confiança general en la naturalesa humana. Els joves consideren que hi ha molt poques excepcions a aquesta tendència. Segons aquesta lògica, al marge de les seves motivacions inicials per entrar en política, els polítics acabarien per deixar-se anar per les dinàmiques del poder i acabarien per supeditar la seva ideologia als seus interessos personals. Segons els joves, els polítics que no entren en aquestes dinàmiques es veuen obligats a abandonar la política.

Quan entra potser sí però quan està allà i veu que pot arribar més amunt jo penso que pot canviar (...) quan entres a la política que no ets ningú i pots passar a ser algú, també aquest canvi de no pintar res a ser decisiu algo pot canviar el seu caràcter.

(Noi, de 15 a 18 anys)

Així, inevitablement, els polítics acabarien prioritzant els interessos personals, bàsicament econòmics, i aquesta tendència afectaria a tota classe de contextos polítics –des del context més local als més generals– i a totes les tendències polítiques, incloses les d'esquerra.

Pero vaya también hemos tenido gobierno socialista durante muchísimos años y lo único que sacamos en claro ha sido que se estuvieron llenando los bolsillos. Que ojo que puede pasar en todo, yo soy totalmente de izquierdas pero al final llevo a pensar que somos los que somos y cuando estamos arriba nos preocupamos por lo que es importante, lo tuyo es tuyo.

(Noi, de 25 a 29 anys)

Els joves militants de partits polítics coincideixen aquesta percepció segons la qual molts polítics acaben corrompent-se, tot i que fan més èmfasi en es diferències que existeixen entre els polítics de base, que estarien més motivats per qüestions ideològiques, i els alts càrrecs, que es mourien per interessos personals. D'altra banda, aquests mateixos joves consideren injust generalitzar i tractar a tots els polítics de la mateixa manera, a l'hora que assenyalen que la corrupció també està present en altres àmbits, com per exemple a les ONGs.

Entonces, claro, hay políticos que son corruptos y te los vas a encontrar por todas partes, en las más altas esferas o en las más bajas. Hay políticos que son súper idealistas y te los puedes encontrar en todos los partidos, militando desde abajo, militando desde arriba, militando en todos sitios. Hay ONG's que tienen cierto prestigio y que viven de la publicidad, y que en verdad por dentro son súper corruptas. Y hay ONG's que a lo mejor no salen todos los días ocho veces, pero que sin embargo hacen honestamente muchísimo más que cualquier otra...

(Noi, de 19 a 24 anys)

Els joves simpatitzants de moviments socials es mostren molts escèptics respecte a l'honestedat i la coherència ideològica dels polítics, que consideren que cerquen la seva perpetuació en el poder. Per aquets motiu, consideren coherent que no hi hagi voluntat en potenciar les eines i els recursos per a fomentar la participació des de la base, mentre que es posen tots els esforços per impulsar la participació dels ciutadans a les eleccions.

Evidentment, jo si mano és per perpetuar-me al poder i per perpetuar la meva manera de fer les coses, no mano per donar opcions... És que jo us obro un centre social perquè us organitzeu? No, no.... Jo us dono espais? No. Jo us dono recursos? No... Però si jo tinc el poder jo donaré eines a la penya perquè em voti, això segur...

(Noi, de 19 a 24 anys)

Els joves procedents de famílies immigrades coincideixen plenament amb aquesta visió dels polítics, i inclús de forma més evident. Aquests joves fan referència a situacions viscudes als seus països d'origen segons les quals la política es concep com a mitjà per assolir interessos individuals. Malgrat això, no tots conceben la situació de la mateixa manera: mentre que alguns justifiquen igualment la corrupció en tant que comportament natural i intrínsec a l'ésser humà, els altres consideren que depèn molt dels principis ètics i morals de cada persona.

D'altra banda, aquests joves estableixen diferències en funció de les dimensions i, per tant, el grau de poder de cada partit. Així, els partits de petites dimensions es veurien obligats a tenir una actitud més humil, mentre que els partits de grans dimensions atrauria les persones amb més ambicions.

Es joves són conscients de que els exemples de corrupció han contribuït a perjudicar la imatge i la credibilitat dels agents polítics. Alguns consideren que caldria també explicar aquesta situació pel fet que –com passa generalment– les males actuacions fan sempre més soroll que les bones.

Jo crec que sí que tenen raó en certes coses que diuen fins a un punt, però jo crec que malauradament els polítics en els 25 anys de democràcia han estat creant una fama no massa bona.

Jo crec que és un error englobar a tots els polítics en aquest sac, no veure individualment que hi ha persones que de veritat estan implicades, que de veritat creuen en el que és la política i estem ficant-los a tots en el mateix sac.

(Noi, 19 a 24 anys)

S'esmenten algunes característiques que els joves valoren positivament dels polítics, bàsicament: la sinceritat, la proximitat i identificació amb el 'poble', i el coneixement dels seus veritables problemes. Els joves mostren simpatia pels polítics amb una ideologia clara i una manera contundent d'expressar-la (per exemple, Josep Lluís Carod-Rovira o Evo Morales). Segons els joves, els bons polítics són els que representen als ciutadans, coneixen les seves preocupacions i s'identifiquen amb la població.

Clar, perquè representa al poble, diguéssim, és el portaveu. Llavors, si tu et sents identificat amb aquest poble, tu lluitaràs per defensar el que tu pensis, però si tu no et sents identificat, Jo crec que molts polítics no estan (...).

(Noia, de 19 a 24 anys)

Manca de transparència i manipulació

Els joves comparteixen la sensació de que, per aconseguir els seus objectius reals, els polítics menteixen sobre les seves accions o en tot cas no diuen tota la veritat. Per això compten amb la col·laboració dels mitjans de comunicació.

No et diuen mai la veritat. Tu només veus el que diuen els polítics, i els polítics diuen segons els seus interessos i, és clar, pot estar distorsionat...

(Noi, de 15 a 18 anys)

Ya pero el problema es que te manipulan, te tienen manipulado con la información, te han acostumbrado pues a un tipo de vida, y estamos ahí encasillados tanto nosotros como ellos.

(Noi, de 19 a 24 anys)

Alguns joves consideren que els polítics utilitzen sovint un llenguatge difícil de comprendre, i veuen aquesta actitud com a intencionada, amb l'objectiu de limitar l'accés a la informació i la participació real de la població. La ciutadania seria així més manipulable. Es fa referència en aquest sentit al que es denomina 'cultura de la ignorància', que interessaria per a la reproducció del sistema.

Yo creo que no les interesa, que no están demasiado enterados, porque si estuviéramos enterados de lo que realmente pasa, saltaríamos... Es que yo creo que ese lenguaje que utilizan los políticos en la televisión, que es tan enrevesado muchas veces es en parte para que la gente no se entere, porque ya me dirás tu: ¿no nos pueden explicar las cosas más claritas?

(Noia, de 25 a 29 anys)

Els joves implicats en moviments socials fan referència al cas de Berlusconi en tant que exemple de manipulació informativa per excel·lència:

És una mena d'efecte Berlusconi: 'la voy a liar, voy a decir la estupidez más grande, y va a colar porque la peña se lo va a creer. Incluso soy capaz de aceptar el discurso más radical de izquierdas y sigo siendo reaccionario' (...). A mi m'espanta la naturalització de barbaritats i els mitjans de comunicació estan encarats sistemàticament.

(Noi, de 19 a 26 anys)

Els joves també detecten una escassa coherència entre el que expressen els polítics i el que fan realment, que acaba generant una desafecció política generalitzada.

Llunyania i manca de comunicació

Segons els joves, els polítics són responsables de la distància dels ciutadans vers la política.

Perquè estàs decebuda políticament... Llavors, el que crea els polítics és l'excepció i negació (...). En comptes d'intentar fer positivitat i animar la gent a participar-hi, el que estan fent és aconseguir el contrari. O sigui, que la societat, cada cop, sigui més negativa.

(Noia, de 19 a 24 anys)

Els joves assenyalen la manca de comunicació bidireccional entre els polítics i la ciutadania com a factor que determina el baix interès. Consideren que sobretot caldria potenciar la comunicació de 'baix' a 'dalt', és a dir, de la ciutadania a la classe política, que és la que troben més deficient:

Nos llega comunicación de arriba a bajo y los mensajes que ellos quieren enviarnos, a través de los medios de comunicación, es muy difícil (...) pero no podemos comunicarnos ni opinar como para que nos escuchen.

(Noia, de 25 a 29 anys)

Així, els joves detecten una manca de comunicació fluïda entre els polítics i la societat. Per això consideren necessari que hi hagi un major coneixement del que es fa, com a forma d'apropament per tal d'augmentar l'interès general. Per exemple, en general, valoren positivament les iniciatives de retransmissió dels debats polítics per la televisió, per a que la ciutadania prengui consciència de la feina que fan els polítics, i per a que la informació arribi de forma contínua i fluïda a la població. Alguns pensen, però, que costaria molt de seguir i de comprendre, o que no tindria èxit entre la gent.

Home, ara em sembla que hi havia un canal que es poden veure tots els debats polítics que hi ha actualment de tot Espanya. Penso que això és un apropament a què el poble sàpiga realment què fan els polítics, de quins temes fan debat i de

quins temes es preocupen (...). Jo crec que això llavors ajudaria a que durant l'any anessim veient qui està fent les coses bé, si més o menys ens agrada l'estil, si veien que ens interessa pels nostres propis interessos. I seria molt més aclaratori...

(Noia, de 19 a 24 anys)

D'altra banda, senten que és molt difícil –si no impossible– mantenir una comunicació més o menys fluida amb els representants polítics. Ho consideren força inviable tot i que també consideren que forma part del rol del polític atendre les demandes o inquietuds de la ciutadania.

Alguns dels participants a l'estudi proposen millorar la comunicació entre els partits i la ciutadania, de manera que es faci arribar de forma més freqüent i sistemàtica la percepció que aquesta té sobre la gestió i el funcionament dels partits. Dóna la sensació de que desconeixen els canals de comunicació per poder expressar les inquietuds a la classe política, o en tot cas que els troben insuficients. Altres apunten la possibilitat d'intentar obrir noves formes d'arribar als joves. Es tracta de millorar els mitjans tradicionals de comunicar sobre política, per millorar la imatge que té entre les joves.

Potser la manera de comunicar-ho. Es a dir que potser amb una cançó, amb una música, amb una melodia, arribarà molt més i més a dins que el que comunicarà aquell home al 3/24 o a l'altre canal durant una hora.

(Noia, de 19 a 24 anys)

En tot cas, consideren que en el fons el desconeixement és responsabilitat dels mateixos polítics i/o del govern, que no fa prou esforços per mantenir informada la població i concretament els joves. En aquest sentit, podem dir que manca consciència en general respecte a la seva pròpia responsabilitat.

Jo parlo per mi, jo estic treballant, si em poso a mirar el telediari, em fico a mirar com discuteixen el Rajoy i el Zapatero tot el dia (...). I clar, vale, molt bonic però jo visc el dia a dia. Jo treballo, i si tinc d'estar pendent ara de les eleccions...

(Noi, de 19 a 26 anys)

Els joves militants de partits consideren que una part dels polítics no fan la seva feina amb responsabilitat, de manera que resulta imprescindible la implicació dels ciutadans.

Yo creo que la política es algo de todos, porque es que los políticos trabajan para nosotros, no nosotros para ellos, o sea, ellos son los que tienen que tratar de verdad las cosas (...) pero ya que ellos no lo hacen, pues tendremos que intentarlo (...) Yo he llegado a la conclusión de que tendré que poner de mi parte por intentarlo.

(Noia, de 19 a 26 anys)

6. Altres agents socials

6. Altres agents socials

6.1. Societat civil

6.1.1. Ciutadania

Com ja hem vist als apartats anteriors, els joves es senten allunyats de la política i dels seus mecanismes de participació més convencionals. És important assenyalar, però, que sovint afirmen que aquest sentiment de desafecció política no els afecta als joves de forma exclusiva, sinó al conjunt de la ciutadania.

Actitud i valors predominants davant la política

Els joves de partits polítics i els de moviments socials comparteixen la mateixa visió sobre la desafecció política ciutadana, i fan referència a la responsabilitat de la pròpia ciutadania, que adopta una actitud excessivament passiva davant la manipulació informativa.

La població sap que les coses es regiren, però també es culpa seva no estar informat perquè la informació és una cosa que... tu has d'anar a informar-te, no pot ser és que t'ho donin tot menjat que és el que estem acostumats...

(Noi, de 19 a 26 anys)

Els joves militants de partits polítics assenyalen, a més, una manca d'interès i una manca de cultura política molt generalitzada, que contrasta amb la situació viscuda per les generacions anteriors que, per diverses raons estaven força més polititzades.

Com es veu més endavant, els joves fan al·lusió a l'emergència en l'actualitat de valors relacionats amb l'individualisme i el consumisme, i són conscients de que aquesta situació afecta a les motivacions de la ciutadania respecte a la lluita política. Així, la majoria d'ells confessa deixar-se portar per aquests valors dominants, que acabarien afectant la seva manera de viure i de posicionar-se ideològicament i política. Si bé la majoria rebutja aquesta actitud predominant, és freqüent sentir comentaris amb els quals els joves justifiquen la prioritització dels seus interessos personals per sobre de la implicació en empreses col·lectives. Alguns dels joves responsabilitzen a l'Estat per promoure aquesta emergència de valors individualistes i conformistes, ja que segons creuen, els interessa per poder-los manipular més fàcilment:

Y yo creo que ahora mismo lo que están haciendo el estado, la maquinaria del estado es crear tontos útiles, que mientras tengas para comprarte un coche, un piso y unas zapatillas o unos levis ya está todo arreglado.

(Noi, de 25 a 29 anys)

Aquesta actitud predominant de conformisme i resignació afecta negativament a la confiança que els joves tenen en la capacitat d'incidència ciutadana. En aquest sentit, molts creuen que la mobilització ciutadana es dona únicament davant de situacions extremes, mentre que durant el dia a dia és més fàcil deixar-se anar per l'apatia, la comoditat i l'interès personal:

Jo penso que pot ser ens hem de trobar molt malament per que la gent reaccioni, hem d'arribar a un moment on tothom estigui malament però com que és complicat per que estudies, treballes i arribes a casa i estàs molt estressat, sempre preocupat...

(Noia, de 25 a 29 anys)

Els joves que militen en partits polítics són igualment conscients de la passivitat política de la ciutadania, però no ho relacionen necessàriament amb el context social actual, sinó amb una tendència natural de la majoria de població a acomodar-se a les diverses situacions, encara que no acabin d'agradar:

Clar, és que nosaltres ens movem en un cercle molt reduït. No sé si la gent està preparada per assumir un canvi total, però tampoc crec que la gran majoria de gent estigui realment a favor del que hi ha, sinó que moltes vegades les coses venen donades i t'hi adaptes.

(Noia, de 19 a 26 anys)

Així i tot, aquests joves semblen mostrar una major confiança en la capacitat d'incidència ciutadana, sobretot a través de la societat civil organitzada. D'altra banda, consideren que la ciutadania té una responsabilitat política important, i es queixen de que es culpabilitzi contínuament els altres agents polítics i socials:

No podem demonitzar tota la culpa dels sindicats, de la patronal, dels partits (...). És això, o sigui si la ciutadania fos més desperta, més participativa i més crítica amb el sistema democràtic, doncs jo crec que aquests mecanismes de control existirien realment.

(Noi, de 16 a 29 anys)

Estretament vinculat amb la predominança actual de d'individualisme, els joves detecten una manca d'identificació col·lectiva per part de la ciutadania, sobretot en comparació amb les generacions anteriors, que van haver de lluitar per assolir alguns drets fonamentals. Així, com a conseqüència de l'augment de les comoditats i el benestar econòmic de la

majoria de població, els joves afirmen que la ciutadania –i en especial, les classes més desfavorides– ha perdut cohesió i, per tant, ha reduït les seves possibilitats d'incidència política.

Hay un montón de personas entre 35 y 55 años que tienen muy claro lo que es el 1 de mayo y tienen muy claro lo que es un sindicato o un colectivo empresarial. Aquí no porque estás pensando en montarte tu película como diseñador gráfico o de música o de publicista... No sé si eso es bueno o malo, simplemente es un cambio...

(Noi, de 25 a 29 anys)

Sobre la incidència política ciutadana

Existeix una clara divergència en les opinions que existeixen entre els joves sobre el rol que desenvolupa la ciutadania en el marc del sistema democràtic. Tot i així, podem afirmar que la majoria mostra una confiança mínima en el seu poder d'incidència política.

Jo crec que no tenim consciència de la democràcia, no tenim consciència de que realment nosaltres com a individus puguem canviar les coses.

(Noia, de 15 a 18 anys)

Aquesta manca de confiança generalitzada apareix sovint relacionada amb la sensació de que el poder està centralitzat en unes poques mans, i que es regeix per interessos econòmics. Les decisions importants es prendrien doncs a molt altes esferes, de manera que la població tindria poc a dir. Aquests joves es mostren convençuts de que en realitat el poder no està en la ciutadania:

Porque todo el mundo dice que el pueblo tiene fuerza pero el pueblo no tiene nada y en cuanto el pueblo tiene un poco de fuerza se la aplastan, y no hay peor paso para la revolución...

(Noi, de 25 a 29 anys)

En aquest sentit, molts tenen la sensació que si bé es demana sovint l'opinió de la gent, en realitat després les decisions es prenen al marge, sense tenir en compte aquesta opinió.

El curios és això, que a vegades et demanen l'opinió, suposant que tenim dret a opinar i a dir el que pensem, però ahora de la veritat sempre s'acaba fent el que volen els que manen.

(Noia, de 25 a 29 anys)

Un dels exemples al que els joves feien més al·lusions per justificar la manca de poder de la ciutadania és el de la guerra d'Iraq: tot i les massives mobilitzacions ciutadanes, el govern del Partit Popular no va fer enrere la seva decisió de participar-hi.

Si ni saliendo la humanidad, como digo yo, que salió toda España a la calle, no se nos hizo caso, si salen cuatro jóvenes, ¿que se puede hacer? (...) Pues sales a la calle a manifestarte y acabas siendo un delincuente y dices, bueno pues paso, si no puedo opinar...

(Noia, de 19 a 24 anys)

Aquesta poca confiança en la participació de la ciutadania en la presa de decisions es contraposa sovint, als ulls dels joves, amb la situació que es viu a altres països. En aquest sentit, França apareix com a referent de la capacitat de consciència col·lectiva de la població:

Si, yo el otro día vi una chica que estaba haciendo el Erasmus en París, y comentaba que ella había alucinado porque lo que ahí había visto era que la gente se creía que podía cambiar las cosas, no? Y eso es lo que no hay aquí. A parte de que haya asociaciones o no, fundamentalmente no hay el convencimiento de que realmente tu puedas hacer algo.

(Noi, de 25 a 29 anys)

Tot i que minoritaris, alguns joves afirmen creure fermament en el poder de pressió de la ciutadania, sempre que existeix una certa cohesió i identificació col·lectiva.

El poble té la força, jo ho segueixo pensant que si el poble s'unís aquí no hi ha hauria ningú que es mantingues dret, el que passa es tothom passa de tot, per que no es pot dir d'una altre manera.

(Noia, de 25 a 29 anys)

Aquests mateixos joves consideren que actualment existeix un ventall força ample d'instruments per participar que permeten establir un major control dels polítics per part de la població. Per aquests joves, el problema estaria més aviat en la manca de compromís i implicació per part de la ciutadania. En definitiva, els polítics depenen de la ciutadania i de fins a on aquesta els permeti arribar.

No sé hasta que punto depende tanto de que nosotros demos un poco el vuelco y de que nos quitemos un poco el velo. Yo creo que herramientas hay... Estamos en el 2006 como estamos porque ha habido evolución de la gente y de las minorías o mayorías que han ido protestando y consiguiendo mejoras...

(Noi, de 25 a 29 anys)

Dins de la ciutadania, també es fa referència al poder del col·lectiu de joves i de la seva capacitat per fer pressió i canviar les decisions que els afecten i que no troben adients. De nou es fa referència a l'exemple de França i les mobilitzacions juvenils en contra de la proposta de Contracte Laboral de Primera Ocupació per part del govern francès:

*Què va passar a França, al final? Van haver de tornar enrere...
Si la joventut es posa d'acord i es posa en contra del govern, el
jovent és el futur i si el futur, no accepta una cosa.*

(Noi, de 19 a 24 anys)

Els joves que mostren més confiança en la possibilitat de canviar les coses afirmen que, per tenir un impacte real, les accions han de ser intenses, contundents i repetides en el temps. Per aquest motiu, alguns veuen el perill de que esdevinguin accions violentes, com succeeix en alguns casos. També s'assenyala el boca a boca com un dels canals fonamentals per a la mobilització ciutadana, ara millorat per l'ús de les noves tecnologies. En general, es percep una major confiança en les possibilitats d'incidència a nivell local, per exemple a través de la influència a l'entorn més proper pel propi comportament.

En coherència amb la major confiança general que mostren respecte a el sistema democràtic i el seu funcionament, els joves militants de partits polítics creuen més que els altres en el poder de la ciutadania, en tant que consideren que és en definitiva aquest agent social el que té el poder d'escollir un o altre partit. Com la resta de joves, però, també pensen que la ciutadania es poc combativa.

Al seu torn, els joves de moviments socials reafirmen la importància del rol de la ciutadania en el sistema polític, al marge de la influència dels polítics i els partits:

Nosaltres, el que hem fet a Molins és intentar separar el que és una iniciativa ciutadana, com és ara la plataforma ecologista, que hi ha varies entitats, i els partits polítics, que ja van començar a fotre la gamba per allà (...). És aquesta diferència a l'hora de treballar: nosaltres som la ciutadania, ells són els polítics, però nosaltres hem de passar dels polítics al màxim, per tots els camins.

(Noi, de 19 a 26 anys)

De qualsevol de les formes, més enllà de si perceben o no conseqüències de les seves accions i de si hi participen o no activament, la majoria de joves valora positivament l'expressió i lluita ciutadana a través de les diverses formes de participació.

Ya, pero si tampoco salimos menos caso nos harán. Tenemos que intentarlo de alguna manera. Yo creo que al menos estábamos ahí y al menos sabían los que pensábamos (...). Aunque nos hagan mas caso o menos.

(Noia, de 19 a 24 anys)

En definitiva, la majoria dels joves coincideix en afirmar que caldria impulsar un paper més actiu de la ciutadania i un sentiment d'identificació col·lectiva, així com fomentar la

confiança de la població en la seva capacitat d'incidència política.

Pel que fa al col·lectiu de joves, es fa referència igualment a la necessitat de prendre consciència de les preocupacions col·lectives per millorar la capacitat d'incidència. En aquest sentit, cal assenyalar que només una part des joves són conscients de la seva importància en tant que agent social de primer ordre amb el que els agents polítics han de comptar. En aquest sentit, els joves procedents de famílies immigrades consideren que, cada vegada més, el col·lectiu de joves és un col·lectiu políticament decisiu en tant que representen un percentatge important de l'electorat.

Sí, yo creo que sí que están facilitando cosas para los jóvenes, leyes y tal. Pero más que nada lo están haciendo porque son una mayoría, hay más jóvenes que ancianos actualmente en España, entonces claro, hay más votantes jóvenes...

(Noia, de 19 a 26 anys)

6.1.2.Tercer Sector

Les referències al Tercer Sector en tant que agents polítics i socials que formen part del sistema polític són escasses entre els joves. Només en algunes ocasions es fa referència a les entitats del tercer sector en tant que espais participatius en els que cada vegada més es dona un aprenentatge i una sensibilització política.

Podem afirmar que, en general, les entitats gaudeixen d'una imatge positiva entre els joves –molt més positiva que els partits polítics o els moviments socials–, tot i que es reconeix que tenen molt poc poder davant la resta d'agents polítics i econòmics, que no solen prendre'ls seriosament.

Només en alguns casos es fa referència als casos de corrupció que es donen en ocasions en aquestes entitats. En aquesta línia, els joves de partits polítics comparen la situació amb la que es viu als partits, en la mesura en que hi hauria gent motivada per interessos personals i d'altres que ho farien per motius ideològics.

Una part dels joves reconeix la importància de la societat civil organitzada. Per a aquests, la ciutadania guanya en poder si es veu recolzada per algun tipus d'organisme o institució que impulsi i doni ressò mediàtic a les seves accions. De la mateixa manera, per alguns dels joves militants de partits polítics, l'organització de la ciutadania a través d'entitats fa que augmentin les seves possibilitats d'impacte a nivell polític:

Jo crec evidentment que la força la fa l'empenta. És a dir que els objectius o les idees que pugui portar una persona a nivell individual, si no hi ha darrera un organisme, un reforç, amb una força és difícil.

(Noia, de 19 a 24 anys)

Malgrat aquesta imatge positiva, però, els joves confessen preocupar-se en primer lloc de les seves pròpies necessitats. El pas a la implicació per una causa col·lectiva -per exemple a través d'entitats del tercer sector- es donaria només en un segon terme, un cop cobertes les seves pròpies necessitats.

Yo lo que haría sería mirar por mí (...), porque primero soy yo y luego lo demás. Me encantaría poder ser mejor y tener una ONG y poder mirar por el prójimo, pero con lo que me cuesta llegar a fin de mes voy a luchar por mí. Cuando yo tenga todas mis necesidades cubiertas entonces lucharé por el prójimo.

(Noi, de 25 a 29 anys)

6.1.3. Moviments socials

El primer que podem constatar respecte a la percepció que tenen els joves dels moviments socials és el gran desconeixement que existeix. En la majoria de casos, els joves no fan referències espontànies als moviments socials en tant que agents amb poder a nivell polític i, en les poques ocasions en les que es fan, apareixen relacionades casi exclusivament amb el moviment okupa. Així doncs, en l'imaginari dels joves, es constata una percepció força estereotipada al voltant dels moviments socials. Es constata un gran desconeixement de les altres opcions, per exemple dels moviments antiglobalització, o les assemblees populars de barris o municipis, que només en algun cas sorgeixen com a exemples.

La majoria considera que els joves que simpatitzen amb el moviment okupa ho fan sovint per raons de tipus estètic, i en poques ocasions per motius de caire ideològic o reivindicatiu. La participació en moviments d'aquest tipus seria percebuda per la majoria de joves com una moda més que com una opció ideològica clara i definida. En realitat, al darrera d'aquesta visió, es percep un gran desconeixement respecte a la proposta ideològica d'aquests tipus de moviments, i els seus objectius fonamentals. De fet, només una part minoritària dels participants a l'estudi es mostra conscient de que al darrera de les accions i la forma de viure d'aquests joves hi ha un posicionament ideològic clar, que pretén fer front a un problema real existent com és l'habitatge.

Un dels elements que més indignació provoca entre els joves l'opció reivindicativa del moviment okupa és la manca de respecte a per la propietat privada, sobretot per part dels joves que semblen procedir d'un estatus social més baix.

Resulta que has estado trabajando toda tu vida para tener esa casa y vas ahí de vacaciones y te encuentras a gente que no sólo está viviendo ahí, sino que te ha destrozado y que la está utilizando para hacer fiestas.

(Noia, de 19 a 24 anys)

S'observa una diferència en aquest sentit entre els joves amb itinerari formatiu professional i itinerari formatiu universitari, de manera que els segons semblen fer una valoració més favorable probablement com a conseqüència d'un coneixement més directe del moviment.

Una part dels joves considera que aquests moviments no encaixen en el sistema, o es situen a l'extrem esquerre de l'espectre polític, associant-se amb les altres postures com l'anarquisme o el comunisme. Contràriament, altres joves qüestionen precisament el posicionament marginal d'aquests moviments al marge del sistema.

En relació amb aquesta posició sovint marginal que es considera que ocupen dins del sistema polític, se'ls sol atorgar una mínima incidència i una manca de funció social clarament definida. Es considera que, per tenir més impacte social, caldria que es situessin de forma més estratègica, com ho estan els partits o els sindicats. El fet de ser moviments minoritaris reduiria també les seves possibilitats d'acció.

Només alguns joves reconeixen la incidència política dels moviments socials, almenys a una petita escala, i en l'àmbit més local. Aquests joves, tot i que es mostren crítics amb les accions que es duen a terme des d'alguns moviments socials, que consideren excessivament contundents, reconeixen que aconsegueixen una funció social important en tant que les seves reivindicacions sensibilitzen la població davant de situacions injustes (per exemple, en relació a les desigualtats en l'accés a l'habitatge). Alhora que destaquen el seu paper com a dinamitzadors socials i culturals de les comunitats en les que s'inscriuen.

Jo entenc perfectament que la gent okupi. Jo no okupo perquè tinc una altra manera d'entendre la vida però jo ho entenc perfectament i és que és súper lògic i cada vegada s'okuparà més. No pot ser que uns ho tenen tot i els altres no tenim res.

(Noia, de 25 a 29 anys)

Els joves procedents de famílies immigrades comparteixen una visió en general més positiva dels moviments socials, que perceben amb una certa esperança perquè vinculen amb canvis i transformacions socials, encara que només a petita escala.

Els joves que fan una valoració més positiva dels moviments socials identifiquen la responsabilitat dels mitjans de

comunicació en la creació d'una imatge socialment negativa i estereotipada, exclusivament vinculada a la creació de disturbis d'ordre públic (per exemple, quan hi ha un desallotjament d'un local social). Es destaca la necessitat d'aprofundir en el coneixement sobre el que reivindiquen aquests moviments, i sobre les seves justificacions.

Yo por ejemplo estoy muy a favor de estos movimientos, la imagen que proyectan, desde luego es nefasta para ellos mismos (...). Si profundizas un poco dices pues sí, lo que pasa es que claro, sólo con la imagen que proyectan o las imágenes que te dan en la tele, no incidies en qué, porqué se mueven y porque hacen...

(Noi, de 25 a 29 anys)

Com és d'esperar, els joves que s'impliquen activament en moviments socials es queixen de la imatge estereotipada que la societat té d'ells, a l'hora que reivindiquen el seu vincle amb la ciutadania. De fet, tal i com assenyalen, es tracta de moviments heterogenis, més o menys autogestionats i no institucionals, que sorgeixen del teixit associatiu i de les necessitats existents a nivell local i comunitari. La finalitat última d'aquests moviments és la transformació social, tot i que reconeixen que el seu àmbit d'incidència és sobretot a nivell local.

Aquests joves es queixen també que es solen veure com a grups excessivament tancats i dogmàtics, mentre que des de dins la percepció és molt diferent.

Jo parteixo de la base del que he viscut jo, i realment he quedat sorpresa de que la gent realment val molt, i no és dogmàtica com pot semblar des de fora (...). Un cop estàs a dintre, doncs la gent és molt capaç de discutir. O sigui que sí que serveix per tu aprendre i evolucionar el discurs, que trobo que és important, no?

(Noia, de 19 a 26 anys)

Pel que fa a la imatge social que projecten, es perceben diferències importants en funció dels moviments. Així, per exemple, els que treballen amb temes de civisme gaudeixen en general d'una imatge social positiva, al contrari del que succeeix amb el moviment okupa. Aquesta situació s'interpreta com a conseqüència de la desinformació i el rol dels mitjans de comunicació en la creació d'alarma social.

O sigui, hi ha coses que són molt ben vistes perquè són com una mena de plataformes cíviques. Hi ha coses que queda molt bé defensar, hi ha coses que no tant. No sé, per exemple, el moviment okupa es pot arribar a confondre molt fàcilment i no sé, jo trobo que està mal vist a vegades...

(Noia, de 19 a 26 anys)

Els joves de moviments reivindiquen també l'heterogeneïtat que existeix en les opcions que s'integren dins del que es coneix com a 'moviments socials', amb conseqüències en tots els sentits (per exemple en la forma de concebre les relacions amb les administracions, bàsicament amb els ajuntaments). Així, alguns moviments consideren aquestes relacions imprescindibles des del punt de vista estratègic, mentre que d'altres prefereixen quedar-ne al marge:

Hi ha moviments que decideixen no participar, no rebre subvencions i n'hi ha que sí. És que és el que dèiem abans, també hi ha moviments molt diferents. Hi ha moviments que són molt més minoritaris i amb les coses molt més clares en aquest sentit i hi ha moviments que no, però que no deixen de ser moviments també.

(Noia, de 19 a 26 anys)

Tot i l'heterogeneïtat des grups, i malgrat que alguns dels joves qüestionin la possibilitat d'agrupar tots aquests grups sota un sol epígraf, es reivindica una certa lluita conjunta:

Jo crec que tots lluitem per tot però cadascú posa més, vull dir, potser els moviments okupes doncs lluitaràs més directament en contra de l'especulació, i si ets una assemblea de joves lluitaràs perquè hi hagi més coses al barri, però més o menys tots crec que demanem els mateixos drets.

(Noia, de 19 a 24 anys)

6.1.4. Sindicats

En molt poques ocasions, els joves fan referència al rol dels sindicats en tant que agents del sistema polític, tot i que se'ls reconeix una certa incidència política, per sobre de la que s'atorga en tot cas als moviments socials. La seva posició es considera privilegiada en tant que parteixen de la mateixa esfera política.

En coherència amb la manca d'identificació col·lectiva i comunitària i amb l'emergència de l'individualisme, de forma majoritària, els joves es mostren poc identificats amb la militància a través de sindicats. En aquest sentit, ells mateixos són conscients de les diferències que existeixen respecte a les generacions anteriors i sobretot respecte a la situació que es dona en altres països, en els que existeix una forta tradició sindicalista.

La baixa presència de sindicats –i, concretament, de sindicats estudiantils- afectaria directament, segons els joves, a la capacitat d'incidència política, de manera que provocaria una certa indefensió ciutadana:

Los sindicatos los ven la gente joven como algo que muy lejano, y en cambio en Francia los sindicatos son un movimiento político. Aquí no tenemos ni sindicatos de jóvenes, ni sindicatos de estudiantes (...) No tienes algo dentro de estos sindicatos que tu puedas decir mira, yo tengo este problema con este contrato, tengo veinti tantos años y me estan haciendo esto.

(Noi, de 25 a 29 anys)

Finalment, els joves afirmen que els sindicats no s'escapen de les dinàmiques de poder que com hem vist afecten als partits, als polítics i als governs.

6.2. El rol dels mitjans de comunicació

Desconeixement i desinformació

Com hem pogut apreciar en diverses ocasions, la majoria de joves comparteix la sensació de que els manca informació i coneixement sobre política. Malgrat que són conscients de que existeix un volum considerable d'informació a la que poden accedir a través de diferents mitjans i canals, molts d'ells consideren que la informació que els arriba és confusa i en certa forma manipulada. Es percep la sensació entre els joves de que es tracta d'un tema poc clar, que els provoca una certa impotència i frustració.

La manca d'informació de qualitat fomenta entre els joves el desinterès per les qüestions polítiques, ja que senten que no compten amb les eines necessàries per poder analitzar i emetre opinions al respecte. La manca d'informació afecta també al comportament electoral dels joves en tant que, segons afirmen, sovint exerceixen el seu dret a vot més per inèrcia que per convenciment o ideologia:

Jo no estava d'acord amb l'Estatut. Primera, perquè no sé què és l'Estatut, no sé què han canviat, no sé què em repercutirà a mi el dia a dia o l'any rere any... Però què fas? Doncs vas a votar 'sí'...

(Noi, de 25 a 29 anys)

La majoria dels joves posa de manifest la dificultat de comprendre el llenguatge que utilitzen els mitjans de comunicació quan parlen de política, i estan convençuts de que aquest és un dels motius de la desafecció política. Alguns assenyalen la importància de rebre més formació en aquest sentit, i identifiquen clarament la responsabilitat dels polítics i els mitjans de comunicació en fomentar la proximitat entre la ciutadania i la política:

Pero vamos, que yo creo que, en general, la gente no entendemos mucho de política porque no nos facilitan la información ni la forma de conocerla. Te sacan por la tele un informativo que dice 'hoy en el congreso de los diputados han dicho esto, lo otro, han decidido tal cosa', y tu lo ves y dices 'vale'.

(Noi, de 19 a 24 anys)

Sobre la qualitat informativa

Una de les afirmacions que els joves de totes les edats i territoris fan amb major freqüència fa referència a la manipulació informativa dels mitjans de comunicació. Segons afirmen els joves, els mitjans de comunicació serien una peça clau al servei dels sistema polític, controlats pels altres agents de poder, bàsicament pels polítics i governants i pels grans poders econòmics.

Jo dic que són el mateix, els mitjans necessiten els polítics i els polítics necessiten els mitjans per arribar a nosaltres...

(Noia, de 19 a 24 anys)

Per això, tot i que consideren que cada vegada es té accés a un major volum d'informació, els joves mostren molt poca credibilitat en la qualitat d'aquesta informació, que consideren manipulada i esbiaixada, al servei de determinats interessos polítics i econòmics.

Aquesta percepció està estretament vinculada amb la idea de que els mitjans de comunicació estarien al servei dels polítics i dels altres agents de poder, de manera que la seva objectivitat es veuria reduïda. Així, en comptes de cercar la informació de qualitat per part de la població, els mitjans de comunicació es dedicarien a dirigir i controlar ideològicament la població. L'excessiva politització dels mitjans i la seva manca d'independència reduiria força la credibilitat que els mitjans tenen als ulls dels joves.

Segons els joves, els agents polítics influencien en la informació que transmeten els mitjans, modificant els continguts, les dades o ometent certes informacions en funció dels seus interessos. La manipulació informativa es donaria de forma més evident en situacions de governs formats per majories absolutes (per exemple, durant l'època de govern del Partit Popular). Es destaquen sobretot els esforços dels polítics per controlar la televisió, perquè donaria accés a un gran volum d'audiència. En aquest sentit, alguns joves identifiquen relacions directes entre les cadenes televisives o diaris i determinats grups polítics o partits.

Els joves de partits polítics destaquen igualment la politització dels mitjans de comunicació, tot i que també posen en evidència el rol de la ciutadania en l'accés a la qualitat informativa:

Això és perquè la majoria dels mitjans de comunicació serveixen interessos de partits, però és que a Espanya estan molt polititzats i segons el partit que li interressi marcarà una agenda política o una altra, interessarà posar a debat un tema polític o un altre...

(Noi, de 19 a 26 anys)

Pels joves de moviments socials, els mitjans són una peça fonamental del sistema que els polítics utilitzen per perpetuar-se, manipulant la informació en funció dels seus interessos. Es fa referència al cas d'Itàlia, amb el control dels mitjans de comunicació per part de Berlusconi.

Més enllà de la manipulació ideològica, els mitjans majoritaris tindrien la funció de distreure la ciutadania amb qüestions poc transcendents per a limitar la seva consciència crítica, en comptes d'informar sobre aspectes d'interès per a la seva vida.

Luego está también el gran papel que tienen los medios... A mi me llegaron por Internet un par de mensajes sobre el botellón, los mismos que me llegaron sobre la vivienda digna, en cambio a lo del botellón le dedicaron dos semanas previas anunciándolo en todos los telediarios e informando en qué ciudades iba a pasar, y todo eso por generar polémica... Esto es la política de pan y circo.

(Noi, de 25 a 29 anys)

D'altra banda, els joves consideren que els mitjans de comunicació fomenten les confrontacions entre polítics i l'espectacle mediàtic. Els mitjans majoritaris serien responsables, doncs, de la simplificació de la política, del clima de tensió, de la manipulació informativa i, en definitiva, la desafecció política.

Sí, precisamente aquesta ha estat una de les coses que han fet que la gent agafi una mica de tórrida a la política aquí a Espanya, sobretot després dels anys que ha estat el PP, que hi havia modificació de la informació, i no arribaven els continguts que tenien que arribar al poble, i deies: 'Què és veritat del que m'estan dient i què és mentida?'

(Noi, de 19 a 24 anys)

Tot i que el consideren com el mitjà més objectiu i que ofereix una major qualitat informativa, els joves de totes les edats i de tots els itineraris formatius assenyalen els diaris com a mitjans amb el que es senten poc identificats, perquè consideren que les informacions són excessivament llargues i el llenguatge és pesat i difícil de comprendre. Com a contrapartida, es valoren les notícies curtes i concretes.

Yo creo que una de las pocas maneras que tenemos de enterarnos de lo que es la política y esto es, por ejemplo, si te compras el periódico (...) pero es una manera tan pesada de enterarse... ¿qué joven se va a coger el domingo y se va a

coger el periódico y va a empezar a leer de política las parrafadas que te ponen y tal?

(Noi, de 19 a 24 anys)

Només una part minoritària dels joves adopta una actitud activa davant dels mitjans de comunicació, i identifica la seva pròpia responsabilitat en l'accés a una informació més objectiva i de qualitat. En aquest sentit, són pocs els que fan referència a la necessitat de recórrer a mitjans de comunicació alternatius.

Els joves militants de partits polítics es queixen més que la resta de la falta de pluralitat informativa així com de les dificultats d'accés als mitjans alternatius. Per a aquests joves, la baixa qualitat informativa tindria com a objectiu la limitació de la consciència crítica de la ciutadania i, per tant, es seves possibilitats de mobilització.

Jo crec que és una cosa que s'ha anat creant entre tots. Els polítics, influenciant als mitjans de comunicació, i a ells, el que els interessa, és que siguem uns ignorants.

(Noi, de 19 a 24 anys)

En la mateixa línia, els joves implicats en moviments socials denuncien el poc rigor informatiu, i la generalització d'estereotips sobre opinions minoritàries, per exemple, sobre el moviment okupa i altres moviments socials alternatius. Aquests joves es queixen del populisme i la frivolitat de determinats discursos amb una presència forta als mitjans majoritaris. D'altra banda, per a aquests mateixos joves, els mitjans contribueixen a la teatralització de la política i al seu allunyament de la ciutadania.

Els joves procedents de famílies immigrants posen de relleu la necessitat d'adoptar una postura crítica davant els mitjans majoritaris i la informació que transmeten, ja que sol estar esbiaixada en funció dels interessos als quals serveixen. En el desenvolupament d'aquesta perspectiva crítica resulta imprescindible, segons aquests joves, el rol que adopten els agents de socialització (la família, l'escola, i els altres agents):

La gente tiene que ser consciente y analizar y cuestionar y comprender el mensaje que les llega. Tu escucharás lo que te está diciendo pero no te lo creas, allí estará el 50% que será verdad pero el otro 50% estará manipulado... ¿Cómo lo sabes? Pues por la experiencia, de tus padres, del país de donde vengas, o de donde vivas, o de los estudios. O sabiendo algo de historia de aquello, entonces sabrás cuestionarte si lo que te están diciendo puede ser verdad o no.

(Noi, de 19 a 26 anys)

Aquests joves es queixen igualment del rol dels mitjans de comunicació en fer de la política un espectacle i fomentar la poca credibilitat de la classe política entre els ciutadans.

Proposen com a contrapartida la retransmissió directa dels debats polítics que es donen al Parlament o al Congrés, i no exclusivament els fragments on es barallen els polítics.

Eso de que pasa en directo una cosa superimportante como por ejemplo el alto al fuego de ETA. Todo el mundo lo estaba viendo pero los otros 365 días del año nadie lo ve... ¿Por qué? Pues porque no lo emiten en directo, nos pasan trozos recortados para que escuchemos lo que quieren que escuchemos.

(Noia, de 19 a 26 anys)

El paper crític i actiu de la ciutadania davant els mitjans de comunicació

Els joves es queixen de les dificultats d'accedir a una informació objectiva, de qualitat, a partir de la qual es puguin formar la seva pròpia opinió:

Creo que lo que nos falta es información, porque todo lo que hay, todo lo que tenemos alrededor, son opiniones que según la radio que escuches será una opinión u otra. Es que es todo subjetivo y no podemos tener nuestra propia opinión...

(Noi, de 25 a 29 anys)

Davant la manipulació dels mitjans, els joves assenyalen la necessitat d'adoptar una actitud crítica i activa: cercar i comparar la informació i cercar nous mitjans. Es detecta entre els joves una manca d'hàbit en aquest sentit, així com una manca de motivació per utilitzar temps i esforços per informar-se.

Només en alguns pocs casos es constata una certa autocrítica davant la manca d'informació i s'assenyala la responsabilitat de la pròpia ciutadania. En aquesta mateixa línia, alguns dels joves consideren que el fet de no estar informats es deu a una manca d'interès: la pluralitat d'informació existeix, però no motiven les vies d'accés, que es perceben com a canals especialitzats i aliens als seus propis interessos.

Els joves que es mostren més conscients de la necessitat de desenvolupar una actitud crítica davant la informació es plantegen però la viabilitat d'adoptar contínuament aquest tipus d'actituds.

Els joves de moviments socials afirmen que estar ben informat requereix el seu temps, i que el primer pas per impulsar una certa consciència crítica per part de la ciutadania seria fer-los prendre consciència de la manipulació, per donar-los motivacions per cercar informació alternativa.

Els canals de comunicació alternatius

Una part dels joves –els que es mostren més conscients de la manipulació informativa i dels seus efectes negatius pel que fa a la implicació política de la ciutadania– es queixa de la manca de diversitat de mitjans que existeix actualment i la poca visibilitat dels mitjans de comunicació alternatius.

En aquest sentit, s'assenyalen els efectes positius d'Internet en la diversificació informativa i en l'impuls dels mitjans alternatius, tot i que només una petita part reconeix utilitzar aquest mitjà per informar-se sobre política.

Els joves militants de partits polítics, en canvi, fan referència a Internet com a mitjà afavoridor de l'interès i del coneixement sobre política:

Jo és que de política... Els meus pares poc en parlaven, i amb els meus amics ni et dic, perquè no els interessava. Jo per això la meua via d'escape era Internet: comences a anar a xats amb determinades tendències polítiques...

(Noi, de 19 a 26 anys)

Igual que els de partits polítics, els joves implicats en moviments socials posen de relleu el rol d'Internet en la difusió d'informacions minoritàries i en l'accés a l'opinió pública per part d'una gran part de col·lectius fins aleshores sense presència pública. Aquests joves assenyalen per exemple la importància d'iniciatives com *Indymedia*, i el seu rol en la difusió sobre moviments socials alternatius.

El rol que está jugando Internet ahora es que está democratizando por un lado los medios de difusión y los medios de producción... Colectivos que no tenían ninguna representatividad en el espacio público, pues ahora a través de Internet (...) están ganando una parte de esa esfera... Entonces, el papel que juega Internet es que nos da la posibilidad de crear unos medios que son accesibles a todo el mundo...

(Noi, de 19 a 26 anys)

Tot i això, aquests mateixos joves assenyalen l'existència d'altres mitjans alternatius que no tenen presència social, alhora que qüestionen en certa forma el paper d'Internet en tant que no deixa de ser un altre dels mecanismes al servei del sistema.

6.3. Grans poders econòmics

Com hem vist anteriorment en diverses ocasions, els joves assenyalen de forma freqüent el pes que tenen les qüestions econòmiques en les decisions polítiques. Així, segons la seva visió, per molt que es vulgui justificar al·legant a raons religioses o identitàries, en darrera instància són les raons

d'ordre econòmic les que regeixen el món i les que estan al darrera dels conflictes actuals més importants (per exemple, la guerra d'Iraq).

El poder real estaria doncs concentrat en unes poques persones o països que serien els que tindrien el control de les grans corporacions i empreses multinacionals. Aquests grans poders utilitzarien la política segons els seus propis interessos, i prendrien decisions al marge de polítics i governants. Els joves que mostren un major coneixement de la situació política internacional fan referència a casos que reafirmen aquesta idea, per exemple els casos de Bolívia o Brasil:

Amb el petroli és molt fàcil veure com hi ha molts països subdesenvolupats que arriba una petrolera i acaba sent la principal font d'ingressos, i la petrolera s'ha convertit en mig-mig o potser més amb el que es gestiona aquell país.

(Noi, de 19 a 26 anys)

En general, la pràctica totalitat dels joves són conscients de les desigualtats econòmiques que existeixen al món –entre països i també entre persones d'un mateix país–, i de la responsabilitat que tenen aquests 'grans poders' en la perpetuació d'aquestes diferències. D'altra banda, els joves identifiquen de forma clara l'ús que les empreses fan dels mitjans de comunicació, i la forma en la que els utilitzen per controlar l'opinió pública.

Segons aquesta percepció de la distribució del poder el món que comparteixen la majoria dels joves, els polítics no serien lliures per a decidir de forma independent, en funció de la seva pròpia ideologia, sinó que estarien molt condicionats pel poder de les grans empreses. Així, per a alguns, els polítics no ho tindrien fàcil per respondre a les necessitats de la població, ja que haurien de fer front constantment a la pressió d'aquests grans poders econòmics. Es sol reconèixer una relació més directa entre els grans poders econòmics i els partits posicionats a la dreta de l'espectre polític.

Un dels temes al que els joves fan més referències és el tema de l'habitatge. En aquest sentit, els polítics es veurien obligats a fer front a la pressió dels bancs i de les empreses immobiliàries, que tindrien els seus propis interessos al marge dels de la ciutadania. En aquesta línia, el rol del govern seria per a alguns el de posar mesures per tal de controlar la pressió d'aquests interessos, i intentar actuar al servei de la ciutadania de la forma més independent possible.

Aquesta situació provocaria entre els joves una confiança mínima en la capacitat d'incidència ciutadana i un qüestionament de la necessitat de participar activament, ja que es parteix de la idea de que les decisions realment importants es prenen a nivells molt alts de poder. Alguns joves

qüestionen també la participació a través d'entitats del tercer sector, la que consideren que les accions de les entitats tenen efectes mínims sobre les decisions polítiques.

De Greenpeace i aquestes mobilitzacions? Que hi haurà un pobre noi que de veritat ho sent i anirà a mirar els pobres ànecs que els hi ha caigut petroli? I tant! Però aquest serà un pobre desgraciat com tu i com jo, eh?! El que de veritat mou allò, els que arriben allà amb aquells barcos venen finançats per gent de calers, eh?

(Noi, de 25 a 29 anys)

Alguns dels joves posen en dubte fins i tot la necessitat de votar, si es té en compte que una gran part de les decisions es prenen al marge de les opinions de la població.

Els joves militants de partits polítics fan referència a l'existència d'interessos econòmics que poden afectar al rigor ideològic de polítics i partits, fent-los oblidar les seves promeses inicials. En aquest sentit, per tal de controlar millor l'impacte que poden provocar, es proposa per exemple la possibilitat de que les donacions d'empreses i particulars als partits polítics deixin de ser anònimes.

Yo creo que hay muchos intereses... Cada partido tendrá en una ciudad un interés con una cierta constructora, un interés con no sé quién... Entonces pues no sé, a lo mejor necesitan plantar unos árboles, pero como una constructora es amiga de tal político y quiere construir allí, de repente se les olvida... Ya no hace falta plantar árboles.

(Noia, de 19 a 26 anys)

6.4. Església

En molt poques ocasions, els joves fan referència espontània a l'església –a nivell institucional– en tant que agent polític amb poder d'incidència sobre el devenir polític internacional. En la majoria de casos, el rol d'aquest agent ni tant sols s'ha mencionat. Cal assenyalar que en els casos en els que s'hi ha fet referència, s'ha pogut percebre entre els joves una manca de confiança molt similar o inclús superior a la que senten vers la resta d'agents i institucions del sistema polític.

7. Participació

7. Participació

Què entenen els joves per participació?

La primera constatació que podem fer a través de les opinions dels joves està relacionada amb la gran diversitat que existeix en les formes de concebre la participació, que inclouria des d'actituds en l'àmbit privat –com la coherència personal, per exemple, o l'interès per la política– fins a comportaments públics –com la implicació puntual en manifestacions o, en darrer terme, en partits polítics o entitats del tercer sector.

Aquestes apreciacions es troben, de nou, reflectides en el Marc teòric. Així, cal destacar la participació orientada a la causa. Aquesta es caracteritza per la incidència sobre el procés polític però també sobre l'esfera social. Per altra banda es dirigeix a actors governamentals i també a agents del sector públic, privat i no lucratiu, així com al comportament i els valors dels ciutadans (Norris, 2003).

De forma majoritària, els joves consideren que la ciutadania hauria de participar més activament en el sistema polític, a través dels diferents mecanismes que existeixen a tal fi. De fet, els joves es queixen sovint de que la ciutadania –i concretament els joves– resta excessivament passiva davant les actuacions dels polítics, i condemnen aquesta postura que consideren còmoda i en certa forma egoista. D'altra banda, com hem vist a l'apartat sobre la percepció del sistema polític, un dels elements més valorats de la democràcia és precisament el que fa referència a la llibertat d'expressió.

En coherència amb aquesta idea, després de recollir les seves opinions, podem afirmar que quasi tots els joves es senten més identificats amb la vessant de la participació més vinculada amb l'expressió de la pròpia opinió que amb la que fa referència a la implicació activa i més o menys continuada en la lluita per alguna causa política o social. En definitiva, pel que podem apreciar, els joves relacionen freqüentment la participació política amb la queixa ciutadana, de manera que identifiquen el vot, les manifestacions o els actes puntuals de protesta com a principals canals de participació. D'aquesta forma, la participació inclouria una sèrie d'accions per tal de fer arribar als polítics l'opinió dels ciutadans.

En aquesta mateixa línia, els joves insisteixen en la necessitat de que els ciutadans es mobilitzin en els casos en els que no estan satisfets amb la gestió dels polítics, o quan aquests no aconsegueixen les seves promeses electorals. L'actitud de queixa per part de la ciutadania és ben valorada, mentre que al contrari, es condemna l'excessiva passivitat i la manca de crítica. Només en alguns casos els joves han afirmat que la gestió política és una responsabilitat exclusiva dels polítics, al marge de la ciutadania. En qualsevol dels casos, els joves

solen coincidir en afirmar que la participació política necessàriament ha d'anar més enllà que l'exercici del dret de vot a les eleccions.

Yo creo que hay un momento puntual que uno puede estar más o menos descontento con el panorama político, puede decidir ir a votar, puede decidir pues no me apetece, es libre, pero que luego no tenga opción a decir nada... vamos.

(Noi, de 25 a 29 anys)

Per a alguns joves, la participació faria referència inclús a l'esfera privada. Segons aquesta idea, la coherència personal entre ideologia i comportament personal també pot considerar-se com una forma de participació amb una certa incidència política a nivell local, en tant que es pot influir en el posicionament polític de l'entorn més proper.

Sobre les diferents formes de participació

Com hem assenyalat en diverses ocasions al llarg d'aquest informe, els joves no semblen identificar-se amb els mecanismes de participació política convencionals i, entre aquests, encara menys amb els que requereixen un compromís continuat en el temps. Tal i com s'apunta des de diferents perspectives teòriques que analitzen les actituds polítiques dels joves, sembla que hi hauria una tendència creixent a la participació a través de canals alternatius, com moviments socials o entitats del tercer sector.

Pel que fa als joves que han participat en l'estudi, s'observa una manca d'identificació amb les vies més convencionals de participació, sobretot les que exigeixen un cert compromís, per exemple la militància en partits polítics o sindicats. Així mateix, es percep una major participació a través d'accions de caràcter puntual, que no impliquen un compromís continuat sinó que responen a inquietuds més precises, per exemple, la participació a les eleccions.

En general, els joves semblen sentir-se més atrets pels canals alternatius de participació –com els moviments socials, les manifestacions, les assentades o els boicots–, tot i que com veurem amb més detall posteriorment no els reconeixen gaire poder d'incidència. En coherència amb el que assenyalen les principals línies teòriques, alguns dels motius pels quals els joves es sentirien més atrets per aquestes noves formes de participació estarien relacionats amb la incorporació d'elements lúdics, la facilitat en l'accés, la flexibilitat en el compromís i la possibilitat de desenvolupar una identitat personal definida en el marc d'un col·lectiu.

De la mateixa forma que en el cas de la participació convencional, però, els joves semblen sentir una major simpatia per les accions de caràcter puntual –les

manifestacions, per exemple– que per altres vies que impliquen un cert compromís temporal –les entitats del tercer sector o els moviments socials–.

Resulta força rellevant el fet que només una part minoritària dels joves subratlla la complementarietat que existeix entre les diferents formes de participació, convencionals i alternatives, puntals i contínues.

Es vota, perquè en teoria, el cúmul de tot l'any, del que tu en teoria vols és aquell partit. Ara si vols donar d'altra manera, si vols parlar d'un tema concret amb aquell partit polític per resoldre algun problema ja es fa una manifestació o es fa una associació on et puguin solucionar aquest problema (...).

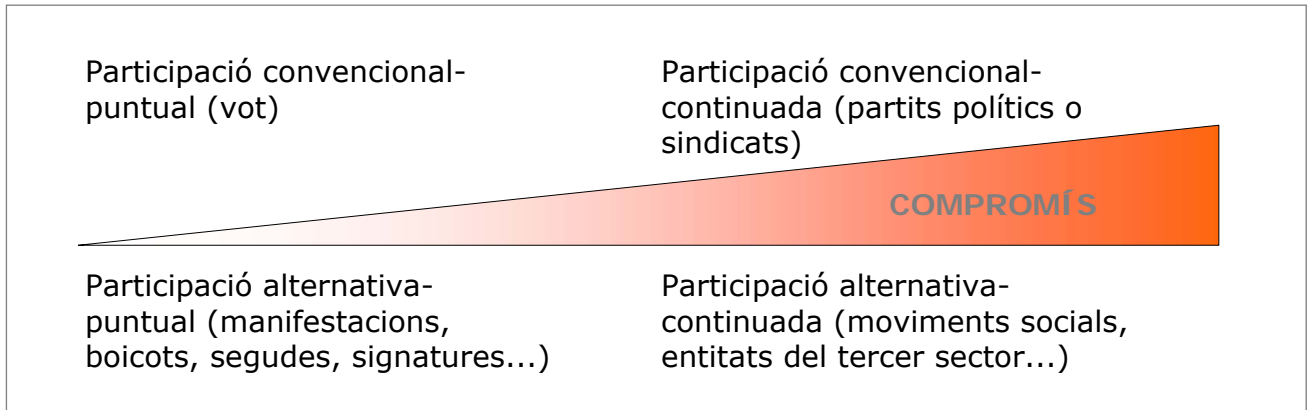
(Noia, de 19 a 24 anys)

A l'hora de recollir i analitzar la informació, s'ha volgut incorporar dues de les dimensions que es consideren més importants en tant que permeten definir el posicionament dels joves davant la participació política. En primer lloc, una dimensió històrica, segons la qual es pot establir una diferència entre els canals de participació de caràcter convencional, relacionats amb la vessant més institucional de la política, i els canals de participació alternatius, que ocupen posicions més marginals en el sistema polític però que, des de la seva emergència a partir dels anys 1960 vinculats als nous moviments socials, estan prenent cada vegada una major força política.

En segon lloc, una dimensió temporal, vinculada al tipus de compromís que comporta cada canal o acció participativa. Segons aquesta idea, es poden diferenciar les formes de participació que exigeixen un compromís més o menys continuat en el temps de les accions participatives de caràcter puntual, que impliquen una vinculació molt definida en el temps.

L'elecció d'aquests criteris queda fonamentada a partir dels treballs de Barnes i Kasse (1979). Així diversos autors distingeixen la participació convencional i la no convencional (o de protesta). Es distingeix també entre la participació orientada a la causa, bàsicament puntual, i la que implica un compromís en un termini més llarg, per exemple a través de partits o moviments socials.

Tenint en compte aquestes dues dimensions, s'ha volgut organitzar la informació entorn de quatre grans eixos, al voltant dels quals s'articulen les diferents formes de participació.

Cal assenyalar, però, que aquesta classificació no deixa de ser una forma d'organitzar i analitzar la informació, i que en la realitat, les fronteres entre un i altre tipus de participació són força difuses i contínues, sobretot pel que fa a la participació no convencional o alternativa, amb unes normes d'adscripció o militància molt més informals i flexibles.

Les motivacions dels joves per a la participació

La voluntat de transformació social és una idea que sorgeix de forma recurrent entre els joves de totes les edats i condicions, que són conscients de que existeixen moltes coses per millorar. Els joves militants de partits polítics estan convençuts de que, en el fons, tothom vol implicar-se per millorar el seu entorn, d'una o altra manera, però que la majoria de la gent no arriba a donar el pas perquè els manca l'estímul definitiu:

Pero yo creo que es lo que le pasa un poco a todo el mundo: todo el mundo queremos hacer algo por nuestro entorno. A veces a nivel más macro, a veces a nivel mas micro, pero todos nos interesamos en intentar mejorar, desde cualquier punto de vista (...).

(Noi, de 19 a 26 anys)

Tot i així, per diversos motius, únicament una petita part dels joves i de la ciutadania en general s'implica realment en accions participatives. Un dels motius principals estaria relacionat, com hem pogut veure en diverses ocasions, amb la manca de resultats visibles i immediats que perceben els joves que tenen les accions polítiques. En definitiva, la manca d'incidència que hi atribueixen.

Els joves consideren que la participació ciutadana pot tenir incidència a nivell local, però no així en les qüestions de caràcter global, que depenen de les decisions que es prenen en un altre nivell polític al que no té accés la ciutadania. En relació amb això, un altre dels elements que té efectes negatius en la implicació política dels joves està relacionat amb la sensació força estesa de que tot està ja decidit pels

grans poders polítics i econòmics, de manera que la participació ciutadana no serveix gaire per canviar les coses.

D'altra banda, el benestar econòmic i la comoditat de la que gaudeixen la majoria de persones en l'actualitat a la nostra societat s'identifica com a factor que influeix igualment en la pèrdua de participació política.

Potser no estem vivint una situació política gaire greu, d'alguna manera. Potser no ens adonem però i el no passar gana, el que no hi hagin bombes o que no hi hagi un conflicte armat, realment, o alguna cosa, ens provoca una desconexió molt, molt gran de política (...).

(Noia, de 19 a 24 anys)

El comportament i el posicionament polític de les persones dependria molt, així doncs, de la seva posició socioeconòmica. Així, els joves procedents de famílies amb recursos tindrien menys possibilitats d'interessar-se per la política i a participació ja que d'alguna manera els mancarien raons personals per motivar la lluita.

Home, això depèn de la situació de cadascú, de les circumstàncies. Si ets fill d'un empresari segurament no et ficaràs a política per que no tens cap problema, per posar un exemple... Cadascú mira pel que li toca.

(Noi, de 25 a 29 anys)

L'accés als drets polítics fonamentals es considera també com un dels factors que influeix directament en la pèrdua de consciència i implicació política. En aquest sentit, la situació actual es contraposa sovint amb la situació viscuda per les generacions anteriors durant la dictadura franquista, o en l'actualitat en altres països amb contextos polítics diferents.

Ens hem trobat ja en una democràcia. Llavors, els nostres pares, els nostres avis, han hagut de lluitar molt. Nosaltres ens ho hem trobat tot quasi fet o mig fet. I a mi em dona la sensació de que els joves es queixen molt de: "tinc una merda de feina", "no trobaré mai pis"(...) Però realment, a la hora de la veritat, ningú es mobilitza (...).

(Noia, de 19 a 24 anys)

Contràriament, la restricció en l'accés als drets i les llibertats fonamentals impulsaria la participació política ciutadana, que es veuria en aquest cas no tant com una opció ideològica sinó com una necessitat. Segons la majoria de joves, en l'actualitat s'hauria perdut aquesta cultura reivindicativa a favor d'una actitud més conformista davant les dinàmiques socials i econòmiques.

Jo crec que no es tenen uns ideals. Tu parles amb la gent i no sent res. Ara mateix no hem de lluitar per res (...). Tu no et sents oprimat, no estàs reprimat a casa teva, tu pots dir el que vulguis, bàsicament.

(Noia, de 19 a 24 anys)

Tal i com hem vist amb deteniment en un dels apartats d'aquest informe, alguns joves relacionen la passivitat de la majoria de la ciutadania amb l'emergència dels valors vinculats amb l'individualisme i el consumisme.

Ara un està bé a casa seu. Per què? Perquè té una tele, perquè té calefacció, perquè es pot dutxar cada dia, perquè té per menjar i ja està. I té feina. Però un que està en un país que no té feina, que no té per menjar, que passa fred, que passa gana... Clar, aquest sí que té per demanar.

(Noi, de 25 a 29 anys)

En coherència amb aquests valors predominants, les persones acabarien prioritzant les preocupacions que afecten de forma directa a les seves vides per sobre de les preocupacions que tenen a veure amb interessos de caràcter col·lectiu.

Al final vas cremat tot el dia i arriba un punt que dius 'Saps què? No em complico la vida, sé que hi ha coses que funcionen malament però escolta, el món no és perfecte (...) anem a tirar i anem endavant, anem a tirar i ja veurem'(...).

(Noi, de 25 a 29 anys)

I això encara que diguis que no vius del tot malament podries viure millor i els teus futurs fills podrien tenir una escolaritat millor i anar a una escola pública, i per això sí que podries lluitar.

(Noia, de 25 a 29 anys)

La majoria de joves coincideixen en assenyalar la pèrdua d'identificació col·lectiva com una tendència creixent, que estaria afectant de forma directa les possibilitats de mobilització ciutadana. En relació amb aquesta pèrdua de consciència col·lectiva, una part dels joves assenyalen una pèrdua similar de consciència de classe. Els mateixos joves solen adoptar una postura crítica davant d'aquesta tendència, a l'hora que es queixen de que la identificació col·lectiva es produeix quasi exclusivament en casos extrems (per exemple, com a reacció ciutadana després d'algun acte terrorista).

Altres factors que, segons els joves, estarien determinant la baixa participació es podrien relacionar amb a sensació força estesa de que manquen canals participatius accessibles als ciutadans/es o, si més no, manca informació sobre aquests canals, que consideren que s'hauria de potenciar des de les mateixes institucions polítiques.

Finalment, casi de forma unànime, els joves es queixen de que els falta informació i coneixements bàsics per adoptar una actitud més crítica, activa i participativa davant el sistema polític. En aquesta manca d'informació s'assenyalaria la responsabilitat de les institucions polítiques, a les que segons

els joves interessaria mantenir la ciutadania en una mena de 'cultura de la ignorància'.

I no tens criteri, perquè no tens informació... Clar, és un tema que el remenes tant que dius 'Que se n'ocupin ells, ja passo d'estar investigant'. Perquè clar, hauries de fer una investigació per saber si realment el vols o no el vols, perquè són idees tant contradictòries (...).

(Noia, de 25 a 29 anys)

En definitiva, els joves són conscients de que els manca cultura política i de que això afecta d'alguna forma a la seva implicació i participació política. Un dels exemples que sorgeix en aquest sentit és la manca de coneixement sobre els drets de les persones, que inhibiria segons els joves el desenvolupament d'una veritable actitud reivindicativa.

Entonces, ¿yo cómo sé que tengo derecho a protestar y a decir 'Oye, queremos un trabajo digno, queremos un contrato de trabajo fijo, queremos que los pisos, que podamos acceder a ellos con facilidad'? ¿Cómo se yo qué derechos tengo?

(Noi, de 19 a 24 anys)

Juntament amb aquesta manca d'informació, i tot i que pugui semblar contradictori, els joves afirmen tenir una certa sensació d'atordiment per la gran quantitat de coses que funcionen malament i que caldria canviar del sistema polític. Aquesta sensació d'atordiment acabaria provocant en ells una gran frustració i impotència que inhibiria la implicació política, en comptes de fomentar-la.

Els joves que militen en partits polítics comparteixen una visió molt similar sobre els motius de la pèrdua de participació general i, concretament, en l'àmbit polític. Bàsicament, fan esment de l'individualisme com a tendència que marcaria els valors predominants:

Hasta que no les afecte al estómago van a seguir viviendo en una burbuja de felicidad (...) No tienen conciencia que la gente se ha creado en esta sociedad, súper individualista, de mirar por uno mismo, no mirar por los demás y claro, pues la gente pues pasa de todo (...).

(Noi, de 19 a 26 anys)

Al seu torn, els joves de moviments socials fan igualment esment dels valors predominants com a factors que afecten la participació ciutadana, tot i assenyalar altres factors importants, com la manca de cultura política general. Segons aquests joves, la carència de cultura política estaria provocant una tendència a considerar els problemes de forma aïllada, en comptes d'adoptar una perspectiva política global i més crítica, a l'hora que dificultaria la identificació d'alternatives clares o millores possibles al sistema polític actual.

Finalment, s'afirma freqüentment que la mateixa condició de 'joves' afecta directament sobre el comportament i l'actitud davant la política.

En primer lloc, alguns joves consideren que els adults són més conformistes, mentre que els més joves solen adoptar postures més extremes i una major predisposició a la lluita. D'altra banda, també s'apunta la idea de que a mesura que passen els anys augmenta el conformisme i l'escepticisme polític, i es perd en general la il·lusió per canviar les coses.

Lo que veo es que la gente mayor suele ser mucho más tranquila que la gente joven. Y a medida que van pasando los años no se tienen las mismas ganas de luchar.

(Noi, de 19 a 24 anys)

Els joves es rebel·len més, som més actius, tens mes idea de que això pot canviar, tothom es va tornant més escèptic, abans però és que et pensaves que la cosa era pura i t'il·lusionava i amb el temps et vas resignant (...).

(Noi, de 25 a 29 anys)

Cal assenyalar, però, que una part important dels joves, qüestiona el caràcter revolucionari que sol atribuir-se al comportament polític dels joves.

En concordança amb aquesta percepció, i tot i que tradicionalment els joves s'han vinculat a posicions ideològiques i comportaments polítics més revolucionaris, a partir dels anys 1980 evidències empíriques haurien comportat la reformulació d'aquestes tesis. Així, en els últims anys majoritàriament se'ls presenta com un sector de població apàtic i preocupat per interessos personals. Tot i que aquesta última posició ha estat també matisada des de la perspectiva teòrica (Benedicto i Morán, 2002).

7.1. Participació convencional- continuada

En general, podem afirmar que la participació a través dels mecanismes polítics convencionals es percep força llunyana entre els joves, i encara més quan aquesta requereix un cert compromís en el temps, com per exemple la militància a través de partits polítics i sindicats. Així doncs, si bé majoritàriament la participació a través de partits polítics i sindicats està ben valorada perquè es contraposa a la passivitat de la majoria de joves, es sol percebre com una forma de participació poc habitual entre els joves, sobretot entre els de menys edat.

Aquesta situació es relaciona amb diversos factors, bàsicament amb la manca d'incidència que es percep, amb la consideració que l'afiliació a un partit requereix una implicació personal que no sempre es senten capaços de donar, i amb la idea de que

sol provocar un encasellament ideològic de les persones amb el que no semblen sentir-se del tot còmodes.

La baixa participació en partits i sindicats sol vincular-se també a l'emergència de l'individualisme que, segons la majoria de joves caracteritzaria l'època actual, diferenciant-la amb èpoques passades en les que la identificació amb causes col·lectives tenia un major pes. De forma global, es considera que actualment els joves tenen menys cultura política que les generacions anteriors, el que afectaria igualment al seu interès i la seva implicació a través dels mecanismes convencionals de participació política.

Pel que fa a les joventuts de partits, els joves creuen que haurien de tenir el rol de fer sentir els interessos del col·lectiu, però que no sempre se'ls escolta suficient. Per tant, si bé mostren una major confiança en les faccions més joves dels partits –que consideren en general més idealistes i coherents ideològicament–, es queixen de que en realitat no aconsegueixen el rol representatiu que se'ls atribueix.

Finalment, els joves assenyalen les conseqüències que la mala imatge social dels polítics tenen sobre la motivació de la ciutadania vers les formes de participació convencional. En aquest context, es destaca la pèrdua en el nombre d'afiliats dels partits polítics i sindicats, a favor de la implicació a través d'entitats sense ànim de lucre, que respondrien millor a les inquietuds emergents entre els joves i en el conjunt de la ciutadania.

Si no hi ha idees polítiques ni canvi en les tendències de fer política doncs és inevitable que al final s'entri al passotisme o actuar en altres àmbits no polítics com poden ser les ONG, o d'altres coses.

(Noi, de 19 a 24 anys)

Sobre la incidència de la participació convencional-continuada

De forma global, per la seva posició més central i estratègica en el marc del sistema polític, els joves solen atorgar una major incidència a la participació a través de partits o sindicats, que a la participació a través de moviments socials i altres vies alternatives. Malgrat això, però, els joves no acaben de mostrar confiança en les possibilitats que dóna aquest canal per canviar les coses que realment els preocupen:

No gaire gent s'implica i menys parlant de política, perquè es creu que no sortirà res del que tu facis o deixis de fer... Potser la gent creu que ja té prou problemes com per implicar-se en política.

(Noia, de 19 a 24 anys)

Malgrat la seva confiança en la participació a través de partits polítics com a canal per promoure el canvi social els joves

militants de partits polítics són conscients de que la majoria de joves es senten allunyats dels partits polítics per la manca d'incidència que li atorguen, i creuen que aquesta tendència s'accentuarà probablement en el futur. En contrapartida, es reconeix una presència creixent de les formes alternatives de participació, com per exemple la implicació en entitats del tercer sector.

Pues yo creo que si la gente no se afilia a partidos es porque realmente piensa que no va con ellos, o sea que como que ven la política muy de unos pocos y entonces piensan que no van a poder hacer nada, pues directamente se van a asociaciones o pasan, o van a la suya y dicen: 'Bueno, ya lo arreglarán ellos' (...).

(Noi, de 19 a 26 anys)

L'anàlisi que realitzen alguns dels joves entrevistats queda recollida en l'anomenada Teoria de la Nova Esfera que posa de manifest la coexistència de dues esferes dins de l'àmbit polític: una ocupada per agents convencionals i l'altra per actors com els moviments socials, fet que tindria efectes en l'estructura i en els objectius dels actors convencionals. Aquesta tendència s'estaria produint actualment a l'Estat espanyol (Benedicto i Morán, 2002).

La majoria de joves de partits polítics identifiquen dos grans àmbits en els que un partit polític pot incidir: l'àmbit local i l'àmbit global. Majoritàriament, es considera més fàcil la incidència en l'àmbit local. Em aquesta línia, s'assenyala l'organització d'actes per fomentar la sensibilització i el coneixement entre l'opinió pública sobre determinades problemàtiques emergents, o les accions dirigides a fomentar el benestar social de les persones.

La importància del compromís en la participació convencional continuada

Com hem apuntat anteriorment, la majoria de joves reconeixen que la participació a través de partits o sindicats requereix un compromís que no sempre es veuen capaços de donar, per les circumstàncies vitals -sovint poc estables- en les que es troben.

Jo no sóc de cap partit o afiliada perquè potser em crearia mils dificultats si me'n vull anar o vull estar en un altre país, però és clar tens un compromís amb un partit polític i no pots sortir, o sigui no te'n pots anar tan fàcilment, perquè són uns ideals (...).

(Noia, de 19 a 24 anys)

Els joves que militen en partits polítics reconeixen que aquesta forma de participació implica una gran dedicació d'hores i d'esforços, i suposa generalment el sacrifici d'una part important del temps lliure personal. En aquest sentit,

alguns viuen l'experiència com una obligació que s'autoimposen per pròpia coherència personal, però que aporta a l'hora una sèrie d'elements positius, com relacions d'amistat o aprenentatges diversos.

Además como entras porque te interesa un tema en concreto, como a mí con el tema de la mujer, empiezas a conocer gente que le va lo mismo... Y quedamos y vamos y venimos y hacemos (...). Y echas un poco de menos, supongo que os pasará a todos, el tener una hora para tirarme en la cama.

(Noia, de 19 a 26 anys)

En relació amb l'exigència d'un cert nivell de compromís, cal assenyalar que en la majoria de casos la militància política en un partit es concep com un projecte a llarg terme, i només en uns pocs casos es percep com una etapa limitada en el temps. D'aquesta manera, alguns joves destaquen la importància de la participació política en tant que opció de vida, més enllà de la identificació amb un partit polític en concret:

Si cambia molt la seva ideologia, o és una ideologia que a mi no em convenç, jo lo que no puc fer tampoc és donar carta blanca a un partit, no? (...) Seguir amb la militància, que si aquest partit meu, no em satisfés. Jo no deixaria la vida política, mai, ho intentaria per altres vies.

(Noia, de 19 a 26 anys)

Motivacions que influeixen en la participació convencional-continuada

S'apunten diversos motius que, segons els joves, explicarien l'afiliació a partits polítics, com per exemple les conviccions ideològiques, la influència familiar i, en darrer terme, algunes característiques de caire personal, com el carisma, l'ambició o l'ànima de protagonisme. Pel que fa a la participació a través de sindicats, els joves assenyalen també els beneficis de caire personal, com el sobresou i l'estabilitat laboral.

La majoria de joves comparteix la idea de que, en un inici, les motivacions per militar solen ser bàsicament de caire ideològic, de manera que ho valoren positivament perquè ho reconeixen com una manera de lluitar pels propis ideals. En canvi, perceben que a mesura que s'ascendeix en la jerarquia política, les ambicions personals –el poder i els beneficis econòmics– acaben adquirint una major importància.

Respecte a les raons que identifiquen els joves militants com a motivacions per entrar a formar part d'un partit polític, s'assenyala principalment la voluntat de transformació social i la confiança en la possibilitat d'incidència política a través d'aquest canal participatiu.

Home, jo crec que si tries un partit és perquè és el primer instrument per poder canviar les coses. És tan digne triar un partit com una associació, però els partits veritablement són els que tenen més poder dins la nostra estructura. Pot ajudar a canviar les coses.

(Noi, de 19 a 26 anys)

Les finalitats principals que vinculen aquests joves a la militància política es relacionen amb la voluntat de transformació social –més local que global– en coherència amb uns determinats ideals, així com a l’adquisició d’aprenentatges i el creixement personal general.

Com a mínim a nivell personal veus que cada dia estàs aprenent moltes coses i això principalment és la motivació i el més important. Després te n’adones, no? Com que vas millorant pots fer que tot vagi millor, com a mínim al teu voltant i en la gent del teu voltant. O sigui que tampoc no és canviar el món, sinó canviar tu i la gent del teu costat (...).

(Noi, de 19 a 26 anys)

En la mateixa línia, aquests joves fan referència a una insatisfacció més o menys acusada respecte a la gestió dels dirigents dels partits polítics, que hauria reforçat en ells la indignació i el desig de transformació. Com veurem més endavant, però, aquesta voluntat es veurà frustrada per la dificultat que consideren que existeix en l’accès als càrrecs de responsabilitat en els partits polítics.

Finalment, es fa esment de la tradició política familiar com a factor fonamental en l’impuls de la participació política dels joves, així com en la definició de la seva tendència ideològica. En alguns casos, però, es reconeix que la família ha estat hostil davant la decisió de militar, de forma que s’ha hagut d’esperar la majoria d’edat. L’universitat es considera un espai igualment determinant pel que fa a l’impuls de la participació política, sobretot perquè facilita la presa de contacte amb altres joves afiliats. Finalment, els participants que procedeixen d’altres indrets de l’Estat espanyol coincideixen a assenyalar la politització de la societat catalana com a factor d’influència en la seva militància.

En qualsevol dels casos, els joves militants de partits polítics fan esment del procés reflexiu i de posicionament personal que porta a prendre aquesta decisió.

Manca d’identificació amb el funcionament intern dels partits

La llunyania que senten la majoria de joves respecte a la participació a través de partits polítics pot explicar-se també per la manca d’identificació amb el seus mecanismes de funcionament intern.

En primer lloc, els joves afirmen que els processos per anomenar els càrrecs de responsabilitat en els partits no són gaire democràtics. A més, perceben molt poca alternança i molt poc relleu en els càrrecs, de manera que els militants més joves es troben sovint amb dificultats per accedir als rols de major responsabilitat. Així, tot i que reconeixen que hi ha polítics amb ideals i integritat personal, la majoria de joves considera que generalment els que arriben al poder són es que tenen un bon cercle de relacions.

Una de les opinions que més freqüentment emergeix en els discursos dels joves respecte al funcionament dels partits polítics té a veure amb el que consideren una excessiva tendència a la homogeneïtzació ideològica. Segons els joves, els partits estarien limitant la llibertat en les formes de pensar dels seus membres i, per tant, la seva diversitat ideològica. De nou, els joves posen d'exemple l'Estatut, concretament la gestió que es va portar des de Esquerra Republicana de Catalunya (ERC).

D'altra banda, tot i que pugui semblar contradictori, en ocasions s'identifica una manca de cohesió ideològica entre els membres d'un mateix partit, especialment entre els polítics que adopten els rols de lideratge.

Els joves que mostren un allunyament més evident respecte a la participació política en general, associen la militància en partits amb posicionaments polítics més o menys extrems. Segons aquests joves, l'afiliació a un partit polític implicaria necessàriament un posicionament ideològic clarament definit que ells no es veurien capaços de donar.

Com hem pogut apreciar amb profunditat en diversos apartats, un altre dels aspectes del funcionament del sistema polític i del sistema de partits que més rebuig provoca entre els joves està relacionat amb les conseqüències del sistema electoral i les dinàmiques que se'n deriven. Aquest és un altre dels motius que se sol al·legar per explicar la desmotivació vers les formes de participació convencional continuada.

Els joves militants de partits polítics es mostren igualment crítics amb alguns dels mecanismes bàsics de funcionament intern, amb els que no s'acaben d'identificar. De la mateixa manera que la resta de joves, qüestionen la falta de control per part de les bases dels mecanismes d'accés als càrrecs de responsabilitat. Aquesta situació suposaria una ruptura entre les bases i la direcció del partit, de la mateixa manera que es dona una ruptura entre la ciutadania i els partits polítics. Sigui com sigui, igual que en el cas de la llunyania entre ciutadania i partits, s'assenyala la responsabilitat de les mateixes bases, que haurien d'assumir un rol més actiu i vigilant i, en definitiva, més participatiu.

Al no tener mecanismos de poder controlar la dirección del partido, pues llega a una ruptura, ¿no? Lo que pasa con los políticos, o con los ciudadanos y los políticos pasa a nivel interno del partido. Si no tienes mecanismos dentro del propio partido, de tu propio país para poder cambiar eso.

(Noi, de 19 a 26 anys)

En el context de participació política orientada a la causa, s'assenyala el baix ajustament de l'estructura de les organitzacions polítiques convencionals. Així, en el cas dels partits polítics, la baixa participació que ofereixen suposa un desajust amb les majors demandes de participació que emet la societat. Per altra banda, es destaca el fet que les organitzacions polítiques convencionals es dirigeixin a un sector específic de la població (el que s'anomena *constituency*), a diferència de la participació política orientada a la causa. (Benedicto i Morán, 2002).

En relació amb aquesta idea, alguns veuen també una incidència baixa de les bases en les decisions del partit, el que fomentaria al seu torn aquesta llunyania.

Com la resta de joves, i encara que es justifica per raons operatives, els joves militants coincideixen en detectar la diversitat interna com un dels punts dèbils dels partits.

Estar en un partido pienso yo que es como una empresa. Entonces hay un comité que dice las cosas y un 40/60 y mira, la idea de 60 gana y la de los 40... Pues no puede dividir el partido en dos y tienen que decir: pues mira, esto es lo que hay.

(Noi, de 19 a 26 anys)

Així, en molts dels casos, els joves militants de partits reconeixen que la manca de llibertat i de diversitat interna en els grans partits ha estat un dels motius pels quals s'ha pres la decisió de militar en les joventuts, que consideren més autònomes i coherents ideològicament per no tenir responsabilitats institucionals.

Veus el tema més institucional en el partit gran i en canvi amb els joves creus que pots fer moltes més coses que t'enriqueixin... La ideologia també és més com una fe. El que passa és que el partit gran intenta agrupar moltes ideologies i per tant no fa tant el que tu vols.

(Noi, de 19 a 26 anys)

Finalment, tot i que en fan una valoració negativa, els joves militants justifiquen determinades actituds dels partits com a conseqüències directes del sistema electoral, per exemple la manca de compliment de les promeses electorals. Aquests joves destaquen la gran complexitat en els processos de presa de decisions en els partits per la gran quantitat d'agents i de factors que hi intervenen, el que faria quasi impossible

respondre totes les expectatives. S'assenyala aquest com un dels grans factors de la pèrdua d'afiliats als partits polítics.

Jo crec que la baixa militància i el distanciament entre els polítics i la ciutadania es produeix sobretot també perquè no es compleixen les promeses electorals, i això va unit a la importància i els grups de pressió i mitjans de comunicació. (...) Llavors potser la gent veu que no compleix allò que havia promès, i per això es produeix aquest distanciament.

(Noi, de 19 a 26 anys)

Com en la resta de grups genèrics, la importància d'aconseguir vots es considera una de les finalitats bàsiques dels partits, el que provocaria en la majoria de casos una pèrdua de definició i claredat ideològica. Aquesta tendència, segons els joves, acabaria debilitant la fidelitat dels militants.

I els partits cada vegada estan menys definits i són partits a qui se'ls tanca el joc. Són captadors de votants, i en aquest sentit no els interessa estar molt definits ideològicament per poder ser més canviants, i això vol dir menys militants, i els que ho són, que siguin fidels.

(Noi, de 19 a 26 anys)

Els joves implicats en diferents moviments socials són els que senten una distància més clara respecte al funcionament intern dels partits polítics, que conceben com a contraposat al funcionament dels moviments socials als quals pertanyen. En primer lloc, més enllà de tractar-se d'organitzacions de grans dimensions, consideren el funcionament dels partits poc democràtic i amb una estructura marcadament vertical. Això provocaria una pèrdua en el poder d'incidència dels militants de base:

Els que són militants i també votants, no sé fins a quin punt tenen capacitat per a decidir (...) la mida reduïda facilita molt que et puguis implicar i puguis veure una mica aplicada la feina que tu fas i les iniciatives que tu tens com es poden arribar a dur a terme. I a mi em fa la sensació que dintre la maquinària d'un partit polític això deu ser molt difícil.

(Noia, de 19 a 26 anys)

D'altra banda, aquests joves perceben una excessiva institucionalització en els partits, el que fomentaria la llunyania respecte a la ciutadania i al teixit social i associatiu. En contrapartida, es considera que els moviments socials estan més propers als interessos dels ciutadans/es, a l'hora que reconeixen que s'estan beneficiant del desengany i la manca de confiança que aquesta sent pels partits polítics.

En aquest sentit, tal i com apunten els joves i com veurem amb detall més endavant, a nivell teòric s'esmenta el sorgiment d'un nou activisme juvenil que es caracteritza per oferir una gran autonomia als seus membres, la possibilitat de

participar en la presa de decisions, l'horitzontalitat i descentralització de la seva estructura i una gran flexibilitat en les accions que realitza. Per altra banda, aquests aspectes s'oposen a les formes de participació convencionals que es consideren jeràrquiques, poc flexibles i que ofereixen poques possibilitats de participar en la presa de decisions per part dels joves (DESA-ONU, 2005).

En quant als objectius bàsics de ambdues formes de participació, també perceben diferències fonamentals. En coherència amb la seva última finalitat relacionada amb l'accés al poder mitjançant el sistema electoral, els partits buscarien una participació social puntual i convencional, que no qüestionés la pau social existent. D'acord amb això, dedicarien la majoria d'esforços a la comunicació externa i el màrketing, per tal d'aconseguir el major nombre de vots. Els moviments socials, en canvi, tindrien com a objectiu últim la transformació social, i per això buscarien una participació social real i continuada.

En definitiva, com els joves dels grups generals, els joves de moviments socials condemnen les dinàmiques que es generen en els partits polítics com a conseqüència del sistema electoral, com el fet que el poder es converteixi en un objectiu i no un mitjà. S'identifiquen alguns partits com a excepcions a aquestes dinàmiques, en tant que combinen la vessant més institucional amb la vessant més propera a la ciutadania, per exemple, les JERC (Joventuts d'Esquerra Republicana de Catalunya).

7.2. Participació convencional- puntual

El vot és el principal canal que els joves conceben de participar políticament, a l'hora que es considera un dels principals drets dels ciutadans i un instrument bàsic que fonamenta i legitima el funcionament del sistema democràtic. En definitiva, per a la majoria de joves, la participació ciutadana a través del sufragi universal és el que caracteritzaria el sistema democràtic enfront dels altres sistemes polítics alternatius. En coherència amb aquesta idea, una part important dels joves manifesten participar generalment a les eleccions.

D'altra banda, sobretot els que no s'identifiquen amb cap forma de participació, valoren el vot com una de les poques maneres –si no la única– d'expressar la pròpia opinió tenint un cert impacte a nivell polític. En coherència amb aquesta idea, en general, es considera un tipus de participació de major utilitat que les manifestacions i altres accions reivindicatives de caràcter puntual.

Si bé es qüestiona l'ús que fan els polítics del vot un cop han assolit el poder, els joves coincideixen en identificar el vot com la via més fàcil i accessible de participació ciutadana.

No ens volem complicar. Votem, però no ens volem complicar la vida.

(Noia, de 19 a 24)

Aquesta apreciació dels joves queda recollida en el Marc Teòric: es considera que el vot en processos electorals és una de les principals formes de participació i que consta d'unes característiques diferenciades: bàsicament, comporta un compromís baix i uns beneficis directes escassos i generals (Norris, 2002).

Així i tot, dades sobre intenció i record de vot relatives al context català, tant en el cas de les eleccions al Parlament com en el cas del Referèndum, mostren que la participació a través del vot disminueix a mesura que augmenta l'edat dels ciutadans. D'aquesta manera, el 50% dels joves d'entre 18 i 24 anys manifesta votar sempre o quasi sempre, davant del 68% dels qui tenen entre 25 i 34 anys i mentre que els ciutadans més grans afirmen fer-ho en gairebé el 89% dels casos. (CIS, 2006)

Una part minoritària dels joves valora igualment les eleccions com una manera d'avaluar el sistema polític i la seva gestió per part de la classe política.

La majoria de joves que encara no han tingut l'oportunitat de participar en les eleccions identifiquen l'accés al dret de vot amb la majoria d'edat com a moment fonamental amb el que creix l'interès i la implicació política, juntament amb l'accés a altres tipus de responsabilitats personals, laborals i familiars.

Creo que en el momento en que mas te interesaría la política es cuando puedes votar que es cuando puedes participar de forma activa, porque de otro modo estás a la expectativa nada más.

(Noi, de 15 a 18 anys)

Malgrat això, la manca de confiança que mostren tenir la majoria de joves en els agents polítics principals –els polítics i els partits- provoca un qüestionament de la incidència real del vot en les decisions polítiques. Així, el vot sorgeix com la manera de fer que els polítics accedeixin al poder tot i que no garanteix que es portin a terme actuacions previstes als programes dels partits.

Jo crec que sí, que s'ha de donar a conèixer la teva opinió (...). D'aquí a que es faci el que aquest partit diu, és diferent. Però que han de veure que la gent vol aquest partit perquè tenen aquestes idees.

(Noia, de 25 a 29 anys)

El vot com a exercici de responsabilitat ciutadana

En coherència amb la visió que tenen els joves del funcionament del sistema polític, el vot representa per a molts l'acció participativa mínima que poden i han de dur a terme els ciutadans/es.

Yo creo que votar es lo mínimo que puedes hacer, es tu granito de arena. Todo el mundo debería aportar un saco de arena, pero votando se nos deja aportar un granito.

(Noi, de 19 a 24 anys)

Tot i que no hi ha un consens en aquest sentit, una part dels joves percep el vot com a responsabilitat ciutadana que garanteix el funcionament òptim del sistema democràtic. L'exercici del vot atorgaria més legitimitat per poder adoptar una postura crítica davant el sistema i davant la gestió que desenvolupen els polítics. Per a aquests joves, la participació a les eleccions resulta necessària pels seus efectes polítics a mig i llarg termini.

Així, encara que no s'estigui d'acord amb cap opció política determinada, aquests joves consideren que els ciutadans/es tenen l'obligació d'exercir aquest dret que tant a costat d'assolir a les generacions anteriors. Es reivindica la possibilitat de recórrer al vot de queixa –el vot blanc o vot nul– en els casos en els que es cregui convenient expressar una insatisfacció.

És un dret que m'han donat, pues prefereixo votar, encara que sigui en blanc o nul. Però prefereixo anar a votar i, no sé, votar en blanc.

(Noi, de 19 a 24 anys)

D'aquesta forma, per respecte a les generacions anteriors que van haver de lluitar per accedir al sufragi universal, hi ha una certa obligació moral en l'exercici del dret a vot:

A les dones, per exemple, els va costar molts anys poder votar, no? Doncs ja que tens ara, et deixen, et donen l'oportunitat de fer-ho, doncs què menys que aprofitar-la? I que, és un dret, però jo també crec que és un deure que tenim tots, saps?

(Noia, de 25 a 29 anys)

Contràriament, una part dels joves qüestiona aquesta concepció segons la qual el vot representa en certa forma una obligació que dona opció a la queixa, més que un dret polític. Generalment, aquests joves consideren que la implicació política hauria d'anar més enllà que l'estricta participació a través del sistema electoral.

Pero es que la política no es un día, ni siquiera las ocho horas que estan abiertos los colegios. Es decir, yo puedo ser pasivo no votando y participar activamente en todos los movimientos sociales en los que crea, que tienen que ver con la política, y me quejaré como el que más o como el que menos pero tengo que tener el poder de decidir.

(Noi, de 25 a 29 anys)

Així, aquests joves es queixen de l'excessiva rigidesa del sistema electoral, que no permet expressar matisos a les opinions majoritàries del partit al qual s'ha decidit votar. No es considera en aquest sentit una acció que permeti una veritable acció participativa:

Incluso habiendo votado a un partido, tú en ocasiones puntuales puedes estar radicalmente en contra de lo que el partido que te representa toma posición.

(Noi, de 25 a 29 anys)

Aquests mateixos joves reivindiquen l'abstenció en tant que manera de manifestar l'existència d'una insatisfacció social, de tal manera que obliga a un replantejament per part de la classe política. De forma contrària, es considera que l'exercici del vot atorga legitimitat al sistema i als seus principals polítics:

Jo personalmente creo que como está la vida aquí en día tan negra como la vivienda y todo esto, entonces prefiero no votar a ningún, a ningún partido político que vaya a ganar. Y hasta ahora no he votado, precisamente por no darle un voto en blanco a ningún ganador.

(Noi, de 25 a 29 anys).

Els joves que adopten postures més contundents en aquest sentit perceben l'abstenció massiva com una de les poques maneres de provocar un canvi real en el sistema polític.

Yo veo el no ir a votar como una manera de hacer ver que no estás contento y que las opciones que hay tampoco no te agradan (...). Y dicen que vayas a votar por que mientras el sistema sigue votando están justificados, es a decir el sistema comienza a fallar en el momento que realmente hay elecciones y ningún va a votar y ningún le confía.

(Noi, de 25 a 29 anys)

Per als joves militants de partits polítics, el vot representa la forma principal de participació política, la més legítima en el marc del sistema democràtic i la que pot tenir una incidència política més clara. En aquest sentit, es compara amb el impacte que poden tenir les manifestacions, més fàcilment instrumentalitzables.

Els joves de moviments socials perceben el vot com una acció participativa mínima i excessivament puntual. Com la resta de joves, aquests també emfasitzen el vot en tant que

mecanisme que legitima en certa forma el sistema polític, raó per la qual alguns qüestionen la seva funció.

Jo crec que el sistema t'està donant un poder i jo l'exerceixo però sense donar-li recolzament, perquè si no l'exercís en el fons no estàs dient res. El vot és com una cosa molt mínima, jo almenys l'aprofito sense aprofitar-lo, el gasto.

(Noi, de 25 a 29 anys)

El comportament electoral dels joves

Una part dels joves confessa que no vota perquè no es sent identificat amb cap partit polític determinat, de manera que no es sent motivat per participar. Aquesta sensació es considera compartida per una àmplia part de la ciutadania, tot i que s'identifica com a sentiment especialment evident entre els joves. En aquest sentit, es considera que les opcions són molt limitades.

Potser hi ha poques opcions, de vegades, quan vas a votar i trobes blanc o negre. No hi ha un gris. Llavors hi ha vegades que dius: "què faig, vot en blanc?". Doncs no, vot en blanc què fa? La majoria, no?

(Noia, de 25 a 29 anys)

En relació amb a manca d'identificació general amb els partits polítics, alguns joves manifesten que participen a les eleccions amb objectiu d'evitar que un determinat partit accedeixi al poder, més que per sentir-se identificat amb alguna opció política concreta. Els joves posen d'exemple les eleccions de març del 2004 en les que es va votar majoritàriament per impedir que el Partit Popular tornés a sortir reelegit.

Si puedo ir a votar voy, porque ya sé a quien no votaré. En todo caso votaré a quien pueda hacer daño a estos que no quiero que ganen, pero como que no hay ninguno que digas que van a defenderme o que van a hacer las cosas bien al cien por cien pues estás un poco perdido.

(Noi, de 25 a 29 anys)

D'aquesta manera, molts confessen recórrer al 'vot útil', que es relaciona igualment amb la insatisfacció respecte a les opcions existents.

Tothom sap que l'abstenció és un vot per a la majoria, per tant jo en aquest sentit crec molt a la idea del vot útil, o sigui, "dentro de lo malo lo menos malo". (...) prefereixo fer vot útil i votar algo per que un partit que realment no vull estigui 4 anys al poder (...).

(Noi, de 19 a 24 anys)

Es constata entre els joves un comportament electoral molt conjuntural, vinculat amb la situació política de context o amb les circumstàncies personals del moment, més que amb una identificació ideològica clara i definida.

A ver, yo por ejemplo ahora soy de izquierdas, no soy mucho pero supongo que imaginate que de mayor tengo una empresa y me supongo que me decantaría más hacia la derecha.

(Noi, de 15 a 18 anys)

Així, majoritàriament, els joves relacionen el posicionament ideològic amb l'edat –a més edat, les posicions es tornen més conservadores- i sobretot amb la posició socioeconòmica i l'estatus social. En definitiva, de nou, el comportament electoral no ve determinat per la defensa d'uns drets o prerrogatives col·lectives, sinó per qüestions vinculades als interessos personals.

A ver si eres un obrero pues te interesará votar a la izquierda porque a lo mejor pueden poner horarios que vayan mejor, no sé, para beneficiar a los trabajadores de clase baja.

(Noia, de 15 a 18 anys)

La veritat que no he pensat mai que si un dia pel poder adquisitiu canviaria de partit... Es poden votar suposo que depenent de si tens un negoci llavors t'interessarà el PP que t'afavorirà més (...).

(Noia, de 25 a 29 anys)

Alguns joves, tot i que consideren el vot com un dels fonaments del sistema democràtic, manifesten una mínima confiança en les possibilitats d'incidència política a través de les votacions. En primer lloc, com ja hem apuntat en diverses ocasions, es constata una manca de confiança en les promeses electorals dels polítics i en la gestió dels governs.

No sento que realment sigui una manera de realment poder canviar les coses o així. Com si tingués una dinàmica que està fora de les meves mans. Encara que jo pugui dir el que penso o això, sento que no és efectiu.

(Noia, de 25 a 29 anys)

D'altra banda, una part important dels joves manifesta una clara llunyania respecte a les qüestions d'ordre polític perquè consideren que en realitat no provoquen canvis substancials en les seves vides. S'identifica la responsabilitat dels mitjans de comunicació en la manca de conscienciació política dels joves.

La televisión es la que nos filtra la información y a partir de ahí ves un poco que todo lo que es está haciendo. Es que ellos discuten entre ellos pero a la hora de la verdad las cosas siguen un poco igual. Que no es así en verdad porque las cosas algunas mejorarán, otras no tanto (...) Entonces esa sensación hace que la gente a veces diga que no es útil el hecho de ir a votar.

(Noi, de 25 a 29 anys)

Els joves que mostren un major escepticisme polític per la pressió que consideren que exerceixen els grans poders econòmics i els mitjans de comunicació en les decisions polítiques globals, qüestionen les possibilitats d'incidència

ciutadana a través dels resultats electorals. D'aquesta manera, per a aquests joves, la política quedaria allunyada de la participació ciutadana a través del vot.

La idea que hi ha és aquesta que està tot molt llunyà, que tu fas un vot i ja està, insignificant. Conta molt més haver manipulats els mitjans i tot això que no el teu vot.

(Noi, de 19 a 24 anys)

La manca d'informació, el desconeixement i la manca de comprensió dels missatges polítics provoca en alguns casos la desmotivació davant la participació a les eleccions. Un dels exemples que els joves posen més freqüentment per il·lustrar aquesta idea és l'exemple del referèndum de l'Estatut que es va dur a terme el 18 de juny de 2006.

Una part dels joves es lamenten de que no existeixen possibilitats d'exercir un veritable vot de queixa, que serveixi per a qüestionar el funcionament del sistema i la gestió per part dels polítics. Així, es qüestiona la utilitat real del vot en blanc com a acció de protesta:

Hauria d'estar representat com un vot en blanc quan està en desacord amb el sistema i això no està representat. El vot en blanc és per el que guanya, i jo no vull votar al que guanya. Jo voto en blanc perquè estic en desacord amb el sistema.

(Noi, de 25 a 29 anys)

Els joves coincideixen en afirmar que caldria que els polítics fessin una lectura més crítica dels resultats electorals, donant una major importància a les opcions de queixa, que mostren una insatisfacció popular.

También es una reacción que los partidos políticos tienen que estudiar porque, que no hayan tantos votos... O sea, algo está pasando para que la gente no vote. Seguro que esa gente tiene ideas, que podrían mejorar... No es gente tonta.

(Noia de 25 a 29 anys)

Sigui com sigui, es constata un desconeixement força generalitzat –inclús entre els joves que semblen tenir una major consciència política– respecte a les opcions de queixa que permet el sistema electoral –el vot en blanc, l'abstenció, el vot nul– i sobre les implicacions de cada una d'aquestes opcions.

Com ja varem veure amb l'anàlisi de la percepció que tenen de la política local, es detecten algunes especificitats en el comportament dels joves en les eleccions municipals. Bàsicament, els joves –sobretot els de municipis de petites dimensions– manifesten tenir més en compte la imatge dels dirigents polítics, dels que tenen sovint referències directes, que els programes específics dels partits. Generalment, en les eleccions d'àmbit local es valora la confiança que transmeten

els polítics i la imatge social que projecten, sovint amb independència del partit al qual pertanyen.

Hi ha divergències entre els que consideren que voten a les persones i els que voten a partits i programes. Sembla que depèn molt de l'àmbit de les eleccions –quan més local, més es relaciona amb la persona– i amb les dimensions del partit polític.

Alguns consideren que, al marge del tipus d'eleccions, la valoració de les persones per sobre dels partits polítics als quals pertanyen en les eleccions és un comportament habitual entre els joves que, per manca d'experiència política, es deixarien endur per l'atractiu i pel ressò mediàtic dels candidats dels partits.

Si una persona no està afiliada, no viu un partit, si té una idea més neutre, en aquell moment una persona que li sembli millor, que més la cridi, es on anirà.

(Noia, de 19 a 24 anys)

No deixa de ser rellevant el fet que només una part minoritària dels joves fa esment del pes que té el programa dels partits o les qüestions ideològiques en les decisions electorals (per exemple, en el cas dels joves, les propostes en matèria d'educació).

Altres factors que s'identifiquen com a elements fonamentals que determinen el comportament electoral dels joves tenen a veure amb els mitjans de comunicació i el context familiar. Com hem vist amb deteniment anteriorment, pel que fa al rol que juguen els mitjans de comunicació, els joves reconeixen el poder d'influència que aquests tenen sobre les decisions electorals. D'altra banda, els joves atribueixen a les actituds polítiques familiars una influència similar en el comportament electoral dels joves, tot i que s'assenyala que en ocasions poden acabar provocant l'actitud contrària a la desitjada.

Els joves de famílies immigrades consideren que actualment el vot per ideologia s'ha perdut a favor d'un vot que prioritza els interessos de caràcter personal.

Hay gente que se queda con las ideas atrás en lo que en un momento fue la política en el momento en que nació, que quiere mantener unos ideales (...). Yo creo que por eso se escoge para ir a votar, però que hoy en día la política es poder eso está clarísimo, aquí y en cualquier parte del mundo.

(Noia, de 19 a 26 anys)

En coherència a la seva major consciència política, aquests joves denuncien les restriccions que existeixen en l'accés al dret de vot i les conseqüències que això provoca pel que fa a la integració del col·lectiu de persones immigrades. Aquests joves consideren normal que s'exigeixi un cert temps de

residència en els països d'acollida, però a l'hora creuen que caldria donar més facilitats en l'accés a aquest dret polític fonamental.

No dan muchas facilidades para que los inmigrantes voten, y hagan lo mismo que la gente que es de aquí. Entonces yo lo que veo no es justo, y sobretodo digamos que un inmigrante que está viviendo aquí y lleva varios años y que ha conseguido la nacionalidad (...).

(Noi, de 19 a 26 anys)

Els sistemes de consulta directa

Alguns joves consideren que l'ampliació de l'ús dels sistemes de consulta directa podria provocar un impuls en la motivació i la implicació política dels joves, en tant que implicaria necessàriament l'adopció d'una actitud més crítica per part de la ciutadania i la millora en la confiança respecte al seu rol i les seves possibilitats d'incidència política.

Jo crec que realment la gent del poble estem cansats perquè realment no veiem canvis que ens afectin talment a nosaltres. Que diguis: 'Això que hem votat o aquesta mesura que s'ha adoptat realment m'ha beneficiat' (...) Llavors, per què votaré si tot el que diuen, a mi no m'interessa?

(Noia, de 19 a 24 anys)

Segons alguns joves, els mecanismes de consulta directa ciutadana poden compensar en certa forma les limitacions pròpies del sistema electoral, bàsicament la impossibilitat d'expressar matisos a les opinions majoritàries del partit al qual es vota. El vot a través de referèndums facilitaria així l'expressió d'una opinió més rica.

El día que vas a votar tu no puedes expresar lo que tú piensas sino que tú, bueno, más o menos con este, estoy un poco más de acuerdo, por esto o por esto y bueno es con el que más de acuerdo estoy, pero realmente no puedes expresar lo que tu piensas.

(Noi, de 25 a 29 anys)

7.3. Participació alternativa- continuada

Com ja hem assenyalat, en general, els joves es senten més atrets pels canals de participació alternativa, bàsicament perquè incorporen més elements de caràcter lúdic, i perquè existeixen més facilitats en l'accés, i una major flexibilitat i informalitat en el compromís que s'hi adquireix. D'altra banda, perquè ofereixen la possibilitat de desenvolupar una identitat personal definida en el marc d'un col·lectiu específic.

Malgrat que mostren una major simpatia per aquests canals alternatius de participació, però, també és cert que els atribueixen una baixa incidència a nivell polític. En primer lloc, perquè es considera que no ocupen una posició central en el

sistema polític –com els partits o els sindicats–, sinó que es situen més aviat en les posicions més marginals d'aquest sistema. A més, la majoria considera que la participació a través d'aquests canals alternatius comporta uns resultats a molt llarg termini i generalment a nivell local, de manera que no tindrien utilitat per canviar les coses que realment influeixen en els seves vides. Aquests motius desanimarien els joves a participar per aquestes vies.

La importància creixent de les noves formes de participació política entre els joves, com la implicació en moviments socials, entitats del tercer sector, l'activisme internacional o la participació política a través d'Internet, ha estat àmpliament tractada a nivell teòric en els darrers anys. De totes maneres, diversos autors consideren que actualment formes i agents convencionals, com les votacions i els partits polítics, continuen ocupant els espais centrals en l'esfera de la participació política ciutadana (Benedicto i Morán, 2002).

Tot i així, com hem vist en el cas de la militància a través de partits polítics i sindicats, els joves no es senten del tot identificats amb la participació que exigeix un compromís més o menys continuat en el temps. En aquest cas, la participació alternativa continuada implicaria també un cert compromís –si bé de caràcter més informal i menys institucionalitzat–, a diferència com veurem de les accions puntuals alternatives. Això provocaria una major simpatia dels joves per la participació alternativa de caràcter puntual, en tot cas per sobre de la que senten per la participació més continuada.

Els joves militants de partits polítics consideren que, com en el cas dels partits, la finalitat de la participació a través de moviments socials, entitats del tercer sector i altres tipus de canals alternatius és el canvi social. Per a aquests joves, les diferents formes de participació serien complementàries. Una part d'aquests joves considera que els partits polítics són els que veritablement poden tenir més incidència per a canviar coses dins l'esfera política, per la posició que ocupen dins d'aquesta. De totes maneres, s'assenyala la pèrdua d'afiliats que han patit en els darrers anys i es prediu una tendència creixent a la participació a través d'associacions i entitats en detriment de la militància en partits polítics.

Si miráis los índices de participación, cada vez se participa más en asociaciones y el índice de afiliación a los partidos ha descendido muchísimo. El futuro de la participación política ciudadana está en las asociaciones y no en los partidos. Los partidos no sé a dónde van pero posiblemente acaben por quedar relegados a ser un conjunto de legisladores que hacen cuatro cosas.

(Noi, de 19 a 26 anys)

Sobre la incidència de la participació alternativa-continuada

Majoritàriament, els joves no consideren els moviments socials com una via vàlida per canviar el sistema. Com hem pogut veure amb anterioritat, no se'ls atribueix una funció política clara i definida, i es detecta un gran desconeixement sobre la seva diversitat interna i sobre les seves propostes ideològiques bàsiques.

En primer lloc, els joves no solen atribuir un gran impacte social i polític a aquestes vies alternatives de participació. A més de la situació marginal que ocupen en el marc del sistema polític, un dels aspectes que més afecta a la poca incidència que els reconeixen està relacionada amb el seu caràcter minoritari. Per aquest motiu, els joves tenen la sensació de que no val la pena dedicar-hi temps i esforços. Tot i això, la majoria considera que el fet d'agrupar-se en col·lectius augmenta considerablement les possibilitats de canviar les coses:

Si tu tens ganes de canviar una cosa i de fer arribar una proposta a algun lloc, si per tu sol no pots, doncs busques gent, fas un col·lectiu, fas una proposta.

(Noia, de 25 a 29 anys)

Els joves que mostren una percepció més positiva d'aquests moviments –generalment, els joves de perfil universitari, que tenen un coneixement més directe sobre el tema– els reconeixen una certa incidència a nivell local.

Jo crec que aquests moviments són només de barri o de comunitats, o sigui que tampoc arriben a més coses que això. O sigui, que són d'un barri, canvien coses d'un barri i està molt bé però que ja està.

(Noia, de 19 a 24 anys)

La dualitat d'àmbits sobre els que es planteja la incidència política s'ha posat en relleu des del punt de vista teòric, mitjançant el concepte de 'glocalització'. Concretament es considera que, en el context de la globalització, s'han diluït els espais tradicionals de la vida comunitària alhora, que en paral·lel, s'ha reconsiderat la comunitat propera i reduïda com l'espai natural de la vida en societat (Benedicto i Morán, 2002).

Mecanismes de funcionament dels moviments socials

Els joves implicats en moviments socials reivindiquen la seva proximitat respecte a la ciutadania i el teixit associatiu en contraposició a altres espais participatius com poden ser els partits polítics. D'altra banda, posen de relleu la seva finalitat última de transformació de l'entorn més immediat, i el fet que els resultats siguin més visibles en tant que es prioritzen les accions en l'àmbit local –els barris, els districtes, els municipis

de petites dimensions- i les relacions properes, més que el convenciment del conjunt de la ciutadania.

Jo el que espero només que el barri del costat en facin un altre de centre social, més que avivar les masses o convèncer la gent... És a dir, nosaltres oferim a la gent el màxim de possibilitats perquè s'organitzin, perquè es treballin el seu espai i perquè escullin les seves històries.

(Noi, de 19 a 26 anys)

Es reivindica com a element característic, en front d'altres canals de participació, el fet que siguin moviments de petites dimensions, que permeten un major control dels interessos i dels objectius. En definitiva, se'ls atorga una major transparència.

És que jo trobo que el tema de tenir unes dimensions petites és molt important, perquè pots controlar des de la pasta, què està passant, on s'inverteix, on no, decideixes on s'inverteix. També coneixes a la gent.

(Noia, de 19 a 26 anys)

Una de les prioritats que reconeixen aquests joves que queda per millorar és l'impuls de la visibilitat pública i la relació amb altres agents de l'entorn.

Si fas una xerrada sempre la fas al centre social, doncs fes-la al carrer i la gent també veurà una mica el que fas, no?, des de l'assemblea de joves pues anar a xerrar a l'institut.

(Noia, de 19 a 26 anys)

La col·laboració amb els ciutadans/es i amb els polítics es considera per alguns imprescindible per a assolir una veritable transformació social. Això provocaria, a més, atenuar l'oposició dels que més confien en les formes clàssiques de participació.

D'alguna manera si tu aconseguixes aglutinar tota aquesta gent doncs deixes de polaritzar entre votem a l'administració o potser aquests radicals tenen alguna cosa a veure. Jo penso que tant és apropar-te a la resta del veïnat, de la població, com apropar-se als polítics per trencar aquesta barrera.

(Noi, de 19 a 26 anys)

En aquesta mateixa línia, tot i que no hi ha unanimitat en aquest sentit, alguns dels membres i simpatitzants d'aquests moviments manifesten la necessitat d'aprofitar millor els espais de participació que ofereixen les administracions per tal d'obrir canals d'apropament a la ciutadania. Una part important d'aquests joves considera però que les propostes de participació ciutadana que sorgeixen com a iniciativa de les administracions perden d'alguna manera la legitimitat, en tant que no responen a iniciatives que parteixen de la mateixa base social.

Pel que fa a les relacions amb els mitjans de comunicació majoritaris, els joves es queixen de que provoquen una estigmatització i una criminalització. Es denuncia la vinculació sistemàtica amb postures extremes que segons ells servirien únicament per qüestionar la seva legitimitat. S'apunta que per canviar aquesta tendència és necessari un treball continuat en el temps. Es reconeix que des de fora predomina una imatge estereotipada que no es correspon amb la realitat.

En relació als mecanismes de funcionament intern, els joves de moviments socials destaquen el seu caràcter assembleari, que implica una certa complexitat organitzativa. A diferència d'altres contextos participatius, es posa de manifest el caràcter horitzontal i el fet que els líders sorgeixin de manera 'naturals', per característiques i per trajectòria pròpies. Això dificultaria el funcionament i la presa de decisions, però enriquiria enormement l'experiència participativa.

Una manera de fer i de relacionar-se amb la gent i d'escoltar a la gent i sobretot és una manera de legitimar, si hi ha líders, que siguin líders naturals(...) No hi penseu però una organització horitzontal és una via d'entrada a una situació en què es reparteixen les posicions. Hi ha gent que té més bo que l'altre, no sé, casi per naturalesa.

(Noi, de 19 a 26 anys)

Motivacions que afecten a la participació alternativa-continuada

Pel que fa a les persones que participen en aquests moviments, la majoria de joves comparteix la percepció de que les persones implicades en moviments socials estan excessivament centrades en les seves opinions, i que són massa contundents en la forma de defensar-les.

Només una petita part dels joves parteix de la idea de que és una opció motivada per un veritable interès polític i social. Aquests joves admiren les persones que participen a través d'aquests moviments perquè consideren que es tracta d'un estil de vida oposat al que predomina actualment, més individualista i menys implicat:

Hablo de gente joven que sí tiene inquietudes, y a partir quizá de un problema social o más local pues de ahí ya generan unas luchas. Por ejemplo, en mi barrio ahora, con lo del 22@ hay muchos grupos reivindicando y eso motiva que se muevan mucho.

(Noi, de 25 a 29 anys)

Els joves de famílies immigrades consideren fonamental el rol dels moviments socials per que hi hagi una transformació social i política real, que parteixi des de la base, i fan referència als moviments socials més clàssics.

Cualquier revolución empieza con un pequeño movimiento, primero fueron los obreros, luego quizá sean los anarquistas. ¿porqué no?

(Noia, de 19 a 26 anys)

Respecte als motius principals que impulsarien la participació, els joves de moviments socials es mostren conscients de que la vessant estètica i el component lúdic i festiu esdevenen elements rellevants, sobretot entre els més joves. Després, els que continuen més endavant solen respondre a un convenciment ideològic. Es destaca igualment el fet que l'accés i el compromís en els moviments socials esdevingui menys formal, i el seu funcionament menys institucionalitzats.

Es barregen amb una època en la que això busques afinitat i es converteix en una qüestió estètica i després es produeix el moment en què la penya es decanta o se li veu el plumero de que simplement era una manera de divertir-se que també està bé i, o si no implicar-se més políticament.

(Noi, de 19 a 26 anys)

Es percep que hi ha poca participació a moviments socials per que la societat empeny a no fer-ho (s'educa per ser un consumidor i no un agent actiu), la sensació de poca incidència tot i participar i el fet que no sigui freqüent obtenir resultats a curt termini.

Es reconeix que en alguns casos els moviments socials han pres força a partir de la decepció que han generat entre els ciutadans algunes actuacions de les administracions públiques.

Els moviments socials han pres importància, han pres rellevància a través d'això, molta gent va estar superdesencantada amb el procés de reconversió que va haver-hi del centre cívic aquest. Això també ha fet que molta gent que potser hagués treballat d'alguna manera, directa o indirectament, al centre cívic, doncs ho faci en espais gestionats 100% per la gent que ho treballa.

(Noi, de 19 a 26 anys)

Segons aquests joves, la participació a través de moviments socials predisposa al canvi i al desenvolupament de la consciència crítica entre les persones. Es relaciona amb l'impuls del qüestionament de l'ordre establert, així com amb la reflexió i la identificació d'alternatives i millores al sistema.

D'alguna manera crec que aprenem, potser inconscientment, i el tic aquest que dius tu, que l'estat de les coses és l'estat natural, o sigui una qüestió que nosaltres no tenim cap relació amb la possibilitat de canviar això. I el fet d'estar en un context assembleari, d'alguna manera, automàticament et posa dins d'una situació de possibilitat de canvi.

(Noi, de 19 a 26 anys)

Alguns exemples: el moviment okupa i el moviment antiglobalització

Com ja hem vist anteriorment, dins dels moviments socials, un dels col·lectius que més es coneix entre els joves és el col·lectiu okupa, respecte al qual circula una visió força estereotipada i un desconeixement general de la seva proposta ideològica. Només alguns joves fan esment d'altres moviments socials alternatius, com el moviment antiglobalització.

Tot i que en general es percep com un col·lectiu força heterogeni, en molts pocs casos es reconeix una veritable voluntat reivindicativa i ideològica a les persones que hi militen. Només una part minoritària dels joves reconeixen que es tracta d'una manera d'anar contra el sistema i de queixar-se contra una situació que es considera injusta, com és l'accés a l'habitatge:

Perquè és una manera d'anar en contra del sistema. Estan en contra de pagar un lloguer o de pagar tants calers per una vivenda, o el que sigui, de mil coses i per això fan això.

(Noi, de 19 a 24 anys)

Sovint, es considera que la majoria dels membres ho fan per moda o inclús per comoditat, i que en el fons es dediquen a fer festes i a aprofitar-se de les cases buides sense per no haver de pagar el lloguer. Aquests joves –la majoria- atribueixen interessos personals a les seves accions participatives:

Yo siempre lo he dicho, yo pago un alquiler, me cuesta lo que me tengo que costar, lo que me busco pero yo pago un alquiler y si estoy un poco en desacuerdo con ellos es simplemente porque no tengo el morro de hacerlo

(Noi, de 25 a 29 anys)

Els joves que viuen fora de Barcelona consideren que, més enllà de l'àmbit metropolità, el moviment okupa té encara una menor definició i base ideològica:

Te'n vas a un Sabadell per exemple i hi ha moltes cases okupes i hi ha nanos més grans, la majoria de 19 a 29, de quinze no n'hi ha gaires, i aquests sí que són una mica més conscients però aquí a Olot la gent és poc conscient.

(Noia, de 15 a 18 anys)

Els joves que veuen una intenció reivindicativa davant d'un problema real, però tampoc es recolza el moviment. De qualsevol forma, no es considera una bona via per canviar el sistema. De totes maneres, es considera que no és la millor manera de canviar el sistema.

Per alguns, els membres d'altres moviments socials alternatius, com per exemple el moviment antiglobalització, es preocupen per temes excessivament llunyans i abstractes, que tenen molt poques conseqüències reals sobre les seves vides.

Només alguns consideren que aquests moviments s'ocupen de temes que afecten directament, com la pressió que exerceixen els grans poders econòmics.

Tú primero arregla los problemas de tu casa y luego ya irás a los de los demás. A mí todo esto de la globalización y todo esto del capitalismo y todo este rollo (...) yo simplemente de eso sí que paso porque hay cosas que a mí me influyen antes que eso y que hay cosas que están a la vuelta de la esquina.

(Noi, de 19 a 24 anys)

Participació a través d'entitats del Tercer Sector

La participació a través de les entitats del tercer sector es valora positivament, sobretot perquè es reconeix la importància del voluntariat.

Tal y como está el tema lo que ellos defienden lo veo muy bien, si se refiere a ONGs también lo valoro mucho el tema de la gente que hace cosas sin esperar nada a cambio, es una cosa que yo aprecio por mi propia capacidad de no hacerlo.

(Noi, de 25 a 29 anys)

Tot i així, aquest tipus de participació es relaciona amb la incidència a nivell local i per qüestions de caràcter concret. En aquest sentit, es constata una manca de coneixement respecte a les entitats que poden tenir incidència en qüestions polítiques i que podrien canalitzar les queixes i insatisfaccions dels ciutadans.

Alguns joves fan referència a les entitats del tercer sector en tant que espais privilegiats per a l'aprenentatge polític, sobretot entre els més joves, i reconeixen la importància del seu rol pel que fa a l'impuls de la sensibilització política ciutadana.

Els joves implicats en moviments socials posen de relleu la importància del teixit associatiu en l'impuls i la millora de la incidència política ciutadana, i contraposen aquest tipus de participació que parteix des de la base amb les iniciatives que parteixen des de les administracions o institucions polítiques, que es consideren menys autèntiques.

Jo crec que la participació ve donada quan hi ha un teixit associatiu fort, si no... passa això que una institució cridi a la gent no té sentit, ha de ser la gent que hi participi.

(Noi, de 19 a 26 anys)

7.4. Participació alternativa- puntual

Aquest tipus d'accions participatives són generalment iniciatives que parteixen de la ciutadania, tot i que en ocasions es puguin donar convocatòries a iniciativa dels dirigents polítics. Tenen la característica, a diferència de les altres

formes de participació alternatives, que demanen un compromís puntual i molt definit en el temps.

Els joves relacionen casi exclusivament les accions participatives de caràcter puntual amb l'assistència a manifestacions o altres actes de protesta. Es constata, així, un desconeixement força estès respecte a les altres accions participatives puntuals de caràcter alternatiu (com sentades, boicots, signatures...).

Tot i que com veurem qüestionen freqüentment la seva utilitat, la majoria de joves valora positivament la participació a través de manifestacions i altres accions puntuals similars. En general, els joves mostren una major simpatia pel caràcter puntual i anònim d'aquest canal de participació, i en general pel menor compromís que requereix en comparació amb altres canals participatius. També és important tenir en compte el component lúdic i festiu, així com la voluntat de reafirmació identitària, com a elements d'atracció de la població més jove. En coherència amb aquesta idea, alguns dels joves manifesten que aquest tipus d'accions participatives de caràcter alternatiu són més comuns entre la gent jove.

La generación de nuestros padres son como más conservadores, a lo mejor... Yo casi todos los movimientos así revolucionarios que puedo conocer, o cuando la gente se implica en una es gente joven.

(Noia, de 25 a 29 anys)

Per a la majoria de joves, més enllà de la incidència que hi reconeixen, les manifestacions i accions similars representen una de les maneres més accessibles per a evidenciar un desacord o una insatisfacció social més o menys generalitzable. Així, per alguns, davant la mala gestió i la ineficàcia d'alguns polítics, una de les poques possibilitats que té la ciutadania és dur a terme accions contundents i sorolloses que posin de manifest el seu descontent, per tal de que els polítics tinguin present l'opinió de la gent :

Si fas una manifestació i a tu et sembla be doncs lluites i veus que hi ha tantes persones i ja saps que hi ha un problema existent i que la gent s'està queixant per això i després ja poden fer alguna cosa o no. També quan votes esperes que facin 50.000 coses i després no les fan. Com a mínim manifestant-se ja poses de manifest que hi ha un problema.

(Noia, de 25 a 29 anys)

La única manera que tenemos de que los políticos, que son los que mandan, nos hagan un poco de caso, es haciendo esto que decía, manifestándonos.

(Noi, de 19 a 24 anys)

En aquest sentit, els joves de partits polítics conceben la participació a través de manifestacions com un dels principals

canals que tenen els ciutadans per actuar políticament, en complementarietat a la participació a les eleccions.

Malgrat que s'hi senten generalment més identificats, reconeixen que la participació a través d'aquests canals continua sent baixa. Les raons que es relacionen amb aquesta baixa participació són molt similars a les que hem vist que afecten a la baixa implicació política general, com l'emergència de valors vinculats a l'individualisme i el consumisme, la prioritització de la pròpia comoditat o la manca de resultats visibles més o menys immediats sobre les seves vides. Els mateixos joves fan esment de la manca d'actitud crítica i de cultura de 'queixa' per part de la ciutadania, i un pes excessiu dels interessos de caràcter individual.

Hay muchas maneras de boicotear algo, no tienes que hacerlo a las malas, pero yo que se, a mi lo que me da rabia es que todo el mundo se mueva para las mismas tonterías.

(Noia, de 19 a 24 anys)

Els joves reconeixen que predominen les actituds passives i conformistes, de manera que per que una manifestació o un acte similar tingui una bona resposta per part de la ciutadania cal que s'hagi produït una situació extrema o molt colpidora.

Jo crec que passa això: que no ens arriba realment allò que dius: 'Jo és que per aquí no passo'... N'hi hauran uns quants que sí, però els demás diran: 'Bueno, més o menys, pues mira, anem fent.

(Noi, de 19 a 24 anys)

Aquesta actitud conformista predominant sol considerar-se específica del context espanyol, a l'hora que es contraposa a la situació que es viu a altres països europeus, com per exemple França.

La mentalitat a França és diferent. I a mesura que vas pujant Europa, és molt més diferent. Podem demanar, però no ens involucrem. Ens queixem tots del preu de la vivenda, però qui va anar a la manifestació? Molt poca gent.

(Noi, de 19 a 24 anys)

Els joves afirmen que les dificultats per a la mobilització ciutadana responen a una manca de consciència col·lectiva, i identifiquen una responsabilitat compartida entre els polítics i els mateixos ciutadans/es, entre ells els joves. Alguns confessen sentir-se decebuts per l'assistència massiva de joves a accions relativament insignificants a nivell polític -com per exemple, el macro-botellón organitzat en contra de la llei que prohibeix el consum d'alcohol al carrer-, mentre que altres convocatòries amb major transcendència política i social -com els actes de protesta a favor de l'habitatge digne- han tingut una baixa resposta ciutadana.

Jo també crec que és una decepció pels joves. És pels polítics i per nosaltres mateixos, que en comptes de reivindicar, de sortir al carrer i dir : 'Els polítics no ho esteu fent bé..., l'habitatge..., la precarietat laboral...'. Tenim la mateixa precarietat laboral que França, i per què nosaltres fem un macro-botellón i ells es mobilitzen?

(Noi, de 19 a 24 anys)

Només una part minoritària dels joves considera que actualment hi ha una tendència creixent a la reivindicació per part de la població en comparació al passat més immediat, tot i que depèn molt dels entorns i de la informació disponible, que segons és escassa. Els joves que estan en contacte amb contextos amb una major tendència a la mobilització són conscients de que en el fons formen part d'una minoria, i que per tant no es tracta d'un comportament generalitzable. Aquests joves fan referència al poder del boca a boca, impulsat darrerament amb l'ús de les noves tecnologies, com a mitjà de sensibilització política:

Jo també crec que estem donant passos una mica més avançats i sobretot quan veus aquestes actituds en plan més manifestacions, més actes. La gent surt al carrer, potser no sap ben bé per quin motiu, o potser es deixen anar o segueixen la corrent però el que està clar es que estem vivint una tendència que potser fa deu anys o abans no crec que l'haguéssim vist.

(Noia, de 19 a 24 anys)

En el cas català, s'assenyala que el joves de contextos més afavorits, amb un millor estatus socioeconòmic i un major nivell d'estudis, tendeixen més a la participació política, tal com succeeix entre els adults. Concretament, en el cas dels joves, es posen de manifest algunes particularitats: la signatura de peticions o la participació en manifestacions és més freqüent entre els joves d'un millor nivell socioeconòmic, mentre que el boicot o l'Okupació serien més habituals entre els joves de nivells socioeconòmics més desfavorits (Font, 2002; Observatori Català de la Joventut, 2005).

Els joves de fora de Barcelona es queixen de que les mobilitzacions importants estan excessivament centralitzades a la ciutat, el que redueix enormement les possibilitats de participació d'una part important de la ciutadania. En aquest sentit, els joves de Barcelona tindrien més facilitats per implicar-se políticament que la resta de joves.

A Vilanova és això, les quatre que hem fet al campus ha anat poca gent per que tothom té altres coses a fer. Clar, estàs a Vilanova i has d'anar a Barcelona, llavors que passa, que quasi tota la setmana molta gent està pujant a Barcelona i el diumenge no té ja ganes de tornar (...).

(Noi, de 25 a 29 anys)

Sobre la incidència de la participació puntual-alternativa

En general, tot i que mostren una major simpatia per aquest tipus d'accions, els joves no hi solen reconèixer una forta incidència política. Com hem vist, per a la majoria, aquestes accions participatives són importants en tant que suposen una presa de consciència col·lectiva –i especialment, per part de la classe política– del descontent d'una part de la població. En definitiva, visualitzen una insatisfacció ciutadana.

Només alguns joves reconeixen una certa incidència d'aquest tipus d'accions, més enllà de l'expressió del descontent de la ciutadania. Per alguns, per exemple, la participació en manifestacions i accions similars té efectes positius de cara a la sensibilització política ciutadana, a mig i llarg terme.

Els joves que valoren més positivament la utilitat política de les manifestacions i altres accions similars consideren que un dels factors més importants a tenir en compte pel que fa a la incidència és la reacció de la ciutadania davant la convocatòria i, concretament, el nombre de manifestants o simpatitzants que provoca. De fet, un dels elements que més mencionen els joves com a factor desmotivant de la participació està relacionat precisament amb la consideració de que es tracta d'accions minoritàries.

En aquest sentit, que en el marc del sistema polític democràtic, es considera legítim que els polítics rectifiquin les seves decisions davant les mostres d'insatisfacció ciutadana. En canvi, alguns dels joves militants de partits polítics qüestionen el fet de tirar enrere decisions polítiques preses per un govern escollit de forma legítima, per la pressió d'una part de la ciutadania.

Una part important dels joves qüestionen la utilitat de les manifestacions i altres accions puntuals de caràcter alternatiu, independentment del nombre de gent que es mobilitzi. L'exemple que es posa més recurrentment com a mostra de la manca d'incidència política de les manifestacions ciutadanes és el de les mobilitzacions contra la guerra d'Iraq. Els joves afirmen que el fet que aquestes accions ciutadanes no provoquessin una rectificació de la decisió del govern d'enviar tropes a Iraq va provocar un sentiment molt pronunciat de decepció, passotisme, i de manca general de confiança

Es que mira la gent amb el 'No a la guerra'. Van anar 50.000 persones i van fer cas? No. La llei d'educació igual. Llavors, si no veus un resultat, et vas decebent, i penses 'Si és igual doncs em quedo a casa. Total, perdi el temps o no el resultat és igual'...

(Noia, de 19 a 24 anys)

Un altre dels elements que els joves consideren necessari per a que les mobilitzacions ciutadanes tinguin una certa incidència política és la claredat en els objectius i la constància, que depèn exclusivament de la ciutadania. Es reconeix, però, que resulta difícil en ocasions repetir periòdicament les accions de protesta per les conseqüències que hi ha sobre la vida quotidiana:

Jo penso que les manifestacions haurien de ser més continues, jo crec que els joves hauríem de ser més continus, hauríem de tenir més constància a l'hora de representar-nos.

(Noi, de 25 a 29 anys)

De la mateixa manera, una part important dels joves manifesten que per a que es prenguin realment en consideració, aquest tipus d'accions participatives han de ser intenses i contundents, i s'han de dur a terme de forma continuada en el temps. Les mobilitzacions dels joves francesos contra la llei del Contracte Laboral de Primera Ocupació es posa sovint com a exemple positiu del poder d'incidència de la ciutadania quan aquesta s'organitza mínimament i pren consciència dels seus interessos col·lectius. Es valora especialment la determinació i la tenacitat de les protestes. Aquesta actitud s'oposa a la passivitat dels joves catalans i espanyols, per exemple en el tema de la vivenda digna o e l'enviament de tropes a l'Iraq.

D'aquest exemple els joves dedueixen que per a que tinguin incidència, les mobilitzacions han de ser intenses i amb un alt nivell de participació ciutadana. Tot i que la majoria de joves o valoren críticament, es considera inclús que les accions poden arribar a ser violentes, per a que facin una veritable pressió i aconseguixin el seu objectiu.

Jo crec que no és la violència, jo crec que es la pressió que fa que durant cert temps, el que sigui, estigui aturada la universitat, es facin vagues, es tallin els serveis públics, es tallin els trens (...).

(Noi, de 25 a 29 anys)

Sí manifestació, mirem el cas de França i molt be, funciona però has de ser molt fort i molt bronques per que la gent s'enteri i tingui un valor així important per que la gent sinó no (...).

(Noia, de 19 a 24 anys)

Els joves de famílies immigrades assenyalen en aquesta mateixa línia la importància d'unificar millor els interessos de la ciutadania, i fer accions realment contundents, ja que consideren que el fet de dur a terme protestes aïllades pot acabar provocant un cert rebuig per part de la resta de ciutadans.

Yo es que también creo que estos movimientos que vos decís debía comenzar por una unificación porque si ahora cada uno jala para su lado ninguno se va a quedar con la mesa y vos aquí en Cataluña ves muchas manifestaciones que a la gente mas bien se va volviendo inmune (...). Habría que empezar por una unificación para que eso realmente tenga fuerza.

(Noia, de 19 a 26 anys)

Un altre dels aspectes a tenir en compte de cara a millorar la incidència d'aquest tipus d'accions alternatives, segons assenyalen els joves, té a veure amb el ressò mediàtic que aconseguixen tenir. Els joves són conscients en aquest sentit del rol que juguen els mitjans de comunicació.

En termes generals, es reconeix a aquest tipus de participació una incidència molt focalitzada a nivell local, en l'àmbit de l'entorn més proper. A més, sol assenyalar-se el recolzament de les accions reivindicatives per part d'un suport mediàtic i/o institucional com a element fonamental que facilita l'impacte social i polític que se'n deriva.

Finalment, els joves manifesten que, en part, la incidència de les mobilitzacions dels ciutadans/es varia en funció dels interessos polítics prioritaris del moment. Alguns consideren inclús que els resultats depenen més de la intenció dels mateixos polítics que del seguiment de la protesta per part de la població.

En el cas de la guerra, abans d'anar-hi quants cops es van fer manifestacions i no va sortir quasi tota la població? I què? Es va enviar igual. El problema no és de que hi vaig més gent o menos, bueno, també influeix, però suposo que és més pels interessos que ells tinguin pel mig.

(Noia, de 19 a 24 anys)

Els joves de moviments socials consideren excessivament puntual la participació a través de manifestacions. Aquests joves coincideixen amb la resta en què són formes per visualitzar un problema davant la societat i les institucions polítiques, però més enllà d'aquesta funció posen en dubte la seva utilitat per a la transformació social real.

És una manera de fer-se veure, però no de canviar res. Perquè realment una manifestació no canvia res. Una manifestació només que la gent vegi que hi ha gent que es mou i que les institucions també ho vegin. Però realment jo crec que una manifestació no canvia res.

(Noi, de 19 a 26 anys)

La instrumentalització de les accions de participació ciutadana

Alguns dels joves es queixen de que no sempre les manifestacions es prenen seriosament per part dels mateixos participants, i que en ocasions acaben convertint-se una festa, més que un acte de protesta col·lectiva. Això reduiria

credibilitat de cara als dirigents polítics i, per tant, les possibilitats d'incidència política.

La gent va allà amb els tambors, es munten unes festes que dius: 'Tu estàs reivindicant o estàs de festa?'. Això jo crec que també és un problema. Com vols que et prenguin en sèrio si tu ets el primer que surts al carrer i vas allà a muntar un sarau... Tampoc és això!

(Noi, de 19 a 24 anys)

Alguns dels joves afirmen que el component lúdic de les manifestacions atrau sobretot a la població més jove, que encara no ha pres consciència de la necessitat de lluitar per qüestions polítiques, i tot el que fa referència a la política els queda encara força lluny. En canvi, segons els joves, els universitaris es manifestarien amb una major consciència i, per tant, amb impacte social i polític més elevat:

A Barcelona jo vaig estar a la manifestació i hi havia molta gent, de veritat, perquè aquí no tenim universitaris i als 15 anys et queda una mica lluny pensar si et faran pagar més o et faran pagar menys, si voldràs fer això o voldràs fer allò. Aleshores, on hi havia universitats hi va haver molt ressò.

(Noia, de 15 a 18 anys)

Una part dels joves es queixa, però, de que molt sovint els mitjans de comunicació i les institucions polítiques acaben criminalitzant les manifestacions i altres tipus d'accions reivindicatives per tal de reduir el seu impacte social i polític. Per tal de legitimar el propi sistema polític, aquests agents instrumentalitzarien les accions ciutadanes donant més ressò als actes vandàlics que a la vessant pròpiament reivindicativa.

En aquest sentit, podem afirmar que la pràctica totalitat dels joves rebutgen clarament les actituds violentes, que creuen que desvirtuen clarament els objectius bàsics de les reivindicacions ciutadanes, i fent-les perdre la legitimitat que tindrien en el marc del sistema democràtic.

Molt sovint, es fa referència a les mobilitzacions de la ciutadania francesa o d'altres països europeus com a model a tenir en compte en termes de civisme i d'impacte social i polític:

Nosaltres som espanyols i catalans, hem de seguir un model i podem seguir el model francès, com es mobilitzen els francesos, els alemanys, els nòrdics. Intentar seguir aquest model, no confondre manifestar-se amb vandalisme i no confondre manifestar-se amb el "show" de la juerga.

(Noi, de 19 a 24 anys)

Altres accions reivindicatives

Els joves fan esment d'altres accions reivindicatives –les vagues o els boicots– que consideren que tenen algun impacte polític, tot i que molt reduït. Sorgeix la idea de que la millor fórmula per a l'extensió d'aquest tipus d'accions entre els ciutadans/es és la sensibilització a partir de les mateixes persones. En aquest nivell d'acció política és reconeix un gran poder a la ciutadania.

Hi ha molta gent que està al mig, és desconeixement, per exemple jo això no ho sabia. I a veure, m'ho pot explicar i jo puc estar d'acord i passar d'estar al mig, pel desconeixement, a estar totalment en contra i anar creant una bola.

(Noi, de 19 a 24 anys)

La majoria considera, però, que aquest tipus de reivindicació ciutadana hauria de ser massiva i intensa per a tenir l'efecte desitjat. Es coincideix a assenyalar en aquest sentit que la ciutadania no està preparada –li manca la consciència crítica i el coneixement– per a desenvolupar aquest tipus de comportament polític. A més, el poder dels grans poders econòmics i polítics faria en qualsevol dels casos reduir la influència de la pressió ciutadana. Es posa l'exemple del boicot a les empreses petroleres per qüestions ambientals.

A los que boicoteas normalmente tienen mucho, mucho, mucho más que tu entonces pueden aguantar mucho más que tú. Tú tendrás que doblar las rodillas antes de lo que ellos lo van a hacer.

(Noi, de 19 a 24 anys)

8. Agents de socialització

8. Agents de socialització

Al llarg de les discussions amb els joves, sorgeixen diverses explicacions sobre la distància que senten vers la política. Una de les explicacions més recurrents està relacionada amb el rol que juguen els diferents agents de socialització en el l'interès i la participació política dels ciutadans/es. Cal assenyalar, com hem pogut apreciar, que els joves solen adoptar una posició força passiva, de forma que en només en algunes ocasions reconeixen la seva pròpia responsabilitat en la llunyania que senten vers la política.

La importància dels agents de socialització principals en l'impuls de la conscienciació política ciutadana –i en concret de la població més jove– ha estat llargament estudiada. Així, la sociologia clàssica ha considerat la família, els agents educatius i el grup d'iguals com uns dels centres de la reflexió sobre els joves i la política (Benedicto i Morán, 2002).

En les últimes dècades, s'ha reobert el debat sobre els agents i els processos de socialització, no per qüestionar-ne la importància, sinó per assenyalar i analitzar les conseqüències dels canvis que han sofert. Així, es qüestiona la centralitat del rol educatiu d'aquestes institucions, davant l'emergència de nous agents (per exemple, Internet). Concretament, es considera que els mitjans de comunicació presenten actualment missatges contradictoris mentre que la transformació de la vida familiar tradicional, entre altres coses per les exigències horàries del mercat laboral, hauria debilitat la transferència de valors i actituds cíviqes (Benedicto i Morán, 2002).

En termes generals, doncs, els joves coincideixen en afirmar que l'entorn més proper –l'escola, els espais de lleure educatiu, els amics i la família– té una influència determinant pel que fa a l'interès i la implicació política dels joves. Al marge dels casos en que es dona una opció clara de participació política, per exemple a través de partits o moviments socials, s'assenyala la família i l'escola com a agents primers i més importants de sensibilització política i definició ideològica.

A no ser que tinguis les coses clares i vulguis afiliar-te a un partit, que tinguis ja certs interessos, no crec. Ja et dic, el millor mitjà jo crec que és l'entorn. Si l'entorn és proper a explicar-te que jo crec que aquest partit tal cosa o aquest altre tal cosa, ja et fas una idea que és el que t'interessa.

(Noia, de 19 a 24 anys)

Com veurem amb més detall, la valoració que els joves fan de l'educació política que reben per part dels principals agents de socialització és força negativa. En general, sol considerar-se

que no eduquen per a impulsar una veritable consciència política o per expressar les opinions personals.

En mi casa, y en el colegio al que he ido, yo no siento que me hayan educado para dar mi opinión sobre política o para interesarme (...). A la que he salido de ese círculo entonces sí empiezas a entender más cosas y empiezas a buscar información o comentas, sales a la calle, votas o no? Pero yo creo que en general no nos educan para eso y creo que es muy importante y que debería ser así.

(Noia, de 25 a 29 anys)

Un altre dels agents de socialització al que freqüentment es fa referència per la seva importància en la relació que s'estableix entre els joves i la política són els mitjans de comunicació. Casi unànimement, com veurem, els joves adopten una perspectiva força crítica en valorar el rol d'aquest agent.

Finalment, cal assenyalar, que tot i que es reconeix la influència de l'entorn en el comportament polític dels joves, sovint es considera que en última instància la ideologia és quelcom individual i que a partir d'una certa edat, cadascú se l'acaba conformant a la seva manera.

Llega una edad en la que te formas tu propia forma de pensar. Aunque tardes un poco más o un poco menos, con la experiencia, y con lo que ves (...) te formas tu propia ideología. Más o menos verdadera, o más o menos lógica o como quieras llamarlo, pero la tuya. Entonces, la familia te influye un poco pero luego llega una edad en la que tú ya eres independiente.

(Noi, de 19 a 24 anys)

8.1. Família

Juntament amb l'entorn educatiu, la família es percep com un dels agents més importants que influeixen en l'interès que els joves tenen vers la política i en el seu grau de participació. De fet, el context familiar es percep com un context bàsic en la transmissió dels valors durant la infància, que orienten el posicionament que prenen després les persones davant el món, en tots els sentits.

Yo creo que tu infancia define lo que tu serás de mayor, es lo que tu aprendes a ser de mayor. Tu puedes aprender de mayor pero tus valores morales de la vida los aprendes en la infancia.

(Noi, de 19 a 24 anys)

Així, l'escepticisme, el conformisme, la passivitat política o la desconfiança respecte les possibilitats d'incidència ciutadana es consideren actituds que es transmeten en el context familiar, entre altres entorns. De fet, la majoria de joves reconeix que a casa es parla molt poc de política, i que poques vegades els pares expressen una opinió política.

La majoria de gent que conec que parla de política realment és perquè els seus pares hi han estat implicats. Si no han estat implicats en res, no en parlen.

(Noi, de 19 a 24 anys)

Jo els meus pares no parlen mai de política, be, poden parlar alguna cosa sobre un polític en un moment determinat i només per dir una cosa d'ell sobre un tema polític concret (...).

(Noi, de 19 a 24 anys)

La posició socioeconòmica familiar pot condicionar segons els joves la participació política, de manera que a major comoditat i estabilitat econòmica, hi hauria menys implicació política, ja que la voluntat per canviar les coses no seria tant punyent.

La majoria de manobres que hi ha a les obres de per aquí és gent andalusa. És gent que va venir aquí amb moltes necessitats. Ara guanyen diners i els importa un pito les necessitats que tingui el poble i les necessitats que tingui la gent.

(Noi, de 19 a 24 anys)

Malgrat tot, els joves són conscients de que en entorns familiars amb dificultats econòmiques no resulta fàcil educar i transmetre una veritable sensibilitat política per la inminència de les necessitats quotidianes i per la manca de capital cultural general.

La influència familiar es considera igualment important en el posicionament ideològic dels joves, i en la seva simpatia per determinades tendències o partits.

Això va a lligat a la mateixa de viure, però a casa sé que mai ningú votaria a la dreta, i això que tenim la llibertat per fer-ho però ja és una cosa que l'aprens.

(Noia, de 19 a 24 anys)

Moltes vegades les conviccions polítiques venen per la família. T'ho inculquen de petit, de 'lo malo es malo y lo bueno es bueno'.

(Noi, de 19 a 24 anys)

En aquesta línia, Maravall (1975) assenyala la importància de la família en la continuïtat política i ideològica durant la dictadura. Igual que en altres països que han patit ruptures més o menys prolongades dels seus sistemes democràtics - com per exemple Itàlia-, la memòria política a través de la vida familiar, ja sigui explícitament o implícita, ajuda a assegurar la supervivència de la cultura política i de les lleialtats ideològiques.

En este sentido, el caso de Espanya vendría a fortalecer la teoría de las similitudes ideológicas intergeneraciona les debidas a procesos de socialización dentro de la familia. (Maravall, 1975: 206)

Així, per aquest autor, les comunitats, els partits i les famílies haurien actuat en tant que 'portadors socials' de les ideologies, més enllà de les restriccions i les reprensions d'un règim no democràtic (Maravall, 1975).

Un dels exemples més clars de la importància de la família en el posicionament ideològic és la transmissió del sentiment catalanista.

Malauradament, quan a mi em pregunten quina nacionalitat tinc o de quin país sóc, jo no puc dir que el meu país és Catalunya perquè no està reconegut com un país, vale? Dic malauradament perquè, serà per l'educació que jo he rebut a casa meva, o pel que m'han ensenyat, òbviament. Cadascú tendim una mica al que hem viscut a casa.

(Noia, de 19 a 24 anys)

En aquest sentit, alguns joves de famílies immigrades procedents d'altres punts de l'Estat espanyol remarquen la importància d'haver-se socialitzat a Catalunya en el procés de definició ideològica personal i, més concretament, en el desenvolupament d'un sentiment catalanista. Aquests joves manifesten per exemple la seva major sensibilització en aspectes com l'ús i la protecció de la llengua catalana, que els diferenciaria de la generació dels seus pares.

Mi padre habla de un negocio, por ejemplo, y le obligan a poner el nombre en catalán. 'Por qué tengo yo que poner 'escales' si soy de Córdoba?' (...). Pero en cambio yo, que he vivido aquí y que soy de izquierdas,... creo que sí que te puede influir donde vives.

(Noia, de 19 a 24 anys)

Tot i així, en alguns casos es considera que la influència que desenvolupa la família pot ser la inversa a la desitjada, sobretot entre els adolescents. La joventut seria de fet l'etapa durant la qual les persones es formen el seu propi criteri i la seva pròpia identitat política i ideològica.

Jo crec que el que transmeten els pares a un fill pot ser que segueixin molt d'això o que siguin el contrari, perquè hi ha molts fills que passen moltíssim (...).

(Noia, de 19 a 24 anys)

Els joves d'Olot i Vilanova i la Geltrú esmenten amb major claredat la importància de la tradició política familiar, tant pel que fa al partit que es vota com per l'orientació ideològica general que s'adopta. Així mateix, alguns d'aquests joves

perceben limitacions en la diversitat ideològica que existeix en el context polític dels municipis de petites dimensions.

Aquí a Olot hi ha moltes famílies de tota la vida que continuen pensant lo de tota la vida i que es mouen pels mateixos interessos que s'han mogut els seus avantpassats i perquè estan dintre d'un cercle i d'un grup i dins d'una ciutat.

(Noia, de 15 a 18 anys)

Es reconeix també la importància de la transmissió de l'experiència familiar durant la Guerra Civil i després durant la dictadura franquista en la sensibilització política dels joves. En aquest sentit, hi hauria famílies més polititzades que d'altres, amb més o menys voluntat de fer referència a les experiències passades. Com ja hem apuntat anteriorment, la importància del rol de la família en la continuïtat ideològica durant la dictadura franquista és recolzada per alguns autors (Maravall, 1975).

Sigu com sigui, tot i la influència que es reconeix que exerceix el context familiar en el posicionament dels joves davant la política, s'apunta l'existència de diferències generacionals que determinen diferències en les formes d'interessar-se i de participar en política. D'altra banda, s'esmenten algunes diferències relacionades amb el moment del cicle vital. Així, amb el pas a la vida adulta, quan s'assumeixen noves responsabilitats, laborals, econòmiques o familiars, és quan realment arrenca l'interès per la política perquè afecta de forma més directa.

Jo suposo que amb els anys et vas interessant més. Amb 15 anys si no treballes i estàs estudiant, pues bé, la política allà està. Però si vas creixent, vas treballant i et vas fotent a la societat (...), traient-te les castanyes cada dia, ja comences a moure't amb la política.

(Noi, de 25 a 29 anys)

Els joves militants de partits polítics reconeixen els efectes del context familiar en el seu interès i la seva orientació ideològica, tot i que també fan referència a la possibilitat de que per rebeldia els efectes siguin els contraris als desitjats. De fet, alguns d'aquests joves reconeixen l'hostilitat de les seves respectives famílies davant la seva militància política, a l'hora que emfasitzen la importància de les seves relacions socials o el seu propi procés de maduració personal.

Temes de ideologia política tot ve per família. Tota la família és molt polititzada, moltíssim, i hi ha també temes del passat, que si els avis van estar a la guerra... Llavors si estàs a casa i parlen sempre d'història i de política, pues al final acabes tenint unes similituds.

(Noia, de 19 a 26 anys)

No estava al cas de res, i de cop, doncs, quan vaig començar la universitat doncs em vaig començar a interessar i... a casa meva tampoc no s'havia parlat mai de política.

(Noi, de 19 a 26 anys)

Els joves que participen en moviments socials valoren la importància de l'entorn familiar en tant que agent de sensibilització política –fonamental per exemple en el posicionament ideològic–, si bé assenyalen més clarament la importància de les característiques personals com a motiu principal de la militància.

La família perquè vénen de la generació aquesta de la transició i tal, gent esquerranosa i llavors pues suposo que ve una mica d'aquí, i com deia ella també en funció del lloc on et moguis suposo que tindràs unes tendències o unes altres i llavors pues motivació pues lo de sempre, primer que ets una mica inquiet i tot això i tens ganes de fer coses (...).

(Noi, de 19 a 26 anys)

8.2. Educació formal

Després de la família, els joves fan al·lusió a l'entorn de l'educació formal –l'escola primer i després la universitat– en tant que espais que tenen efectes rellevants en l'interès i la implicació política dels infants i joves. Bàsicament, s'identifica la seva responsabilitat en la culturització política, l'impuls de la consciència crítica i l'exercici de la participació (per exemple, a través de l'elecció de delegats de classe o pràctiques similars).

El paper de l'escola i, en general, dels diferents contextos educatius es considera fonamental per l'extensió d'una cultura política bàsica, que impliqui la clarificació dels conceptes més importants. De fet, la majoria de joves afirmen que la seva educació ha estat deficient en aquest sentit, i que això ha provocat dificultats posteriors en el desenvolupament de la seva implicació política.

Potser no m'he vinculat a unes amistats, o els meus pares, la meva família són una mica més passotes en aquest sentit. (...) A nivell educatiu potser també sí que s'haurien de plantejar uns pilars una mica més... més profunds o més forts. Perquè a mi desde luego no em van quedar clars.

(Noia, de 19 a 24 anys)

D'altra banda, s'atribueix a l'educació formal una responsabilitat en la transmissió de coneixements sobre la situació política internacional i sobre història política, local i global.

Es destaca la influència dels professors/es en la motivació, ja que de fet són les persones que tenen un contacte diari amb els joves i que transmeten més directament uns determinats

valors i actituds i per tant una certa sensibilitat política. Alguns fan referència a les experiències positives que han tingut en aquest sentit.

Si tienes un buen profesor que te explica sociales y te hace ver las cosas, que te hace ver la historia, te cuenta la historia y todo lo que ha pasado antes te hace ver la actualidad, porque si no sabes lo que ha pasado no vas a entender de que va el rollo ahora.

(Noi, de 19 a 24 anys)

Malgrat tot, els joves manifesten que l'educació formal reproduïx sovint els valors predominants individualistes i no fomenta la identificació amb causes col·lectives. El potencial de l'escola per impulsar la participació a través de diferents canals, com els partits, sindicats, moviments socials o entitats del tercer sector, es veuria així limitat i en definitiva poc aprofitat.

La educación tiende un poco hacia el individualismo. En las empresas, es lo que decía, hablar de sindicatos como que hablas con alguno... sí, yo soy del sindicato pero que... [riuen] como no lo digas, no? como con un poco de miedo, se habla con miedo, pero un poco por eso, porque te educan un poco en el individualismo, como tu ocupate de lo tuyo y el que venga detrás que aprete.

(Noi, de 25 a 29 anys)

De la mateixa forma que en el cas de la família, es fa esment de la influència del context de l'educació formal en l'orientació ideològica dels joves, especialment en escoles que tenen una tendència política clarament definida.

Majoritàriament, els joves opinen que l'accés a l'educació post-obligatòria pot facilitar el coneixement i la comprensió del funcionament del sistema polític i dels seus agents principals, així com el desenvolupament d'un criteri polític personal. En canvi, la inserció immediata al mercat laboral un cop finalitzats els estudis obligatoris es percep com un element que allunya de les preocupacions col·lectives i, per tant, polítiques.

Quan vaig començar el batxillerat sí que vaig veure que era una altra cosa, que no és només el que diuen els meus pares o el que digui la televisió sinó que jo he de veure diferents punts de vista i després treure el meu. És això, per exemple, si jo hagués deixat l'institut als 16 anar a treballar, jo aniria del treball a casa, a veure els amics i prou. Tampoc m'interessaria com em pot interessar ara.

(Noia, de 15 a 18 anys)

Així, la universitat s'identifica com un agent clau que afavoreix la conscienciació política, tot i que es reconeix que ha perdut el seu rol respecte a les generacions anteriors. Es percep una certa decepció en aquest sentit, per la pèrdua del paper

central en la sensibilització política i transformació social que en teoria la universitat hauria d'exercir.

Ara, la majoria d'universitats van a fer festa. Si ho preguntes a molta gent, sap a quina universitat és la millor festa universitària que fan el dijous. Però no coneixes a un grup que s'ajunti per a parlar de política i això.

(Noi, de 19 a 24 anys)

A més, malgrat tot, els mateixos joves que han passat per la universitat reconeixen que les conseqüències es donen sobretot en l'interès i en la confiança que es té en les possibilitats d'incidència política, i no tant sobre la participació i implicació real i efectiva. En aquest punt, es contraposa el sistema educatiu espanyol amb el francès, que fomentaria més la participació ciutadana.

Nosotros casi todos hemos estudiado, tenemos más cultura, más educación, hemos podido tener, pero no estamos muy involucrados en hacer cosas.

(Noi, de 25 a 29 anys)

Sobretot en determinades carreres relacionades amb les arts i amb les lletres, la influència de la universitat es considera més rellevant pel que fa a la consolidació de l'orientació política dels joves, especialment en la identificació amb postures alternatives o situades a l'esquerra de l'espectre polític.

La gente que está mas relacionada con las universidades y tal si que es verdad que la gente que ha estudiado más y tal, por el contacto que tienen con profesores y catedráticos pues siempre tiende más hacia la izquierda. En cambio hay gente que estan por la calle que tiende más a la derecha.

(Noia, de 19 a 24 anys)

La relació entre el nivell formatiu i la participació política ha estat estudiada des del punt de vista teòric. Tradicionalment, s'ha considerat que un nivell de formació més elevat es relaciona a una major participació política, però actualment s'assenyala que cal distingir categories dintre d'aquesta ja que no hi ha evidències empíriques que demostrin un augment de la participació electoral amb l'expansió de l'educació superior. En canvi, sí que un major nivell d'instrucció es relaciona amb una major implicació en activitats polítiques no convencionals. Complementàriament, s'assenyala que per considerar qualsevol forma de participació en relació amb el nivell formatiu cal tenir en compte alguns elements que propicia l'educació i que faciliten la participació com un major coneixement o el desenvolupament d'unes habilitats cognitives que faciliten per exemple, la comprensió o la presa de decisions. La universitat donaria accés, per tant, a una major cultura política (Observatori Català de la Joventut, 2005; Benedicto i Morán, 2003).

En definitiva, es considera que l'escola hauria de tenir un rol en la formació i la sensibilització política que no té actualment. En concret, es percep que no es pot transmetre una tendència ideològica però sí coneixements i bases sobre el funcionament del sistema polític actual, així com eines per reflexionar, prendre decisions i participar en política.

A l'escola tampoc poden parlar de política, ni de dretes ni d'esquerreres, perquè és que si no els hi cauria un puro als professors (...) però al menys donar-te les coses de com està muntat el sistema actualment, actualment i no t'ho expliquen com està muntat el sistema actualment.

(Noia, de 25 a 29 anys)

Els joves militants de partits polítics reconeixen el rol que ha exercit la universitat –sobretot en tant que facilita l'accés a una xarxa potent de relacions socials– en la seva decisió de participar en partits polítics.

En canvi, els joves que simpatitzen amb moviments socials donen una importància especial a l'etapa de l'educació secundària, en la mesura en que els va suposar l'accés a contactes personals i a experiències rellevants des del punt de vista de la implicació política desenvolupada posteriorment.

Jo vaig començar a l'institut, que veies doncs gent més gran que t'explicaven més les problemàtiques que hi havia i tu si tenies un mínim interès pues mica en mica... Després jo també he anat evolucionant al llarg del temps, he anat descobrint coses noves, he anat coneixent altres coses, llavors m'he anat ficant amb altres coses.

(Noia, de 19 a 26 anys)

Aquests joves reconeixen l'atractiu que tenen els moviments socials alternatius durant l'etapa de l'adolescència, perquè faciliten el desenvolupament d'un sentiment de pertinença col·lectiva i per la importància que adquireixen els elements lúdics i estètics. A mesura que augmenta l'edat, la importància dels elements ideològics prendria un major protagonisme en detriment dels altres factors.

Els joves de moviments socials adopten una postura força crítica en la valoració del rol de l'escola i de la família en tant que consideren que no s'estan realitzant els esforços adequats per impulsar una veritable consciència política. Segons aquests joves, caldria fomentar l'educació de les persones en tant que subjectes polítics actius i realment participatius, i no exclusivament en tant que subjectes polítics estrictament *consumidors*, és a dir electors. El paper de la família en aquest procés es considera fonamental.

No et crien ni et socialitzen com a agent polític. Com a consumidor, cada quatre anys, en els entorns de socialització clàssics.

(Noi de 19 a 26 anys)

8.3. Educació en el lleure

Els joves que participen en moviments socials fan referència espontània als moviments de lleure juvenil -com l'Esplai o l'Escoltisme- com un context fonamental d'impuls de la consciència crítica, de la participació i de sensibilització política en general. En concret, s'esmenta el caràcter col·lectiu de les activitats que s'hi desenvolupen, la importància que es dona a la reflexió i l'adopció d'una perspectiva crítica així com la necessitat d'adquirir un cert compromís amb el projecte.

De fet, la majoria de joves de moviments socials reconeixen haver passat per un esplai o agrupament, i que aquesta experiència els ha influenciat d'alguna manera en la seva decisió de formar part del moviment en el que actualment s'inscriuen.

Per sobre de tot jo el meu grup afí i la meva formació en aquest sentit va ser això també una mica l'Esplai.

(Noi, de 19 a 26 anys)

Tal com reconeixen els joves implicats en moviments socials, des de la perspectiva teòrica es considera que pertànyer a associacions predisposa a la participació política ja que afavoreix actituds i aprenentatges favorables envers aquesta, com les habilitats socials (Observatori Català de la Joventut, 2005).

8.4. Grup d'amics

El grup d'amics s'identifica com un dels agents que influeix en el comportament polític dels joves, tant pel que fa a l'interès personal com a la tendència ideològica i, en darrer terme, a la implicació política real. En relació a l'interès i la motivació per la política, cal assenyalar que la majoria de joves destaquen efectes més negatius que positius en la pressió que exerceix el grup d'iguals. En aquest cas, com veurem, s'observen algunes diferències importants en funció dels perfils.

Una part majoritària dels joves reconeix que sovint està mal vist parlar de política amb els amics, sobretot -encara que no només- entre els joves de menys edat. I inclús al contrari, hi ha qui afirma que depèn d'en quins ambients queda millor mostrar indiferència respecte a aquests temes, o dissimular els interessos reals en cas de que es tinguin. Això inhibiria l'interès que mostren públicament els joves per la política i, per tant, en moltes ocasions, el seu interès real.

Hablar todo el día de política? No, no está bien visto, es mejor hablar de fútbol. En el entorno que tú te muevas, la política pierde valor. Yo no me imagino que en un instituto de educación secundaria, con 16 años, que estén a punto de entrar en la universidad, hablen de política, vamos.

(Noi, de 25 29 anys)

A més d'estar mal vist, alguns joves manifesten no parlar de política amb els amics perquè senten que no tenen els coneixements ni la informació suficient per fer-ho amb un cert criteri, o perquè intueixen que existeix una divergència d'opinions en el grup que prefereixen no fer emergir. La por a aquesta divergència en les opinions actuaria doncs en el cas dels joves –i presumiblement en el de la ciutadania en conjunt– com a factor inhibidor de les converses de caire polític, més que com un aspecte que les podria enriquir-les i, per tant, motivar.

Jo no parlo de política perquè dic: 'mira, no vull estar de males amb tu perquè sé que per tu és molt important'. I a mi, per exemple, doncs no li dono tanta importància.

(Noi, de 19 a 24 anys)

Per les mateixes raons, els joves coincideixen en afirmar que no parlarien de política amb algú amb el que no tindrien una mínima confiança. Per exemple, la majoria afirma no parlar d'aquests temes amb els companys de feina.

Jo amb els meus amics alguna vegada n'hem parlat, però sí acabes de conèixer algú és difícil dir: 'No, jo sóc de dretes, tu ets d'esquerres, parlem' perquè t'enfrontaràs i acabaràs tenint un pique, (...). Intentes evitar una mica la política per poder-te relacionar una mica amb la gent que t'envolta. La política te la guardes més per casa, per tu mateix.

(Noi, de 19 a 24 anys)

Finalment, una part dels joves reconeixen directament que no parlen de política perquè no els motiva, ja que consideren que tenen altres temàtiques més interessants sobre les que conversar. Com a molt, aquests joves afirmen parlar quan alguna cosa els afecta directament, com per exemple una nova ordenança municipal.

Per motius molt similars, en general es considera que amb l'edat augmenta l'interès per la política, amb independència de la tendència que es dona en el context del grup d'amics. La pressió exercida pel grup seria en aquest cas més baixa: l'interès augmentaria perquè els efectes de la política sobre la vida serien més directes, per exemple, amb l'accés al mercat laboral, o amb l'emancipació i la cerca d'un habitatge.

Contràriament, alguns dels joves de més edat i amb perfils formatius universitaris al·leguen que en els seus respectius grups d'amics es valora positivament l'interès i les

preocupacions polítiques i, per tant, són freqüents les converses sobre aquest tipus de temàtiques. Aquests joves destaquen que precisament el caràcter informal de les converses entre amics permetrien afrontar de forma més relaxada els temes polítics. D'altra banda, de igual manera que els altres joves, aquests assenyalen la confiança amb l'altre com a requisit imprescindible per parlar de política.

Estamos acostumbrados a leer, a opinar entre los colegas y así, però cuando no conoces a la persona tampoco hablas de política, sino entre tu grupo reducido (...).

(Noia, de 25 a 29 anys)

Entre aquests joves, els que tenen família a altres comunitats de l'Estat espanyol manifesten que resulta habitual parlar de política amb els amics que veuen durant les vacances, precisament perquè això sol implicar un contrast entre visions molt diferents, per exemple sobre el context polític català.

Tu círculo de amistades y tal, los amigos del verano y eso, precisamente el tema de la política siempre es un tema que sale mucho porque además ellos te preguntan, bueno, temas del Estatut por ejemplo. (...) Te das cuenta de eso, de que desde ahí el tema del Estatut se ve muy diferente a como se vive desde aquí (...)

(Noia, de 25 a 29 anys)

Entre els amics, les tendències ideològiques no sempre coincideixen. Es sol coincidir amb els amics de tota la vida, però per exemple amb els de la universitat no es coincideix necessàriament. Només una part minoritària dels joves manifesta tenir similituds amb la tendència ideològica i política dels amics o, si més no, una mateixa forma de sentir-se implicat en política.

Procuro tener amigos que tinguin... sí, ideales, en muchos sentidos, ja siguin políticos o sociales o de la vida propia. És en un entorno que m'hi moc bastant.

(Noia, de 19 a 24 anys)

La influència del grup d'iguals en el posicionament polític dels joves es considera en ocasions fonamental, fins al punt que podria arribar a provocar un canvi radical respecte a la tendència inicial. Es destaquen especialment els casos en que el posicionament polític va vinculat a una imatge i una estètica determinades (per exemple, el cas dels *skins*). Es reconeix però que hi ha casos que responen més a un comportament típicament adolescent –bàsicament, la necessitat d'el·laborar-se una identitat pròpia, al marge de la dels adults de referència- que a un convenciment ideològic clar.

Els joves militants de partits polítics reconeixen que no acostumen a parlar de política amb els amics que no formen part del partit.

Yo pensaba que la política no me interesaba, como nunca hablaba del tema...Eso, como en casa no hablaba y con la gente, mis compañeros y tal tampoco, pensaba que no me interesaba.

(Noi, de 19 a 24 anys)

Els joves de moviments socials esmenten igualment la influència del grup d'amics en la decisió de participació a través de moviments socials, tot i que molt per sota de la importància que es concedeix a factors de tipus individual, com la inquietud personal.

8.5. Mitjans de comunicació

De forma molt recurrent, els joves assenyalen els mitjans de comunicació com un dels agents més importants sobre el que es sustenta el sistema polític. Com hem vist, se li atribueixen estretes relacions amb els grans poders econòmics i polítics que regeixen el món, als quals donarien recolzament. Més enllà d'aquest rol en el marc del sistema polític, però, els joves reconeixen la funció socialitzadora d'aquest poderós agent, juntament amb altres institucions, com la família o l'escola. En aquesta línia, s'assenyala força sovint el potencial educatiu dels mitjans de comunicació i la seva responsabilitat en la sensibilització política entre la ciutadania.

Un dels aspectes que més unànimement es destaca dels mitjans de comunicació és el seu poder per crear opinió i mobilitzar la ciutadania en funció dels interessos als que serveixen. Per aquest motiu, com ja hem pogut apreciar en diverses ocasions, els agents polítics se'n servien per tal de mantenir o augmentar el seu poder. Pels efectes del funcionament del sistema polític, els mitjans de comunicació acabarien perdent la seva independència.

La monopolización es lo que hace que manipulen cosas y maneras de pensar. Si tú controlas toda la comunicación pues tú puedes hacer pensar de una manera a un montón de gente.

(Noi, de 19 a 24 anys)

En correspondència al rol que se'ls atribueix, molt sovint, els joves identifiquen els mitjans de comunicació com un dels grans agents responsables –juntament amb els polítics i els governs–, de la manca d'interès general per la política. Es considera que els mitjans de comunicació ofereixen una informació de molt poca qualitat sovint manipulada i esbiaixada, a l'hora que no adequen els continguts ni els formats als joves de menys edat. Aquesta visió afectaria especialment a la televisió, i en menys mesura als altres mitjans, com la premsa escrita.

En definitiva, per la seva posició en el marc dels sistema polític, se'ls acusa sovint de manca de transparència, a l'hora

que no se'ls reconeix la seva funció bàsica d'oferir una informació objectiva i de qualitat.

Els joves assenyalen també una certa sobrecàrrega d'informació que en ocasions arriba a saturar-los. Per altra banda, es considera que transmeten exclusivament informació d'interès majoritari, sovint banal, que distreuen l'atenció de la informació política realment important i dificulten l'elaboració d'un criteri polític propi per part dels ciutadans/es.

De la mateixa manera, es reconeix als mitjans de comunicació un rol central en creació de crispació i escàndol al voltant de la política, una de les raons bàsiques de la manca d'interès que ells mateixos reconeixen tenir.

Mira, jo a casa no tinc tele i tampoc miro el diari, per tant no sé gaire res, però pel poc que sento, bueno, veig que ja només veure que s'estan discutint i tot aquests shows (...).

(Noia, de 25 a 29 anys)

Reconeixent el seu poder en tant que agents socialitzadors de primer ordre, es considera que caldria fomentar la transmissió d'informació de qualitat per tal de fomentar la cultura política entre els ciutadans/es, especialment els més joves.

Expressar-ho de forma més neutre i fer arribar més la informació. Et fiquen unes notícies i canvies de canal i és exactament la mateixa. Vull dir, que no t'arriba més informació que la que ells et donen. Potser anem més mancat d'això. Necessitem més informació de la que surt als mitjans.

(Noia, de 25 a 29 anys)

Cal assenyalar que els joves assenyalen la necessitat d'adoptar una actitud crítica per part de la ciutadania a l'hora d'informar-se. Tot i això, només els que mostren una actitud més crítica i una major consciència política fan esment del rol que juguen els mitjans alternatius, com per exemple Internet, en la divulgació d'informació més minoritària.

Els joves militants de partits polítics són igualment crítics amb el rol que desenvolupen els mitjans de comunicació en tant que agents de socialització de primer ordre. Aquests joves assenyalen la manca d'independència política i de diversitat en els mitjans, que els genera desconfiança. Es subratlla la importància d'Internet en tant espai fonamental per impulsar l'interès i la participació política entre els joves. Així mateix, alguns d'aquests joves que resideixen en poblacions petites i allunyades de les ciutats posen de manifest la rellevància que té Internet per tal d'aproximar-se a la política.

Els joves de moviments socials mostren una clara desconfiança en els mitjans de comunicació, que consideren com una de les peces fonamentals en la que es sustenta el sistema. A més, es reconeix el seu poder per crear opinió, i es destaca en aquest sentit la manipulació informativa a la que sotmeten la majoria de població.

Tenen molta influència sobre tot el poble. Si ho diuen a la tele, és veritat. O sigui, això ho he vist jo a casa meva amb els meus pares (...).

(Noi, de 19 a 26 anys)

D'altra banda, se'ls reconeix un rol fonamental en l'estigmatització dels moviments socials, als que criminalitzen a través de la informació parcial i esbiaixada que ofereixen.

De forma molt més evident que els altres joves, Internet es considera com una eina bàsica de democratització de la informació així com una via per accedir a les informacions alternatives.

9. Context històric

9. Context històric

En aquest apartat s'han volgut recollir, per una banda, algunes perspectives teòriques que analitzen les conseqüències del context històric sobre el comportament polític de la ciutadania, i per l'altra, la percepció que tenen els joves al voltant d'aquest context. Com veurem, tant uns com altres coincideixen en assenyalar la rellevància dels efectes del passat en la cultura i el comportament polític.

9.1. Algunes referències al passat polític

Existeix una corrent teòrica important que situa la desafecció política de la ciutadania espanyola en el marc del comportament polític característic de les democràcies de nova creació, bàsicament les dels països d'Europa del Sud.

Aquest tipus de comportament davant la política implicaria actituds variades, com la manca d'interès, el cinisme davant les qüestions de caire polític o la manca d'aprovació de les institucions de representació política. En el context de les noves democràcies, la desafecció política tindria una magnitud, una tendència, uns orígens i unes conseqüències molt diferents als que presenta aquest mateix comportament en països amb de llarga tradició democràtica. Així, els autors d'aquesta corrent teòrica consideren que les tesis tradicionals que tracten d'explicar el comportament polític a la democràcia no poden explicar el que es dona en els països amb un passat recent no democràtic.

Una de les especificitats que es detecta en el cas espanyol és la manca de relació entre desafecció política i legitimitat democràtica. L'experiència antidemocràtica acumulada i el passat històric influïrien negativament en la percepció i avaluació del sistema polític, així com en el comportament polític dels ciutadans. Malgrat tot, no hi hauria efectes substancials en la legitimitat que la ciutadania atorga al sistema democràtic.

Com veurem, l'anàlisi del cas espanyol demostra que aquestes tres actituds polítiques bàsiques –legitimitat democràtica, descontent polític i desafecció política– presenten un comportament diferenciat i independent en els països que han viscut una transició democràtica des de règims autoritaris.

El concepte de desafecció política

Solen identificar-se tres dimensions bàsiques de la cultura política a les democràcies representatives actuals, amb causes, tendències i conseqüències diferenciades: el recolzament a la democràcia i els seus principis, la desafecció política, i la insatisfacció o el descontent respecte al govern i les seves polítiques i accions.

La desafecció política es defineix sovint en tant que sentiment específic que implica una determinada actitud política però que no suposa un qüestionament de la legitimitat del sistema polític democràtic (Putnam i Pharr, 2000; Torcal, 2001).

El término 'desafección política' puede definirse como el sentimiento subjetivo de ineficacia, cinismo y falta de confianza en el proceso político, políticos y instituciones democráticas, que generan distanciamiento y alienación, pero sin cuestionar la legitimidad del régimen político. (Torcal, 2001: 5)

Aquest comportament de desafecció implicaria un allunyament dels ciutadans respecte al sistema polític, i es podria relacionar amb un conjunt de símptomes que van des del desinterès o la disconformitat, a la impotència, la frustració, o rebuig. D'altra banda, segons assenyalen els autors, la desafecció política es podria mesurar a través de dos indicadors bàsics: la percepció sobre la receptivitat dels polítics i les institucions polítiques i el sentiment de capacitació del ciutadà davant la política.

Recentment, alguns autors han demostrat que les teories clàssiques que tractaven d'explicar la desafecció política en el context del sistema democràtic no tenen capacitat explicativa davant el comportament polític dels ciutadans de les democràcies recentment constituïdes. Per a aquests autors, en aquestes democràcies, la desafecció política tindria un caràcter diferent que en les democràcies de llarga tradició, malgrat i provocar símptomes actitudinals molt similars. En primer lloc, per la seva més alta magnitud, i d'altra banda, pel seu origen i per les seves conseqüències específiques.

Segons les darreres teories, els factors explicatius que s'han relacionat tradicionalment amb la desafecció política s'extreuen de les anàlisis de la situació en països en els que la democràcia gaudeix d'una certa tradició, de manera que els seus ciutadans haurien acumulat una llarga experiència de funcionament democràtic. En canvi, a les democràcies recentment establertes, els ciutadans no comptarien amb aquesta experiència, de manera que les seves opinions i actituds respecte a les institucions democràtiques dependrien bàsicament de les seves experiències polítiques anteriors.

Los ciudadanos en las nuevas democracias, en cambio, no tienen la reciente y extensa experiencia que les permita evaluar en los mismos términos el funcionamiento, los logros y actuación de sus instituciones democráticas recientemente establecidas. Lo que es más importante, la única referencia con la que cuentan para evaluar las instituciones y prácticas de las instituciones de representación política y los representantes que los han ido ocupando se remonta a menudo a las

experiencias pseudo o antidemocráticas de su pasada historia política (...). (Torcal, 2001: 4)

En totes les democràcies, el passat polític –democràtic o no– juga un paper determinant en la confiança que els ciutadans dipositen en les institucions polítiques. Així, els ciutadans de les democràcies tradicionals avaluen les institucions polítiques d'acord amb els resultats del sistema i amb el grau d'obertura dels seus mecanismes de participació. La desafecció política en aquests països afectaria sobretot a la població més cultivada, que comptaria amb un major volum d'informació per avaluar els èxits i fracassos del sistema. En les noves democràcies, en canvi, el passat jugaria un rol molt diferent:

En estos países, el pasado constituye un legado cultural que influye negativamente en la percepción y la evaluación de las instituciones democráticas a pesar de sus actuaciones y logros. Los ciudadanos más cultos e informados se escapan de este síndrome de desafección, ya que son precisamente los que están más al tanto del normal funcionamiento, de los mecanismos participativos existentes y de los resultados alcanzados por las instituciones de representación política (...). La desafección y su legado cultural están concentrados, por lo tanto, entre los ciudadanos cuyas evaluaciones están influidas por una socialización primaria negativa acompañada de falta de información. (Torcal, 2001: 35-36)

En canvi, segons assenyalen els autors, els ciutadans que pateixen una major desafecció política a les noves democràcies tenen generalment un perfil diferent: aquests solen tenir més edat i un menor nivell cultural i informatiu. En aquestes democràcies, la desconfiança i el desinterès per la política dependria en bona part de la influència de la socialització, i en menor grau de l'avaluació de les institucions polítiques actuals i els espais participatius (Torcal, 2001). A més, en aquests països, la desafecció política inclouria una percepció desconfiada de les relacions humanes adquirida a través del procés de socialització.

En les noves democràcies, el pes negatiu del passat polític es transmet a través de la socialització, amb conseqüències importants pel que fa a la desafecció política dels ciutadans que no han viscut directament i en primera persona les experiències polítiques més rellevants.

(...) el peso socializante del pasado político es mucho más negativo en las nuevas democracias, ya que han sufrido en mucha mayor medida un pasado político lleno de inestabilidad, manipulación, corrupción y propaganda constante contra las instituciones de representación política. Los ciudadanos de las nuevas democracias están, por tanto, constantemente

condicionados por el peso del pasado a la hora de evaluar las instituciones democráticas del presente. (Torcal, 2001: 4)

En aquesta mateixa línia, la desafecció política en les noves democràcies no dependria tant de factors polítics del present immediat, sinó que mostraria un comportament independent de l'avaluació respecte al funcionament, els èxits i els fracassos del sistema. És per aquest motiu que sol romandre estable davant les fluctuacions en la popularitat d'un determinat govern i de les seves polítiques.

Així doncs, la desafecció política seria independent del grau de recolzament al règim polític. De fet, moltes de les noves democràcies reuneixen nivells elevats de recolzament a la democràcia amb un nivell elevat de desafecció política. En definitiva, es tractaria d'un sentiment estable i reaci al canvi, amb conseqüències durables per a la política democràtica.

La desafecció política a l'Estat espanyol

Els nivells espanyols de desafecció política són més elevats que els d'altres països europeus. Entre la ciutadania espanyola, es detecta un elevat sentiment d'ineficàcia, i una manca força evident de confiança en les possibilitats d'incidència política. Com assenyalen els autors, contràriament al que es podria pensar, aquests elevats nivells d'ineficàcia no són conseqüència de la joventut del sistema democràtic, entre d'altres raons perquè no disminueix amb la consolidació del nou sistema polític.

Entre los españoles se registra un alto grado de desafección política, que se ha mantenido estable durante los últimos veinte años pese a los extraordinarios cambios ocurridos en los ámbitos sociales, educativos, económicos y sobre todo políticos. (Montero, Gunther i Torcal, 1999: 143)

Ben al contrari, els nivells de desafecció política es mantenen pràcticament constants al llarg de les dues dècades posteriors a la fi de la dictadura. Així, alguns autors identifiquen el sentiment d'ineficàcia política com una característica permanent de la cultura política espanyola, que romandria estable més enllà dels canvis sociopolítics que es produeixen durant la transició democràtica. La desafecció política es mantindria estable malgrat el desenvolupament dels mitjans de comunicació, l'augment dels nivells d'educació entre la població, l'avanç en la descentralització política o l'alternança de partits en el govern (Montero, Gunther i Torcal, 1999).

L'estabilitat en la desafecció política no suposaria en el cas espanyol un qüestionament de la legitimitat democràtica. Ben al contrari, el recolzament a aquest sistema polític augmenta de fet durant la transició i s'estabilitza amb la consolidació democràtica. Segons els autors, la legitimitat democràtica a

les noves democràcies seria resultat de l'efecte de transició, que és el canvi actitudinal general que resulta de la política de la transició i la consolidació democràtica (Torcal, 2001: 30).

Pero aún así la democracia española parece caracterizarse por esa inusual combinación de altos grados de legitimidad, que han permanecido estables e inmunes a las fluctuaciones de las percepciones negativas de los ciudadanos sobre el funcionamiento de la democracia, y de niveles igualmente altos de desafección política, también caracterizados por su estabilidad pese a las modificaciones de todo tipo habidas en los entornos políticos, sociales y económicos. (Montero, Gunther i Torcal, 1999: 143)

Desafecció política i participació

L'increment de la desafecció es detecta igualment en el context de les democràcies tradicionals a través del descens de les actituds polítiques i de la confiança en les institucions que sustenten el sistema polític. En aquest cas, però, la desafecció política ha provocat la cerca per part dels ciutadans de mecanismes de participació alternatius, provocant consegüentment una transformació de les institucions democràtiques, del seu funcionament i dels mecanismes de comunicació entre els ciutadans i els seus representants. D'aquesta forma, la desafecció política en aquests països ha provocat un descens en l'ús dels mecanismes de participació convencional, i un impuls en la cerca de mitjans alternatius d'expressió i implicació política, que s'han convertit en la força motor per impulsar la transformació del sistema polític (Norris, 2002; DESA-ONU, 2005).

A les noves democràcies, però, la desafecció política no tindria els mateixos efectes dinamitzadors: en aquests països, la desafecció contribuiria ben al contrari a desmotivar la participació –tant convencional com alternativa–, de manera que estaria provocant un augment de la ja significativa distància entre els ciutadans/es i els seus representants. D'aquesta manera, com conclouen alguns autors:

Mientras las democracias tradicionales están acercándose a una democracia más inclusiva y participativa; las nuevas democracias, sin embargo, van camino de convertirse en democracias más elitistas y menos participativas. Esta diferencia, en la naturaleza de las democracias de estos países, se debe, en parte, a la distinta influencia de la desafección política en las nuevas democracias. (Torcal, 2001: 42)

Algunes pautes intergeneracionals en el comportament polític

S'assenyalen algunes tendències rellevants pel que fa al comportament al llarg del temps de la legitimitat de la democràcia, per una banda, i de la desafecció política, per l'altra. L'anàlisi d'aquestes tendències reafirma la idea de que totes dues actituds polítiques presenten tendències independents.

En primer lloc, pel que fa a la desafecció política, es destaquen poques diferències intergeneracionals. Es tractaria en aquets cas d'una actitud transmesa d'una a altra generació, de forma més o menys estable. El moment del cycle vital i els efectes del període no semblen afectar visiblement aquesta tendència.

Por lo tanto, parece que los cambios sociales, políticos y económicos no tienen incidencia en la valoración de la eficacia externa realizada por las distintas generaciones de españoles durante los últimos quince años. Estos resultados confirman la hipótesis de que la eficacia política y otras actitudes similares de desafección proceden de un largo proceso de acumulación cultural. (Montero, Gunther i Torcal, 1999: 135)

De l'altra banda, el sentiment de legitimitat democràcia patiria un augment amb el pas del temps, a mesura que les generacions són més joves i han estat socialitzades amb posterioritat a l'època dictatorial. Les diferències que s'observen responen, segons els autors, a les circumstàncies en les que les diferents generacions es van socialitzar, i per tant van adquirir els seus comportaments polítics bàsics. El pas del temps, amb els processos d'adaptació i socialització, afavoreix el recolzament de la democràcia sobre els altres règims polítics alternatius.

9.2. La perspectiva dels joves

Les referències a la dictadura franquista sorgeixen de forma reiterada entre els joves, sovint com una època en la que ciutadania estava més implicada en política, compartia uns ideals més clarament definits i una certa consciència col·lectiva.

Per a la majoria de joves, el fet d'haver passat una guerra i una dictadura condiciona el comportament polític de la població. Així, per les limitacions en l'accés als drets polítics i socials fonamentals i les necessitats econòmiques, les generacions anteriors s'haurien vist amb la necessitat d'organitzar-se políticament.

Yo creo que la gente de la generación de mi madre que no le daban nada pues sí eran más luchadores, quizá sí les interesaba más el mirar por lo suyo, porque de hecho creo que estamos perdiendo derechos que a ellos les costó mucho conseguir,

ahora como de entrada todos tenemos cierto nivel pues la gente se acomoda más.

(Noia, de 25 a 29 anys)

Amb l'augment del benestar econòmic i social, la politització ciutadana i la consciència col·lectiva s'haurien anat debilitant, mentre que haurien augmentat les actituds passives i conformistes.

Nosotros no hemos pasado una guerra ni una dictadura como la de Franco, nuestra gran guerra es la espiritual entre nosotros mismos (...). Es otro rollo, otros valores, es la gente consumista, es la gente que lo quiere todo, que lo necesita todo.

(Noi, de 19 a 24 anys)

Segons expressen els joves, també durant la transició democràtica i les primeres dècades de democràcia hi havia més mobilització política ciutadana, com a conseqüència de la indefinició política i social del moment i per l'accés a determinades llibertats polítiques personals. Aquesta situació política específica, en la que creixen les expectatives que es dipositen en la democràcia, hauria fomentat la implicació política general. Així, es considera que l'etapa de transició democràtica va suposar un gran dinamisme polític i social que es va perdre una cop assolida una certa estabilitat en el sistema.

En los ochenta y todo esto que es cuando había tantos cambios en España, en la política... en esos años, la juventud y los trabajadores se juntaban mucho y hacían muchas movilizaciones porque les afectaba muy directamente. Lo que pasa es que ahora está todo más hecho.

(Noi, de 19 a 24 anys)

L'emergència de l'activisme polític durant els darrers anys del franquisme i durant la transició s'hauria estabilitzat doncs al llarg de la consolidació del sistema democràtic, el que es vincula amb l'accés a un millor benestar socioeconòmic i a la creació de l'estat de les autonomies.

Contràriament, els joves militants de partits polítics assenyalen que actualment la implicació política és molt més fàcil que durant el franquisme. S'assenyala la repressió que van haver de patir les generacions anteriors i les seves conseqüències en tant que factor d'inhibició de la participació política. Els efectes de l'experiència franquista es patiria encara en el comportament polític actual d'aquestes generacions.

No hem viscut segons quines etapes històriques que ells han viscut i que les tenen a sobre. Encara que no t'ho diguin ells sempre tenen allò que va passar abans... Perquè nosaltres hem

nascut en llibertat, en democràcia i ala!, venga! Això és molt fàcil, no?

(Noi, de 19 a 26 anys)

La manca de consolidació democràtica

Els joves detecten una manca de consolidació democràtica per herència del franquisme com a factor que influiria en el comportament polític dels ciutadans. Per a la majoria de joves, la situació política actual de l'Estat espanyol estaria a la cua de la que viuen la majoria de països europeus, en els que el sistema i les institucions democràtiques estarien més consolidades. Els efectes positius d'aquesta major consolidació democràtica es veurien per exemple en la maduració de la consciència política entre la ciutadania o en la presència de forts mecanismes participatius.

En España parece que tenemos que ir siempre detrás (...). Entonces, siempre iremos a remolque. Si de aquí a tres años pasa algo parecido en Francia, tendremos ese precedente, pero no creo que aquí se pueda generar nunca un precedente.

(Noi, de 25 a 29 anys)

També es fa esment a la manca de consolidació de mecanismes per canalitzar les reivindicacions de la ciutadania com una de les herències polítiques del franquisme que estaria dificultant les possibilitats d'incidència ciutadana i la participació en general. Com hem pogut apreciar, aquesta situació es contraposaria amb la que es viu en altres països europeus en els que existeix una més llarga tradició democràtica.

En aquesta mateixa línia, s'apunta la idea de que actualment la població no té una actitud suficientment crítica i vigilant vers el funcionament dels governs i en general del sistema polític.

La gent diu: 'segurament ja ho estan fent bé'. En canvi abans tothom era d'un partit i el meu avi va estar a la presó i el meu pare també... Hi havia una implicació política, i el parlar català i totes aquestes coses.

(Noia, de 19 a 24 anys)

Malgrat que la majoria de joves són conscients de l'especificitat política de l'Estat espanyol en relació a altres països democràtics, una part minoritària fa referència a l'etapa republicana precedent al franquisme com a etapa política fonamental en la que l'Estat espanyol va ser pioner en molts aspectes socials i polítics.

10. Context social

10. Context social

10.1. Condicions socioeconòmiques dels joves

Els joves, com a col·lectiu amb característiques i circumstàncies pròpies dins la societat, afronten dificultats concretes, de les quals destaquem les principals.

La problemàtica de l'habitatge

Una de les problemàtiques més esteses a la nostra societat actualment és la dificultat d'accedir a una vivenda, per l'elevat preu de l'habitatge. El fenomen és especialment preocupant a Barcelona, tot i que afecta al conjunt del territori català.

Aquesta realitat colpeix especialment els joves que estan en edat d'emancipar-se de la vivenda familiar. De fet, viure a casa dels pares és un tret definitori dels joves actualment. Només un 14,3% dels joves de 20 a 24 anys i un 44,2% dels joves de 25 a 29 anys estaven emancipats de la vivenda familiar l'any 2001 (Observatori Català de la Joventut, 2006). I des d'aleshores, els preus de l'habitatge no han fet més que augmentar de manera geomètrica.

En el moment d'emancipar-se, molts joves es veuen obligats a marxar de la seva població d'origen –especialment si són de Barcelona o de localitats on els preus han augmentat més ostensiblement.

La precarietat laboral i econòmica

Si als anys 1980 i part dels 1990 un dels problemes que més patia la ciutadania, i especialment la població jove, era l'atur, avui en dia és especialment la precarietat laboral. Els contractes escombraria –temporals i que permeten al contractant acomiadar sense penalització i sense previ avís als treballadors–són freqüents.

El percentatge de joves amb contractes eventuais és molt superior al mateix percentatge entre els ocupats adults. Aquesta precarietat es concentra en els grups d'edat més joves, però es tracta d'una situació que acompanya els joves durant molts anys de la seva vida laboral (Observatori Català de la Joventut, 2006).

En aquest sentit, alguns joves posen de manifest una certa sensació de desprotecció dels treballadors.

M'han explicat que hi havia partits que lluitaven pels drets del treballador. I si un empresari no volia fer una cosa, doncs el treballador podia anar al partit aquest.

(Noi, de 25 a 29 anys)

En canvi, segons els joves, ara tots els partits recolzarien als empresaris, en bona part perquè interpreten que hi ha empreses molt potents amb molts treballadors que, sota l'amenaça d'acomiadar una part important de la plantilla o de deslocalitzar la producció, aconseguen cessions dels governs.

Així mateix, els sous precaris afecten a una bona part de la població. De fet, el nou terme *mileurista* designa aquelles persones amb bona formació, amb un sou mensual inferior a mil euros i que tenen poques perspectives de millorar.

Aquesta situació d'inseguretat laboral i de precarietat econòmica afecta molt especialment, una vegada més, a la població jove.

Les garanties fallides de l'educació superior

Els joves d'avui en dia són la generació més preparada de la història. Molts pares i mares d'aquests joves es senten desconcertats perquè van mentalitzar els seus fills de la necessitat d'estudiar, per la garantia que suposava de viure millor que els seus progenitors, i a l'hora de la veritat aquests joves tenen més dificultats que els seus pares per tirar endavant.

Així, un 26,2% dels joves de 25 a 29 anys tenien estudis superiors finalitzats l'any 2001. En canvi, el valor corresponent al total de la població en aquell any és de 11,6%. Les mateixes dades de l'any 1996 indiquen que, dels joves de 25 a 29 anys, un 19,9% tenien estudis superiors, mentre que en la població general aquest valor era de 10%. Per tant, s'observa una tendència a l'alça entre els joves a cursar estudis superiors (Observatori Català de la Joventut, 2006).

Perspectives econòmiques globals

Alguns joves són conscients de la situació demogràfica del nostre país en relació a l'economia. Consideren que en el futur hi haurà molta gent gran –dependent–, molts estudiants universitaris i poca gent treballant –a causa de la baixa natalitat. Perceben que la situació social i econòmica actual – molts estudiants, baixa natalitat– no és sostenible.

La generació dels nostres pares va tenir molt pocs fills (...), llavors vol dir que hi ha molt poca gent [jove] per mantenir molta gent [gran], i si a més hi sumem que moltes persones [joves] han de ser mantingudes perquè estan estudiant, perquè hi ha molta gent estudiant ara, i abans no era així.

(Noia, de 15 a 18 anys)

Les dades econòmiques actuals fan pensar que, si no canvia la tendència, els joves que ara estan cotitzant i que tindran pocs fills –per l'endarreriment de l'edat d'emancipació i, en

conseqüència, de procreació, a més de la tendència actual de les parelles joves de tenir un fill o dos- tindran dificultats per rebre una pensió de jubilació en el seu moment, per la impossibilitat del sistema d'arribar a cobrir les pensions de jubilació d'una població cada vegada més envellida i amb pocs joves.

Es pot afirmar doncs que el col·lectiu de joves es troba actualment en una situació de precarietat socioeconòmica. Dades de l'any 2001 mostren que un 78,1% dels joves de 20 a 24 anys i un 64,7% dels joves de 25 a 29 anys tenen una categoria socioeconòmica baixa, per un 61,5% del conjunt de la població catalana (Observatori Català de la Joventut, 2006).

Una de les queixes més recurrents que expressen els joves és que consideren que aquestes preocupacions estan deslligades del debat polític.

10.2. Valors socials

Els joves són el reflex del que la societat és, però són més visibles com a col·lectiu que altres grups socials, i per tant se'ls atribueixen qualificacions que es podrien assignar al conjunt de la societat.

Diferències entre joves i generacions anteriors

D'altra banda, alguns autors creuen que els joves comparteixen uns valors que contrasten amb alguns dels fonaments de l'ordre establert (Castells, 2005) i que difereixen dels de generacions anteriors a causa de l'Estat del Benestar i dels mitjans de comunicació (Observatori Català de la Joventut, 2005).

Així, els joves no considerarien reprovable o acceptarien amb major grau que generacions anteriors alguns comportaments com no treballar o robar en determinades circumstàncies. En canvi, es refusen molt clarament comportaments de falta de respecte cap a les persones o cap a l'entorn (Castells, 2005).

Així mateix, l'Enquesta Europea de Joves i Valors (2002) mostra resultats en aquest sentit. Els joves catalans d'entre els 18 i els 29 anys, i sobretot els que tenen menys de 24 anys, consideren que 'reclamar a l'Estat beneficis als quals no es té dret' és justificable, en més ocasions que els adults.

Aquesta mateixa tendència es reproduïx en 'l'acceptació de la pràctica de pagar en efectiu coses o serveis a fi d'evitar impostos', que justificarien amb més freqüència els joves, especialment els menors de 25 anys.

Per altra banda, els joves igual que els adults consideren que 'garantir la satisfacció de les necessitats bàsiques de tots els

ciudadans' és més important per considerar justa una societat que altres afirmacions com 'el reconeixement de les persones a partir dels seus mèrits' i, en menys mesura, 'l'eliminació de les grans desigualtats d'ingressos entre els ciudadans'. Així i tot, entre els joves amb edats compreses entre els 18 i els 29 anys es percep com a més important aquest últim ítem que entre generacions anteriors (Estradé et alt., 2002).

10.2.1. Valors predominants a la societat

Individualisme

Un dels valors predominants en la nostra societat és l'individualisme. Els interessos individuals passen molt per davant dels col·lectius. Per part de gran part de la ciutadania, l'energia i el temps es destinen pràcticament de manera exclusiva a l'assoliment dels objectius individuals.

Es pot afirmar que hi ha una crisi de l'esfera pública, d'allò comú, del que traspassa la individualitat, i no només de la política. Els joves també consideren que actualment s'ha perdut la consciència de comunitat, i fins i tot de classe social entre els treballadors.

Es que també un altre tema és que cada cop més, les persones són més individualistes. És a dir, ja no hi ha col·lectivitat. Abans sí. Abans la fàbrica, ui, tothom, els obrers, el sindicat. Ara som individualistes.

(Noi, de 19 a 24 anys)

De la mateixa manera, la pràctica de l'oci és més individualista que en el passat. Les activitats en grup estan desapareixent en favor de formes d'oci més individuals (escollar música en un aparell mp3, els videojocs, els jocs d'ordinador,...), que es desenvolupen en espais privats, majoritàriament a casa (Sassoon, 2006).

De fet, el que interessa de la política i de l'esfera pública a gran part de la ciutadania és el que els afecta de forma individual i concreta. Els joves són conscients d'aquesta realitat:

Lo único que importa es como ha ido mi día, cuando llego a casa y me tumbo en la cama y pienso si el día ha estado bien y yo digo oye pues mira, he estado con mi novia, con mi pareja y he hecho esto y esto otro, he visto a mis amigos... Entonces pues ya estoy bien.

(Noi, de 25 a 29 anys)

El pagès no vol la carretera aquí, fa una mica de fressa i de cop i volta calla. Què vol dir? Que el que vol és diners, aquest tio. Aquells del Carmel: molta fressa, moltes manifestacions i de cop i volta va callar tothom. Tothom va callar! Tothom!

(Noi, de 25 a 29 anys)

Aquesta reflexió enllaça amb la valoració que els joves fan dels polítics, de qui opinen que posen els interessos personals per davant dels col·lectius i de que obtenen un benefici econòmic personal de la seva posició pública. Sense explicitar-ho, atribueixen els mateixos valors als polítics i a la societat que aquests representen.

Consum

L'individualisme és una de les conseqüències més clares i directes de la societat de consum. La societat de consum està lligada a l'economia de mercat, basada aquesta en l'equilibri entre l'oferta i la demanda. Aquesta forma d'organització social es caracteritza pel consum massiu de béns i serveis, disponibles gràcies a la producció massiva dels mateixos. (Wikipèdia, 2006)

Una de les característiques de la societat de consum és l'escurçament de la vida dels productes, convertint-los en obsolets en un període de temps molt curt. El consegüent desenvolupament de la tecnologia els substitueix per altres més avançats o amb més i millors prestacions. A més, els terminis en què un producte queda obsolet es redueixen amb l'avançament tecnològic, fins al punt que un producte tecnològic queda obsolet al cap de poc temps de la seva adquisició.

Aquest sistema necessita retroalimentar-se mantenint o augmentant els nivells de producció i de consum. Això fa que es fomenti el consum en la nostra societat, sobretot a través dels mitjans de comunicació, i especialment als joves. Des dels mitjans de comunicació se'ls bombardeja amb publicitat per assegurar-se que entren de ple en la roda del consum. Això és degut al fet que la joventut té molt a veure amb un concepte de mercat. Allò jove ven i els joves compren, consumeixen.

De totes maneres, segons alguns joves, totes les institucions – inclosos els governs- estarien interessades en mantenir i alimentar aquesta roda per mantenir el control sobre la població. La tesi seria que, mentre les persones consumeixen, no pensen en posar en dubte els estaments de poder, no es mobilitzen, no reclamen ni són conscients dels abusos dels poders públics.

Ahora mismo lo que está haciendo el Estado (...) es crear tontos útiles, que mientras tengas para comprarte un coche, un piso y unas zapatillas o unos Levi's, ya está todo arreglado.

(Noi, de 25 a 29 anys)

Entre altres, aquesta realitat té com a conseqüència la sobrevaloració de les possessions materials, del tenir, entre la població. Tot i que el conjunt de la societat està immers en aquesta roda, els joves, per l'etapa de la vida en la que es

troben –que implica una major inquietud per descobrir el món i més obertura a l’hora de provar coses noves, així com la identificació amb el grup d’iguals i/o la necessitat de sentir-se acceptat, que molt sovint s’expressen mitjançant l’ostentació de símbols materials-, són més susceptibles de convertir-se en víctimes (i, per tant, agents) del consum desmesurat i indiscriminat.

Aquesta situació es basa en un plantejament eminentment individualista, que exclou els valors de compartir i de tenir en compte allò col·lectiu –com les conseqüències mediambientals del consum, per exemple.

Immediatesa

D’altra banda, la immediatesa marca els temps actuals també. La pròpia naturalesa de la societat de consum –amb el sistema de crèdits bancaris, entre altres exemples- permet obtenir l’objecte desitjat de manera immediata en alguns casos, o molt ràpida en altres ocasions. Així, en general els joves estan acostumats a aconseguir els objectes materials del seu desig amb poca demora.

Aquesta particularitat de la nostra societat lligada al consum es trasllada a la relació amb l’esfera pública i la vivència de la política. Així, les formes de participació a les que més joves responen tenen més en comú amb el caràcter efímer dels béns de consum –de poca durada, amb data de caducitat i amb reclam de resultats tangibles i immediats-, que no pas amb un compromís a llarg termini.

Manca de compromís a llarg termini

Així, una de les conseqüències de la immediatesa que caracteritza els temps actuals és la manca de compromís a llarg termini. S’ha perdut la consciència de la importància de treballar per un futur millor, i menys encara per què se’n beneficiïn generacions futures. Els joves són conscients de la manca d’altruisme existent actualment en la societat, entenent que formar part d’una comunitat requereix fer-hi aportacions per al bé col·lectiu.

Sembla que els joves actualment no tenen percepció de futur, estan lligats a l’ara, al present. I sense futur no hi ha ideologia (Andreoli, 2006).

Així es podria explicar la pèrdua de la valoració de l’esforç. En certa manera, la rendibilitat de l’educació ha disminuït –ja que actualment tenir estudis no garanteix aconseguir una bona feina- i per això a alguns joves els resulta poc atractiva la cultura de l’esforç intel·lectual i la constància. (Hidalgo, 2004 i 2006).

Èxit fàcil

La societat de consum i la immediatesa fomenten la cerca de l'èxit fàcil, sense esforç. De fet, en els últims anys, alguns dels programes televisius de més audiència estan basats en aquest principi. Es tracta de demostrar unes certes habilitats davant de la càmera o simplement, de deixar-se filmar la vida, i tot un seguit de programes hi donaran cobertura, convertint als protagonistes en famosos lucratiu.

Conformisme

També hi ha afirmacions que sostenen que l'assoliment de les llibertats socials i d'un cert nivell de vida i de comoditat hauria influït en la pèrdua de l'hàbit de lluitar per les coses i la cultura de la reivindicació.

Ara un està bé a casa seu. Per què? Perquè té una tele, perquè té calefacció, perquè es pot dutxar cada dia, perquè té per menjar i ja està. I té feina. Però un que està en un país que no té feina, que no té per menjar, que passa fred, que passa gana... Clar, aquest sí que té per demanar.

(Noi, de 25 a 29 anys)

Aquí naixeria el conformisme que, tot i que s'atribueix habitualment als joves, afecta al conjunt de la societat. La generació que va protagonitzar mobilitzacions polítiques a finals dels anys 60 i principis dels 70 durant la seva joventut, han deixat de reivindicar passat els anys.

Sovint s'interpreta que aquesta actitud és deguda al benestar adquirit amb la recuperació de la democràcia, i la comoditat que suposa pensar que ja està tot assolit i que ja no hi ha motius per lluitar. Paradoxalment les reivindicacions de l'època van contribuir a la construcció de la societat tal i com és ara. Els membres d'aquella generació són actualment pares i mares de joves. La qüestió és quin missatge estan transmetent als seus fills amb aquesta quotidianitat conformista.

Passivitat

La conseqüència més lògica d'aquest conformisme és la passivitat. I aquesta actitud és fàcil de veure en els baixos índex de participació, malgrat a vegades es sigui conscient de la necessitat de moure's per canviar les coses.

10.2.2. Factors influents

Dimissió de les famílies com a educadors

Aquest argument enllaça amb la tesi que afirma que en molts casos els progenitors dels actuals joves han dimitit com a educadors i deleguen l'educació dels fills a l'escola. Aquests pares i mares van haver de lluitar molt sovint contra l'autoritat

fèrria dels seus progenitors en la seva joventut, tal i com resava el model educatiu de l'època. Una particularitat d'aquesta generació és que, a l'hora de fer de pares, han optat per una educació menys severa i més basada en els pactes entre pares i fills que en les imposicions. Quan aquesta major flexibilitat s'ha entès malament, ha desembocat en molts casos en una pèrdua de l'autoritat per part dels progenitors. Molts d'aquests pares es senten desbordats per la situació i perden la capacitat de posar límits als seus fills.

D'altra banda, aquests pares, amb la voluntat de que els seus fills visquin amb el major benestar material al seu abast, els han donat béns materials de manera massa sovint indiscriminada. Aquesta facilitat per obtenir els béns desitjats per part dels infants i joves ha comportat una pèrdua de la valoració de l'esforç per aconseguir allò que es desitja.

Model de vida familiar

A aquest fenomen s'afegeix el model de vida predominant en moltes famílies, en què els pares i mares tenen horaris laborals molt extensos i dediquen un temps insuficient als seus fills. Sovint aquests progenitors viuen aquesta situació amb sentiment de culpabilitat i substitueixen el temps que creuen que haurien de passar amb els seus fills amb obsequis materials.

10.2.3. Una finestra a la implicació

Espai per al compromís

Malgrat aquest marc social, es pot afirmar que els joves no passen de tot, prima allò individual i immediat, però són conscients del que passa al món i es solidaritzen amb les causes de països més desfavorits.

Els temes que els preocupen de manera més recurrent són la injustícia social i les desigualtats econòmiques i socials entre països.

Perceben moltes desigualtats econòmiques en les societats i consideren que s'accentuaran en el futur. Segons alguns joves, desapareixerà la classe mitjana i hi haurà moltes més diferències socials.

De totes maneres, aquesta polarització entre rics i pobres ja es donaria actualment entre els països del Nord i els del Sud. Consideren que aquesta situació interessa als països desenvolupats i que precisament, si ho són, és gràcies a aquesta dinàmica. En canvi, perceben que es dona la contradicció de que els països més rics en recursos són els més pobres econòmicament.

A un nivell geogràficament més proper, les qüestions que mencionen més tenen a veure amb ETA, l'11-M, les implicacions de la guerra d'Iraq en la política espanyola i el canvi de govern estatal, les relacions entre Catalunya i l'Estat espanyol, l'Estatut, la immigració i, sobretot, tot allò que incideixi sobre la qualitat de vida.

Hi ha una valoració positiva per part dels joves del fet d'interessar-se i de participar en l'esfera pública, de la mobilització i la queixa, malgrat es justifiqui el freqüent immobilisme entre els joves amb argumentacions de diferents tipus.

Però ja no per un fet econòmic, sinó per un simple fet moral, si quan arribes al final de la teva vida i al llarg de la teva vida no has fet res per canviar les coses i t'has limitat a seguir la rutina i a seguir una mateixa vida, jo crec que t'has de sentir una mica malament.

(Noi, de 19 a 24 anys)

Yo veo eso en la tele y me pongo en la piel de la gente y digo: qué pena, pero lo que pasa es que suficiente tienes con lo tuyo para estarte preocupando por lo de los demás.

(Noia, de 15 a 18 anys)

Es creu que fins que la situació personal no està coberta, no hi ha espai per la preocupació pels temes col·lectius. De totes maneres, en el cas dels joves, la realitat de precarietat laboral i, en conseqüència, econòmica i de gran dificultat per emancipar-se fa que sigui difícil cobrir les necessitats personals. És per això, sostenen, que en molts casos no s'arriba a la preocupació pels temes més col·lectius.

El valor de la participació ciutadana

Molts joves són conscients de que problemàtiques com l'habitatge o la precarietat laboral són preocupacions col·lectives, tot i que es viuen com a individuals.

De totes maneres, alguns joves perceben que amb la qüestió de l'habitatge comença a haver-hi mobilitzacions.

Amb el tema de la vivenda la gent es comença a moure, jo tinc la percepció de que, no sé si es fa força o què, no sé si servirà per res però almenys ho intentaré, que som quatre gats, molt bé, i què? Jo hi aniria... però és que en aquestes coses la gent pràcticament no ens n'assabentem.

(Noia, de 25 a 29 anys)

Consideren que s'haurien d'aconseguir mobilitzacions col·lectives des de la base. Creuen que així augmentaria la incidència política de la ciutadania. Els ciutadans, unint-se, aconseguirien més de la política i dels polítics que per separat, i disminuiria el rebuig d'una part de la població per les mobilitzacions petites i contínues. Es posa l'exemple de les

mobilitzacions que han tingut lloc a França contra la proposta de Contracte Laboral de Primera Ocupació (CPE).

En canvi, la gran part dels joves pensen que la majoria de les persones (joves i no joves) del nostre país es mobilitzarien només si sorgís una qüestió que els afectés personalment, de manera directa i immediata, i especialment en el terreny econòmic. Si no és un problema greu o no afecta directament, no es busca el suport de grups.

Amb certa crítica citen les mobilitzacions contra la llei del botellón, com a exemple dels temes que mobilitzen els joves del nostre país.

D'altra banda, creuen que és bàsic educar per conscienciar els infants i joves de la importància de l'esfera pública, i citen de nou com a exemple les mobilitzacions de França com a conseqüència de la cultura política de la ciutadania d'aquell país. Consideren que la població del nostre país no té un nivell de consciència dels drets socials tan desenvolupat, principalment per la joventut de la nostra democràcia.

Te educan un poco en el individualismo, como "tú ocúpate de lo tuyo y el que venga detrás que apriete". (...). Entonces eso, trasladado un poco a lo más grande, pasa igual. Es que yo lo veo así, que es por la educación que tenemos inculcada de esa manera. Y la gente, bueno, yo lo veo imposible que pase lo de Francia, vamos, ¡a años luz!

(Noia, de 25 a 29 anys)

10.3. La joventut com a etapa vital

Concepte de joventut

En totes les cultures la joventut com a període de la vida d'una persona és més o menys llarga i, fins i tot, en algunes cultures és inexistent. En la nostra cultura, la joventut ha passat de ser un període de transició entre la infantesa i l'adulthood, a ser un episodi en sí mateix, amb les seves edats d'inici i de finalització oficialment establertes.

En aquest sentit, els estudis sobre la relació entre els joves i la societat o la política els han analitzat tradicionalment com adults en desenvolupament, més que com a actors socials en sí mateixos. Actualment la recerca sobre els joves i la seva participació en l'espai comunitari es centra més en la seva incidència política i/o social i en les pràctiques que els distingeixen d'altres grups socials, que en els processos i agents de socialització que influeixen en el comportament polític i sobretot electoral dels joves. (Observatori Català de la Joventut, 2005).

Es considera jove tota persona entre els 15 i els 29 anys d'edat. De totes maneres, s'està ampliant aquest marge d'edat

fins als 35 anys. En els últims dos anys l'Institut de la Juventud de España (INJUVE) està tenint en compte aquest interval ampliat en els seus estudis sobre joves.

Aquesta ampliació ha sorgit arrel del retard de molts joves en el procés d'emancipació familiar. D'aquesta manera no són tan evidents els problemes socials d'accés a la vivenda si s'atribueixen a causes vitals i no socioeconòmiques.

Políticament s'associa els joves a la rebel·lia i a l'extremisme, i sovint també a la violència, que es presenta en els mitjans de comunicació en format de notícia breu i sense explicacions causals (Giró, 2003).

La imatge que es dona dels joves, que es caracteritza també pel consumisme, la ingesta d'alcohol i drogues, el llibertinatge i la violència, contribueix a generar alarma social i refús 'del comportament dels joves' per part de la resta de la societat (Castells, 2005).

Diferències amb generacions anteriors

Socialment es considera que, a mesura que una persona es va fent gran, entra al mercat laboral i adquireix responsabilitats, o adquireix un habitatge, és a dir, quan comencen 'les preocupacions reals de la vida', s'interessa més per la política i té més ganes d'estar informada.

Els joves assenyalen que els falta la visió que tenen les persones més grans per poder fer una comparativa i una valoració de la situació política actual. Es considera que els joves tenen menys experiències polítiques i menys referents que els que van tenir els seus pares i mares. Quant més gran, més experiències, i més coneixement.

Quan ets més gran has tingut més vivències de política. Vull dir, una persona que és més gran ha conegut més gent, ha conegut més situacions polítiques i vulguis o no sempre té més base que una persona jove, més coneixement. Ha viscut més èpoques, que si la transició... Tu recordes un, dos, tres, quatre anys enrere i la gent gran pot parlar de més anys.

(Noi, de 19 a 24 anys)

Existeix també la certesa de que, a mida que una persona es fa gran, està més resignada amb la situació política i té menys ganes de canviar-la. Els joves perceben que aquest fenomen és degut al fet que els més grans que ells tenen un major coneixement i una major consciència de com són les coses i de fins a quin punt es poden canviar o no, és a dir, haurien pres consciència de la seva manca d'incidència perquè hi ha poders que ho impedeixen. Això faria que els que ja no són joves es decebin, es resignin i siguin menys lluitadors del que havien estat.

Cuando eres más mayor, como eres más consciente de cómo son las cosas, podrás hablar de 'esto no me gusta y eso tampoco', pero la gente mayor ya no se moviliza
(Noi, de 19 a 24 anys)

Els joves tindrien doncs menys coneixement i també menys experiència política, i això justificaria la seva simpatia vers les opcions més contundents. Segons alguns, doncs, els joves serien més reivindicatius i optimistes, ja que encara no haurien caigut en la resignació.

Jo crec que al revés, els joves es rebel·len més, són més actius, tens més idea de que això pot canviar. Tothom es va tornant més escèptic. Abans però és que et pensaves que la cosa era pura i t'illusionava i amb el temps et vas resignant.
(Noi, de 25 a 29 anys)

Es considera que els drets i els recursos dels quals es disposa determinen la participació política. Així, la dependència econòmica, les dificultats d'emancipació o l'endarreriment d'aquesta i l'accés al dret de vot es consideren els aspectes clau que determinen les diferències en la participació política convencional entre joves i més grans.

D'altra banda, les noves tecnologies, utilitzades més freqüentment pels joves, representen també un factor determinant i diferenciador dels tipus d'accions polítiques que realitzen els joves respecte a les maneres de participació pròpies d'altres col·lectius de població (Benedicto i Morán, 2002).

Una altra diferència entre els joves i les generacions anteriors és la falta de confiança que els primers tenen en institucions com l'Estat, així com la manca d'estructures, a excepció del grup d'amics, que mostrin un model de comportament útil per a 'guiar la vida del jove'. D'aquí neix el concepte d'individualització, que designa la mancança d'un model guia de comportament, fet que implica una construcció més activa de la pròpia vida per part dels joves, que es veurien obligats a prendre decisions i responsabilitats constantment (Benedicto i Morán, 2002).

Els joves també formen part del que s'anomena 'ciutadania per delegació', que fa referència a la situació en la qual determinats col·lectius, com les mestresses de casa o els joves, posseeixen uns determinats drets en la mesura en que mantenen relacions amb el que tradicionalment s'han considerat 'ciutadans plens', és a dir, amb adults econòmicament independents.

Aquest discurs enllaça amb la consideració que la societat demana més implicació i responsabilitat als joves en les qüestions públiques, sense tenir en compte les condicions

d'inferioritat socioeconòmica en què es troben (Benedicto i Morán, 2002).

PART III
REPTES | PROPOSTES

11. Reptes davant del comportament polític dels joves

11. Principals reptes identificats davant del comportament polític dels joves

En aquest apartat queden reflectits els reptes que s'han identificat com els que cal afrontar en relació als joves i la política. Aquests reptes s'han definit a partir de tres fonts d'informació diferents: els joves que han format part dels grups de discussió, els participants al seminari sobre joves i política i els estudis i publicacions consultats.

Els reptes es presenten agrupats en diferents apartats, que deriven dels blocs que van quedar definits al llarg del seminari, i que posteriorment es van prioritzar en funció de la seva importància.

El paper dels agents socialitzadors i els Valors socials són els reptes que es van considerar més importants.

11.1. Allunyament i desconeixement de la política

Un dels principals reptes identificats és l'allunyament manifest dels joves en relació a la política. Aquest és el repte principal en el que es posen d'acord tant els autors consultats, els experts participants en el seminari i les conclusions dels grups de discussió de la recerca actual.

Es percep que els joves se senten molt allunyats de la política. La política és quelcom que no va amb ells. Els joves consideren que els partits, els polítics i els governs no tracten els temes que els interessen i no hi ha resultats visibles i concrets.

Es percep poc interès per part dels joves en temes relacionats amb l'esfera pública, excepte per qüestions que els afecten directament, sobretot temes econòmics o serveis bàsics (treball, salaris, habitatge, peatges, sanitat, seguretat, infraestructures) o en segon terme propers (temes de barri, parquímetres).

Per alguns joves, la política no té efectes sobre les seves vides. En aquest sentit, s'interpreta que no es fan polítiques per temes 'importants': augment del cost de la vida, control immigració, seguretat,...

Temes més socials com el matrimoni entre persones del mateix sexe, els papers de Salamanca o el català a Europa són secundaris pels joves.

Els joves perceben algunes injustícies a nivell mundial i les critiquen, però no es mobilitzen per que els queden llunyanes.

Pels més joves i sense responsabilitats econòmiques i/o familiars, la política encara està més allunyada. S'identifica l'interès per la política amb tenir responsabilitats, emancipar-se i també amb dret a votar.

Els joves diferencien entre dretes i esquerres a nivell teòric però a la pràctica molts no veuen diferències entre les accions d'uns i altres. Aquesta indiferència també afecta al seu interès i la seva participació política.

Els joves consideren que els canvis de legislatura perjudiquen les actuacions polítiques, caldria que hi hagués polítiques de consens sobre grans temes per evitar que es tirin endarrere per interessos partidistes.

Es detecta també una manca de cultura política, especialment entre els més joves, així com un desconeixement important de conceptes i principis polítics. Els propis joves perceben que els falta coneixement polític per comprendre el que està passant.

Els joves si s'interessen per allò que succeeix al món: rebuig de l'excés de poder, de les dictadures, indignació per les desigualtats, la corrupció, les guerres, etc.

11.2. Descrèdit important dels actors i les institucions polítiques

Un altre repte important és l'evident descrèdit dels polítics i de les institucions que participen de la política. Malgrat que la democràcia com a sistema actual polític no està desacreditada, la política es percep com un tema obscur, poc transparent.

Es considera que la corrupció en la política està generalitzada i es dona a tots els nivells, encara que pot variar-ne l'escala. Els joves expressen que la corrupció és intrínseca a l'ésser humà i per tant consideren inevitable en els polítics que porten temps en la política o que tenen poder es corrompin.

La imatge que els joves tenen de la política inclou la lluita entre partits, la cerca de l'anècdota i el descrèdit de l'altre. Aquesta percepció fa que la política es vegi com un circ, perdi crèdit i interès per als ciutadans/es.

Es percep doncs poca coherència entre el discurs polític dels partits i el seu comportament. Es creu en la necessitat d'una renovació de la classe política.

El descrèdit dels polítics arriba fins al punt de que se'ls veu que no són gent del poble, que no tenen les mateixes experiències ni necessitats que la resta de la ciutadania, o sigui que no la poden representar. Cal matisar que, per alguns joves, els alcaldes de pobles petits són una excepció.

Aquest descrèdit dels agents polítics es veu reforçat per una manca d'autocrítica, de coherència, de transparència i d'avaluació de les mateixes institucions. Aquesta manca d'autocrítica suposa una greu limitació a la motivació de la societat per la participació.

Sovint des de les institucions es generen falses expectatives sobre la participació. La poca confiança en l'impacte i la incidència de la participació desmotiva als joves.

Els joves perceben que els governs no promouen realment la participació, que no interessa que la població participi de debò. De fet, hi ha una consciència de poca incidència de la ciutadania davant de la situació política i econòmica. Existeix la idea de que els polítics demanen la participació i l'opinió dels ciutadans, però que després aquesta opinió no és vinculant i no es té en compte.

La implicació en la política local es veu més accessible però sense una incidència real important.

11.3. Paper dels agents socialitzadors

Un altre dels reptes més importants que s'identifiquen és el paper dels agents socialitzadors en relació al coneixement i apropament dels joves a la política.

Els joves consideren que no tenen suficient cultura política perquè ni l'escola, ni la família, ni altres institucions els hi faciliten. Els joves, en general, adopten un paper passiu esperant que siguin els altres els que els hi aportin la informació que ells perceben que els manca.

Els autors i els experts coincideixen en que actualment ni la família ni l'escola dona resposta a la socialització dels joves en relació a la política. Es percep que l'allunyament en relació a la política no afecta tan sols als joves sinó a la societat en general i per tant les famílies i la comunitat educativa no ho perceben com un tema important.

L'educació formal

Davant la falta de cultura política que tenen els joves i que ells mateixos manifesten, des d'alguns sectors es demana que l'escola assumeixi el repte de facilitar aquest coneixement. En aquest sentit, sovint es fa esment de l'experiència d'altres països europeus on des de l'escola es donen assignatures sobre política i civisme.

A l'escola també se li demana que practiqui una educació que fomenti la participació i l'esperit crític entre els infants i joves, com habilitats que faciliten l'apropament a la política i a l'interès per l'esfera pública.

Els centres educatius (especialment l'institut i la universitat) han suposat tradicionalment per als joves un espai d'acostament a la política, tant a nivell d'informació com de relació i contacte amb persones que participen en la política. Actualment, però, s'afirma que especialment la universitat ha perdut el rol mobilitzador en temes polítics que havia tingut temps enrere.

La família

Un altre agent clau en la socialització dels joves en relació a la política és la família.

La família té una forta influència en el foment de l'interès per la política, alhora que influeix en la posició ideològica dels joves. Però, segons els joves, en la majoria de les llars no es parla de política i es transmet la idea de que la política és una cosa negativa i font de generació de problemes.

Molts autors i experts coincideixen, en que la família ha desistit en certa forma de la seva funció educadora en general i per tant també en relació a la política. Això principalment es deu a les dificultats per conciliar la vida laboral i familiar.

En aquest sentit, un repte és el de desenvolupar polítiques de recolzament a la família com un espai clau de socialització pels infants i els joves.

L'administració pública

D'altra banda, un dels principals reptes a afrontar és la contradicció que suposa la institucionalització de la participació. Es considera que l'administració pública té un rol ambigu, un discurs de foment de la participació però sense incidència real en les decisions importants. I per altra part una penalització de la participació que neix al marge de les institucions, especialment a través d'alguns moviments socials.

Alguns experts parlen de una certa infantilització de la participació, en el sentit que des de l'administració es vol institucionalitzar la participació però sense responsabilitat real. Es parla d'una banalització de la participació com un terme que està de moda però que poques vegades té consistència.

S'afirma que les crides als joves per què participin tenen l'efecte contrari, segons es dedueix dels índex de participació.

Aquesta percepció de la participació és un element més que fa que els joves no creguin en la política i en les iniciatives que sorgeixen de l'administració pública.

Partits polítics i polítics

Els joves expressen que els partits i els polítics tenen una funció de representació dels ciutadans/es que a la pràctica no compleixen. Es percep que no hi ha lleialtat amb els electors i que es dediquen més a polemitzar entre ells i a cercar vots que a fer política, sigui al govern o a l'oposició. A més, es considera que hi ha poca cohesió entre els partits polítics, que tots miren pels seus interessos partidistes, que, en general, no es mira pel bé general.

S'accepta que l'accés dels joves a les cúpules dirigents dels partits és difícil, encara que estiguin preparats. A més, es percep que els partits polítics limiten la iniciativa dels seus membres, que no toleren divergències ideològiques.

S'admet que els partits són un agent amb incidència sobre la política, però no l'únic. També ho són les empreses, la ciutadania, els polítics, les associacions). De fet, es considera que l'esfera econòmica determina l'esfera política, i que els interessos de grans empreses passen per damunt de governs. És a dir que en política, els diners i el poder ho són tot.

Es detecta que la identificació total amb els partits es dona amb poca freqüència. Els motius que es donen són la poca transparència, el baix nivell de proximitat amb les necessitats i la identificació ideològica parcial amb els partits. Una de les conseqüències que es desprèn d'aquest últim punt és el baix grau de definició ideològica dels partits, ja que els permet ampliar el ventall de possibles votants. En aquest sentit, sembla que sovint es vota per proximitat, o bé segons el moment, o fins i tot per evitar que surti un altre partit.

Es percep una certa afinitat dels joves amb els polítics que són més contundents a l'hora d'expressar les seves creences, que mostren més claredat ideològica.

La comunicació bidireccional amb els polítics es veu gairebé impossible –sobretot a escala catalana o estatal–, així com també la seva incidència.

Sindicats

Els sindicats estan poc presents en el discurs dels joves. Es denota un allunyament pronunciat vers aquests agents. Tot i que es percep que tenen una certa incidència política, pocs joves hi estan afiliats, a diferència del que passava en altres generacions.

Mitjans de comunicació

S'evidencia una politització dels mitjans de comunicació: els mitjans, les empreses, els partits i els polítics estan relacionats.

Es critica que els mitjans contribueixen a fer que la política es percebi com un 'circ'. Es creu que caldria transmetre continguts polítics importants per televisió (debats, sessions del parlament) i no anècdotes. Aquesta imatge desmotiva als joves a informar-se i mobilitzar-se en relació a la política.

Es percep que la televisió desvia l'atenció de les qüestions importants amb temes banals (*futbol, Estatut*) i es considera que aquest fet no és casual.

Els joves perceben que els mitjans de comunicació tenen una gran influència en la població en general i també en els joves. I que el seu coneixement de la realitat està supeditada moltes vegades a la realitat que volen exposar els mitjans de comunicació.

Malgrat això, el descrèdit dels mitjans de comunicació és molt gran. Es desconfia de la seva imparcialitat i es considera que la majoria de missatges que donen estan manipulats per interessos polítics i econòmics.

Moviments socials

Malgrat alguns joves expressen una certa simpatia per aquests moviments, la realitat és que la majoria dels joves els desconeix i en desconfia.

Principalment es coneixen el moviment okupa i normalment no en tenen una bona imatge: es percep que les seves actuacions responen a la comoditat i a l'estètica, i no a la ideologia. Se'n té una imatge estereotipada i es perceben com a grups tancats.

S'atribueix poca incidència als moviments socials, se'ls considera minoritaris i que actuen a nivell micro (barris, districtes).

A nivell majoritari, els moviments socials no estan arribant amb el seu discurs a sensibilitzar als joves en relació a la política i a l'esfera pública.

11.4. Valors imperants a la societat

Un dels reptes més importants identificats és que els valors que imperen actualment en la nostra societat no afavoreixen l'interès del conjunt de la societat pels temes col·lectius i per la política.

Els valors que destaquen tant els autors, els experts com els mateixos joves són:

- l'individualisme: es considera que la societat prima l'interès individual per sobre del col·lectiu. Per tant, no hi ha sentit de comunitat, de país, de classe social,... Els problemes i les solucions es perceben en clau individual per tant no és necessari involucrar-se en la solució dels problemes col·lectius.

- el consum: en general, a la societat hi impera la llei de mercat. Els diners signifiquen poder i per diners la gent es corromp. Estem abocats al consum pel consum sense valorar les coses que no es poden vendre i comprar.
- el conformisme: la societat marca un model de vida determinat (consumista, individualista) i s'ha d'acabar seguint
- la immediatesa, molt vinculada a la societat de consum: és primordial tenir resultats concrets i a curt termini. El fet que en els processos polítics i socials, els resultats es donen a llarg termini inhibeix la participació (per exemple a partits polítics o inclús en les manifestacions)
- la manca de compromís a llarg termini: relacionat amb el valor de la immediatesa, la societat valora poc el compromís a llarg termini. Això inhibeix de participar en processos que impliquin compromís.
- una certa apatia: cerca de la pròpia comoditat. En el cas de la informació, aquesta s'absorbeix però no es fan esforços per contrastar-la fora dels canals majoritaris

Aquest escenari no fomenta l'interès de les persones –joves i no joves- per l'esfera pública, que tracta del 'nosaltres' i no del 'jo'. Es considera que la política no resol el que afecta a les persones a nivell personal.

En aquest context, un dels reptes més importants és afavorir altres tipus de valors que fomentin la implicació de la societat i dels joves en la política i en la construcció de la societat.

11.5. Situació socioeconòmica

Un repte important que no es pot obviar en relació als joves i la política, són les dificultats objectives que es troben els joves per participar en la política.

Participar no encaixa en les prioritats del dia a dia, no només dels joves, sinó de tota la població. La feina i els estudis ocupen molt lloc i no hi ha temps per a la participació. La precarietat està a l'ordre del dia. És un problema general de la societat, però és especialment punyent amb els joves, per la manca d'expectatives de futur que comporta.

D'altra banda, és difícil passar de la voluntat de fer coses a fer-les realment perquè calen coneixements pràctics i, si no s'ha viscut, no s'entén.

Hi ha també dificultats per seguir i practicar la política com un joc. És complicat de fer arribar aquesta visió a la ciutadania, els canals són difícils. I, des de la posició de la població també és difícil d'incorporar.

11.6. Manca de referents i d'idees força

Un altre repte identificat, en aquest cas, especialment pels experts participants en el Seminari, és la manca de referents històrics, idees forces, i exemples positius en relació a la política.

Es considera que els referents històrics existeixen però que no hi ha hagut una voluntat de fer-los visibles com a societat. Aquest fet està influenciat pel passat històric encara recent de la dictadura franquista.

Falta discurs en aquest sentit, amb el que els joves es puguin sentir identificats i que els pugui servir de revulsiu. Es considera que les generacions anteriors tenien més clars els referents. Alguns d'aquests referents d'altres generacions s'utilitzen més com a icona de moda que com a referent ideològic.

11.7. Empoderament de la societat civil

Per aconseguir un apropament dels joves a la política, un repte identificat és la necessitat d'empoderament de la societat civil.

Des de l'administració i els altres agents socials cal atorgar poder a la societat civil com un agent amb incidència real. Es percep que el poder està molt centralitzat en unes poques persones i/o agents i que aquests no permeten la incidència de la ciutadania.

Les mobilitzacions més massives (els joves fan sovint referència a les manifestacions contra la guerra a l'Iraq) no es perceben com útils ni que provoquin canvis.

Es percep que des dels governs i els partits polítics sols es legitima la participació electoral. I per tant no es dona valor a la participació de la ciutadania per altres vies.

Cal empoderar a la societat civil, i especialment a la organitzada, com espais de participació reals i agents importants en la construcció de l'esfera pública.

11.8. Nous espais de participació

Dins d'aquesta identificació de reptes, un que es detecta es la necessitat de donar a conèixer i potenciar nous espais de participació que aportin les eines, habilitats i els coneixements necessaris a les persones i als joves per poder participar de forma activa en la construcció de la societat.

En aquest sentit, es destaca la importància de l'espai de lleure en la construcció de la identitat juvenil. Les ofertes d'educació

en el lleure que fomenten l'educació per a la participació, competeixen amb altres ofertes, principalment de consum.

Es detecta una manca d'espais nous, espais on els joves puguin provar, experimentar coses. Alguns experts afirmen que hi ha una crisi d'espais d'acció col·lectiva.

Internet esdevé en l'actualitat un espai de socialització que suposa una oportunitat. De totes maneres, sembla que Internet s'utilitza per temes lúdics però no per contrastar o ampliar la informació –hi ha els mitjans per fer-ho.

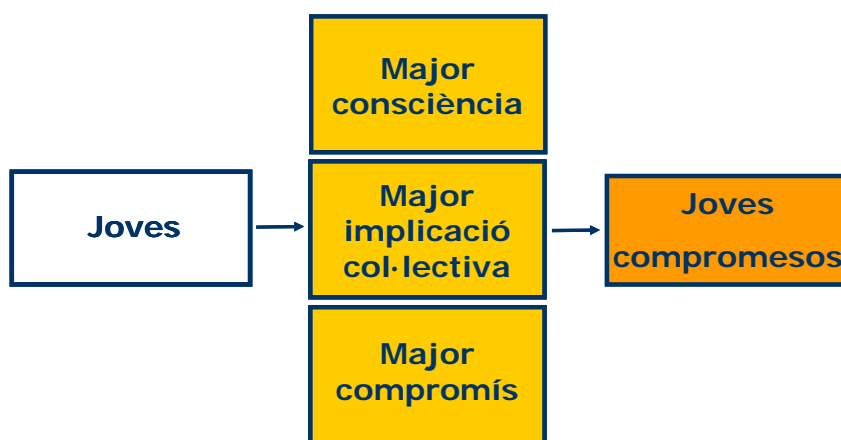
12. Propostes d'acció per a la millora del compromís polític

12. Les propostes d'acció per a la millora del compromís polític dels joves

12.1. Algunes reflexions prèvies

En aquest apartat s'identifiquen algunes propostes d'acció elaborades per tal de millorar el compromís polític dels joves, entès com a procés progressiu d'adquisició d'interés, consciència política i d'adopció d'actituds i comportaments de major participació i implicació col·lectiva.

Gràfic 1. Objectiu del procés de millora del compromís polític

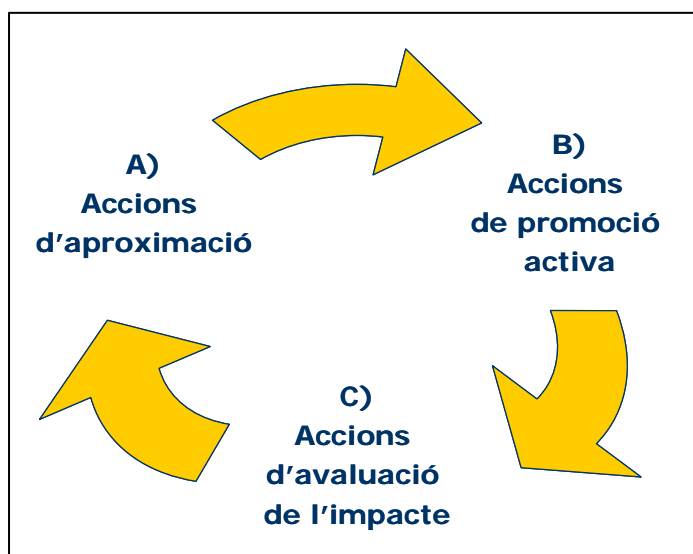
Aquestes propostes sorgeixen a partir de la identificació dels principals reptes a afrontar davant la desafecció política que comparteixen la majoria dels joves. Es nodreixen doncs de la informació aportada pels mateixos joves a través dels grups de discussió, de les fons documentals i bibliogràfiques consultades, de les idees dels participants al seminari i del treball de reflexió propi.

Cal assenyalar que es tracta de propostes pensades per a ser implementades des de cada un dels agents que tenen una relació directa o indirecta amb el col·lectiu de joves: família, escola, Tercer Sector (en especial, entitats juvenils), polítics i administracions, i mitjans de comunicació. Com veurem, les accions no estan dissenyades per a ser dirigides a determinades tipologies de joves sinó que es dirigeixen al conjunt del col·lectiu en global. Com que en la realitat els joves no es troben agrupats per tipologies, entenem que la segmentació en aquest cas no ens permetria arribar al col·lectiu, de manera que s'acabarien elaborant propostes teòriques amb poques possibilitats d'aplicació.

12.2. Les etapes en el procés de millora del compromís polític

Com veurem, les propostes s'estructuren al llarg d'un procés continu, que inclou tres fases consecutives enllaçades de forma cíclica: la fase d'*aproximació*, la fase de *promoció activa*, i la fase d'*avaluació de l'impacte*. Aquest procés ha estat elaborat amb el convenciment de que les accions d'aproximació dels joves vers la política i l'esfera comunitària són imprescindibles per tal d'aconseguir una implicació efectiva posterior en accions participatives.

Gràfic 2. Etapes del procés per a la millora del compromís polític

A) Accions d'aproximació

Les accions d'aproximació suposen un pas imprescindible per tal d'impulsar el compromís cívic. Es tracta d'accions enfocades a superar la distància que existeix entre els joves i la política, superant els prejudicis i estereotips mitjançant la millora del coneixement i de la comprensió del fenomen. Així doncs, aquestes accions tenen tres objectius clarament definits: la difusió de coneixement i sensibilitat política entre els joves; la millora de la imatge dels agents polítics; i el foment de l'actitud participativa dels joves.

B) Accions de promoció activa

Les accions emmarcades en aquesta segona fase de promoció activa impliquen un pas més enllà, un cop superades les primeres resistències, per tal d'arribar a una veritable participació dels joves en l'àmbit col·lectiu i en accions i institucions polítiques i socials. Sobre la base de l'aproximació, les accions de promoció activa han d'impulsar la implicació real i efectiva dels joves en l'esfera comunitària. Els objectius d'aquesta segona fase serien doncs el reforç del vincle dels

joves amb la comunitat i la promoció de la participació dels joves.

C) Accions d'avaluació de l'impacte

Finalment, les accions d'avaluació de l'impacte han de permetre portar un control acurat i permanent sobre l'impacte de les accions prèvies d'aproximació i de promoció activa, per donar un major fonament empíric a les accions posteriors, i corregir-les, si s'escau.

12.3. Agents implicats en la millora del compromís polític

Els agents implicats en aquest procés de millora del compromís polític són diversos, cadascun amb un rol determinat i amb unes responsabilitats específiques. Aquests agents són de dos tipus: per una banda, la família, l'escola i les entitats del Tercer Sector (en especial les entitats juvenils), que tenen una relació directa amb els joves; per l'altra, els mitjans de comunicació, els partits polítics i les administracions, que tenen una relació indirecta amb els joves.

Gràfic 3. Els agents implicats en el procés de millora del compromís polític

12.4. Accions per a la millora del compromís polític

A continuació es presenten les accions per a la millora del compromís polític dels joves. Com s'ha assenyalat anteriorment, aquestes poden estructurar-se a partir dels agents proposats per dur-les a terme, i en funció de l'etapa del procés en la que s'inscriuen.

En primer lloc es presenta una taula resum amb cada una de les propostes d'acció, i posteriorment s'ofereixen fitxes amb informació ampliada de cada una de les propostes.

PROPOSTES D'ACCIÓ

	Agents que intervenen directament			Agents que intervenen indirectament		
	La família	L'escola	Tercer sector (entitats juvenils)	Mitjans de comunicació	Món polític (partits polítics i administració)	Fundació Jaume Bofill
Accions d'aproximació	1) Material didàctic 2) Activitats de lleure familiar	6) Reforma curricular 7) Activitats sobre la història familiar 8) Cicle de xerrades amb joves que participen políticament 9) Cicle de xerrades amb polítics 10) Projectes que connectin l'escola amb l'entorn	15) Espais intergeneracionals als centres cívics 16) Recull de bones pràctiques sobre experiències de participació de joves en entitats del Tercer Sector 17) Jornades sobre experiències de joves que participen en entitats del Tercer Sector	22) Programes divulgatius sobre política 23) Programes monogràfics sobre polítics 24) Espais de reflexió sobre temes deontològics	27) Jornades de Portes Obertes a les institucions polítiques 28) Jornada de reflexió sobre ètica política 29) Millora de la transparència a través de les webs dels partits polítics	34) Fòrum de debat electrònic sobre joves i política amb la participació dels diferents agents implicats 35) Jornades de reflexió sobre el rol dels polítics 36) Jornades de reflexió sobre la tasca dels professionals dels mitjans de comunicació

	Agents que intervenen directament			Agents que intervenen indirectament		
	La família	L'escola	Tercer sector (entitats juvenils)	Mitjans de comunicació	Món polític (partits polítics i administració)	Fundació Jaume Bofill
Accions de Promoció Activa	<p>3) Participació en les activitats dels barris</p> <p>4) Participació en les xarxes comunitàries</p>	<p>11) Projectes d'Aprenentatge Servei</p> <p>12) Comissions per tractar problemes de la comunitat</p> <p>13) Acompanyament en els processos participatius</p>	<p>18) Projectes d'Aprenentatge Servei</p> <p>19) Activitats per fomentar les relacions entre escola i Tercer Sector</p> <p>20) Activitats per fomentar les xarxes territorials i comunitàries</p>	<p>25) Espais de debat per a joves en diaris electrònics</p>	<p>30) Campanyes per la promoció de la participació dels joves a les eleccions</p> <p>31) Creació de mecanismes de consulta directa als joves</p> <p>32) Ajuts i subvencions per promocionar la participació dels joves a la comunitat</p>	<p>37) Recull i publicació sobre Bones pràctiques sobre joves i política</p> <p>38) Convocatòria d'ajuts per projectes de compromís amb la comunitat</p> <p>39) Convocatòria d'ajuts per projectes d'educació en valors</p>
Accions d'avaluació	<p>5) Enquesta panel de participació política</p>	<p>14) Enquesta panel sobre coneixement polític dels joves</p>	<p>21) Panel sobre la participació en entitats del Tercer Sector</p>	<p>26) Estudi sobre la qualitat dels missatges dels mitjans de comunicació en relació a la política</p>	<p>33) Estudi qualitatiu sobre la percepció que tenen els joves dels agents polítics</p>	<p>40) Observatori de la participació política dels joves</p>

1) Material didàctic

Agent impulsor: Família

Altres agents implicats: -

Amb el suport: Administració

Tipus d'acció: Aproximació

Descripció:

Es proposa editar i distribuir material didàctic per a donar recolzament a les AMPA's que vulguin desenvolupar activitats per sensibilitzar políticament les famílies i els nois i noies, i transmetre la importància de la participació ciutadana.

2) Activitats de lleure familiar

Agent impulsor: Família

Altres agents implicats: Escola, Tercer Sector

Amb el suport: Administració

Tipus d'acció: Aproximació

Descripció:

Les activitats de lleure familiar organitzades per les AMPA's poden servir com a espais de sensibilització política de tota la família. Es tracta de fer activitats lúdiques que tractin diferents temàtiques sobre política (per exemple, es poden fer visites comentades a diferents institucions, organitzar unes eleccions a l'escola, assistir a conferències, etc.).

3) Participació en les activitats dels barris

Agent impulsor: Família

Altres agents implicats: Tercer Sector

Amb el suport: Administració

Tipus d'acció: Promoció activa

Descripció:

Per a millorar la implicació política dels joves resulta inevitable fomentar la participació de les famílies a l'entorn més proper, per exemple mitjançant la seva participació en les activitats de lleure que ofereixen els barris. L'assistència a espais d'educació en el lleure, per exemple, és una de les accions que més possibilitats dóna en aquest sentit, perquè existeix una oferta específica per a infants i joves i perquè es tracta d'espais accessibles a la gran majoria de la població.

4) Participació en les xarxes comunitàries

Agent impulsor: Família

Altres agents implicats: Tercer Sector

Amb el suport: Administració

Tipus d'acció: Promoció activa

Descripció:

La implicació de les famílies en les xarxes comunitàries del territori (per exemple, en les associacions de veïns, en comissions de festes, etc.) té conseqüències molt positives des del punt de vista del foment de la participació.

5) Enquesta panel de participació política

Agent impulsor: Família

Altres agents implicats: Escola

Amb el suport: Fundació Jaume Bofill

Tipus d'acció: Avaluació de l'impacte

Descripció:

Es proposa elaborar una enquesta de caràcter longitudinal per fer el seguiment de la participació política de les famílies, amb posterioritat a la implementació de les accions anteriors.

6) Reforma curricular

Agent impulsor: Escola

Altres agents implicats: -

Amb el suport: Administració

Tipus d'acció: Aproximació

Descripció:

Un dels espais amb major potencial per a sensibilitzar políticament els joves és l'escola. La transmissió de coneixement sobre política és fonamental per augmentar la comprensió i fer front als prejudicis i estereotips que existeixen. Una de les possibilitats és reformar el currículum donant una major presència a les temàtiques relacionades amb la política i els fenòmens comunitaris. Per exemple, es proposa oferir assignatures de lliure elecció sobre 'Associacionisme i participació política', i sobre 'Ciutadania i democràcia'.

7) Activitats sobre la història familiar

Agent impulsor: Escola

Altres agents implicats: Família

Amb el suport: Administració, Fundació Jaume Bofill

Tipus d'acció: Aproximació

Descripció:

La sensibilitat política ha de consolidar-se a través d'experiències significatives pels nois i noies, que suposin un aprenentatge vivencial del fenomen. En aquest sentit, el coneixement de la pròpia història familiar en relació als coneixements polítics del passat pot esdevenir una porta a la implicació política. Des de l'escola es proposa realitzar activitats que impliquin la recerca familiar per part dels nois i noies, per exemple mitjançant enquestes o entrevistes als diferents membres familiars, amb l'elaboració posterior d'un material que reculli tota la informació. L'ús de tecnologies audiovisuals pot donar un major impacte a l'activitat.

8) Cicle de xerrades amb joves que participen políticament

Agent impulsor: Escola

Altres agents implicats: Tercer Sector

Amb el suport: Administració, Fundació Jaume Bofill

Tipus d'acció: Aproximació

Descripció:

Sovint, el coneixement directe d'experiències de participació d'altres joves esdevé un element clau que ajuda a desmitificar i trencar prejudicis, i que apropa els joves i la política. Es tracta de compartir experiències de participació entre iguals que ajudin a conèixer i comprendre les motivacions i les inquietuds dels joves implicats, que poden ser similars a les pròpies.

9) Cicle de xerrades amb polítics

Agent impulsor: Escola

Altres agents implicats: Polítics, Tercer Sector

Amb el suport: Administració, Fundació Jaume Bofill

Tipus d'acció: Aproximació

Descripció:

De la mateixa manera que en l'acció anterior, el coneixement directe de les experiències dels polítics ha d'ajudar a trencar alguns dels estereotips que els envolten, de manera que acabi millorant la confiança d'aquests en el sistema polític i els seus agents principals.

10) Projectes que connectin l'escola amb l'entorn

Agent impulsor: Escola

Altres agents implicats: Tercer Sector

Amb el suport: Administració

Tipus d'acció: Aproximació

Descripció:

La vinculació dels espais educatius –tant l'escola com la universitat i altres espais– amb l'entorn més proper resulta imprescindible per millorar la preocupació dels nois/es en qüestions comunitàries, ja que proporciona als joves un coneixement directe de qüestions col·lectives que els afecten directament. Per fomentar aquest vincle amb la comunitat i per ampliar la curiositat dels joves vers l'actualitat sociopolítica es proposa organitzar a l'escola programes de ràdio i premsa que recullin les notícies d'actualitat del barri.

11) Projectes d'Aprenentatge Servei

Agent impulsor: Escola

Altres agents implicats: Tercer Sector

Amb el suport: Administració, Fundació Jaume Bofill

Tipus d'acció: Promoció activa

Descripció:

L'Aprenentatge Servei és una proposta educativa que integra el servei a la comunitat amb l'aprenentatge de continguts, competències, habilitats o valors, en un projecte articulat en el que els participants treballen sobre les necessitats de l'entorn amb l'objectiu de millorar-lo. La implementació de projectes d'Aprenentatge Servei és una de les millors eines per impulsar les preocupacions col·lectives i el vincle dels joves amb la comunitat.

12) Comissions per tractar problemes de la comunitat

Agent impulsor: Escola

Altres agents implicats: Tercer Sector

Amb el suport: Administració

Tipus d'acció: Promoció activa

Descripció:

La creació de diferents comissions a través de les quals els joves puguin fer un seguiment de les seves inquietuds respecte al barri (per exemple, la comissió d'espais públics) ha d'ajudar a millorar la consciència sobre la importància de la participació en qüestions col·lectives.

13) Acompanyament en els processos participatius

Agent impulsor: Escola

Altres agents implicats: Tercer Sector

Amb el suport: Administració

Tipus d'acció: Promoció activa

Descripció:

Un cop detectades diferents inquietuds de caràcter comunitari per part dels joves, es proposa realitzar un acompanyament al llarg del procés participatiu (per exemple, en la relació amb les administracions o altres institucions i entitats del barri).

14) Enquesta panel sobre el coneixement polític dels joves

Agent impulsor: Escola

Altres agents implicats: -

Amb el suport: Administració, Fundació Jaume Bofill

Tipus d'acció: Avaluació de l'impacte

Descripció:

Per tal de mesurar l'impacte de les accions anteriors sobre el comportament polític dels joves es proposa realitzar una enquesta que permeti copsar l'evolució temporal d'aquest comportament. Una possibilitat seria incorporar un àrea sobre coneixement polític a les proves de competències bàsiques que es realitzen a les etapes educatives de primària i secundària.

15) Espais intergeneracionals als centres cívics

Agent impulsor: Tercer Sector

Altres agents implicats: Família

Amb el suport: Administració

Tipus d'acció: Aproximació

Descripció:

Les experiències de reforç dels vincles entre les diferents generacions, bàsicament entre els joves i els seus avis, poden ser molt enriquidores alhora de fomentar la seva sensibilitat política. Una de les maneres de reforçar aquests vincles és la creació d'espais per conèixer i compartir les experiències polítiques dels avis en primera persona.

16) Recull de bones pràctiques sobre experiències de participació de joves en entitats del Tercer Sector

Agent impulsor: Tercer Sector

Altres agents implicats: -

Amb el suport: Administració, Fundació Jaume Bofill

Tipus d'acció: Aproximació

Descripció:

Un pas imprescindible per tal de donar a conèixer àmpliament les experiències de joves que participen en entitats del Tercer Sector és elaborar una publicació amb un recull de bones pràctiques, que puguin servir com a referència per a altres entitats i pels mateixos joves.

17) Jornades sobre experiències de joves que participen en entitats del Tercer Sector

Agent impulsor: Tercer Sector

Altres agents implicats: -

Amb el suport: Administració, Fundació Jaume Bofill

Tipus d'acció: Aproximació

Descripció:

En el mateix sentit que l'acció anterior, les jornades sobre experiències de participació en diferents entitats del tercer sector ha de servir per a promocionar aquest tipus d'accions entre els joves.

18) Projectes d'Aprenentatge Servei

Agent impulsor: Tercer Sector

Altres agents implicats: -

Amb el suport: Administració, Fundació Jaume Bofill

Tipus d'acció: Promoció activa

Descripció:

Tal i com hem vist en el cas de l'escola, els projectes d'Aprenentatge Servei es poden impulsar des de les entitats del Tercer Sector. La implementació de projectes d'aprenentatge és una de les millors eines per fomentar les preocupacions col·lectives i impulsar el vincle dels joves amb la comunitat.

19) Activitats per fomentar les relacions entre l'escola i Tercer Sector

Agent impulsor: Tercer Sector

Altres agents implicats: Escola

Amb el suport: Administració

Tipus d'acció: Promoció activa

Descripció:

Per tal d'impulsar la participació de joves en el Tercer Sector cal que les entitats facin campanyes de sensibilització de les possibilitats participatives que ofereixen. Una bona forma de donar-se a conèixer és apropar-se als diferents espais en els que es poden trobar els joves, per exemple les escoles i altres centres d'educació formal. Un exemple d'això és organitzar tallers en horari extraescolar.

20) Activitats per fomentar xarxes territorials i comunitàries

Agent impulsor: Tercer Sector

Altres agents implicats: Escola

Amb el suport: Administració, Fundació Jaume Bofill

Tipus d'acció: Promoció activa

Descripció:

El reforç de les xarxes territorials i comunitàries entre les diverses entitats del sector a través dels diferents projectes que impliquen la participació juvenil pot tenir conseqüències òptimes en l'impuls de la participació dels joves a les activitats que es promouen.

21) Panel sobre la participació en entitats del Tercer Sector

Agent impulsor: Fundació Jaume Bofill

Altres agents implicats: Tercer Sector

Amb el suport: Administració, Fundació Jaume Bofill

Tipus d'acció: Avaluació de l'impacte

Descripció:

La realització d'enquestes per a seguir la tendència en la participació dels joves a través d'entitats del Tercer Sector ha de servir en aquest cas per mesurar l'impacte de les accions anteriors.

22) Programes divulgatius sobre política

Agent impulsor: Mitjans de comunicació

Altres agents implicats: Polítics

Amb el suport: Administració, Fundació Jaume Bofill

Tipus d'acció: Aproximació

Descripció:

Es tracta de fer ús del potencial comunicatiu que tenen els mitjans per tal d'apropar els joves a la política, mitjançant l'elaboració de programes monogràfics sobre política, en clau divulgativa (per exemple, sobre el funcionament del sistema electoral, sobre algunes institucions, etc.). És important utilitzar un llenguatge proper als joves, i fer ressò de les seves pròpies inquietuds i preocupacions al respecte col·lectives.

23) Programes monogràfics sobre polítics

Agent impulsor: Mitjans de comunicació

Altres agents implicats: -

Amb el suport: Fundació Jaume Bofill

Tipus d'acció: Aproximació

Descripció:

En la mateixa línia que l'acció anterior, es tracta de fer programes de caràcter divulgatiu, amb un llenguatge proper als joves, en aquest cas sobre personatges polítics amb una trajectòria coherent i positiva que puguin esdevenir models de referència pels joves. Es tracta de reforçar els referents positius per tal de positivitzar la imatge pública que tenen els polítics i trencar així alguns dels prejudicis que provoquen la desconfiança.

24) Espais de reflexió sobre temes deontològics

Agent impulsor: Mitjans de comunicació

Altres agents implicats: -

Amb el suport: Fundació Jaume Bofill

Tipus d'acció: Aproximació

Descripció:

Es considera imprescindible fomentar l'emergència d'espais de reflexió per als professionals dels mitjans de comunicació, per tal de promocionar la consciència respecte la tasca social que desenvolupen i les conseqüències que se'n deriven pel comportament polític de la ciutadania, en especial dels més joves. Aquests espais poden prendre la forma de Jornades, comissions, trobades periòdiques, publicacions, etc.

25) Espais de debat per a joves en diaris electrònics

Agent impulsor: Mitjans de comunicació

Altres agents implicats: Escola

Amb el suport: Fundació Jaume Bofill

Tipus d'acció: Promoció activa

Descripció:

Per fer front al sentiment d'allunyament i desconfiança generalitzat que tenen els joves respecte la política i els seus agents caldria promocionar una actitud més activa i participativa, aprofitant els avantatges que ofereixen les noves tecnologies. En aquest sentit, es considera important promocionar els espais d'informació digital i interactiu.

26) Estudis sobre la qualitat dels missatges dels mitjans de comunicació en relació a la política

Agent impulsor: Mitjans de comunicació

Altres agents implicats: Polítics i partits polítics

Amb el suport: Administració, Fundació Jaume Bofill

Tipus d'acció: Avaluació de l'impacte

Descripció:

L'estudi sobre l'impacte de les accions de millora de la qualitat informativa resulta imprescindible per tal de poder avançar en la mateixa línia amb accions posteriors. Una possibilitat és realitzar una recerca qualitativa sobre l'evolució dels missatges sobre política emesos pels mitjans de comunicació.

27) Jornades de Portes Obertes a les institucions polítiques

Agent impulsor: Món polític (polítics i administracions)

Altres agents implicats: Escola

Amb el suport: -

Tipus d'acció: Aproximació

Descripció:

Les jornades de portes obertes a les institucions polítiques (per exemple, al Parlament, o als diferents partits polítics) poden tenir conseqüències positives per l'apropament dels joves a la política en tant que proporcionen una millora en el coneixement del funcionament del sistema polític. Per a que els efectes siguin òptims, però, cal que aquestes accions permetin un coneixement directe i vivencial del funcionament de les institucions i que els propis joves adoptin un paper actiu i dinàmic en aquest coneixement, i no com a simples espectadors.

28) Jornada de reflexió sobre ètica política

Agent impulsor: Polítics i partits polítics

Altres agents implicats: -

Amb el suport: Administracions, Fundació Jaume Bofill

Tipus d'acció: Aproximació

Descripció:

Les accions de reflexió sobre qüestions ètiques vinculades a l'exercici de la professió per part dels polítics es consideren bàsiques per tal de fomentar la consciència respecte la pròpia tasca i les conseqüències que aquesta té sobre el comportament polític de la ciutadania. Aquestes Jornades han de convertir-se en espais de reflexió i de presa de consciència respecte aquest tipus d'implicacions ètiques.

29) Millora de la transparència a través de les webs dels partits polítics

Agent impulsor: Polítics i partits polítics

Altres agents implicats: -

Amb el suport: -

Tipus d'acció: Aproximació

Descripció:

Donada la manca de legitimitat que els joves atorguen als partits polítics, caldria posar en pràctica exercicis de transparència per tal de millorar la imatge pública que transmeten. Una bona eina per posar-ho en pràctica és la pàgina web, que pot servir per publicar informació sobre funcionament intern (per exemple, per oferir dades de finançament i gestió econòmica, que sovint són els aspectes sobre els que els joves es mostren més desconfiats).

30) Campanyes per a la promoció de la participació dels joves a les eleccions

Agent impulsor: Administració

Altres agents implicats: -

Amb el suport: -

Tipus d'acció: Promoció activa

Descripció:

L'administració ha d'adoptar un paper actiu en la promoció de la participació electoral dels joves, esbrinant els factors que provoquen l'elevat absentisme i posant en pràctica mesures per fer-hi front. Per ser efectives, les campanyes haurien de fer-se ser a través de canals propers i significatius pels mateixos joves.

31) Creació de mecanismes de consulta directa als joves

Agent impulsor: Administració

Altres agents implicats: Tercer Sector

Amb el suport: -

Tipus d'acció: Promoció activa

Descripció:

La implementació de mecanismes de consulta directa a la població sol tenir conseqüències positives des del punt de vista del foment de la participació. Per això, en qüestions que els afecten més directament i en l'àmbit de la política local, es proposa realitzar consultes directes als joves a través dels Ajuntaments, que tinguin com a conseqüència el disseny d'accions i polítiques amb resultats visibles a curt termini.

En aquest mateix sentit, es proposa la creació d'òrgans consultius a nivell local formats per infants i joves de diferents edats, que recullin les principals inquietuds del col·lectiu i que s'encarreguin de comunicar-les als agents polítics corresponents.

32) Ajuts i subvencions per promocionar la participació dels joves a la comunitat

Agent impulsor: Administració

Altres agents implicats: Tercer Sector

Amb el suport: -

Tipus d'acció: Promoció activa

Descripció:

Des de l'administració es proposa la implementació de campanyes per potenciar la participació dels joves en activitats comunitàries, molt especialment de lleure educatiu. Una de les accions possibles seria atorgar ajuts i subvencions per a les entitats per tal de d'ampliar la seva oferta, que continua sent limitada, i fer campanyes dirigides als col·lectius més allunyats d'aquest tipus d'espais.

33) Estudi qualitatiu sobre la percepció que tenen els joves dels agents polítics

Agent impulsor: Administració

Altres agents implicats: -

Amb el suport: -

Tipus d'acció: Avaluació de l'impacte

Descripció:

Es proposa realitzar estudis qualitius que permetin aprofundir en les percepcions que tenen els joves del sistema polític i els seus agents principals, que permetin avaluar l'impacte de les accions implementades de cara a millorar la seva imatge pública.

34) Fòrum de debat electrònic sobre joves i política amb la participació dels diferents agents implicats

Agent impulsor: Fundació Jaume Bofill

Altres agents implicats: Escola, família, mitjans de comunicació, polítics, Tercer Sector

Amb el suport Administració

Tipus d'acció: Aproximació

Descripció:

Es tracta de la creació d'un espai de reflexió conjunta sobre les actituds i el comportament polític dels joves, per tal d'identificar les responsabilitats un dels agents i dissenyar polítiques per fer-hi front. El Fòrum, de format electrònic, podria culminar amb la realització d'una jornada de treball en la que s'identifiquessin les conclusions i s'elaboressin les propostes més importants.

35) Jornades sobre el rol dels polítics

Agent impulsor: Fundació Jaume Bofill

Altres agents implicats: Polítics, partits polítics i administracions

Amb el suport: -

Tipus d'acció: Aproximació

Descripció: Es tracta de la creació d'un espai de reflexió sobre les actituds i el comportament polític dels joves, per tal d'identificar les responsabilitats dels agents polítics i detectar possibles canvis i millores.

36) Jornades de reflexió sobre la tasca dels professionals dels mitjans de comunicació

Agent impulsor: Fundació Jaume Bofill

Altres agents implicats: Mitjans de comunicació

Amb el suport: -

Tipus d'acció: Aproximació

Descripció:

Es tracta de la creació d'un espai de reflexió sobre les actituds i el comportament polític dels joves, per tal d'identificar les responsabilitats dels mitjans de comunicació i detectar possibles canvis i millores.

37) Recull i publicació sobre bones pràctiques sobre joves i política

Agent impulsor: Fundació Jaume Bofill

Altres agents implicats: -

Amb el suport: -

Tipus d'acció: Promoció activa

Descripció:

Es tracta d'elaborar un recull d'experiències positives relacionades amb la participació política i comunitària dels joves per tal de fer una publicació i una campanya de difusió posterior. Les experiències recollides han de servir de model de referència per a poder implementar-se en diferents espais i contextos.

38) Convocatòria d'ajuts per projectes de compromís amb la comunitat

Agent impulsor: Fundació Jaume Bofill

Altres agents implicats: Escoles, Tercer Sector

Amb el suport: -

Tipus d'acció: Promoció activa

Descripció:

Convocatòries específiques per a fomentar el disseny i la implementació de projectes d'Aprenentatge Servei des de diferents entitats i institucions, bàsicament, escoles i entitats juvenils.

39) Convocatòria d'ajuts per projectes d'educació en valors

Agent impulsor: Fundació Jaume Bofill

Altres agents implicats: Escoles, Tercer Sector

Amb el suport: -

Tipus d'acció: Promoció activa

Descripció:

Convocatòries específiques per a fomentar el disseny i la implementació de projectes d'educació en valors des de diferents entitats i institucions, bàsicament, escoles i entitats juvenils.

40) Observatori de la participació política dels joves

Agent impulsor: Fundació Jaume Bofill

Altres agents implicats: -

Amb el suport: -

Tipus d'acció: Avaluació de l'impacte

Descripció:

Es tracta de crear un espai d'observació permanent de la participació política dels joves, amb l'elaboració d'enquestes longitudinals, i la creació d'espais de reflexió permanents i/o periòdics sobre el tema.

PART IV
CONCLUSIONS

13. Conclusions

13. Conclusions

En les democràcies actuals es detecta entre la ciutadania la presència d'un **sentiment força generalitzat de desafecció política** que implica un desinterès i manca de confiança en el procés polític i en les seves principals institucions.

Aquesta desafecció política genera un **allunyament evident respecte al sistema polític sense arribar a qüestionar però la seva legitimitat**, i provoca conseqüències diferents en funció dels contextos polítics.

Així, en **països amb una llarga tradició democràtica**, el sentiment de desafecció hauria provocat un descens en l'ús dels mecanismes de participació convencional, i una emergència en l'ús de mitjans alternatius d'expressió i d'implicació política, que s'haurien convertit de fet en la força motor per impulsar una transformació del sistema polític.

Però en **països amb democràcies recentment constituïdes**, com és el cas de l'Estat espanyol, el sentiment de desafecció política, que afecta un major percentatge de població, no estaria provocant els mateixos efectes dinamitzadors, sinó que ben al contrari, contribueix a desmotivar la participació política –tant convencional com alternativa–, i a augmentar la ja significativa distància entre els ciutadans/es i els seus representants.

Paral·lelament, **el procés de globalització** i les seves conseqüències sociopolítiques i econòmiques haurien comportat una dispersió dels espais de participació i de les institucions tradicionals, de manera que s'hauria produït un buit en els espais de participació política que dificulta la intervenció dels ciutadans.

En aquest estudi hem pogut comprovar que el fenomen de la desafecció es dona també en relació als joves i la seva relació amb la política. Les vivències dels joves en relació a la política no difereixen excessivament de les de la resta de la societat. Al cap i la fi, **els joves són producte d'aquesta societat i dels seus valors**.

Desafecció política i manca de confiança en les institucions i agents que fonamenten el sistema polític

Tot i que ells mateixos consideren que no es pot generalitzar, que el col·lectiu és molt ampli i inclou una gran diversitat d'inquietuds i percepcions, **els joves participants a l'estudi confirmen sentir-se allunyats de la política i dels mecanismes convencionals de participació**. Manifesten sovint no sentir-se protagonistes de la política, i que les seves inquietuds en tant que col·lectiu no es veuen recollides pels agents polítics.

Per a la majoria de joves, la política tindria una funció pública imprescindible per tal de garantir l'ordre social i la convivència, i representar els interessos de la comunitat per sobre dels interessos particulars. **La política seria doncs imprescindible per a la vida en societat.**

Un dels factors que contribueix més activament a l'allunyament i el desinterès dels joves vers la política és la manca de comprensió sobre el funcionament del sistema polític i els seus mecanismes de participació, així com la confusió sobre els seus conceptes principals. En definitiva, tal i com els mateixos joves reconeixen, **es detecta una manca evident de cultura política** que estaria dificultant l'emergència d'una consciència crítica política.

Els joves perceben **els partits polítics com un dels agents més importants i amb major poder d'incidència, però qüestionen la seva legitimitat** en tant que desatenen les preocupacions de la ciutadania a favor de la lluita pel 'mercat' electoral. De forma unànime, els joves rebutgen les dinàmiques que es generen com a conseqüència del sistema electoral, com la lluita pel poder o la desqualificació dels adversaris polítics. L'ambient de crispació política acaba provocant entre els joves un escepticisme i una manca de confiança en la classe política.

D'altra banda, si bé la majoria dels joves valora l'existència d'una àmplia diversitat ideològica que garantiria el sistema democràtic, **només una part minoritària mostra una identificació política clarament definida** i vinculada a un partit determinat. La majoria mostra un posicionament ideològic conjuntural, vinculat a les seves circumstàncies vitals presents, generalment vinculat a posicions situades a l'esquerra de l'espectre polític.

En coherència amb la visió que tenen dels partits polítics i de la política en global, **la imatge que tenen els joves dels polítics és majoritàriament negativa.** Es considera que, tot i que molts entren en política per ideals, acaben prioritant els seus interessos personals o de partit per sobre dels interessos col·lectius que afecten als ciutadans i ciutadanes. En la base d'aquesta percepció es pot entreveure una manca de confiança en la naturalesa humana i en els límits de la seva coherència personal, així com un reflex dels valors socials predominants en l'actualitat. Així, es reconeix als polítics una funció bàsica representativa que en la majoria de casos no acomplirien, de manera que acabarien perdent legitimitat.

No hi ha un consens clar per part dels joves respecte al **poder que tenen els polítics.** Alguns els veuen com a agents fonamentals del sistema polític, amb una gran incidència en la política dels seus països, mentre que d'altres els atorguen un

baix poder de decisió davant la pressió que exerceixen la resta d'agents, sobretot els grans poders econòmics.

La prioritització dels interessos partidistes i les conseqüències de les dinàmiques electoralistes afecten igualment el **descrèdit general respecte al funcionament dels governs** i un qüestionament de la seva legitimitat.

Els joves mostren una **escassa confiança en el poder d'incidència ciutadana**, que relacionen amb l'emergència de valors individualistes i consumistes i amb la pèrdua conseqüent de consciència i identificació col·lectiva. L'impuls d'un paper més actiu davant del sistema polític per part de la ciutadania es considera com un element imprescindible de cara a superar la desafecció política.

La identificació per part dels joves d'un **entramat d'agents polítics i econòmics** que, amb el suport dels mitjans de comunicació, estarien al darrera de les decisions polítiques globals més importants, provoca efectes negatius pel que fa al desenvolupament d'una major confiança en el poder d'incidència política ciutadana i, per tant, en la importància de la participació política.

Els mitjans de comunicació s'identifiquen com una peça clau al servei dels sistema polític, que perdrien la seva objectivitat i independència pel control que exercirien els altres agents de poder. S'assenyala la necessitat d'adoptar una postura més crítica i reflexiva davant la informació que transmeten els mitjans majoritaris, i d'impulsar la cerca de nous mitjans alternatius.

La legitimitat i el respecte pels principis democràtics

Malgrat que mostren una clara desconfiança pels agents i les institucions polítiques principals, **els joves valoren positivament el sistema democràtic i els principis sobre els que es sustenta**, sobretot en contraposició als altres sistemes polítics sobre els que tenen alguna referència directa o indirecta, com la dictadura o els règims comunistes. Es considera en definitiva com el millor sistema possible.

Els joves perceben la democràcia com el sistema polític que **garanteix la llibertat i la igualtat entre les persones**, i que permet un control de les decisions que prenen els governants com a representants de la ciutadania. La democràcia es relaciona també amb la llibertat de les persones per escollir l'opció política que més concorda amb la seva ideologia, així com amb la llibertat d'expressió i l'accés a altres drets polítics fonamentals.

Tot i això, en detecten algunes limitacions, relacionades no tant amb els seus principis fonamentals com en les

conseqüències derivades de la seva aplicació. Bàsicament, **es qüestionen els efectes que tenen les dinàmiques econòmiques capitalistes sobre alguns dels principis democràtics**, com la llibertat o la igualtat entre els ciutadans.

Els joves comparteixen una **percepció de la democràcia quasi exclusivament centrada en el seu vessant representatiu**, mentre que mostren un escàs coneixement de les possibilitats que ofereixen els mecanismes no convencionals de participació política. Els joves que mostren un major coneixement de les possibilitats que ofereixen aquests mecanismes de participació ciutadana manifesten una escassa confiança en les seves possibilitats reals d'aplicació. Es considera en aquest sentit que l'ampliació de la participació ciutadana en el sistema polític requereix una maduració i consolidació democràtica que en alguns països –com seria el cas de l'Estat espanyol– encara no s'ha arribat a assolir.

Els efectes de la desafecció política en la participació ciutadana

Els joves, ara més que mai compten amb un important volum d'informació que, encara que no sempre el consideren de qualitat, els ajuda a conèixer el context polític internacional. Per això, es preocupen i rebutgen les desigualtats i les injustícies socials, com les diferències entre el Nord i el Sud, les guerres, la fam, etc. **La voluntat de transformació social és una idea que sorgeix de forma recurrent entre els joves** de totes les edats i condicions, que mostren clarament la seva disconformitat respecte a la situació política local i global.

Tot i així, per diversos motius, en el context de les democràcies actuals, **únicament una petita part dels joves i de la ciutadania en general s'implica realment en accions participatives de caràcter col·lectiu**. Els motius són diversos, entre els quals s'assenyalen l'escassa confiança en les possibilitats d'incidència política, l'accés a un cert benestar econòmic i als drets polítics fonamentals, l'emergència de valors vinculats a l'individualisme i el consumisme o la pèrdua d'identificació col·lectiva i de cultura reivindicativa com alguns dels principals.

Els joves, i la societat en general, valoren **la política local com més propera als problemes reals**. En aquest sentit, cal ressaltar que tot allò que té a veure amb l'esfera local es valora de forma més positiva, tant els polítics com les seves pràctiques.

El que resulta força clar és la **manca d'identificació amb les vies més convencionals de participació**, per exemple la militància en partits polítics o sindicats. L'exigència d'un compromís més o menys continuat en el temps o la manca d'identificació amb els seus mecanismes de funcionament

intern –com la poca alternança en els càrrecs de responsabilitat, l'excessiva homogeneïtat o l'estructura marcadament vertical– son alguns dels factors d'aquesta tendència.

Com a contrapartida, la participació a través d'accions de caràcter puntual, que no impliquen un compromís continuat sinó que responen a inquietuds més precises, gaudeixen d'un major seguiment per part dels joves. **El vot és el principal canal que els joves conceben de participar políticament, a l'hora que es considera un dels principals drets dels ciutadans** i un instrument bàsic que fonamenta i legitima el funcionament del sistema democràtic. Es considera també que es un dels canals de participació amb una incidència més clara i directa.

Malgrat això, el baix percentatge de població jove que participa a les eleccions no deixa de ser un símptoma inequívoc de la manca de confiança que mostren en aquest canal de participació: de fet, **la percepció sobre el funcionament del sistema polític i els agents principals provoca un qüestionament de la incidència real del vot en les decisions polítiques.**

En general, **els joves senten una major simpatia pels canals alternatius de participació**, amb els que senten una major proximitat, per l'existència d'una major flexibilitat i informalitat en el compromís que s'hi adquireix. En concordança a la manca general de cultura política, es detecta **també una manca de coneixement general sobre els moviments socials de caràcter alternatiu, als que no sol atribuir-se una funció política clara i definida.** D'altra banda, se'ls atribueix una baixa incidència per les posicions marginals i minoritàries que ocupen en el context del sistema polític. Les entitats del tercer sector gaudeixen d'una imatge positiva entre els joves, malgrat que es reconeix que tenen molt poc poder davant la resta d'agents polítics i econòmics.

Les accions alternatives de caràcter puntual –les manifestacions, per exemple– **semblen despertar una major simpatia entre els joves**, per sobre en tot cas de la que inspiren els altres canals que impliquen un cert compromís en el temps. Malgrat tot, **això no sempre es tradueix en una major participació efectiva dels joves en aquestes accions, per la baixa incidència política que els atribueixen.** Es coincideix a assenyalar en aquest sentit que la ciutadania no està preparada per adoptar aquest tipus de comportament polític. Més enllà de qüestionar la seva incidència, aquestes accions participatives es valoren en tant que evidencien una insatisfacció ciutadana, alhora que suposen un impuls a la presa de consciència col·lectiva.

El paper dels agents de socialització

Els **agents de socialització** –la família, l’educació formal i informal, el grup d’amics i els mitjans de comunicació– tenen un **paper destacat en el comportament polític que adopta la ciutadania** i, concretament, la població més jove. Tot i així, darrerament, es qüestiona la centralitat del rol educatiu d’aquestes institucions tradicionals.

S’assenyala la **pèrdua de la centralitat en el rol educatiu de la institució familiar**, com a conseqüència de les noves dinàmiques socioeconòmiques i laborals. S’esmenta la transformació de la vida familiar tradicional, moltes vegades a causa dels nous ritmes de treball, en relació a la debilitació de la transferència de valors i actituds cíviques i polítiques als infants i joves. Alhora s’assenyala l’escepticisme, el conformisme, la passivitat política o la desconfiança respecte a les possibilitats d’incidència ciutadana com a actituds que es transmeten, entre altres, en el context familiar.

El paper de l’escola i, en general, dels diferents contextos educatius es considera fonamental per l’extensió d’una cultura política bàsica, que impliqui la clarificació dels conceptes més importants, així com la transmissió de coneixements polítics bàsics. **Els joves manifesten que l’educació formal reproduïx sovint els valors predominants individualistes i no fomenta la identificació amb causes col·lectives.**

El grup d’iguals s’identifica com un dels agents que influeix en el comportament polític dels joves, tant pel que fa a l’interès personal com a la tendència ideològica i, en darrer terme, a la implicació política real. En relació a l’interès i la motivació per la política, cal assenyalar que **la majoria de joves destaquen efectes més inhibidors que motivadors en la pressió que exerceix el grup d’iguals.**

S’assenyala força sovint **el potencial educatiu dels mitjans de comunicació i la seva responsabilitat en la sensibilització política de la ciutadania.** Un dels aspectes que més unànimement es destaca dels mitjans de comunicació és el seu poder per crear opinió i mobilitzar la ciutadania. En correspondència al rol que se’ls atribueix, es considera que caldria aprofitar el seu potencial per fomentar la cultura política entre els ciutadans/es.

El context històric i la desafecció política

Es detecta una **manca de consolidació democràtica** per herència del franquisme com a factor que influiria en el comportament polític dels ciutadans. Així, la situació política actual de l’Estat espanyol estaria a la cua de la que viuen la

majoria de països europeus, en els que el sistema i les institucions democràtiques estarien més consolidades.

En totes les democràcies, el **passat polític** –democràtic o no– juga un paper determinant en la confiança que els ciutadans dipositen en les institucions polítiques.

En les democràcies més recents, **la desconfiança i el desinterès per la política dependria en bona part de la influència de la socialització**, i en menor grau de l'avaluació de les institucions polítiques actuals i els espais participatius. És per aquest motiu que solen romandre estables davant les fluctuacions en la popularitat d'un determinat govern i de les seves polítiques. Així, afectarien a un perfil de població, generalment amb edats més avançades i una menor cultura política i informativa.

Valors socials i comportament polític

Els joves reconeixen que hi ha un cert conformisme en la seva actitud davant la vida i davant la política, i que com el conjunt de la societat, prioritzen els seus propis interessos per davant dels interessos de caràcter col·lectiu. En aquest sentit, **els joves no deixen de ser un reflex del que és la societat i dels seus valors predominants**.

Un dels valors predominants en l'actualitat, amb efectes més evidents sobre el comportament polític dels joves, és l'**individualisme**. Els interessos individuals es prioritzen per sobre de les causes de caràcter col·lectiu, que provoca entre altres una crisi de l'interès per a l'esfera pública i una pèrdua d'identificació i de consciència comunitària.

La predominança de valors individualistes apareix vinculada a l'emergència de **la societat de consum** en el context de l'economia de mercat. Per l'etapa de la vida en la que es troben i la importància que atorguen al desenvolupament identitari, els joves són especialment susceptibles a les conseqüències del consumisme. En relació amb això, de forma més evident que en èpoques passades, els joves estat estan acostumats a aconseguir el que volen amb una relativa **immediatesa**. Aquesta particularitat de la nostra societat es trasllada a la relació dels joves amb l'esfera pública, de manera que es valoren les accions amb efectes ràpids i directes, en detriment del compromís a llarg terme i la pèrdua de la cultura de l'esforç.

L'assoliment dels drets polítics i socials i d'un cert benestar econòmic hauria influït en la **pèrdua de la cultura de la reivindicació**, amb conseqüències directes sobre les actituds que adopten els joves i la societat en general davant de la política, com la passivitat i el conformisme. D'altra banda, tot i que sembli contradictori, les situacions de precarietat

socioeconòmica que sovint els joves es veuen abocats a afrontar, comportarien una certa **priorització dels interessos individuals per sobre dels col·lectius**. Mentre la societat demana als joves una major implicació i responsabilitat en les qüestions d'ordre públic, no solen tenir-se en consideració els aspectes socioeconòmics que els dificulten l'accés a la societat adulta i, per tant, també a l'esfera pública.

En construcció de la democràcia del futur

A partir de les aportacions dels mateixos joves, conjuntament amb els experts que han participat al 'Seminari de Joves i Política: reptes i propostes d'acció' i algunes tesis d'autors recollits en el Marc Teòric de l'estudi, s'han apuntat algunes propostes d'accions per disminuir l'allunyament que senten els joves envers la política.

En les conclusions destaquem algunes de les propostes que ens semblen més significatives:

- Algunes de les que tenen relació amb **l'escola**, com agent de socialització: fer assignatures de cultura política i cívica, experiències de participació i debats en el si del funcionament de l'escola, entre altres.
- El foment de **l'Aprenentatge-Servei** com un espai on els joves aprenen el valor del servei a la comunitat.
- Altres propostes que tenen que veure amb la **família**, com principal agent socialitzador dels valors socials i també de transmissió de les ideologies. Les propostes que s'apunten són: polítiques de recolzament a les famílies que permetin passar més temps als pares i mares amb els fills, mesures per fomentar espais de formació per fer de pare i mare,...
- En relació als **mitjans de comunicació**, es proposa fer debats amb els professionals dels mitjans per a reflexionar conjuntament sobre el paper que juguen en el descrèdit de la política.
- En relació a **l'administració pública**, es proposa que el sprocessos de participació impulsats per la mateixa administració tinguin incidència real, que es desenvolupin accions d'autocrítica i transparència de les mateixes institucions públiques, que es recolzin experiències de xarxes locals, i es donin visibilitat a experiències de participació real,...
- En relació als **partits polítics i els polítics** es demana una major claredat en els missatges, una major coherència entre discurs i pràctica al marge del joc electoral, transparència i autocrítica.

- **L'empoderament de la societat civil** com agent real de transformació social. Es demana que es valori la societat civil organitzada i que des de l'administració no s'obstaculitzin els propis processos d'estructuració. Es proposen accions de foment del voluntariat a les organitzacions de la societat civil.
- Finalment es demana una **acció conjunta** de tots els agents socialitzadors per treballar en una mateixa línia per prestigiar la política i l'esfera pública com allò que ens afecta a tots i totes.

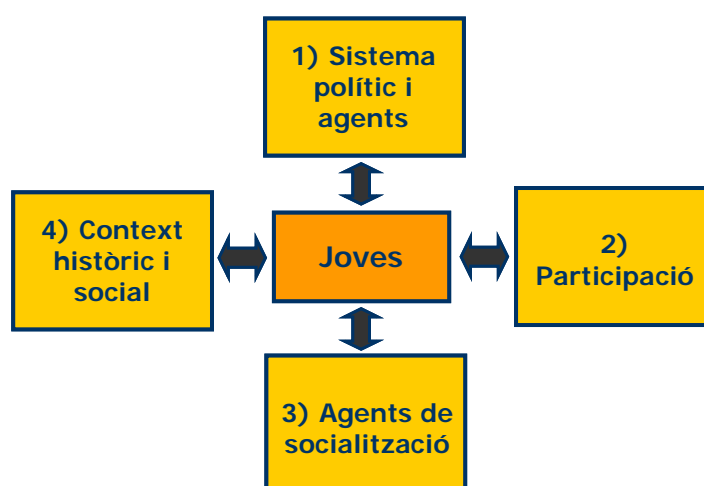
14. Els joves davant la política. Algunes tipologies

14. Els joves davant la política: algunes tipologies

14.1. Sobre la identificació de les tipologies

A partir dels discursos dels joves envers la política, de les seves percepcions al voltant del sistema polític i els seus agents principals, així com de la valoració que fan dels diferents canals de participació, s'han construït diferents tipologies que representen diferents formes de posicionar-se davant la política.

Gràfic 1. El comportament polític dels joves. Eixos de l'anàlisi

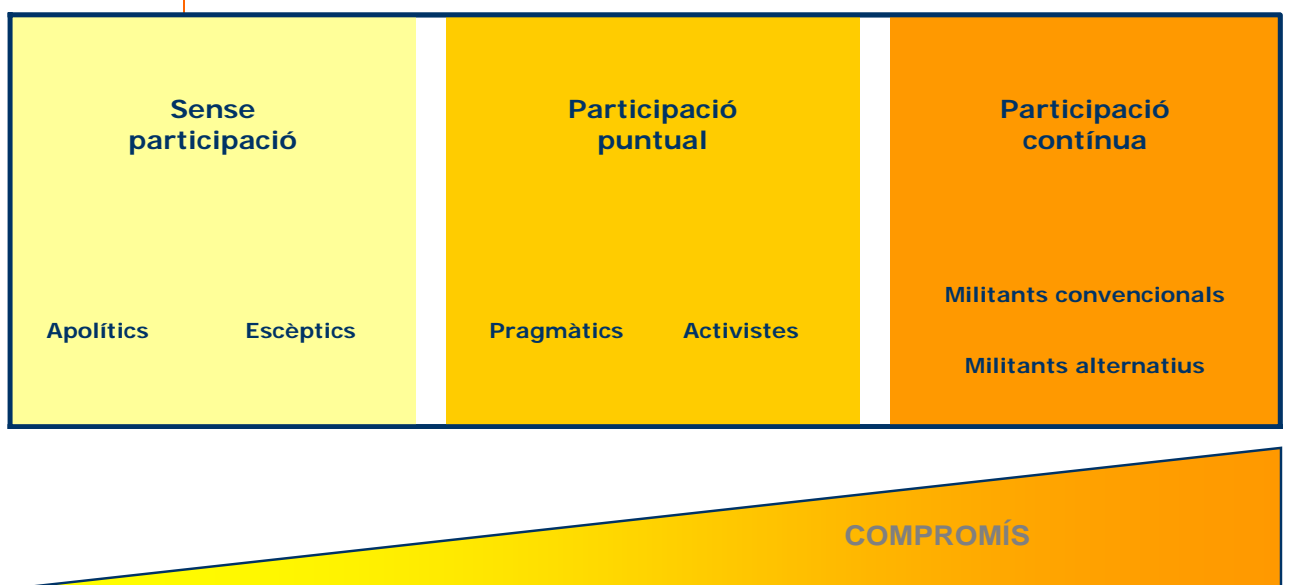
Evidentment, aquestes tipologies no són més que models de referència que permeten analitzar i situar les diferències en els discursos i les opinions dels joves, en les seves actituds i comportaments davant el fet polític. De més està assenyalar que en la realitat els discursos són molt més rics i ofereixen matisos que necessàriament s'escapen de les tipologies, ja que aquesta no seria la seva funció.

Les tipologies són doncs un instrument útil des del punt de vista analític i explicatiu, i poden facilitar l'elaboració de propostes i el disseny i la implementació d'accions en relació als joves i la política.

Cada una de les tipologies s'ha construït a partir de la combinació específica de diferents indicadors que defineixen el comportament polític dels joves: bàsicament, el sentiment de llunyania o de proximitat respecte la política, la percepció al voltant del sistema polític i dels seus agents principals i el posicionament que adopten davant de les diferents formes de participació. Així, els diferents perfils poden coincidir en alguns dels seus indicadors, sent la combinació específica entre aquests el que les fa diferents i únics.

L'elaboració de les tipologies s'ha dut a terme a través de la combinació dels diferents indicadors del comportament polític, per una banda, i de la matriu que fa referència als diferents repertoris participatius, per l'altra. La matriu de participació, articulada a partir d'un eix longitudinal que indica el nivell de compromís, ha permès donar una nova dimensió a les tipologies, situades cada una d'elles en funció del nivell de compromís polític que implica la seva participació. Així, es poden diferenciar les formes de participació que exigeixen un compromís més o menys continuat en el temps de les accions participatives de caràcter puntual, més orientades a la causa, que impliquen una vinculació de curta durada².

Gràfic 2. Tipologies de joves en relació a la política

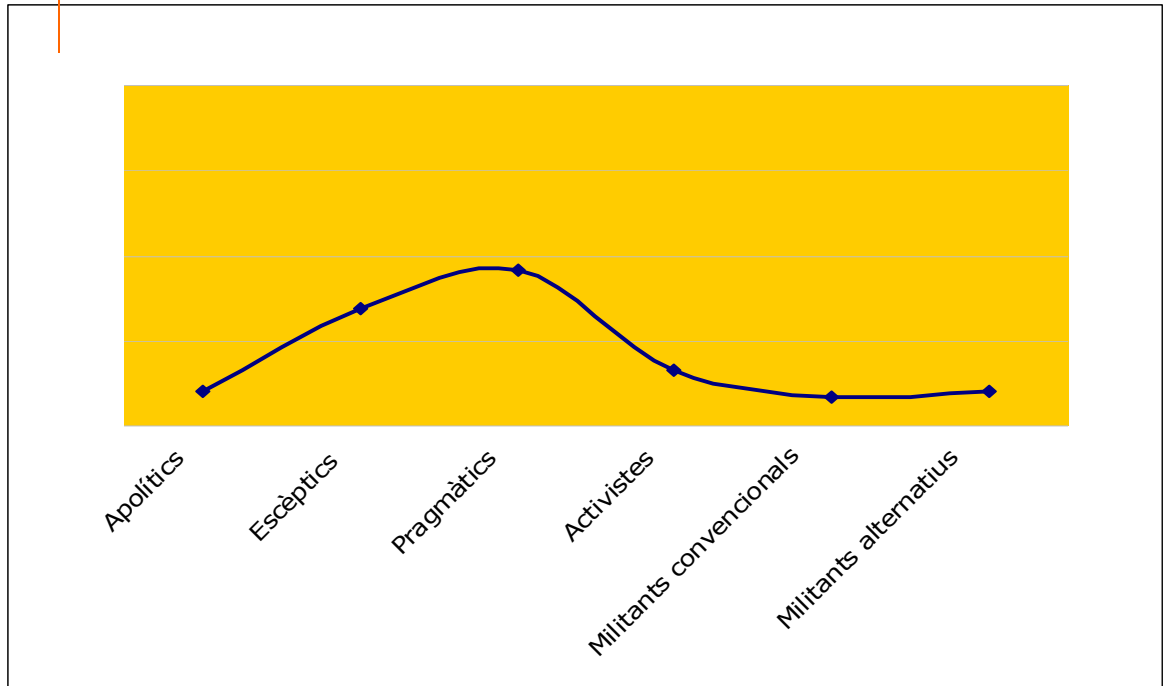
14.2. Les sis tipologies de joves identificades

A continuació es presenta un quadre resum amb les sis tipologies identificades i les seves característiques principals. Com ja hem assenyalat, cada una d'aquestes tipologies es correspon amb una forma específica de posicionar-se davant la política. Per aquest motiu s'ha atorgat un nom a cada una de elles, intentant que fos significatiu des del punt de vista del comportament polític.

² Per una justificació d'aquests criteris de classificació, vegeu l'apartat *Sobre les diferents formes de participació* (pàgines 121-123).

Tot i que els perfils identificats representen models de comportament, i no es corresponen amb grups de joves determinats i quantificables, només podem fer una aproximació al pes relatiu de cada una de les tipologies pel conjunt de joves que han participat a l'estudi.

Gràfic 3. La freqüència relativa de les tipologies

Nom	Apolítics	Escèptics	Pragmàtics	Activistes	Militants convencionals	Militants alternatius
Qui són?	Són joves menors de 24 anys, amb itineraris universitaris i professionals. Viuen encara amb els pares i parlen català i/o castellà com a llengua familiar.	Són joves que tenen majoritàriament entre 19 i 24 anys, encara no emancipats. La majoria estan treballant o estan cursant itineraris professionals. A casa parlen majoritàriament castellà.	Aquesta és la tipologia més generalitzada. Es tracta de joves al voltant dels 25 anys, emancipats o que han assolit una certa independència econòmica. Quasi tots treballen o compaginen els estudis amb el treball. A casa parlen català i/o castellà.	Són joves al voltant dels 23 anys, generalment amb estudis superiors o carreres artístiques o similars. A casa parlen català i/o castellà.	Aquesta és una de les tipologies minoritàries, juntament amb la de 'alternatius'. Es tracta majoritàriament de joves d'entre 19 i 24 anys, amb estudis superiors. Només una part minoritària està emancipada. A casa parlen català i/o castellà.	Aquesta és una de les tipologies minoritàries, juntament amb la de 'militants'. Es tracta majoritàriament de joves d'entre 19 i 24 anys, amb estudis superiors. Casi tots han passat per entitats d'educació en ell lleure. Només una part minoritària està emancipada. A casa parlen majoritàriament català.
Què els caracteritza?	Es mostren insatisfets, però tenen la sensació de que la política no té absolutament res a veure amb les seves vides.	Es mostren insatisfets, però són extremadament escèptics davant les possibilitats d'incidència ciutadana.	Participen puntualment, perquè reconeixen que les seves preocupacions prioritàries són de tipus personal.	Mostren el desig de canviar les coses, i responen participant de forma puntual, convencional o alternativament.	Mostren el desig de lluitar per algunes coses, i conceben la militància com la forma més efectiva de fer-ho.	Mostren un desig de transformació social, sobretot a nivell local i comunitari, i conceben la militància com la única forma real per fer-ho.
Quina és la seva actitud general davant la política?	Mostren una desinformació, un desconeixement i un desinterès més acusat respecte a tot el que té a veure amb la política.	Mostren un interès escàs i un coneixement baix sobre qüestions polítiques.	S'interessen parcialment per la política, bàsicament quan afecta directament a les seves vides.	S'interessen per la política, i comparteixen un nivell força elevat d'informació. No sempre tenen un nivell elevat de coneixement.	Mostren un gran interès per la política, que consideren que els afecta directament, així com un alt nivell d'informació i un coneixement elevat sobre el tema.	Mostren un gran interès per la política, que consideren que els afecta directament, així com un alt nivell d'informació i un coneixement elevat sobre el tema.
Quina és la seva actitud davant la informació?	Tenen una actitud molt poc crítica davant la informació.	Mostren una actitud crítica davant la informació, tot i que gens activa.	Mostren una actitud crítica davant la informació, tot i que poc activa.	Manifesten una actitud força crítica davant la informació i davant el paper que juguen els mitjans de comunicació.	Són crítics i actius davant la informació dels canals majoritaris, tot i que els utilitzen per informar-se. També fan ús dels canals d'informació minoritaris i alternatius.	Són extremadament crítics davant els canals d'informació majoritaris. Fan un ús elevat dels canals d'informació minoritaris i alternatius.

Nom	Apolítics	Escèptics	Pragmàtics	Activistes	Militants convencionals	Militants alternatius
Com perceben el sistema polític?	Presenten un sentiment d'alienació molt acusat respecte el sistema polític i els seus agents, sense arribar a qüestionar-se la legitimitat de la democràcia.	Comparteixen un sentiment de desconfiança molt pronunciat respecte els agents i les institucions del sistema polític, sense arribar a qüestionar-se la legitimitat de la democràcia.	Comparteixen un sentiment important de desconfiança respecte els agents i les institucions del sistema polític, sense qüestionar-se la legitimitat de la democràcia.	Són crítics respecte la majoria d'agents polítics, però valoren molt positivament el sistema democràtic.	Mostren una confiança crítica en el sistema polític democràtic i en els seus agents i institucions principals.	Qüestionen el funcionament del sistema polític i desconfien dels seus agents i les seves institucions principals.
Com valoren els canals de participació convencionals?	Mostren una llunyania extrema respecte els canals de participació convencional. Practiquen l'abstencionisme electoral, sense intentar justificar-ho.	Veuen amb escepticisme la participació en canals convencionals: consideren que no serveix per res. Practiquen l'abstencionisme electoral.	Fan un ús pràctic (no ideològic) dels canals de participació puntual convencional, amb un comportament electoral heterogeni i poc definit.	Generalment, valoren i fan ús dels mecanismes convencionals de participació puntual, tot i que n'hi ha que només en fan ús dels alternatius.	Mostren confiança respecte les possibilitats que ofereixen els canals de participació, així com un respecte absolut pel sistema electoral com a fonament del sistema democràtic. Conceben el vot com un acte de responsabilitat ciutadana.	Es mostren molt escèptics respecte les possibilitats que ofereixen els canals de participació convencional per a la transformació real de la societat. Manifesten un comportament electoral molt heterogeni.
Quin posicionament ideològic adopten?	Presenten una manca absoluta d'identificació ideològica.	Manifesten una manca d'identificació ideològica, ja que no es perceben diferències entre partits polítics.	Manifesten una identificació ideològica conjuntural, variable en funció de les circumstàncies personals.	Presenten una identificació ideològica molt heterogènia, amb una certa lleialtat.	Presenten una identificació ideològica clarament definida, canalitzada a través d'un partit polític determinat.	Comparteixen una identificació ideològica clarament definida, generalment al marge dels partits polítics.
Com valoren els canals de participació alternatius?	Manifesten una llunyania extrema i un gran desconeixement respecte els canals de participació alternativa.	La seva desconfiança també provoca una manca de participació a través dels canals alternatius.	L'escassa identificació en les qüestions de caràcter col·lectiu provoca una baixa participació en canals de participació alternativa.	Fan un ús ocasional dels mecanismes puntuals de participació alternativa, però reconeixen que no es veuen capaços de comprometre's més enllà.	Consideren la participació alternativa complementària de la convencional, però menys efectiva per la seva posició més marginal.	Utilitzen els canals de participació alternativa, tant puntual com continuada, com a eines de transformació social.

Nom	Apolítics	Escèptics	Pragmàtics	Activistes	Militants convencionals	Militants alternatius
En definitiva...	<p>Són joves amb un nivell màxim de desafecció i apatia política, sense que hi hagi una actitud crítica que ho justifiqui.</p> <p><i>Jo passo de política, per mi la política no és res...</i></p>	<p>Són joves amb un elevat sentiment d'escepticisme i desconfiança que desmotiva la participació.</p> <p><i>Total, res no es pot canviar. Tot està decidit..</i></p>	<p>Són joves que reconeixen de forma resignada que la comoditat els inhibeix a participar més.</p> <p><i>Les coses van malament, però ja tenim prou problemes...</i></p>	<p>Són joves que s'interessen per la política i hi participen ocasional o continuadament.</p> <p><i>Si ningú no fa res, les coses no canviaran...</i></p>	<p>Són joves que conceben la participació com un acte imprescindible de responsabilitat ciutadana, i per això estan disposats a adquirir el compromís.</p> <p><i>Només des dels partits es poden canviar realment les coses...</i></p>	<p>La desconfiança vers els agents polítics no inhibeix sinó que impulsa la participació. Reivindiquen la implantació d'una veritable democràcia participativa.</p> <p><i>La veritable participació ha de partir de la iniciativa ciutadana...</i></p>

14.3. Les tipologies en primera persona: els joves parlen

Per tal d'il·lustrar millor cada una de les tipologies, hem volgut incloure les referències literals d'alguns dels joves. Les referències literals ajuden a fer-se una idea més precisa de les especificitats dels diferents perfils.

Perfil 1: Els joves apolítics

Yo comprendo lo que ha dicho J., que la política no es nada, porque muchas veces estas viendo un juego que realmente a ti no te afecta (...).

(Noi, de 19 a 24 anys)

Lo único que importa es cómo ha ido mi día... Cuando llego a casa y me tumbo en la cama y pienso si el día ha estado bien, digo 'Oye, pues mira, he estado con mi novia, y he hecho esto y esto otro, he visto a mis amigos...'. Entonces pues ya estoy bien.

(Noi, de 19 a 24 anys)

Yo mira, hace poco, en unas elecciones me tocó ser presidente de una mesa electoral. Me fastidieron el día... A ver, que no pasa nada porque en mi vida hay muchos días, pero justamente ese me lo fastidieron desde las 8 de la mañana hasta última hora, hasta que yo y mi hermano acabamos de contar los votos.

(Noi, de 19 a 24 anys)

Perfil 2: Els joves escèptics

Sí, o sigui, una cosa que d'alguna forma potser no m'afecta. O sigui, sí que m'afecta però la meva opinió no conta molt llavors, si comencen a parlar d'això, jo me'n vaig a una altra conversa...

(Noi, de 19 a 24 anys)

Si por mucho que digamos nosotros, van a hacer ellos lo que quieran.

(Noi, de 19 a 24 anys)

A ver, claro, que la gente se muera de hambre es importante, pero claro, si tampoco hacen nada, los hombres esos, pues yo que voy a decir?

(Noi, de 19 a 24 anys)

No sento que realment sigui una manera de poder canviar les coses o així. Com si tingués una dinàmica que està fora de les meves mans. Encara que jo pugui dir el que penso o això, sento que no és efectiu.

(Noia, de 25 a 29 anys)

Jo crec que realment la gent del poble estem cansats perquè no veiem canvis que ens afectin talment a nosaltres. Que diguis: 'Això que hem votat o aquesta mesura que s'ha adoptat realment m'ha beneficiat' (...) Llavors, per què votaré si tot el que diuen a mi no m'interessa?

(Noia, de 19 a 24 anys)

És que mira la gent amb el 'No a la guerra'. Van anar 50.000 persones i van fer cas? No. La llei d'educació igual. Llavors, si no veus un resultat, et vas decebant, i penses 'Si és igual doncs em quedo a casa. Total, perdi el temps o no el resultat és igual'...

(Noia, de 19 a 24 anys)

En el cas de la guerra, abans d'anar-hi quants cops es van fer manifestacions i no va sortir quasi tota la població? I què? Es va enviar igual. El problema no és de que hi vaig més gent o menys, també influeix, però suposo que és més pels interessos que ells tinguin pel mig.

(Noia, de 19 a 24 anys)

És una manera de fer-se veure, però no de canviar res. Perquè realment una manifestació no canvia res. Una manifestació només que la gent vegi que hi ha gent que es mou i que les institucions també ho vegin.

(Noi, de 19 a 26 anys)

Però és que només arreglen o fan rotondes noves quan són les eleccions. Després, quan ja estan al poder, s'obliden... Ja pots fer el que vulguis. No és un procés continu, sinó és quan a ells els interessa.

(Noi, de 19 a 24 anys)

L'esforç es fa a la primera legislatura, els primers anys són per tenir-nos feliços (...) i després l'únic que fan els altres partits polítics en comptes de guanyar vots ells, el que fan és desqualificar els altres partits.

(Noi, de 19 a 24 anys)

Van pels seus interessos tots els partits polítics del govern, i els partits de l'oposició mai fan oposició, van en contra perquè volen tornar al poder. No fan debats, són crítiques pures i dures. Penso que no aporten solucions, només es desqualifiquen (...).

(Noia, de 25 a 29 anys)

No et diuen mai la veritat. Tu només veus el que diuen els polítics, i els polítics diuen segons els seus interessos i, és clar, pot estar distorsionat...

(Noi, de 15 a 18 anys)

Ya, pero el problema es que te manipulan, te tienen manipulado con la información, te han acostumbrado pues a un tipo de vida, y estamos ahí encasillados tanto nosotros como ellos.

(Noi, de 19 a 24 anys)

El curios és això, que a vegades et demanen l'opinió, suposant que tenim dret a opinar i a dir el que pensem, però alhora de la veritat sempre s'acaba fent el que volen els que manen.

(Noia, de 25 a 29 anys)

Entonces, ¿qué pintamos? O sea, que si insistimos todo el mundo en que no queremos ir [a la guerra], que no queremos mezclarnos en esas cosas, y entonces el señor dice: 'Yo sí porque entonces me invitan a la Casa Blanca a comer'...

(Noi, de 19 a 24 anys)

Perfil 3: Els joves pragmàtics

En realitat no m'és igual qui governi, però pel que he anat veient, dediquen molta feina i molts recursos a coses que no són tant importants (...) i es desocupen d'altres temes que també són prou urgents. O sigui, que no parteixo d'aquesta base de dir 'són tots dolentíssims', però sí que penso que si jo haig d'invertir el meu esforç pues no serà allà.

(Noia, de 19 a 26 anys)

Jo personalment crec que com que està la vida avui en dia tant negra amb això de la vivenda i tot això, doncs prefereixo no votar a ningú, a cap partit polític que vagi a guanyar. I fins ara no he votat, precisament per no donar-li un vot en blanc a cap als guanyadors.

(Noi, de 25 a 29 anys)

A ver, yo por ejemplo ahora soy de izquierdas, no soy mucho pero supongo que imagínate que de mayor tengo una empresa, supongo que me decantaría más hacia la derecha...

(Noi, de 15 a 18 anys)

Sí, yo siempre voto a izquierda (...) No me estoy fijando en que si Llamazares es más guapo o más feo, o si está saliendo en un programa... Yo no puedo votar a Rajoy aunque me venda un gran programa porque el PP va en contra de mi estado. Mañana ya veremos...

(Noi, de 25 a 29 anys)

Al final vas cremat tot el dia i arriba un punt que dius 'Saps què? No em complico la vida, sé que hi ha coses que funcionen malament però escolta, el món no és perfecte (...). Anem a tirar i ja veurem...

(Noi, de 25 a 29 anys)

Tú primero arregla los problemas de tu casa y luego ya irás a los de los demás. A mi todo esto de la globalización y todo esto del capitalismo y todo este rollo (...) Yo simplemente de eso sí que paso porque hay cosas que a mi me influyen antes que eso y que hay cosas que están a la vuelta de la esquina.

(Noi, de 19 a 24 anys)

Tal y como está el tema lo que ellos defienden lo veo muy bien, si se refiere a las ONGs también lo valoro mucho el tema de la gente que hace cosas sin esperar nada a cambio, es una cosa que yo aprecio por mi propia capacidad de no hacerlo.

(Noi, de 25 a 29 anys)

Jo penso que pot ser ens hem de trobar molt malament per que la gent reaccioni, hem d'arribar a un moment on tothom estigui malament però com que és complicat per que estudies, treballes i arribes a casa i estàs molt estressat, sempre preocupat...

(Noia, de 25 a 29 anys)

Yo lo que haría sería mirar por mí, y si puedo ahorrarme un 3% aquí lo voy a hacer, porque primero soy yo y luego lo demás. Me encantaría poder ser mejor y tener una ONG y poder mirar por el prójimo pero con lo que me cuesta llegar a fin de mes voy a luchar por mí. Cuando yo tenga todas mis necesidades cubiertas, entonces lucharé por el prójimo.

(Noi, de 19 a 24 anys)

No ens volem complicar. Votem, però no ens volem complicar la vida.

(Noia, de 19 a 24 anys)

Perfil 4: Els joves activistes

Jo crec que és un error englobar a tots els polítics en aquest sac, no veure individualment que hi ha persones que de veritat estan implicades, que de veritat creuen en el que és la política i estem ficant-los a tots en el mateix sac.

(Noi, 19 a 24 anys)

Jo no sóc de cap partit o afiliada perquè potser em crearia mils dificultats si me'n vull anar o vull estar en un altre país, però és clar tens un compromís amb un partit polític i no pots sortir, o sigui no te'n pots anar tan fàcilment, perquè són uns ideals (...).

(Noia, de 19 a 24 anys)

Yo creo que votar es lo mínimo que puedes hacer, es tu granito de arena. Todo el mundo debería aportar un saco de arena, pero votando se nos deja aportar un granito.

(Noi, de 19 a 24 anys)

Home, jo aniré a votar, jo sempre votaré perquè em sento demòcrata. T'animo que votis perquè va haver-hi gent que va lluitar per la democràcia i va morir. Que no és el millor la democràcia? Sí, però, no sé, vota críticament. Vota en blanc, vota nul (...). Perquè a mi m'han decebut els cinc partits catalans i els dos que estan a Madrid. Aniré a votar perquè em sento demòcrata, però estic molt decebut.

(Noi, de 19 a 24 anys)

Ya, pero si tampoco salimos menos caso nos harán. Tenemos que intentarlo de alguna manera. Yo creo que al menos estábamos ahí y al menos sabían los que pensábamos (...). Aunque nos hagan mas caso o menos.

(Noia, de 19 a 24 anys)

El poble té la força, jo ho segueixo pensant que si el poble s'unís aquí no hi ha hauria ningú que es mantingues dret, el que passa es tothom passa de tot, per que no es pot dir d'una altre manera.

(Noia, de 25 a 29 anys)

Jo veig el no anar a votar com una manera de fer veure que no estàs content i que les opcions que hi ha tampoc no t'agraden (...). Et diuen que vagis a votar per que mentre el sistema segueixi votant estan justificats, es a dir el sistema comença a fallar en el moment que realment hi ha eleccions i ningú va a votar i ningú hi confia.

(Noi, de 25 a 29 anys)

Perfil 5: Els joves militants convencionals

Home, jo crec que si tries un partit és perquè és el primer instrument per poder canviar les coses. És tan digne triar un partit com una associació, però els partits veritablement són els que tenen més poder dins la nostra estructura. Pot ajudar a canviar les coses.

(Noi, de 19 a 26 anys)

Son cosas complementarias, yo creo que son caras de una misma moneda: por un lado está el trabajo en las asociaciones, colectivos y movimientos sociales, y por otro lado está (...) el trabajo político, porque al fin y al cabo estamos hablando de un problema político y se tendrá que resolver dentro de la política de un partido (...).

(Noi, de 19 a 26 anys)

Perfil 6: Els joves militants alternatius

És una dinàmica, si tu estàs buscant la participació ciutadana, la presa de decisions col·lectiva i la implicació i la política està buscant la democràcia representativa, que dintre de 4 anys jo em quedo a casa. És un xoc de concepcions totalment...

(Noi, de 19 a 26 anys)

D'entrada confio més en una cosa que ha vingut de baix perquè la gent que ho està fent s'hi està ficant i no hi guanya res ficant-s'hi. O sigui, està perdent allà temps i esforç (...). En canvi, el que ve de dalt em sembla artificial, o que a vegades ben bé tampoc respon. O sí que respon a una necessitat, però s'acaba escombrant una mica cap a casa.

(Noia, de 19 a 26 anys)

Jo crec que el sistema t'està donant un poder i jo l'exerceixo però sense donar-li recolzament, perquè si no l'exercís en el fons no està dient res. El vot és com una cosa molt mínima, jo almenys l'aprofito sense aprofitar-lo, el gasto.

(Noi, de 25 a 29 anys)

Jo el que espero només que el barri del costat en facin un altre de centre social, més que avivar les masses o convèncer la gent... És a dir, nosaltres oferim a la gent el màxim de possibilitats perquè s'organitzin, perquè es treballin el seu espai i perquè escullin les seves històries.

(Noi, de 19 a 26 anys)